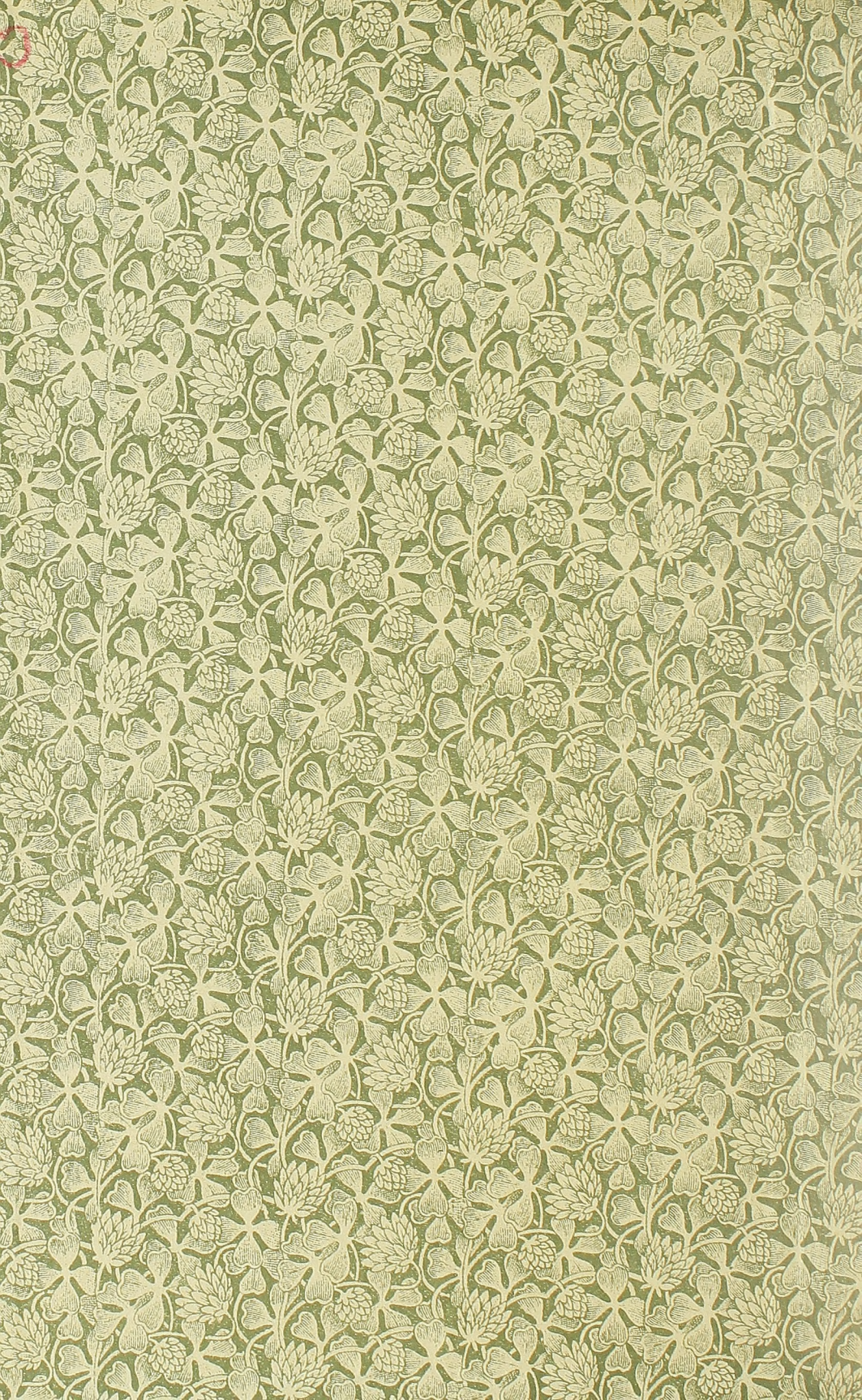

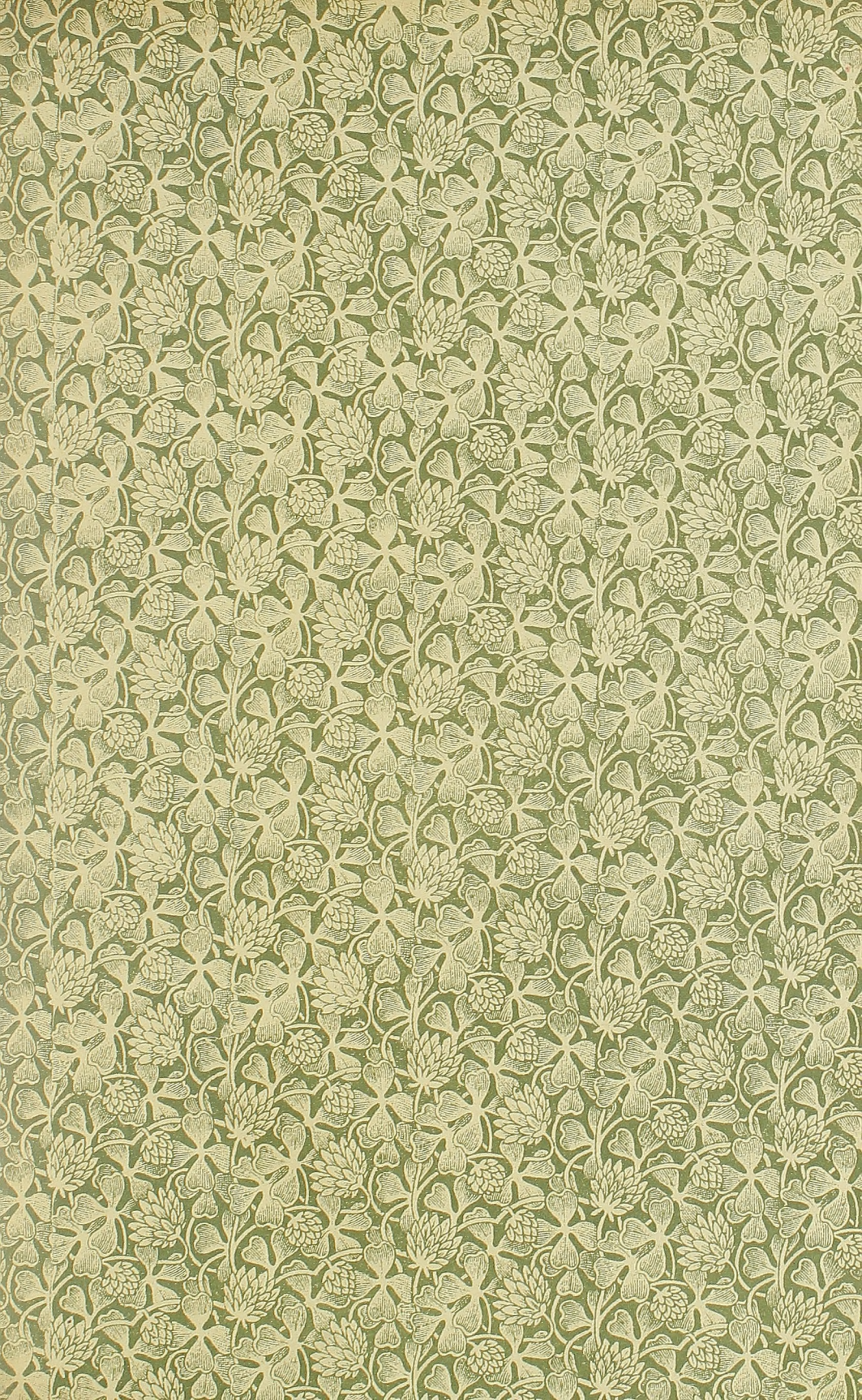
476

Милорад Зебић

Акцијско

≡ право ≡

Г. б. б
476

10 = 34351751

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 45480

МИЛОРАД ЗЕБИЋ

НАЧЕЛНИК МИНИСТАРСТВА ТРГОВИНЕ И ИНДУСТРИЈЕ

АКЦИЈСКО ПРАВО

КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

КОМЕНТАР ЗАКОНА

Луна Ђеловић
БЕОГРАД
Luka Celović
БЕОГРАД

БЕОГРАД
ИЗДАЊЕ ПИШЧЕВО — КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛ. БР. 72.
1928.

ОД ИСТОГ ПИСЦА

LA SERBIE AGRICOLE ET SA DEMOCRATIE, Berger — Levrault — Paris	дин. 30—
АГРАРНА ПОЛИТИКА од Евг. Филиповића (превод) издање Коларчеве Задужбине	30—
УНУТРАШЊА КОЛОНИЗАЦИЈА У ВЕЗИ АГРАРНЕ РЕФОРМЕ. — Алманах Правничког Удружења 1920.	
ЗАКОНИ И РАСПИСИ О АКЦИОНАРСКИМ ДРУ- ШТВИМА, с упуствима и објашњењима	45—
О ВАЛОРИЗАЦИЈИ, Београд 1927.	30—

КЊИГЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД ПИСЦА:
КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛ. БР. 72.

САДРЖАЈ

I

АКЦИЈСКО ПРАВО

КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

Сродност закона о акционарским друштвима — Њихови резултати на
пракси. — Њихова реформа стр. 2 — 13

II

ЗАКОН

О АКЦИОНАРСКИМ ДРУШТВИМА ЗА СРБИЈУ

И ЦРНУ ГОРУ

од 10. децембра 1896.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

	ЧЛАН	СТРАНА
Које је друштво акционарско	1	15
Како се дели друштвена главница и врсте акција.	2	16
Право и обвезе акционарског друштва. . .	3	17
Акционарско друштво је трговачко друштво.	4	19
Одобрење за оснивање акционарског друштва и надзор над њим	5	19

ОСНИВАЊЕ ДРУШТВА

Кад се може приступити оснивању акционар- ског друштва	6	20
Састав правила и молба за оснивање. . . .	8	22
Саслушање Привредног Савета и давање одо- брења	9	28
Кад се гаси одобрење	10	30

	ЧЛАН	СТРАНА
Позив на упис акција и сазив претходног збора.	11	31
Одговорност оснивача	11	31
Кад претходни збор може доносити одлуке .	12	32
Шта ради претходни збор.	12	33
Усвајање или измена правила	12 и 13	32—34
Прва уплата	14	34
Протоколисање код суда и обзнана правила 15,16,17		35—38
Протоколисање филијале	18	38
Од кога дана постоји акционарско друштво .	19	39
Одговорност управног одбора за положене уплате	20	40
Оснивачке користи	21	41

О АКЦИЈАМА И АКЦИОНАРИМА

Шта је акција	22	43
Облик и слог акције	23	44
Обвеза уписника акције.	24	45
Одговорност акционара.	25	45
Кад се смеју издати акције	26	46
Привремене акције и уплатне признанице . .	26	46
Издавање нових акција.	27	47
Како се преносе акције на доносиоца	28	48
Пренос акција на име и привремених акција, његово важење	29,30	48—49
Књига акционара	31	50
Сме ли друштво куповати властите акције. .	32	51
Право акционара на учешће у имовини и добити.	33	53
До које висине иде обавеза акционара. . .	34	54
Казне за неуплату и позив за полагање задоц- њених уплата.	35	54
Одговорност и на случај изгубљеног права на акцију	36	55

О УПРАВНОМ И НАДЗОРНОМ ОДБОРУ

Састав управног одбора и његово попуњавање.	37	57
Ко не може бити члан управног и надзорног одбора	38	61
Право друштва да смени чланове управног и надзорног одбора	39	63
Залога коју полажу чланови управног и над- зорног одбора	40	64
Како ће се друштво пуноважно потписивати .	41	65
Како друштво задобија права и обвезује се.	42	65
Позиви судски како се достављају	43	66
Заклетве у име друштва	44	67

	ЧЛАН	СТРАНА
Одговорност чланова управног одбора . . .	45	67
Друштво одговара и кад чланови управног одбора прекораче круг свога рада . .	45	67
Ко не одговара као члан управног одбора. .	46	68
Бирање прокуристе	47	69
Састав надзорног одбора	48	69
Дужност и права надзорног одбора	49	71
Солидарна одговорност чланова управног и чланова надзорног одбора	50	73
Како се покреће парница друштва против чланова управног и надзорног одбора . .	51	75
Акционар има право да се умеша у парницу. Кад акционари могу у своје име покренути парницу.	52	78
Члан управног не може у исто време бити чланом надзорног одбора	53	78
	54	80

ЗБОР АКЦИОНАРА

Врсте зборова и време њиховог сазива . . .	56	81
Како се обзнањује збор. . . ,	56	81
Извештавање Министра Трговине и Индустије о сазиву збора	57	84
Састављање списка акционара пријављених за збор.	58	85
Списак акционара дошлих на збор	59,60	86—87
Ако управни одбор не сазове редован збор, дужност надзорног одбора.	61	87
Кад акционари који представљају двадесети део главнице могу сазвати збор	61	87
Сазив ванредног збора на захтев акционара .	62	88
Шта зборови акционара могу решавати. . .	63	90
О повећању основне главнице	64	92
Право гласа на збору	65	93
О праву гласа одсутних акционара и правних лица на збору акционара	66	94
Како решава збор акционара.	67	96
О престанку друштва, промени циља. . . .	68	98
О праву акционара који не пристану на промену циља	69	100

О БИЛАНСУ

О подношењу биланса и рачуна годишњем збору	70	101
Како се саставља биланс	71	104
Кад се саставља биланс	72	106
Дужност надзорног одбора у погледу биланса .	73	107

	ЧЛАН	СТРАНА
О рачуноиспитачима	73, 74	107—109
О изасланицима Министра Трговине и Ин- дустрије	75	109
Штампање и објављивање биланса и рачуна и рок за то	76, 77	110—111
Право акционара на препис биланса	78	112
Случај губитка половине главнице и сазив збора	79	113

О РЕЗЕРВНОМ ФОНДУ

Свако друштво мора имати резервни фонд. — Како се образује резервни фонд. — У шта мора бити уложена његова вре- дност	80	114
--	----	-----

О ПРЕСТАНКУ ДРУШТВА

Кад престаје акционарско друштво	81	117
Пријава суду да друштво престаје и позив поверилаца да се пријаве	82	118
Кад ће се вршити ликвидација	83	119
Избор ликвидатора и њихова пријава суду	83, 84	119—121
Дужност ликвидатора	85	122
Подела преостатка имовине	86	123
Одговорност ликвидатора	87	123
Предаја књига суду по свршетку ликвидације	88	124
Спајање двају друштава	89	124
Смањење основне главнице	90	126

О СТРАНИМ АКЦИОНАРСКИМ ДРУШТВИМА У СРБИЈИ

Пријава за одобрење рада	90, 92	126—129
Протоколисање код суда	93	130
Вођење трговачких књига	94	131
Обавеза подношења друштвенога биланса и зборских записника	95	132
Одговорност за штету коју учине заступници страног друштва	96	132
Обавеза пријављивања Министру Трговине и Индустрије одлука које се тичу измене друштвеног предузећа, престанка, ликви- дације или спајања с другим друштвом	97	133
Кад престаје радња страног друштва	98	133

О КАЗНАМА

	члан	страна
Казне затвором и новчано за чланове у- правног, надзорног и ликвидаторског одбора	99, 100, 101	135—136
Ко може подићи тужбу за дела у члановима 99, 100. и 101. — Надлежност за изви- ђање и суђење	102	136

ПРЕЛАЗНА НАРЕЂЕЊА

Друштва која су постојала пре овог закона	103	137
За која друштва не важе прописи овог закона	104	137
Кад закон ступа на снагу и које постојеће одредбе укида	105, 106	137

III

ЗАКОН

О ПРОШИРЕЊУ ВАЖНОСТИ ЗАКОНА
О АКЦИОНАРСКИМ ДРУШТВИМА
ЗА СРБИЈУ И НА ТЕРИТОРИЈУ
ЦРНЕ ГОРЕ

СТРАНА 139

IV

ЗАКОН

О ОСНИВАЊУ АКЦИОНАРСКИХ ДРУШТАВА НА ТЕРИ-
ТОРИЈИ ХРВАТСКЕ, СЛАВОНИЈЕ, БАНАТА,
БАЧКЕ И БАРАЊЕ

Акционарска друштва, задруге и филијале страних акционарских друштава могу се основати само по претходној дозволи Ми- нистра Трговине и Индустрије	1	141
Измене правила и повећање главнице могу се вршити по одобрењу Министра Трго- вине и Индустрије	2	141
Држање зборовима има се пријавити Министру Трговине и Индустрије	3	141
Министар Трговине и Индустрије врши над- зор над свима акционарским друштвима и задругама, основаним на темељу трго- вачког закона	4	142
Кад закон ступа на снагу	5	142

ПРАВИЛНИК

О ПРИМЕНИ ЗАКОНА О ОСНИВАЊУ АКЦИОНАРСКИХ
ДРУШТАВА НА ТЕРИТОРИЈИ ХРВАТСКЕ, СЛАВОНИЈЕ,
БАНАТА, БАЧКЕ И БАРАЊЕ

	ЧЛАН	СТРАНА
Коме се упућују молбе за оснивање	1	143
Пријава зборова и одређивање комесара. Дужност комесара. Њихове дневнице	2	143
Како се спроводе зборска акта	3	144
Достављање одлука и регистровање	4	144
Молба за отварање филијала страних друштава	5	145

V VI

ЗАКОНСКЕ ОДРЕДБЕ

О АКЦИОНАРСКИМ ДРУШТВИМА НА ТЕРИТОРИЈИ ХР-
ВАТСКЕ, СЛАВОНИЈЕ, БАНАТА, БАЧКЕ И БАРАЊЕ. —

ТРГОВАЧКИ И МЈЕНБЕНИ ЗАКОН

О ДИОНИЧАРСКОМ ДРУШТВУ

ПРВО ПОГЛАВЉЕ

ОПЋЕНИТЕ УСТАНОВЕ

	СТРАНА		
	ХРВ.	ВОЈВ.	
Које је друштво дионичарско §	147	147	187
Номинална се вредност дионица не може по- висити §	148	148	188
Када се дионичарско друштво сматра основаним §	149	148	189
Шта је друштвена основа и како се саставља §	150	149	189
Како се врши упис и уплата §	151	150	190
Одговорност оснивача према уписницима . . §	152	150	190
Обавеза уписника §	153	171	151 191
Сазив конституирајуће скупштине §	154	151	191
Кад конституирајућа скупштина може решавати §	155	152	192
Конституирајућа скупштина одређује вредност улога §	156	153	192
Шта морају садржавати друштвена правила . §	157	153	193
Упис правила у трговачки регистар . §	158	159	160 154 194
Дионичарско друштво не сме куповати нити у залог примати властите дионице . . . §	161	156	196
Издавање нових дионица §	162	157	197

ДРУГО ПОГЛАВЉЕ

О ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА ДИОНИЧАРА

	СТРАНА		
	ХРВ. ВОЈВ.		
Права дионичара	§ 163	157	197
Врсте дионица	§ 164	158	198
Право на дивиденду	§ 165	159	198
О приоритетним обвезницама	§ 166	159	199
Може ли се тражити повраћај дивиденде	§ 167	160	200
На шта су обавезни дионичари	§ 168	160	200
Казна за задоцњене уплате	§ 169	161	200
Како се објављује позив на уплату	§ 170	161	201
Уништај дионица и обвеза уписника	§ 171	162	201
Пренос дионица на доносиоца	§ 172	162	201
Пренос дионица на име	§ 173	162	202
Право жалбе на рад скупштине	§ 174	163	202
Право дионичара да траже испитивање послова преко вештака	§ 175	163	203

ТРЕЋЕ ПОГЛАВЉЕ

О ГЛАВНОЈ СКУПШТИНИ

Како се врши употреба дионичарских права	§ 176	164	203
Сазив главне скупштине	§ 177	164	204
Кад дионичари имају права захтевати сазив главне скупштине	§ 178	165	204
О чему одлучује главна скупштина	§ 179	165	205
Вођење записника на главној скупштини	§ 180	167	206
Преписка правила, развргнуће и сједињење друштва с другим друштвом	§ 181	167	207

ЧЕТВРТО ПОГЛАВЉЕ

О РАВНАТЕЉСТВУ И НАДЗОРНОМ ОДБОРУ

Равнатељство управља друштвеним пословима	§ 182	168	208
Прво равнатељство могу именовати и оснивачи	§ 183	168	208
Пријава суду чланова равнатељства	§ 184	169	209
Равнатељство потписује друштвену твртку	§ 185	169	209
Како се врши достављање позива друштву	§ 186	170	209
Сазив скупштине на случај губитка половине главнице	§ 187	170	210
Обавезе друштва и равнатељства према трећим лицима	§ 188	171	210
Чланови равнатељства одговарају солидарно ако прекораче дата им овлашћења	§ 189	171	211

	СТРАНА ХРВ. ВОЈВ.		
Ограничење круга рада равнатељства не важе за трећа лица	§ 190	172	211
Кад одговара члан равнатељства	§ 191	172	212
Кад се може поднети оставка	§ 192	172	212
Поверовање послова пуномоћницима	§ 193	172	212
Састав надзорног одбора	§ 194	172	212
Дужност надзорног одбора	§ 195	173	213
Одговорност надзорног одбора	§ 196	173	213
Како се води парница против равнатељства и надзорног одбора	§ 197	174	213
Објављивање биланса и подношење главној скупштини	§ 198	174	214
Како се саставља биланс	§ 199	175	215
Одговорност за састав биланса	§ 200	176	216

ПЕТО ПОГЛАВЉЕ

О РАЗВРГНУЋУ ДИОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА

Кад се развргава дионичарско друштво	§ 201	177	216
Пријава развргнућа суду	§ 202	177	217
Када се врши ликвидација	§ 203	177	217
Подела остатка по ликвидацији	§ 204	179	218
Позив поверилаца да пријаве тражбине	§ 205	179	219
Дужност ликвидатора	§ 206	179	219
Предаја друштвених књига суду по ликвидацији	§ 207	180	219
Спајање друштва	§ 208	180	220
О смањивању друштвене главнице	§ 209	180	220

ШЕСТО ПОГЛАВЉЕ

О СТРАНИМ ДИОНИЧАРСКИМ ДРУШТВИМА

Пријава твртке суду	§ 210	181	221
Шта треба за упис твртке код суда	§ 211	181	221
Обнародовање уписа и означање главнице	§ 212	182	222
Вођење књига страног друштва	§ 213	183	222
Подношење биланса и записника главне скуп- штине друштвеног средишта	§ 214	183	222
Одговорност чланова заступства	§ 215	183	223
Од када важе одлуке односно преинаке пред- мета, развргнућа и сједињења	§ 216	183	223
Кад се врши испис из регистра	§ 217	183	223

СЕДМО ПОГЛАВЉЕ

КАЗНЕНЕ УСТАНОВЕ

Казне којима подлеже чланови равнатељства, надзорног одбора и ликвидатори за свој неправилни рад и кривице	§ 218—222	184-6	223
--	-----------	-------	-----

VII

ТРГОВАЧКИ ЗАКОН
ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ

ДЕСЕТИ НАСЛОВ

О ДИОНИЧАРСКОМ ДРУШТВУ

ПРВИ ОДЕЉАК

ОПЋЕНИТЕ УСТАНОВЕ

		СТРАНА
Које је друштво дионичарско	§ 151	227
Дозвола владе за оснивање	§ 152,237	227
Номинална вредност дионица не може се повисити	§ 153	228
Кад се дионичко друштво сматра основаним	§ 154	228
Шта је друштвена основа и како се саставља	§ 155	228
Како се врши упис и уплата	§ 156	229
Одговорност оснивача према уписницима	§ 157	229
Обвеза уписника	§ 158	229
Сазив конституирајуће скупштине	§ 159	229
Кад конституирајућа скупштина може решавати Конституирајућа скупштина одређује вред- ност улога	§ 160	230
Шта морају садржавати друштвена правила	§ 161	230
Упис правила у трговачки регистар	§ 162	231
Друштво не постоји пре уписа у регистар	§ 163,164,166	232-4
Друштво не постоји пре уписа у регистар	§ 165	234
Куповање и узимање у залог властитих дионица	§ 167	234
Издавање нових дионица	§ 168	234

ДРУГИ ОДЕЉАК

ПРАВНИ ОДНОШАЈИ ДИОНИЧАРА

Права дионичара	§ 169	235
Врсте дионица	§ 170	235
Право на дивиденду	§ 171	235
О приоритетним обвезницама	§ 172	236
Може ли се тражити повраћај дивиденде	§ 173	236
На шта су обавезни дионичари	§ 174	236
Казна за задоцњене уплате	§ 175	236
Како се објављује позив за уплату	§ 176	237
Уништај дионице и обавеза уписника	§ 177	237
Пренос дионица на доносиоца	§ 178	237
Пренос дионица на име	§ 179	237
Право дионичара на испитивање послова преко вештака	§ 180	238

ТРЕЋИ ОДЕЉАК
ГЛАВНА СКУПШТИНА

	§	СТРАНА
Како се врши употреба дионичарског права	\$ 181	238
Сазив главне скупштине	\$ 182	238
Дневни ред и права главне скупштине	\$ 183,	186 238-9
Право гласа	\$ 184	239
Ко председава главној скупштини	\$ 185	239
Заступање дионичара на скупштини	\$ 187	239
Право дионичара да траже сазив главне скупштине	\$ 188	239
О чему одлучује главна скупштина	\$ 189	240
Како се могу мењати правила	\$ 190	240
Вођење записника на главној скупштини	\$ 191	241
Измене правила одобрава влада	\$ 192,	193 241

ЧЕТВРТИ ОДЕЉАК
УПРАВА И НАДЗОРНИ ОДБОР

Управа друштва обавља послове и заступа друштво	\$ 194	198 242-3
Прву управу могу именовати оснивачи	\$ 195	242
Пријава суду чланова управе	\$ 196	242
Управа потписује друштвену твртку	\$ 197	243
Ваљаност доставе	\$ 198	243
Сазив скупштине ако се изгуби половина главнице	\$ 199	243
Обвеза управе и друштва према трећим лицима	\$ 200	244
Чланови управе одговарају солидарно за прекорачај овлашћења	\$ 201	244
Одговорност управе	\$ 202	244
Ограничења круга рада управе не важе за трећа лица	\$ 203	245
Одговорност чланова управе	\$ 204	245
Оставка	\$ 205	245
Пуномоћници	\$ 206	245
Парница против управе	\$ 207	245
Књиге друштвене	\$ 208	246
Надзорни одбор	\$ 209—213	246-7
Биланс	\$ 214,	215 248

ПЕТИ ОДЕЉАК
РАЗВРГНУЋЕ ДРУШТВА ДИОНИЧАРСКОГ

Развргнуће друштва	\$ 216—225	249
Ликвидатори	\$ 218—225	249-252

ШЕСТИ ОДЕЉАК
КАЗНЕНЕ УСТАНОВЕ

СТРАНА

Казне § 226—231 252—254

СЕДМИ ОДЕЉАК

УСТАНОВЕ О ПОДИЈЕЉИВАЊУ ДОЗВОЛЕ И О РУКО-
ВАЊУ НАДЗОРНОГ ПРАВА ВЛАДЕ

Надзор владе § 232—244 254—257

НАРЕДБА

ЗЕМАЉСКЕ ВЛАДЕ ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ

од 5. децембра 1911.

о процени уложака при оснивању акционарског друштва.

О поступку оснивача при уношењу објеката		
уместо готовог новца	§ 1	259
Извештај нарочитих ревизора	§ 2	260
Одређивање ревизора и публицитет	§ 3, 4, 6	260-1
Подношење извештаја главној скупштини	§ 5	261
О набавкама направа и непосредних ствари по		
регистравању друштва	§ 7	262
Поступак за одобрење молбе	§ 8	262
Ступање на снагу наредбе	§ 9	262

НАРЕДБА

О ОСНИВАЊУ И ВОЂЕЊУ ТРГОВАЧКИХ
РЕГИСТАРА

СТРАНА 263

VIII

СЛОВЕНАЧКА И ДАЛМАЦИЈА

ТРГОВАЧКИ ЗАКОН

од 17. децембра 1862.

	ЧЛАН	СТРАНА
Опште одредбе	207—215	273
О одношајима акционара	216—226	276
Права и дужности управног одбора	227—241	280
Престанак друштва	242—248	284
Закључне одредбе	249	287

АКЦИЈСКИ РЕГУЛАТИВ

ПРВИ ОДСЕК

		СТРАНА
Општа одредба	§ 1	290
Молбе за одобрење у опште	§ 2	290
Молбе за претходно одобрење	§ 3	291
Претходне дозволе	§ 4	292
Молба за коначну дозволу	§ 5	294
Упис акцијске главнице	§ 6	294
Апори и основна тековина — објављивање § 7,8,9,10,11		295
Коначно одобрење	§ 12	298
Конституирајућа главна скупштина	§ 13	299
Објављивање оснивачких списа	§ 14	301
Измене правила	§ 15	302
Повишење основне главнице	§ 16	303
Улог при новој емисији акција	§ 17	304
Смањење основне главнице	§ 18	305

ДРУГИ ОДСЕК

Оснивачи	§ 19	306
Апор-улог	§ 20	307
Фирма ,	§ 21	307
Седиште	§ 22	308
Делокруг	§ 23	308
Акцијска главница	§ 24	309
Врста акција	§ 25	309
Разне врсте акција	§ 26	310
Минимални износ	§ 27	310
Уплате акција	§ 28	311
Акцијски формулари	§ 29	312
Обвеза на повремена чињења	§ 30	313
Ново издавање акција	§ 31	313
Куповање сопствених акција	§ 32	314
Постепена исплата акција	§ 33	315
Управни одбор	§ 34	316
Ограничења чланова управе	§ 35	317
Дирекцијски одбор	§ 36	317
Надзорни органи	§ 37	318
Награда друштвених органа	§ 38	320
Делокруг главне скупштине	§ 39	320
Сазив главне скупштине	§ 40	321
Предлози за главну скупштину	§ 41	322
Доказ за право гласа	§ 42	323
Право гласа	§ 43	323
Гласање преко пуномоћника	§ 44	324
Способност скупштине за одлучивање	§ 45	324
Начин гласања	§ 46.	47 325

		СТРАНА
Промена статута	§ 48	326
Закључак рачуна	§ 49	326
Подношење биланса	§ 50	327
Оснивачки трошкови	§ 51	328
Подела чисте добити	§ 52	328
Резервни фонд	§ 53	329
Објаве друштва	§ 54	330
Престанак и ликвидација	§ 55	330

ТРЕЋИ ОДСЕК

Државни надзор	§ 56	331
Прелазна наређења	§ 57	331
Важења наредбе	§ 58	331

ЗАКОН О ДРУШТВИМА

(Царска повеља од 26. новембра 1852) 333

РЕГИСТАР

Србија и Црна Гора	341
Хрватска, Војводина, Босна и Херцеговина	349
Словеначка и Далмација	352

АКЦИЈСКО ПРАВО

КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

Сродност закона о акционарским друштвима. — Њихови резултати на пракси. — Њихова реформа.

Привредни развитак у модерно доба не да се ни замислити без акционарских друштава, поготову после рата. У организовању кредита, индустријских предузећа и саобраћаја акционарска друштва заузимају прво место. И у земљама као Енглеска и Америка, где су појединци или поједине породице сопственици великих предузећа, у њих су уложени велики капитали; у земљама где је привредни полет скоријег датума, улога акционарских друштава је још већа. У томе погледу је карактеристична Немачка: ниједна друга земља није за последњих педесет година показала толико напретка на индустријском пољу као она, а сва су јој готово велика предузећа на акцијској основи. Честе промене изазване новим проналасцима и потребом новог техничког наоружања, гоне индустријска предузећа на повећавање капитала и изискују извесну гипкост које нема код приватних предузећа. „Рат који водимо, писао је В. Ратенау не бисмо могли водити ни шест месеци, да немачка велика предузећа нису показала способност прилагођавања, тако потребну, да би се девет десетина производње бацило на рад око наоружања и да би се устостручила производња материјала за одбрану“. (W. Rathenau: Vom Aktienwesen, стр. 40.). Способност проширивања и прилагођавања код акционарских друштава; затим њихова особина да прикупљањем малих уштеда створе велика новчана средства и да, нарочито сад после рата, удруже људе и капитал разнога порекла, поглавито и доприносе њиховом ширењу.

У њима се паре сиротињске састају с великим улозима милионара; капитали немачки и талијански, француски и немачки, српски и аустријски. Често то бива и на територији дојуче зараћених страна, а када то није могућно, удруживање се обави на неутралном земљишту.

Множење акционарских друштава у Европи последњих година лепо се оцртава у Италији. Године 1913 било је у њој 3069 акционарских друштава с 5643 милиона лира основне главнице. Њихов се број попео у 1925 на 9992 друштва, са 33412 милиона лира главнице. (*Le Temps Supplément économique*, 27—IX—1925.).

У Сједињеним Америчким Државама у 1920 било је око 350.000 *корпорација* у које се убрајају и акционарска друштва. Укупни је њихов капитал 68 милијарди долара, чист добитак близу 8 милијарди долара.

Развиће акционарских друштава и крупни интереси који су за њих везани, дали су повода парламентима и владама по скоро свима земљама да се старају за што боље законе, који би обезбедили правилност при оснивању и раду ових установа и који би дали акционарима и другим лицима потребну заштиту од несавесности и злоупотреба. Толико је у овоме правцу рађено, да се често каже како су закони и измене у законима о акционарским друштвима она правна материја, која је сразмерно највише посла задавала законодавним телима. Укупан број акционарских друштава у нашој краљевини износи у 1926 години 1934.¹⁾ Само банака

¹⁾ Следећи преглед показује број новчаних завода и осталих акционарских друштава у години 1926, по покрајинама и главним градовима

	новчаних завода	осталих акционар. друштава
Србија	264	67
Београд	70	225
Црна Гора	8	8
Војводина	136	210
Хрватска	126	155
Загреб	30	366
Босна и Херцеговина	64	30
Сарајево	17	58
Далмација	12	20
Словеначка	12	56
Свега	739	1195

и штедионица било је: 583 у 1921; 641 у 1922; 654 у 1923; 651 у 1924; 667 у 1925; 731 у 1926. Основна главница и резервни фондови кредитних установа у 1925 години износили су око две и по милијарде динара. Код њих је на штедњи и по текућим рачунима било у истој години укупно 5,832.602 динара.

Из података о улозима на штедњу види се да су уштеде стављене у службу земаљској привреди поглавито преко акционарских друштава¹⁾. Нема сумње да је то само један део од оних уштеда што се још налазе и бесплодно леже у народу. Прикупљање њихово заслужује озбиљну пажњу: приливом њиховим у банке знатно би се ублажила оскудица у новцу, снизила каматна стопа и свет би се, пошто се осведочи о солидности акционарских установа, брзо навикао да им поверава своју уштеду. Тако би и сама штедња добила више подстицаја. Као последица дошло би да је произвођачка снага земље повећана. Данас страни капитал у нашој земљи без тешкоће осваја и оне позиције које би требало да су обезбеђене домаћим људима. Међутим многа мала предузећа без нужде прешла су у стране руке из оскудице капитала и кредита.

Зато је важно питање за нас: како створити што више солидних установа, да би им свет могао своје резерве поверавати? Још су многи под тешким утисцима пропасти и обамрлости скоро дваестак акционарских друштава за последње три године. Хиљаде уцвељених улагача и акционара дуго ће се размишљати хоће ли поново ступити у везе с каквим акционарским друштвом.

Тим недаћама има много узрока, који нису специфично наши. Сличних недаћа је било и данас их има и по другим земљама. Код нас би се у главном могле приписати:

¹⁾ Према подацима из 1923. улози на штедњу износили су округло: 4710 милиона динара и према установама били овако распоређени:

Код Државне Хипотекарне Банке	164 милиона
„ Поштанске Штедионице	351 „
„ Штедионица у Славонији и Далмацији	263 „
„ Банака	3381 „
„ Пољопривредних Задруга	550 „

4710 милиона

неспособности и лакомислености у вођењу послова, што је после рата свуда опажено; променама у вредности новца; непошћуности у законским прописима о акционарским друштвима и недоследности специјалног закона о кредитним установама, којим би се рад тих установа боље регулисао и тиме пружио улагачима више заштите.

Не можемо се овде бавити свима тим питањима. Узгред само додирнућемо оно што се тиче акционарских друштава уопште. Рекли смо раније да постоји тенденција за њиховим све јачим ширењем. Под притиском потребе за капиталом и кредитом њихов је број све већи и у нашој земљи као што расту и средства у њих уложена. Али остаје да се уради доста па да постигнемо ступањ напретка, сигурности и солидности који је достижан код ових установа. Ваља пре свега створити подлогу за већи развој тих установа. Код нас важе и даље стари закони о акционарским друштвима тако, да су Словеначка и Далмација под једним законским режимом, Хрватска и Војводина под другим, Босна под трећим и Србија и Црна Гора под четвртим. Мада се ти закони у суштини својој не разликују много, ипак има разлика у поступку при оснивању, при раду акционарских друштава тако, да та разноликост у одредбама закона носи извесне тешкоће са собом и повећава трошкове код акционарских друштава, који су због разних, често неизбежних формалности и онако велики. Што је у погледу оснивања, контроле и рада акционарских друштава то је и у погледу порезивања. Оптерећење је пореско неједнако, и по правилу увек велико, а у понеким крајевима је до скоро ишло дотле да је онемогућавало опстанак акционарских друштава. Нема никаквих олакшица за чисте штедионице у погледу пореза и такса, те су најпотребније и најкорисније кредитне установе подвргнуте истом режиму као и оне које се баве спекулацијом, трговином и индустријом, помоћу новца датог им на штедњу.

Опрезност при давању одобрења за оснивање нових друштава и мере предострожности за правилност уплате капитала треба да су такве, да су оснивања на лажној основици и с несолидним оснивачима онемогућена, јер је много лакше и боље спречити оснивање рђавог друштва

него после ићи за њим и лечити га од болести, која је конститутивна и често неизлечива. На ово нас гледиште упућује и данас врло велики број живих примера.

* * *

Трговачки закони европских земаља су у многама и слични и воде мањевише исто порекло. Француски Code de Commerce, који је у француској ступио на снагу 1 јануара 1808, пренет је у друге земље понегде у целости или пак с незнатним изменама. Одредбе тога закона допуњене су 1867 законом о друштвима, који је исто тако преписиван и подражаван у скоро свима земљама. Рачунало се да су начела француских закона продрла на једну територију са 240 милиона душа.

У Аустрији је ступио на снагу 1863 трговачки законик од 17. децембра 1862. Он је припреман неколико година у циљу да се за цео ондашњи Немачки Савез изради један трговачки закон. Тај је посао почет 1857 и завршен компромисом између прускога и аустријског пројекта. Како је француско трговачко право за време француског царства продрло у Пфалц, у земље на Рајни, Баден, Луксембург, Италију, Белгију, Пољску и Холандију, његов утицај осећао се и на свима потоњим законима доношеним у појединим земљама па и на овоме.

У 1875 ступио је у земљама Угарске круне на снагу трговачки закон који је рађен од 1873 до 1875, по узору на поменути аустријски трговачки закон од 1862 године с позајмљивањима појединих прописа и из француског и белгијског законодавства. Тај угарски закон од 1875 који обухвата у својој X глави и одредбе о акционарским друштвима и данас важи на територији Хрватске и Војводине. С незнатним изменама тај је закон 1 новембра 1883 ступио на снагу у Босни и Херцеговини. Он и данас важи. Његова глава X садржи одредбе о акцијским—дионичким друштвима.

У Аустрији, поред прописа Царске Наредбе од 26 нов. 1852, одредбе Трговачког Закона су од 1862 једино и важиле односно оснивања и рада акционарских друштава. Тек доцније, пошто се неколико законских пројеката изгубило по архивама парламента, издат је од Министарства Унутрашњих Дела, Финансија, Трговине, Правде и Земљорадње,

Акцијски Регулатив (од 20 септембра 1899) као правилник за примену поменуте царске наредбе од 1852. Акцијски Регулатив није закон, те њиме нису замењене законске одредбе, али је својим одредбама дао смисао многим нејасностима и попунио многе празнине постојећих законских одредаба. Уз то Регулатив је рађен на основу опсежног материјала и искуства и представља знатан напредак у прописима и одредбама које се односе на оснивање и рад акционарских друштава. Његове се одредбе односе на акционарска друштва која су трговачка друштва, изузимајући она која се баве банкарским, кредитним или осигуравајућим пословима, грађењем или искоришћењем пловидбених канала или железница. И Акцијски Регулатив као и одредбе Трговачког Закона и поменута царска наредба од 1852 важе и данас на територији Словеначке и Далмације.

* * *

Раније одредбе о безименим друштвима из Трговачког Закона од 26 јануара 1860 замењене су у Србији законом о акционарским друштвима од 10 децембра 1896, са изменама од 17 новембра 1898.

Пројектанти српског закона о акционарским друштвима од 1896 имали су при руци поглавито одредбе угарског трговачког закона од 1875 и одредбе француског закона од 1867. При пажљивом читању и поређењу, може се приметити да је и немачки закон од 1884 инспирисао оне који су радили нацрт српског закона, премда је и немачки закон од 1884 рађен под утицајем француских закона и правника.

Сродство између српскога закона и угарскога од 1875 који и данас важи на територији Хрватске и Војводине, а у нешто измењеном облику и на територији Босне и Херцеговине, да се видети на многим одредбама. Тако већ прве одредбе гласе у трговачком закону за Хрватску (§ 147) и закону за Босну и Херцеговину (§ 151): „као дионичарско друштво сматра се оно друштво, које се склапа са унапред установљеном темељном главницом, која је раздељена у становити број дионица (акција) једнаке вредности (целе дионице или делови дионица) и у којој јамче другари само до номиналног износа својих дионица“. Члан I српског закона од 1896 гласи: „Акционарско је друштво оно, које се оснива

с главницом унапред одређеном и подељеном на делове једнаке вредности — акције — и у коме учесници суделују и одговарају само својим улозима.“ Угарски закон је рађен према аустријском закону од 1862 и немачком од 1870, с примесама из француског и белгијског закона. Ни у аустријском ни у немачком закону у обележју акц. друштва, не помиње се „главница унапред одређена,“ те се позајмљивање које је наш законодавац учинио да сасвим сигурно утврдити. Одредбе о саставу биланса у чл. 71 српског закона, састављене су по угледу на одредбе § 185-а немачког трговачког закона од 1884, а одредбе угарског закона о томе нешто су допуњене одредбе чл. 239-а немачког трговачког закона од 1870. Може се тако цитирати још доста сличних одредаба, из којих ће се видети да су данашњи закони у Хрватској и Босни у врло блиском крвном сродству; могло би се рећи чак и са трговачким законом који важи у Словеначкој и Далмацији, само с том разликом, што је он нешто старији рођак србијанском закону, те су добом прилично растављени; али је спона ипак успостављена аустријским Регулативом, инспирисаним модернијим законима, који су служили за извор и српском закону.

У питању одредаба о сазиву, конституисању зборових акционара; о њиховом кворуму и компетенцији, српски је закон потпунији и модернији и од аустријског и угарског, и у томе погледу тек му се Акцијски Регулатив нешто приближио (§ 13, 45, 47, 48, 55) потпуњујући празнине у аустријском трговачком закону. Заиста ни аустријски ни угарски закони немају прецизнијих одредаба о зборовима акционара. У аустријском закону од 1862, 5 чланова говоре о томе; у хрватском 6 параграфа. Босански је опширнији, у њему је 13 параграфа, али су и они непрецизни. У закону за Србију од 1896 о збору акционара говоре 14 чланова, с много више прецизности о пословању акционарског збора, његовом саставу и надлежности. Српски закон у том погледу инспирисан је одредбама чланова 20 и 30 француског закона од 1867 и одредбама 210-а и 215-а немачког закона од 1884. Уопште узевши закон од 1896 опсежнији је од осталих закона који важе на нашој територији. Он садржи 104 члана (од којих два укинута). Трговачки закон за Босну и Херцеговину има 93, а онај за Хрватску 76 параграфа. Али одмах треба

додати да и у српском закону има позајмљивања која су мање срећна. Таква је она одредба у чл. 53 која је незгодно пресађена из француског закона и накалемљена на други један систем, о чему опширније говоримо у коментару уз тај члан. Сем тога у српском закону има и других незгодних одредаба, па и празнина. Овде се може споменути члан 32., њиме се забрањује друштву да купује сопствене акције и даје зајам на подлози својих акција „испод њихове именоване вредности,“ што доводи у забуну кад се сравни с одредбом чл. 50 закона. И одредбе о стављању у биланс вредности друштвене имовине, мада су иначе доста опсежне, нису тако срећне као на пример одредбе немачког закона.

Најзад у закону од 1896 велика је мана и то што има доста прописа и наредба а санкција нема, те су такви прописи без дејства. Извесне од мана могле би се допунити накнадним позајмљивањем одредаба из његовог изворника хрватског, а и једном и другом заједничка је основна подлога, која је већ у закону што важи за Словеначку и Далмацију.

Како су се ти закони показали на пракси и какав је био развој акционарских друштава под њиховим важењем?

У Аустрији, после незнатних почетака и паузе од сто година, основано је у 1816 прво акционарско друштво у 19 столећу. У 1830 било је свега 9 акционарских друштава, у 1850 само 35, у 1870 око 360, у 1873 беше се умножио њихов број на 781, да у 1880 спадне на 438. У 1902 било је још увек само 557. Од 1869 до 1873 године, издато је 947 одобрења за оснивање акционарских друштава — пет пута више но што је уопште дотле било основано. Само за оснивање нових банака дато је 262 концесије. Вртоглавица за оснивањем предузећа, која је беснела у Немачкој, захвати и Аустрију. Послови су се започињали несмотрено, друштва пројектовала на нереалној основи. Од 947 одобрених друштава 314 уопште није ни основано. Од осталих 633 одобрених, више од половине, с главницом од 543 милиона форината, дошло је под стечај или је ликвидирало. Акције Wiener Makler Bank у априлу 1873 нотирале су 258, у мају исте године пале су на 52; Prager Unionbank од 252 на 40; Österreichische Börsenbank од 230 на 12. Милијарде вредности, које су представљале

хартије бележене у берзанским листама, ишчезоше. Хиљаде грађана беху изгубили своје једино имање.¹⁾

Криза од 1873 у Аустрији дала је повода горким оптужбама против акционарских друштава и захтеву да се законима осигура јача заштита доброћудне публике од препредених и непоштених људи, који у своју корист изопачују установу акцијског друштва, сејући пропаст и недаће око себе. Рекли смо већ да су у Аустрији неколики законски пројекти били спремљени и да је тек Акцијски Регулатив, издат у 1899, својим строгим и прецизним прописима имао да надокнади оскудицу ваљаних одредаба у законима од 1852 и 1862 године.

У Угарској прво акционарско друштво основано је 1837. У години 1867 било их је 31, 147 у 1872, а у 1876, после кризе, 137.

Прво акционарско друштво у Хрватској основано је око половине прошлог века. До 1871 било је основано 5 а до краја 1876 свега 15²⁾. Акционарских друштава у Хрватској било је 1910 свега 189³⁾ а крајем 1926 године 677.

У Босни и Херцеговини било је у 1926 свега 94 акционарска друштва.

Прво акционарско друштво у Србији било је „Прва Српска Банка“, основано 1869. У 1871 основана су још три. У 1883 било их је свега седам, са главницом укупно 3,250.000 динара. Прва Српска Банка је убрзо по оснивању пропала. Са оснивањем Народне Банке у 1883, повећана су новчана средства у земљи а тиме створена могућност за кредитне послове, те је отуда и оснивање разних акционарских друштава кренуло унапред.

Тако је од 1884 до 1896 основано још 62 новчана завода. Прописи старог трговачког закона од 26 јануара 1860 који су се односили на акционарска друштва били су сувише оскудни и недовољни за нове прилике. Његове одредбе у §§ 31—38, 41 и 44 замењене су прописима закона о акционарским друштвима од 10. децембра 1896,

1) Dr. Anton Ritter v. Randa: Das Österreichische Handelsrecht II, S. 121.

1) Jurašek: Die Aktiengesellschaften in Ungarn, Handw. d. Stw.

2) Statistički godišnjak Kraljevine Hrvatske i Slavonije 1906—1910.

са изменама од 1898. У периоду од 1896—1906 основано је још 49 новчаних завода у облику акционарских друштава, а следећих година њихов се број знатно повећао, тако да их је у 1909 години било 165 са уплаћеном главницом од 33 милиона динара. Укупан број акционарских друштава у Србији у 1914 години био је 270, од тога 225 новчаних завода, 41 трговачких, индустријских и осигуравајућих друштава.

Систем предходног одобрења, прописаног законом о акционарским друштвима, није сметао рашћењу броја нових друштава. Министар Народне Привреде, као и данас Министар Трговине и Индустрије, задовољавао се да постави неколико општих услова за оснивање акционарских друштава и да обрати пажњу да се одобрење не даје неисправним људима или за послове од којих би било штете по земљу и њену привреду. До пред ратове захтевало се за оснивање акционарског новчаног завода у Београду да основна главница буде најмање 500.000 дин., у варошима 200.000, и 100.000 у варошицама. Предвиђена главница имала се уплатити најдаље у року од две године. Слична пракса и данас се примењује и ограничења која отуда истичу не сметају иоле озбиљнијим друштвима да се образују. Систем предходног одобрења данас има за дејство да друштвени статуту буду саображени закону и извесним основним захтевима привредне политике и заштите укупности акционара. Таква заштита намеће се надзорној власти колико и заштита улагача, јер се и у акције уноси један велики део народне уштеде. Вештим подешавањима правила може се у друштву створити изузетно повољан положај за неколико оснивача, док се други акционари могу изложити великим ризицима и неприликама. Зато власт која одобрења даје, будући се искључиво бави овим послом и контролом акционарских друштава, у стању је да унапред отклони извесне недаће и неправде, те се концесиони систем не своди само на то: хоће ли се овим или оним личностима дати одобрење за рад, већ и на то: да се друштвена правила, без обзира на личности, саставе према закону и по захтевима правде и извесне привредне целисходности, што оснивачи често не чине, било из незнања или хотимице.

Одмах по стварању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, најпре решењем Министарског Савета од 12 новембра 1919, а потом *законом о оснивању акционарских друштва на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање*, од 30 марта 1922, оснивање акционарских друштава подвргнуто је у целој земљи истим прописима који изискују предходно одобрење. Тај систем и дотле је постојао у Црној Гори, Србији, Босни и Херцеговини, Далмацији и Словеначкој тако да је важио на територији од 185.463 квадратна километра, са скоро 8 милиона становника; док је нормативни систем постојао у Хрватској, Славонији, Банату, Бачкој и Барањи, обухватајући укупно 63.524 квадратна километра са 4,120.000 становника. Да се оснивање акционарских друштава у целој земљи подвргне предходном одобрењу власти говорили су не само национални интереси, већ и најобичније схватање заштите домаћег рада и развоја домаће привреде. Из свију околних земаља навалили су у нашу земљу представници страних кућа да у виду малих акционарских друштава организују своје послове, доводећи у питање опстанак многих домаћих, старих и угледних предузећа. Друштва с основном главницом од 100.000 и 200.000 динара, бавећи се продајом искључиво стране робе почела су била најачко да се оснивају, нарочито у Хрватској и Војводини. Доста друштава основано је и с капиталом мањим од 100.000 динара. Изопачавање саме установе акционарског друштва ишло је дотле да су оснивана и друштва с основном главницом од 50.000 па и 25.000 динара, за која се зна, да су просте експозитуре великих страних предузећа без икакве самосталности и чији послови иду на милионе и десетине милиона годишње. Овакво стање ствари најбоље је указало каква опасност лежи у слободи остављеној за оснивање акционарских установа.

Завођење система предходног одобрења у целој земљи изведено је уз одлучне протесте извесних пословних кругова; али је оно ипак постигнуто и освештано законом. Тиме је постигнута прва етапа у изједначењу нашег законодавства о акционарским друштвима.

Друга етапа би се састојала у извесним најнужнијим изменама и допунама законских одредаба, које данас важе.

Те измене између осталих требале би у главном да обухвате и следећа питања.

Треба изједначити одредбе о најмањем броју оснивача. Сада је тај број неједнак. Требало би предвидети да је за оснивање акционарског друштва потребно најмање десет могилаца који могу самостално располагати својом имовином. Они не смеју бити у положају зависности један од другог. Тако би се у земљи изједначиле погодбе за оснивање акционарског друштва.

Код нас постоји неједнакост и у погледу права гласа. У Хрватској, Словеначкој, Далмацији, Босни и Војводини свака акција даје право на један глас, док у Србији Црној Гори три акције дају један глас. У осталим покрајинама закон не ограничава број гласова, у Србији и Црној Гори нико не може имати више од десет гласова. Изгледа нам да би требало усвојити средње решење, разуме се за друштва која се буду одсада оснивала, те предвидети да десет акција дају право на један глас, а да нико не може имати више од 100 гласова. Овим начином олакшао би се рад зборових акционара, избегло лажно дељење акција, а ипак одржала извесна заштита мањине, док је то немогуће код права на неограничени број гласова.

Одредба чл. 80. закона о акционарским друштвима од 1896 имала би се на тај начин преиначити, што би се ублажила уколико се тиче улагања имовине резервног фонда индустријских предузећа и као таква проширила на целу земљу. Уколико се тиче њенога важења за банкарске установе проширити је и на остале крајеве и то тако, да одмах важи за нова друштва. Постојећи кредитни заводи имали би се саобразити прописима о улагању имовине резервног фонда у једном дужем одсеку времена који не би смео бити краћи од четири — пет година.

Трећа етапа била би у доношењу новог закона који би заменио све раније одредбе. У одредбама закона који важе данас у нашој земљи може се рећи да у главном постоји основа и нашега новог закона о акционарским друштвима. Она би се имала допунити новијим схватањима о институцијама из ове правне области, нарочито одредбама о приоритетним акцијама, облигацијама, о оснивачким уделима, одредбама о јачем публицитету, о одговорности

директора и казним санкцијама. Ми сматрамо да већ установљене правне творевине и појмове из постојећих закона у нашој земљи из више разлога ваља очувати, усавршити их и прилагодити новим приликама и задаћама.

Треба година док се учврсте појмови што их закони стварају и док се земља и свест грађана с њима сроди; живот, штампа, јудикатура разрађују, пречишћавају и кристалишу појмове. А за то треба времена. Уз то, кад се већ пола века извесне правне установе поштују и учвршћују, тешко се је од њих одвојити и штетно је напуштати их. Само истински важни разлози и интереси народа и државе могу на то нагонити. И боље је из већ постојећег материјала и правне свести изградити наш систем, него ли новачити и, можда простим ређањем разноликих одредаба, скупљених по свима странама света, зидати нову зграду у којој ће се развијати наш социјални и привредни живот.

За то бисмо се радо позвали на Монтескијеvu одавна казану мисао; „Закони морају одговарати ступњу слободе становника; њиховим склоностима, њиховом богатству, њиховом броју; њиховој трговини, обичајима, манирима. Они најзад морају имати везе међу собом и са својим пореклом, са предметом законодавства и са редом ствари на којима почивају.“ У последње време доста се говори и пише о изједначењу трговачког законодавства међу народима, и заиста томе треба тежити коликогод је могуће; али ће још дуго посебне прилике у појединим земљама давати специјалније обележје појединим установама трговачког права. И поред свега напретка постигнутог у земљама европске цивилизације, има разлика у писмености, привредном развићу, социјалном и политичком склопу и уређењу код појединих народа, те ће, према томе, различитим њиховим потребама и социјалним, привредним и политичким задаћама бити прилагођене и правне установе и прописи. Ово је још више случај са земљама као што је наша, где су се проширењем граница и порастом становништва многи односи компликовали, задаће умножиле, те је потребно интензивног рада кроз дуже време и брижљивог освртања на наше посебне прилике и потребе, док се дође до приближног изједначења наших прилика са онима у старијим и развијенијим земљама на западу.

II

ЗАКОН

О

АКЦИОНАРСКИМ ДРУШТВИМА

од 10 децембра 1896

са

изменама и допунама од 17 новембра 1898 године.

I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Чл. 1.

Акционарско је друштво оно, које се оснива с главницом унапред одређеном и подељеном на делове једнаке вредности — акције — и у коме учесници суделују и одговарају само својим улозима¹.

¹ Закон даје акционарском друштву ова обележја: главница му је унапред одређена и подељена на једнаке делове: учесници, другари, одговарају само до висине својих улога.

Из тога се види да наш закон за акционарско друштво узима три обележја, што је недовољно, нарочито ако се има на уму да извесни писци заступају гледиште, усвојено у понеким законодавствима, да акције не морају бити једнаке вредности. Код акције је битно што је она један од делова главнице — по нашем закону један од равних делова — особито *преношљив*. За одлику акционарског друштва ваља још додати да му *име није заједничко* с именима учесника и, најзад, што код овога друштва има највише изражаја: да је

оно *правна личност с нарочитим органима*. Према томе наша је дефиниција: „Акционарско је друштво оно чија је главница унапред одређена и подељена на једнаке преносљиве делове — акције, чији имаоци одговарају највише до именованог износа истих; оно има своје посебно име и правна је личност, коју представљају и у име које делају нарочити друштвени органи.“

У правном погледу, акционарско је друштво уговор закључен између акционара, према одредбама закона о акционарским друштвима, да заједничким средствима раде и сразмерно својим уделима деле добит или подносе штету, произишлу из њиховог пословања. Зато се, у понеким правилима акционарских друштава, најчешће у Француској, у првоме члану ставља: „Између имаоца акција које се овим правилима стварају и акција које се доцније могу створити, образује се акционарско друштво — (име), које ће се управљати по овим правилима и постојећим законским прописима.“

Чл. 2.

Основна друштвена главница дели се на акције².

Акције су недељиве³.

Оне могу гласити на доносиоца или на име; али привремене акције морају гласити на име⁴.

² Основна главница се образује или уплатом у готовом новцу, или уносом каквих предмета или права — апором — улогом.

По нашем закону основна се главница дели на делове једнаке вредности. То значи да сума на коју акције гласе мора бити подједнака за све акције. (Види чл. 1. овог закона.)

Ово начело, које је усвојио наш законодавац у погледу једнакости именоване вредности акција, не искључује признавање првенства и нарочитих права извесној групи акција, које се називају *првенственим* или *приоритетним акцијама*. Види прим. уз чл. 8. овог закона.

Овим законом није изрично предвиђено да се једном утврђена именита вредност акције не може повећавати. У другим законима има таквих одредаба. Њима се штите мали акционари и спречава лажна уплата главнице.

У пракси је код нас Министарство Трговине и Индустрије допуштало повећање имените вредности акција само у случају: а) кад су сви акционари на то пристајали или б) ако је повећање вршено уплатама из резервног фонда.

³ Значи да ималац, наследник, ортак, за право, које му припада на један део акције, не може тражити од акционарског друштва писмено за тај део акције. Допушта се, да се више акција штампа на једноме бланкету, ако се то и правилима предвиди. Друштво је дужно, на захтев акционара, збирне комаде заменити појединачним акцијама.

Погрешни су покушаји неких друштава да заведу обавезну замену појединачних акција збирним, остављајући чак и рок до којег се то има извести, и оглашујући неважност незамењених акција. Такве би измене правила биле штетне и противне закону. Министарство Трговине и Индустрије није их одобравало.

⁴ Привремене акције се издају онда, кад се уплати 10% имените вредности акција. Док се толико не уплати потврда положених сума врши се признаницама. (чл. 26. ов. зак.).

Чл. 3.

Акционарско друштво има своја права и своје обавезе⁵. Оно може на своје име прибављати својину и остала права⁶. Оно може шужити и бити шужено⁷.

⁵ Акционарско друштво сматра се *правним лицем*, за добија своју егзистенцију, те траје без обзира на промене које се збивају са појединим његовим акционарима. Оно добија своје име, које обично нема ничег заједничког са именима својих оснивача и акционара.

Отуда акционари нису сувласници над имовином акционарског друштва. Власник је правно лице: поједини акционари долазе до имовине тек кад друштво ликвидира.

⁶ Може ли и страно друштво прибављати својину?

Трговинским уговором између Србије и Аустро-Угарске од 14 јула 1910, у чл. II било је предвиђено: „Акционарска и друга трговачка, индустријска или финансијска друштва, заједно са друштвима за обезбеђење сваке врсте, која су

основана у областима друге уговорне стране на основу односних закона, моћи ће, узајамно, придржавајући се дотичних закона и уредаба који тамо важе у овоме погледу, вршити у областима друге сва права, водити пред судовима парнице, као тужиоци или као тужени. Поред тога ће уживати у областима друге стране сва права, која се признају или која се буду признавала аналогим друштвима највећма повлашћеног народа, нарочито у погледу допуштења, да могу водити радњу и способности, да могу стицати и имати у држави непокретно имање“. По клаузули највишег повлашћења овом уредбом користила су се и акционарска друштва других земаља. Тако Швајцарска на основу чл. 5 Трг. Угов. између Србије и Швајцарске од 26. фебруара 1907. Белгија на основу чл. 5. Трг. Уг. између Србије и Белгије од 11 априла 1907.

Трговинским уговором од 25 јула 1926 између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Републике Аустрије, у чл. 14 предвиђено је: „Држављани једне уговорне стране имају права у области оне друге уговорнице, а према законским прописима који овде важе, на поштовање и искоришћење свих својих права; они ће моћи пред судовима и административним властима заступати сва своја права и интересе, и нарочито појавити се пред судом као тужилачка или тужена страна. У том циљу они су овлашћени да могу узети адвокате или заступнике.

Исто важи и за акционарска, и друга трговачка и индустријска и финансијска друштва, обухватајући и осигуравајућа друштва, која имају седиште у области друге уговорнице, и по њеним законима пуноправно постоје.“

Сличне одредбе налазе се и у трговинским уговорима закљученим са Угарском (чл. 13) 1926 и с Италијом (чл. 16) од 1925 године.

⁷ Може ли акционарско друштво као правно лице бити кажњено, или за кажњиве радње увек одговарају лица која су те радње извршила? Има доста кривица за које се кажњава само акционарско друштво као правно лице, нарочито по фискалним законима. И законом о радњама у чл. 85, између осталог, прописано је: „Ако се докаже да је несрећни случај наступио кривицом или нехатом сопственика радње или његових органа, онда ће сопственик радње бити дужан накнадити дотичном фонду суму исплаћену на име накнаде.

Ако се докаже да је за несрећни случај крив директор или какав други чиновник, машинист, радник или ма које друго лице у или ван радње, онда власник има право да од тога лица тражи одговарајућу оштету. — Овим се не искључује кривична одговорност власника радње, његових чиновника или осталих лица у радњи, за повреде за које се докаже да су нанесене њиховом кривицом или због њиховог нехата, која ће се судити по одговарајућим одредбама кривичног закона“. Чланом 153 истог закона предвиђају се казне за власнике радња. Одредбе су тако састављене да обухватају и правна лица. Ипак казне затвора не погађају правна лица, те отуда и неспособност правног лица за извесне функције, при којима за неправилности може бити казне затвора. На пример: чланство правног лица у управном одбору другога правног лица.

Чл. 4.

Акционарско друштво сматра се као трговинско друштво и онда, кад му предмет предузећа не би био трговински посао⁸.

⁸ Према томе, акционарско друштво дужно је, на начин, изложен у члановима 15, 16, 17 и 18 овог закона, пријавити своје име код трговачког суда, а где овога нема, код суда оног округа у коме му је седиште. Исто то важи за филијале, заступништва, ако их има (§ 5. Трг. Зак.).

Књиге се друштвене имају водити према прописима Трг. Зак. и имају бити на српском језику.

Одредбом чл. 4. нашег закона о акционарским друштвима, спроведено је начело, које је усвојено у енглеском, француском, немачком, швајцарском и шпанском праву; док аустријски, белгијски, италијански, румунски и португалски закони сматрају за трговачка друштва само она која се трговином баве.

Чл. 5.

Акционарско друштво може се основати само по одобрењу министра народне привреде⁹ (чл. 9), а по прописима овога закона¹⁰.

*Акционарска друштва стоје под надзором Министарства Народне Привреде*¹¹.

⁹ Надлежност Министра Народне Привреде, у овом погледу, прешла је на Министра Трговине и Индустрије, по Уредби о организацији Министарства Трговине и Индустрије од 30. априла 1919.

¹⁰ Види одредбу чл. 104. овог закона, где су предвиђени изузетци.

¹¹ Овај надзор простире се на рад акционарских друштава као установа, које се оснивају и функционишу на основу одредаба овога закона; потом на њихов рад као привредних и социјалних установа, у односу на њихово дејство по опште интересе и народну привреду. По питањима приватно правних односа, било између акционарског друштва и његових акционара; било између њега и других друштава, надлежан је суд. Али се у пракси и по тим питањима врло често апелује на Министра Трговине и Индустрије, да се указује потреба његову улогу по овоме закону до извесне мере проширити и боље прецизирати.

Надзор по специјалним законима припада надлежним властима.

Види чл. 75 и 79 Зак. о акц. друштвима.

II

ОСНИВАЊЕ ДРУШТВА

Чл. 6.

*Оснивању акционарског друштва може се присиљити, кад се у тој намери сложе најмање десет лица, која јуноважно могу располагати својом имовином.*¹²

*Ова се лица зову оснивачи.*¹³

¹² Која лица могу располагати самостално својом имовином, види § 47, 40, 41 и 150 Грађ. Зак.; затим § 152, у вези с чл. 146 неспорних правила; чл. 11, 47, 75, 94, 111, 137, 139, 41 и 144 зак о старатељству; § 17 Кривичног Зак. и § 24 Стец. Поступка.

Законски текст предвиђа само да је потребно да та лица могу пуноважно располагасти својом имовином; али, при давању своје оцене и мишљења, по чл. 9. ов. зак., Привредни Савет имао би да цени да ли су она уистини самостална. Тако, на пример: хоће ли се допустити да се помоћници једне радње јаве као оснивачи акционарског друштва које покрене њихов шеф; или, ако то друштво оснива банка, па се као оснивачи јављају њени чиновници; или, најзад, кад га оснива какво лице са својим најближим сродницима. Оваквих случајева има много, нарочито код друштава с претежно страним капиталом, или код друштава, где се врши фиктивна уплата капитала.

Кад се пажљиво проучи овај члан, где се за оснивање друштва тражи десет *лица*, која могу *пуноважно располагасти имовином*, излази да је законодавац мислио на физичка лица. Према томе, правна лица не могу бити оснивачима. У неколико држава Северне Америке ово је начело изрично спроведено у тамошњим законима о акционарским друштвима, свакако због тога што законски прописи при оснивању друштва имају више дејства на појединце, те су веће гаранције за правилност, а потом што се казне које закон предвиђа за неправилан рад могу применити само на физичка лица. Код нас су се по који пут примала и правна лица за осниваче, што је по нашем мишљењу противно духу законске одредбе. Ништа међутим не стоји на путу да се уз десет физичких лица као оснивачи јаве и правна лица.

¹³ Оснивачи треба да се сложе, т. ј. да закључе писмен споразум о томе како ће основати друштво, и да тиме утврде своје узајамне обавезе. Ако пројектовано друштво има да експлоатише извесан објекат, па му треба да осигура куповину или закуп, пре но што се друштво образује, онда ће један или више оснивача бити уговором овлашћени да посао сврше.

У некадањем чл. 7 овог закона, било је прописано да страних држављана не може бити међу оснивачима више од једне четвртине. Како је тај законски пропис укинут, законом од 18. нов. 1898, остављено је Министру Трговине и Индустије да цени колико међу оснивачима може бити страних држављана.

Чл. 7.

(Укинућ зак. од 17. Нов. 1898. г.)¹⁴

¹⁴ Овај је члан гласио: „У оснивачком друштву могу учествовати и страни држављани али тако да их не може бити више од једне четвртине.“

У седници Народне Скупштине 19 новембра 1898, на којој је усвојен предлог о укидању тога члана, изјавио је ондашњи Министар Народне Привреде Сима Лозанић: „По Закону се тражи да у управи друштвеној буду три четвртине домородаца и једна четвртина странаца. Ви знате да има доста акционарских друштава која долазе са стране, доносе у Србију стране капитале. Стране капиталисте неће дозволити да неко други управља њиховим пословима. Та се одредба одиста показала као незгодна, јер се многа акционарска друштва која су имала поједине наше привредне гране да унапреде, нису ни конституисала, чим је овај закон ступио у живот. Та су страна друштва ипак нашла излаза у томе, што су се конституисала на страни па су као готова акционарска друштва дошла код нас да раде, нашта имају право по међународним уговорима. Дакле да би избегли ова, по њих незгодна законска наређења, они су се конституисали по својим страним законима.“

Види примедбу уз чл. 6. овог закона.

Чл. 8.

*Оснивачи су дужни обратити се министру народне привреде за одобрење да оснују акционарска друштва*¹⁵;

Уз молбу за ово одобрење они морају поднети министру народне привреде:

1. доказ да су испунили пропис чл. 6. овог закона¹⁶;
2. изјаву, да ће сваки од њих учествовавши у предузећу најмање с десет акција¹⁷;

3. пројекат друштвених правила у два равногласна примерка¹⁸, у коме се мора означити:

а) предмет предузећа¹⁹, име (фирма²⁰), седиште (домцил), и шрајање друштва;

б) колика је основна главница²¹, на колику је акција подељена, на колику суму свака акција гласи и како, ш. ј.: да ли на доносиоца или на име, и колику у шоме може бити промене²²; а ако има акција и на име и на доносиоца, онда колику има једних а колику других;

в) начин, на који ће се чинити поједине уплате²³ на акције, и последице за оне, који их на одређено време не плаће;

г) круг друштвене радње²⁴;

д) која су права, а које обвезе акционара²⁵;

ђ) како ће се бирају и обнављају управни и надзорни одбор, која су права, а које дужности њихове, како ће се надзирају њихов рад, и како ће се постављају друштвени службеници;

¹⁵ У молби, којом се обраћа за одобрење, треба навести образложења за оснивање акционарског друштва, указати на прилике, корисност, потребу. Тиче ли се рударских предузећа, ваља приложити препис уговора закљученог с државом, ако га има; експертизе геолога и стручњака. То све чини олакшице Привредном Савету да да своје мишљење о траженом оснивању друштва.

¹⁶ О томе се подноси уверење општинског суда. Оно може обухватити више лица. Документа страних поданика имају бити преведена и уредно потврђена.

¹⁷ Та изјава је обавезна. На случај њеног неиспуњења, нема услова за оснивање друштва. Комесар Министра Трговине и Индустрије има се на претходном збору акционара уверити: да ли су оснивачи заиста уписали најмање по десет акција, и о томе поднети свој извештај. На случај да оснивача има више од десет, па неки упишу мање од десет акција, може ли се друштво основати? Може, ако их је бар десеторица уписала по десет акција. Толико је довољно по чл. 6 овог закона.

¹⁸ Ови примерци правила треба да су потписани од оснивача. На њима не сме бити исправака и пребрисавања.

¹⁹ Т. ј. да ли је друштво трговачко, индустријско, банкарско и т. д. У последње време Министарство Трговине и Индустрије није допуштало да се правилима новчаних завода

е) колико ће лица састављати управни, а колико надзорни одбор²⁶;

ж) кад ће се и како сазивати редовни и ванредни зборови акционара, који су услови за право гласања појединих акционара, и како ће се вршити то право;

з) који су предметни, осим оних, који су предвиђени у овом закону, о којима се неће моћи да решава простом већином гласова²⁷;

и) ко ће састављати друштво према другим лицима и према власницима, какви и колико пописа везују друштво;

ј) како ће се склапати и испишивати биланс, и на који ће се начин делити и исплаћивати чиста добит;

к) у којим ће случајевима престајати друштвена радња и како ће се извршити ликвидација;

л) свака особена користи, која би била уговорена за кога акционара²⁸ или друго какво лице (чл. 21.);

м) ако се улог којег акционара, који се има урачунавати у основну главницу, не састоји у гођовом новцу, или ако друштво прима какво имање, онда се мора јасно казати вредности таквог улога или имања²⁹, као и број акција или цена, коју представља тај улог, или имање, а осем тога још и име власника тога имања;

н) број и именица (номинална) вредности оних првенствених обавезница (поришета), које би се издале у шечају рада³⁰, величина интереса, који би се на њих плаћао, начин на који се имају поносити, као и првенствена права, која би припадала имаоцима ових обавезница.

Осим свега тога, могу се у друштвена правила унети још и друга наређења, која одговарају нарочитим потребама друштва³¹, које се оснива, а саобразна су одредбама овог закона³².

предвиђа и трговање. Друштва која примају улоге на штедњу, могу куповати и продавати робу само за туђи рачун.

²⁰ Било је доста пометње, неприлика и спорова због сличности или незнатне разлике у именима акционарских друштава, нарочито банкарских, стога у називе треба уносити нова и карактеристична имена и речи као: „Љуботен“, „Слога“, „Вардар“, „Војводина“.

По закону о Народној Банци (члан XVIII а прелазних наређења) од 27 јуна 1921: „Ако би у имену које садашње фирме стојале речи „Народна Банка“, било саме било у склопу с другим речима, то се име мора заменити именом без тих речи најдаље за три месеца од како овај закон ступи у живот, или ако је фирма акционарског друштва, најдаље на првом збору акционара“.

Како је донесен закон о повлашћеној Занатској Банци, Министарство Трговине и Индустрије не одобрава ни називе „занатска банка“ у правилима нових друштава.

Имало би места унети у закон одредбу каква се налази у понеким страним законима: „Акционарско друштво обележава се или особеним именом или назначавањем предмета предузећа. Ово име или назив мора се разликовати од назива свакога другог друштва; буде ли истоветно или ако његова сличност може створити забуну, свако заинтересовано лице може захтевати да се име измени и да се плати накнада штете ако је ове било.“

Види § 5 трговачког закона и чл. 2 закона о радњама.

²¹ Оснивачи често уносе у правила одредбу да је друштвена главница подељена у више кола, или да ће се уплатити у више емисија. Та пракса вођена је раније и дала је повода многим забунама. Министарство Трговине и Индустрије не одобрава више правила која предвиђају деобу основног капитала у више кола. То значи да се основна главница има одмах уписати, па пошто се цео предвиђени основни капитал уплати, може се приступити његовом повећању, према закону и статутима друштва.

Привредни Савет и Министарство Трговине и Индустрије стајали су, последње три године, на гледишту да се у Београду, ради што веће солидности у банкарству, не одобравају правила за оснивања банкарских друштава с основном главницом мањом од 10 милиона динара. Из истих разлога, новчани заводи из унутрашњости с незнатнијим капиталом нису могли добити одобрење за отварање својих филијала у Београду. То није примењивано на остала друштва која се не баве банкарством, као и на штедионице које се баве само примањем улога на штедњу и есконтним пословима.

²² Значи да промене, од акција на име у акције на доносиоца и обратно, може бити, ако је правилима предвиђено.

²³ Да не би било фиктивних уплата, ваљало би правилима одредити: да чланови управног и надзорног одбора не могу добијати зајам од акционарског друштва које се оснива или које повећава капитал, док не протекне бар година дана пошто је цела основна главница уплаћена.

²⁴ Круг друштвене радње треба добро прецизирати. Оснивачи понајвише теже, да у делокруг друштвеног рада унесу што више разноликих послова. Ништа погрешније. Најбоље су успехе показала друштва с мањим, али смишљено одређеним делокругом. Велики је интерес акционара, да се правилима обележи мањи круг добро одабраних послова, јер су многа друштва пропала услед тога, што су друштвене управе започињале много послова.

Кад се у правилима наводе врсте предузећа и послова, којима ће се друштво бавити, онда би се управни одбор огрешио о статуте предузимајући друге послове.

Нарочито су закони америчких држава строги у погледу многострукости послова акционарских друштава. Тако, на пример, у Пенсилванији је суд одлучио растурање једног друштва за производњу светлећег гаса зато, што је предузело производњу осветлења које се добија на други начин. У Њу-Јорку, Индијани, Колумбији, Минезоти и Тексасу прописи закона о акционарским друштвима су тако схваћени, да од разних предмета побројаних у статутима као делокруг рада друштво може и има права само један посао предузети и развити.

²⁵ О правима и обвезама акционара говори се нарочито у чл. 24, 25, 33, 34, 35 и 36 закона. Но осим тога овде се мисли и на она права и обвезе акционара специјалне за друштво које се оснива. Тако могла би се за акционаре каквог осигуравајућег друштва, предвидети обвеза да се имају осигурати код тог друштва. Пропис под д) овога члана такав је да не искључује и друге обвезе поред плаћања у новцу. Према томе, у начелу могла би се, при оснивању какве фабрике шећера, предвидети за акционаре обвеза лиферовања извесне количине шећерне репе, или томе слично. Разуме се да би се, код већ основаног друштва, таква обвеза могла завести само по пристанку свих акционара за које би наступила обвеза.

Немачки трг. закон усвојио је овакво начело и прецизно га формулисао, али је условио да се обвезе овакве врсте могу заводити само у оним друштвима, где се пренос удеоначних права врши по пристанку друштва. Сем тога, такве обвезе морају бити видно означене на акцијама.

²⁶ Треба ставити одређен број, на пример „пет“, а не као што се често чини: „од пет до десет“.

²⁷ Акционари су често бивали оштећени због тога, што су управни одбори куповали и продавали непокретности, закључивали зајмове или склапали дугорочне уговоре о закупу и томе слично. Саветно је правилима обезбедити већу контролу акционара и њихов утицај при решавању оваквих питања

²⁸ У правилима друштвеним имају се поименце означити акционари или лица којима припада извесна корист. И та се корист мора јасно обележити. Отуда би неправилно било унети у друштвена правила на пример овакву одредбу: „Оснивачима ће се издати 500 акција које немају право учешћа на зборовима и у друштвеној имовини, а поделу ће извршити управни одбор.“ Таква је одредба нетачна, непрецизна и даје маха самовољи и неизвесности. Морају се побројати имена оснивача; у место *акција које немају право учешћа* — рећи *оснивачких удела*; уместо „поделу ће извршити управни одбор,“ ваља набројати колико сваком оснивачу поименице има да припадне удела.

²⁹ Има се јасно означити вредност таквог улога, име власника и број акција који му се даје. То су минимални захтеви, потребни да се постигне заштита од злоупотребе са улогом а које су честе при оснивању акционарских друштава.

Други закони имају много бољих одредаба. Тако у Трг. Зак. за Босну и Херцеговину, параграфом 161, предвиђено је: „Ако се улози састоје из некретнина или рудника, има се у правилима означити код којег су надлештва заведени у књиге, постоје ли на њима терети и до којег се рока ови последњи имају вратити“.

Белгијски је закон у том погледу још бољи. Поред тачне ознаке објекта који се даје као *улог*, поред услова и имена *улагачева*, законски прописи наређују да се означе: и све промене по теретним уговорима које су се збиле за последњих

пет година са дотичним улогом, као и услове под којима је то изведено; најзад хипотеке које постоје на тим објектима.

³⁰ Закон предвиђа да акционарско друштво може издавати првенствене обвезнице тек пошто је основано и у току рада, али да се правилима има унапред одредити и њихов број и именита вредност.

³¹ Према овој одредби у вези са ставом д) овога члана, могу се друштвеним правилима признати извесним акцијама првенствена права. То има значај нарочито код акционарских друштава где се у основу главницу уноси улог у згради, руднику, фабрици, па се лицу, које такав улог даје, хоће да обезбеди и извесан проценат од друштвене добити, што се најлакше да извести помоћу првенствених приоритетних акција.

Још чешћи је случај да се приоритетне акције стварају кад се повећава капитал друштва, у времену извесних тешкоћа, па се новим акционарима који уплаћују новац, хоће да да првенство, како би се што сигурније дошло до нових средстава. Само, мишљења смо, да се такве приоритетне акције могу завести статутима у почетку, да акционари који уплаћују акције знају да постоје и приоритетне акције; иначе доцније би се ова врста акција могла завести само пристанком свих акционара.

³² О одговорности оснивача, чланова управног и надзорног одбора, по предмету одредаба овога члана, види чл. 99. ов. закона.

Чл. 9.

Министар народне привреде, а по саслушању Привредног Савета³³, одобриће, да се може присјупити оснивању акционарског друштва, а тако исто одобриће и пројекат друштвених правила³⁴, ако не би нашао, да је такво предузеће њрошивно законима или земаљским интересима³⁵.

³³ Привредни Савет образује се по Уредби о установљењу и уређењу Привредног Савета од 29 априла 1920.

Привредни Савет и Министарство цене: је ли пројектовано предузеће озбиљно, одговара ли предвиђена главница циљу, какав је начин уплате капитала; да ли је новчано тржиште такво, да се могу извести упис и уплата, а да се не

појачава криза, оскудица у новцу, ако је има; одговара ли трговинској, индустријској и привредној политици уопште; да ли је, најзад, у складу с државним и националним интересима.

Последњих двеју година, приметила се код нас навала страних трговачких и индустријских предузећа да продају своје производе и робу преко акционарских друштава. Овај облик рада изабрат је као најзгоднији: при набавкама, при плаћању порезе, при регулисању личних обавеза представника страних кућа. На тај начин настала је озбиљна опасност за домаће трговачке куће и предузећа. Стога је Министарство Трговине и Индустрије отежало оснивање таквих акционарских друштава за трговину страном робом.

Мишљење Привредног Савета, које се према овом члану даје, није обавезно за Министра Трговине и Индустрије, а његово решење је коначно. Против њега нема места жалби Државном Савету, јер закон оставља нахођењу Министровом да одобри или не одобри оснивање, те у оваквом случају нема административног спора.

Може ли Министар Трговине и Индустрије и без саслушања Привредног Савета, донети одлуку и не одобрити оснивање пројектованог акционарског друштва или не дати одобрење за продужење рада друштва коме истиче рок? Изгледа да не може и да треба у сваком случају најпре саслушати мишљење Привредног Савета. По једном оваквом предмету, на жалбу заинтересованог друштва, Државни Савет је својом одлуком, од 25 фебруара 1905, № 1338, поништио решење Министрово „стога, што је овај, по чл. 9 закона о акционарским друштвима, био дужан да претходно по овом предмету прибави мишљење Привредног Савета, па потом да оцени и реши ствар“, (Мил. Вукићевић: *Збирка Одлука Државног Савета*).

³⁴ У случају одлуке збора акционара, да се продужи рок трајања друштва, може ли Министар Трговине и Индустрије не дати одобрење? Таквих је случајева било, нарочито са заводима који су наплаћивали претеране камате и огрешили се о прописе §§ 601 и 601а Грађ. Закона. По жалбама изјављеним на такво решење, Државни Савет нашао је да нема административног спора и да Министар коначно решава о продужењу рада акционарских друштава кад им одређени

рок истече (Одл. Држ. Савета № 7574, од 21. октобра 1905. Мил. Вукићевић: *Збирка Одлука Државног Савета*).

³⁵ Министарство Трговине и Индустрије дужно је извести надлежну финансијску власт о сваком одобрењу правила или измени ових, или одобрењу рада акционарским друштвима (Закон о таксама, Тар.Бр. 272, нап. 3.).

Чл. 10.

Оснивачи, који су добили одобрење од министра народне привреде, не могу то право пренети на другога³⁶.

Ако оснивачи не оснују Друштво за годину дана, од кад им је одобрење даио³⁷, оно по себи губи важност³⁸.

³⁶ Ако који од десеторице оснивача одступи или не упише бар десет акција, не може доћи до оснивања друштва. Због тога не може се ни сазвати претходни збор акционара, па ма иначе основна главница била и уписана од осталих акционара. У таквом случају, ваља се обратити молбом Министарству Трговине и Индустрије и, на место одступелог оснивача, имао би се пријавити нови.

³⁷ Овај се рок рачуна од дана решења Министра Трговине и Индустрије.

Од којег се дана рачуна рок трајања акционарског друштва? Од дана његовог коначног конституисања, т. ј. од дана кад друштвено име суд обзнани. Види чл. 19. ов. зак.

Наш закон није одредио најдужи рок трајања који се може унети у друштвена правила, док то чине новији закони на страни. У Белгији трајање акционарског друштва не може се предвидети дуже од тридесет година, изузев друштава којима је дата каква концесија, експлоатисање које има трајати више од тридесет година. Исто тако ни наш закон о таксама, при одређивању таксе, не прави разлику према времену трајања, као што то чине неки страни закони.

³⁸ Ако се код друштва, које се оснива и за које је Министар Трговине и Индустрије дао одобрење, предвиђена основна главница не упише потпуно, па оснивачи умоле Министарство за допуст да се оснује друштво и с мањом основ-

ном главницом, остали оснивачи и уписници имају право тражити да им се врати новац и не пристати на друштво с мањом основном главницом. (Види чл. 11. став 3. ов. зак.).
Види чл. 99. овог закона.

Чл. 11.

Кад министар народне привреде одобри друштвена пра-вила, оснивачи ће их обзнаниши³⁹ и позваши на упис акција. При овом упису сваки је акционар дужан положити најмање пет од сто именише вредности уписаних акција⁴⁰.

Оснивачи су дужни сазваши прешходни збор уписаних акционара преко службених новина, најдаље у року од два месеца, што је цела основна главница уписана⁴¹.

Ако прешходни збор не буде сазван у овоме року, или се све акције не упишу у одређеном року, уписници имају права тражити, да им се врати сав улог који су дали⁴².

За овај проценити оснивачи одговарају целим својим имањем солидарно, све донде, докле год их прешходни збор својом одлуком од тога не разреши⁴³.

³⁹ Закон није ближе прописао, како се обзнана има вршити. У пракси се врши на тај начин, што се у Службеним Новинама, уз позив за упис, објаве датум и број решења којим су одобрена правила и у изводу они чланови правила који говоре о имену, циљу, седишту, основној главници и начину уплате, о врсти акција, о делокругу рада, о саставу управе, о користима оснивача и улогу—апору, ако га има. Уз то друштвена се правила умноже, па или као циркулар шиљу, или се, приликом уписа, раздају уписивачима. У позиву на упис, има се означити: када ће се и где упис вршити и коме новац при упису полагати.

Овом обзнаом не искључује се обвеза из чл. 17 овог закона.

— Дан отварања уписа ваља пријавити надлежној финансијској власти, иначе, по закону о таксама, (тар. бр. 10. напомена 4) плаћа се казна од 2000 до 10000 динара.

⁴⁰ Види чл. 99 овог закона.

Положити се има у готовом новцу. Иначе други начин уплате може бити путем улога, који се прецизно означаје у друштвеним правилима (чл. 8. тачка м овог закона).

Може ли се уместо готовог новца положити уплата у чеку, уложној књижици, фактури, меници? Мислимо да само уплата у готовом новцу одговара духу законског прописа. Ипак чек одмах платив код познатих, угледних установа, може се уподобити готовом новцу. Види прим. 44, уз чл. 12. овог закона.

⁴¹ Види чл. 10 овог закона.

Закон предвиђа крајњи рок до којег претходни збор мора бити сазван, а не одређује колико дана треба најмање да прође од дана позива до дана збора. Међутим, мора се водити рачуна о томе, да и удаљенији акционари могу благовремено сазнати за позив и на претходни збор доћи или издати овлашћење другим акционарима, да их на претходном збору заступају.

На претходни збор се долази са уплатним признаницама, без претходнога депоновања. Пропис чл. 58 о депоновању односи се на редовне и ванредне зборове.

⁴² Исто тако и на случај, да се претходни збор одржи, а до конституисања не дође, због непредвиђених тешкоћа или узрока. (Види примедбу 38, уз чл. 10 овог закона).

Приликом уписа акција, сваки акционар има да потпише изјаву из које се види његово име и презиме, занимање, место становања и број акција које уписује као и да су му друштвена правила позната.

На основу овога се саставља књига акционара која се има потврдити код суда.

⁴³ По томе види примедбу код чл. 20 овог закона.

Чл. 12.

Да претходни збор може пуноважно већати и доносити одлуке, ваља на њему да буде, лично или преко пуномоћника, најмање десет акционара, чије акције представљају најмање половину основне главнице.

На овом збору свака акција даје један глас, али нико од акционара не може имати више од десет гласова.

Пошто се збор и изасланик министра народне привреде увере, да је пошито уписана основна главница и положен

процена⁴⁴ по чл. 11., збор ће се прешходно изјасни^{ти}, да ли усваја израђена и одобрена друштвена правила,⁴⁵ па ако их без измене или с изменом усвоји, онда ће се приси^туи^{ти} избору чланова управног и надзорног одбора.

Овај збор има да одреди вреднос^т ономе улогу⁴⁶ оснивача, који се има урачуна^{ти} у основну главницу а не сас^тоји се у готовом новцу, и да означи или број акција које се имају да^{ти} на примљене предмете, или цену за коју се они примају. Ну, он не може повишава^{ти} у правилима означену цену оваквих улога.⁴⁷ Осим тога овај ће збор донети одлуку о одговорнос^ти оснивача, о којој је реч у чл. 11., као и о нарочи^тим корис^тима, које се дају оснивачима или другим лицима, и ове користи не смеју прећи у правилима означену меру.

Акционар кога се ово нарочи^то тиче, при решавању нема права гласања.⁴⁸

⁴⁴ Изасланик Министра Трговине и Индустрije има да се увери: јесу ли и сви оснивачи, по чл. 6. ов. зак., уписали бар по десет акција. Прегледаће списак акционара и уверити се о томе.

Смисао је законских одредаба да се уплата основне главнице мора извршити у готовом новцу или у предметима који се уносе као улог. Цена улога се ставља у друштвена правила. Изасланик министров има се уверити је ли новац положен у готову и пребројати га. Ако је новац депонован код банака, захтевати оверене изводе из књига тих банака, па о томе свему поднети свој извештај Министру Трговине и Индустрije.

Како се често врше привидне уплате помоћу пријатељских банака и помоћу услужних уложних књижица, мада стварног полагања новца није било, то је ова радња оснивача и чланова Управног Одбора кажњива по чл. 99. овог закона. Новим законом ову казну треба проширити и за банке и друга лица која би на горњи начин издавала уложне књижице или друга услужна документа без стварног полагања новца, а у циљу привидне уплате основне главнице.

⁴⁵ Збор има да се изјасни и о томе: прима ли измене и исправке унесене у правила решењем Министра Трговине и Индустрije, ако их је било.

⁴⁶ Улог, о коме је овде реч, мора бити такав да служи образовању друштвене основне главнице, кад уместо њега није положен готов новац. Такав улог, може представљати: нека фабрика, зграда, земљиште, рудник, трговачка радња, неки патент, потраживање, хартије од вредности, портфељ осигуравајућег друштва; али не могу се за улог примити: кораци и проучавања, чињена за образовање акционарског друштва.

⁴⁷ Како се, с улозима и уплатом основне главнице акционарских друштва, могу правити велике злоупотребе и изводити фиктивне уплате капитала, Министарство Трговине и Индустрије усвојило је праксу, да још и пре одобрења правила, комисија од стручних лица констатује постојање објеката и вредност која се уноси у основну главницу.

⁴⁸ Такви акционари немају права гласати, али могу присуствовати збору и давати обавештења.

Чл. 13.

*Ако би збор учинио измене у друштвеним правилима, онда ујравни одбор не може присуствовати никаквом даљем раду, док ће измене не одобри министар народне привреде.*⁴⁹

⁴⁹ Рад збора доставља се Министру Трговине и Индустрије, који о учињеним изменама, доноси своје решење. Како решење, доста пута, модификује предложене измене, доводећи их у склад са законом или са захтевима привредне политике, може збор акционара овластити управни одбор да усвоји примедбе Министрове, како се не би понова сазивао збор и како би се што пре могло друштво код суда протоколисати.

Чл. 14.

Ујравни је одбор дужан расписати прву ујлашу одмах чим буде изабран и чим буду одобрене измене друштвених правила, ако их има (чл. 13.).

*Ова ујлаша мора износити најмање 10⁰/₀ од именице вредности сваке уписане акције, рачунајући у то и проценаш који је положен при упису (чл. 11.).*⁵⁰

⁵⁰ Ова одредба о уплати десет од сто, као и она из чл. 11. о уплати пет од сто, не налазе у пракси скоро никакве примене. Прво, што сами оснивачи правилима предвиђају јачу уплату, а потом, што и Министарство Трговине и Индустрије налази већег јемства за озбиљност друштва, ако се уплата главнице обави у краћем року и скоро редовно захтева веће уплате но што је овај минимум.

Сви модернији закони усвојили су то начело и појачали проценат уплате при упису. Тако немачки трговачки закон тражи 25⁰/о, швајцарски и белгијски закон по 20⁰/о. И у наш нови закон требало би унети сличну одредбу.

Чл. 15.

Управни одбор дужан је најдаље за петнаест дана од дана положене прве ујлаше⁵¹ (чл. 14.) код надлежног суда пријавити име друштва ради протоколисања,⁵² а суд ће ову пријаву имена објавити у службеним новинама.

Пријаву за протоколисање имена дужни су потписати сви чланови управног одбора⁵³, а и они службеници, који су по правилима овлашћени, да име друштва потписују; они морају предстати суду лично, и признати своје потписе, или потпис својих имена послати суду у надлежно овереној исрави, што ће се чинити при целој или почесној промени поменутих лица.

За Београд је надлежан Београдски Трговачки Суд, а иначе првостепен судови.

⁵¹ Према чл. 14., прва уплата мора износити најмање 10⁰/о од имените вредности сваке уписане акције, заједно с процентом од најмање 5⁰/о који се полаже по чл. 11 овог закона. Према томе, ако је приликом уписа положено свих 10⁰/о, онда се рок од петнаест дана има рачунати од дана претходног збора, т.ј, од дана избора управног и надзорног одбора.

⁵² Ако то управни одбор не учини на време, одговоран је по чл. 101 ов. закона.

⁵³ Деси ли се да после одржаног претходног збора акционара, један изабрани члан изјави да се не прима избора, може ли се друштво протоколисати? Мислимо да може и

треба, ако се тим одустанком број чланова управног одбора није спустио испод броја потребног за решавање. На управном је одбору после, да сазове ванредни збор и попуном празних места избегне овакву једну могућност. Довољно је дакле да је претходни збор одржан по закону и правилима, да је на њему уредно изабрана управа и да после тога одступели члан није на збору изјавио да се не прима избора.

— Важи ли потпис чланова управног одбора и кад своје потписе нису доставили суду? Имена чланова управног одбора и прокуриста достављају се суду и објављују ради сигурности трећих лица. Стога би у нови закон требало унети одредбу, по којој би се казнила лица која своје име не доставе суду пре но што почну друштво обвезивати; но потпис њихов важи и обвезује друштво и без тога, ако су у одбор изабрани, или им дата прокура, па ма и не били суду благовремено пријављени. За штету коју причине одговарају по чл. 19. овог закона.

Чл. 16.

Уз пријаву имена одбор⁵⁴ је дужан поднећи суду:

- 1. прелис својих правила;*
- 2. изјаву, коју ће оверићи државни комесар:*
 - а) о пошћуном упису акција и свршеној првој уилаћи;*
 - б) да су уписници акција за претходни збор на време били позвани;⁵⁵*
 - в) да су управни и надзорни одбор изабрани по одредбама друштвених правила; као и имена чланова надзорног одбора;*
 - г) да је друштво основано (констћићуисано) и да је збор примии оно шћо се помиња у четврћом одељку чл. 12., ако је и о шћоме било погодбе; и*
- 3. прелис одлука претходног збора акционара.⁵⁶*

⁵⁴ Пропис се односи на управни одбор новог друштва. Одредба под г) овога члана тиче се друштва која су основана на тај начин што је у основну главницу урачунат, уместо готовог новца и какав објекат. Зато изјава по ставу под

г) може изостати, ако се означи да се уплата основне главнице има по статутима друштвеним у целости уплатити готовим новцем.

Изјава која се по овоме члану подноси суду обично овако изгледа:

ИЗЈАВА

На основу тач. 2. чл. 16 Закона о акционарским друштвима, изабрани Управни Одбор „Штампарско Издавачког Предузећа Политика А. Д.“ са седиштем у Београду, изјављује:

а) Да је у смислу чл. 7. и 8. друштвених правила, одобрених од стране Г. Министра Трговине и Индустрије, решењем IV Бр. 4852. од 18. септембра 1924., основна главница у динара 12,000.000 подељена у 1200 комада акција, свака од 10.000 динара потпуно уписана и уплаћена;

б) да су уписници акција, на претходни збор на време позвати;

в) да су Управни и Надзорни Одбор изабрани по одредбама друштвених правила и да су у Надзорни Одбор изабрана следећа лица: г.г. (побројати);

г) да је друштво конституисано на претходном збору 11. јануара 1925. у Београду и збор је усвојио и оне одредбе из чл. 8. друштвених правила које се тичу улога у објектима.

20 јануара 1925.
Београд.

Оверава комесар
Мин. Трговине и Индустрије
(име)

Управни Одбор,
(имена)

⁵⁵ Види чл. 11 овог закона.

⁵⁶ Види чл. 99 овог закона.

Чл. 17.

Чим се код суда пријавио и име друштва,⁵⁷ управни је одбор дужан обзнанивши извод друштвених правила у службеним новинама у коме ће бити:

1. дан, кад су усвојена друштвена правила, и дан, кад их је министар народне привреде одобрио;

2. име и седиште⁵⁸ друштва;

3. предмет предузећа и трајање друштва;

4. величина основне главнице, број и именишта вредности појединих акција, као и да ли су акције на име или на доносиоца; а ако их има и једних и других, онда колико их има једних, а колико других;

5. број и именишта вредности првенствених обвезница ако се издају;

6. начин пописивања имена друштвеног;

7. начин, на који ће се друштвене одлуке означаивати.

⁵⁷ Смисао је ове одредбе да друштво има обзнану извршити пре но што управни одбор отпочне у име друштва предузимати и закључивати послове. Види чл. 19. овог закона.

⁵⁸ Ово треба тако разумети да се има означити не само варош, већ поближе и улица и локал у коме је седиште друштва. Друштво које нема стана, може се сматрати да не испуњава услове који се по закону траже за његово постојање.

Свако је акционарско друштво, по чл. 4. ов. закона, трговинско друштво. По чл. 1. зак. о радњама, под тај закон потпадају радње индустријске, занатске и трговачке, било да се налазе у варошима, варошицама или селима. Такве радње по чл. 2. зак. о радњама, морају бити означене нарочитим натписом. Према томе не може постојати једно акционарско друштво без стана и натписа.

За друштва која не испуњавају те услове имао би се новим законом предвидети пропис као у чл. 101. овог закона. Према садашњем стању, таква друштва не би у опште имала услов за рад, јер први став чл. 17. овог закона предвиђа да су друштва *дужна обзнанивши*, између осталог, име и седиште, те се види да закон претпоставља да седишта мора бити.

Чл. 18.

Ако би акционарско друштво хтело имати своја заслупништва (филијале)⁵⁹ на другим местима, дужно ће бити и на тим местима код надлежног суда своје име пријавити ради протоколисања и ради обзнане (чл. 15.). Ову пријаву извршиће заслупништво, а у исто време

поднеће суду доказ и о томе да друштво постоји. О извршеном протоколисању управни одбор ће уједно извести и суд онога места, где је главно седиште друштва у намери да и овај то обзнани.

⁵⁹ Кад закон говори о заступништвима и филијалама (чл. 18); — филијалама, заступништвима и агентурама (чл. 95), не прави никакву разлику између тих појмова, било да се тиче домаћих или страних акционарских друштава. Појединци и разна друштва покушавају да начине разлику између *филијале* и *агентуре*, означајући ова заступништва и разним другим именима: стовариште, експозитура, путнички биро. У ствари све су то филијале и заступништва како их схвата наш закон, и подлеже свима прописима закона о акционарским друштвима, изузимајући стоваришта у којима се роба само чува. Што се понеке такве агентуре нису подвргнуле прописима закона, нарочито оне бродарских друштава, има до извесне мере ослободила у трговинским уговорима и реципроцитету који је раније предвиђен трговинским уговорима. Број тих страних агентура тако се умножио, а број оних које домаћа друштва у иностранству отварају тако је мали, да би у будуће имало разлога применити без ограничења одредбе закона о акц. друштвима. Види чл. 93. овог закона и тар. бр. 10. напомена 8 закона о таксама.

Чл. 19.

Акционарско друштво почиње правно да постоји тек од дана, кад друштвено име суд обзнани⁶⁰ (чл. 15.). Пре судске обзнане имена друштвенога, издане акције не вреде; и они, који су их издали, одговорни су солидарно целим својим имањем за сву штету, која би ошуд настала. Исти тако, ако је пре тога што у име друштва рађено, они који су радили одговарају солидарно целом својом имовином.

⁶⁰ По овом члану акционарско друштво почиње правно да постоји од дана кад суд обзнани друштвено име. Но настаје питање може ли то друштво од тада почети и радњу да обавља, пошто је чланом 5. зак. о радњама предвиђено „да

ко жели упражњавати ма какву радњу, која потпада под овај закон, дужан је да се, пре но што је отвори, обрати дотичној комори са доказима да има све законске услове за то“. Нама изгледа да се закон о радњама односи и на рад акционарских друштава и да његови прописи важе у колико се тиче начина и прописаних погодаба за обављање радња, а уколико се тиче самог одобрења за рад, оно је дато од стране Министра Трговине и Индустрије, те је акционарско друштво као правно лице већ признато као субјект права за обављање тих радња. Иначе би Министрово решење било илузорно и зависило би од одлуке дотичне коморе.

Исто тако мислимо да се и пропис трећег одељка чл. 4. зак. о радњама не може односити на акционарско друштво са разлога :

1.) што за акц. друштва као правна лица постоји специјалан закон; 2.) што Министар дајући одобрење може условити ко ће и како водити пословима; 3.) што се пре давања одобрења за оснивање саслушава мишљење Привредног Савета; 4.) што Министар за сваки случај који се појави има могућности да пита за мишљење дотичну комору; 5.) што организација акционарског друштва сама по себи даје јемство да ће моћи набавити одговарајуће стручне људе за вођење послова и најзад; 6.) што су акционарска друштва под сталним надзором Министарства Трговине и Индустрије. На тај начин може се постићи код акционарског друштва све оно што се има у виду при давању права појединцима за упражњавање радња: њихова стручна способност, моралност и грађанско-правне способности. То не искључује остале обавезе акционарских друштава према коморама и према врсти радње коју обављају.

Чл. 20.

За обезбеђење новца, који су акционари положили на име уплаше, одговарају чланови управног одбора целом својом имовином солидарно, све док се име друштва судски не обзнани и док управни одбор не објави, да је положени новац исправно примно⁶¹.

⁶¹ У чл. 11 прописано је да оснивачи одговарају целим својим имањем солидарио, за проценат, који се полаже при упису, све док их предходни збор својом одлуком од тога

не разреши. Тачније би било рећи: све док их претходни збор својом одлуком од тога не разреши и док изабрани управни одбор не изјави да је положени новац исправно примио. Јер оснивачи, кад се доноси одлука на предходном збору, још новац нису предали управном одбору.

Чл. 21.

Оснивачи или друга лица⁶² могу тражити, да им друштво, које су основали, да неке извесне користи на име накнаде за њихов труд и трошак.

Те користи ваља да су јасно и несумњиво означене у самим друштвеним правилима⁶³, или иначе у нарочитој уговору, који ће се уз извод друштвених правила (чл. 17.) предаши јавности.

Тајни уговори, којима би оснивачи присвајали себи извесне користи, неће имати правне вредности, ниши ће им се оне досуђивати, ако би ствар дошла до суда⁶⁴.

⁶² То је нарочито онда, кад се упис врши преко банака или нарочитих синдиката, који преузимају јемство, да ће уписати капитал, на случај да се, до одређеног рока, не јави довољан број акционара.

И за друге услуге може друштво појединим лицима и установама признати извесне користи. Оне могу бити уговорене на разне начине.

Али најважнији је облик признавања таквих користи у издавању *оснивачких удела* или *корисница*. *Оснивачки удео* или *корисница* је право које се признаје оснивачу или другоме ком лицу, да у извесној мери учествује у добитку друштва, но без права учешћа у управи и без права гласања на друштвеним зборовима. Оснивачким уделом или корисницом назива се још и исправа о томе. Оснивачки удели или кориснице могу гласити на име или на доносиоца. При ликвидацији друштва, оснивачки удели учествују у подели добитка, а не и у подели основне уплаћене главнице или главнице унесене улогом.

Код нас су чињене грешке, па су оснивачки удели називани акцијама, и давани као накнада за улоге у објектима. Разграничење између *уложне* акције (акције добијене за улог унет у друштво и урачунат у основну главницу) и *оснивачког*

удела, кориснице, има се тачно извести : једно, што је смисао закона да се оснивачки удели и кориснице као нарочите користи признају за *шрвд* и *шрошак*, а за улоге који улазе у основну главницу издају се акције; потом, потребно је разликовати и због плаћања таксе. У нашем закону о таксама није предвиђена такса за оснивачке уделе и кориснице, па ако се кориснице издају у накнаду за улог, пореске власти с правом могу тражити да се на кориснице и оснивачке уделе примени иста такса која и на акције.

Овако би гласио члан друштвених правила којим се заводе оснивачки удели :

„У накнаду за њихов рад и трошкове оснивачима друштва припада хиљаду комада оснивачких удела, који ће се у равној мери поделити оснивачима. Оснивачки удели гласиће на доносиоца, носећи редне бројеве од 1—1000. Немају номиналне вредности, али се сваки комад процењује на 100 динара, ради плаћања таксе. Удели су преношљиви. Оснивачки удели не дају никакво право на својину у основној главници, нити на право учешћа у управи друштвом. Десет од сто чисте добити припада овим оснивачким уделима. Они при ликвидацији друштва имају сразмеран удео у подели имовине, али само пошто су све акције измирене до њиховог именитог износа.

На случај повећања главнице или завођења нових удела, приоритетних акција и обвезница, или откупа ових удела, на позив управног одбора састаће се имаоци основних удела и донети одлуку која је обавезна за друштво. Поступак за позив, састанак и решавање је исти као и за зборове акционара“.

⁶³ Користи, о којима је овде реч јесу оне које се дају као накнада за крупније послове (за издатке на рекламу и за јемство при упису капитала и томе слично), везане за оснивање друштва; користи за остале, ситније послове при оснивању друштава: адвокатске награде, вођење књига, прикупљање акционара, чине оснивачи из суме предвиђене за оснивачке трошкове, под претпоставком да учињене издатке усвоји претходни збор.

⁶⁴ Види чл. 99. овог закона.

III

О АКЦИЈАМА И АКЦИОНАРИМА

Чл. 22.

Акција је исправа,⁶⁵ којом се доказује коликом сумом акционар учествује у друштвеној главници.⁶⁶

⁶⁵ У место овога, мислимо да би суштини ствари више одговарао овакав пропис: „Акцијом се означава један од равних делова на које је подељена основна главница, као и права која у акционарском друштву припадају имаоцу таквог удела. Акцијом се назива и исправа о томе.“ Нетачност законске дефиниције да је акција *исправа* о томе с коликом сумом акционар учествује у друштву изгледа очевидна, јер се и обичном признаницом може доказивати учествовање у главници. Сем тога ове признанице при упису гласе на извештан број *акција*: значи да је акција нешто друго него сама исправа. Исправа и доцније може гласити на више акција. Најзад, сама се исправа може купити испод номинале, као и за суму већу од именоване вредности, па све то не показује тачно с коликом сумом купац учествује у основној главници.

Има правних писаца који сматрају да акције не морају бити подједнаке вредности, па пошто има закона који забрањују и преношење, продају акција за извесно време, налазе да је одлика акције у томе, што се она може преносити без пристанка свих учесника у друштву, док је то увек потребно за ортакче уделе у осталим облицима трговачких друштава. Према њима, дакле, *акција* се разликује од *удела* тиме, што је преношљива без пристанка учесника, другара, док то није случај с уделом.

Мислимо да је ово последње непотпуно и недовољно да се утврди појам акције и остајемо при напред датој дефиницији.

Наш закон није прописао најмањи износ акције. У пракси, последњих година, он је 100 динара. Већина нових предузећа усвојила су тип акције од 500 и 1000 динара.

У Немачкој, пре рата, законом је био одређен минимални износ акције 1000 марака, у Аустрији 200 круна, а изузетно 100.

⁶⁶ Закон предвиђа акције једнаке вредности, јер члан 1. овог закона каже: основна главница акционарског друштва дели се на делове једнаке вредности. Реч је о именованој вредности.

Међутим, извесним акцијама, као што је речено у примедби 31 код чл. 8 ов. зак., може се дати првенствено право и тада имамо *акције с првенством, приоритетне* или *првенствене акције*. Њих треба разликовати од *првенствених обвезница*. Обвезнице вуку сталан интерес који се о роковима исплаћује. Обвезнице не дају права учешћа у управи друштвеној. *Акције с првенством* или *приоритетне акције* не вуку никакав сталан интерес, оне добивају дивиденду испред осталих акција и то ако је било добитка; оне дају право учешћа у друштвеној управи и зато, у последње време, потискују у пракси приоритетне обвезнице као тешке и опасне по друштва која се нађу у тежем положају. Али се ни приоритетне акције не смеју издавати олако, јер се њима могу знатно окрћити права осталих акционара. Њихово издавање закони окружују нарочитим гаранцијама. Код Француза као и код нас до скоро није било никаквих прецизнијих одредаба. Међутим у другим земљама има доста и детаљних прописа о томе. Аустријски Регулатив о акционарским друштвима предвиђа следеће: 1.) акције с првенством (приоритетне) не могу износити више од две трећине основне главнице; 2.) дивиденда која се признаје *акцијама с првенством* испред осталих акција не може бити већа од пет процената номиналног износа *првенствених акција*; 3.) Ако се из доцнијих година има исплатити првенствена дивиденда за мањке у ранијим годинама, мора се одредити друштвеним статутима за колико се година сме та дивиденда дати, али ни у ком случају не за више од пет протеклих година.

Чл. 23.

На свакој овакој исправи ваља изреком да стоји, да је то „акција“

Облик и слог акције одредиће се друштвеним правилима, а овим правилима има се приложити и сам образац акције.⁶⁷

На свакој акцији биће наштампане главније одредбе друштвених правила.⁶⁸

⁶⁷ Оснивачи подносе правила на одобрење најчешће прелазећи преко овога прописа; док је, напротив, потребно саобразити му се у свему, прилажући правилима и образац акције, талона и купона.

Према самој природи ствари излази, да уз акције на доносиоца иду и купони на доносиоца; уз акције на име, купони на име. У пракси бива друкчије: уз акције на име придају се купони на доносиоца. Овакве акције називају се *мешовитим акцијама*.

⁶⁸ Ова одредба није згодна, јер се друштвена правила мењају, док акције остају исте; уместо тога, сваки акционар може добити друштвена правила, кад се за то обрати друштвеној управи и покаже да је акционар.

У колико се на акцији имају штампати изводи из друштвених правила, ваља означити:

1.) Дан и број решења којим је одобрено оснивање друштва. Дан протоколисања код суда и дан обзнане; 2.) Број и врста сваке групе акција и номинална вредност коју представљају; 3.) Врста улога, његова вредност и услови под којим је примљен; 4.) нарочите користи које су признате оснивачима; 5.) трајање друштва; 6.) кад ће се и где држати друштвени зборови.

Чл. 24.

*Сваки уписник дужан је, да на време уплати целу суму, на коју гласе његове акције; а ако не уплати, одговоран је друштву према његовим правилима.*⁶⁹

⁶⁹ Пријава акционара за упис акција врши се потписом пријаве за упис, а може се и: писмом, депешом, осим ако друштвеним правилима није друкчије предвиђено.

Од којег тренутка настаје обавеза за уписника, види примедбу уз чл. 25 овог закона.

Уплате се врше на позив управног одбора, а према прописима правила. Закон оставља слободу прописивања одговорности за акционаре који на време не положе уплату.

Чл. 25.

*За обвезе друштвене одговара акционар до именише вредности акција, ако, и у колико ова уплаћена није.*⁷⁰

⁷⁰ Од којег тренутка постоји обвеза за уписника акција, пошто се основна главница може преуписати и при упису пријавити много више акционара но што треба? Од онога дана, кад је уписнику саопштено, да му је од одбора додељено да упише одређени број акција.

Обвеза плаћања неплаћених сума по акцијама престаје за акционара тек са престанком друштва. И за време ликвидације, може ликвидациони одбор тражити наплату неплаћених сума.

Одредбу чл. 25. треба тако разумети да за обвезе друштвене одговара не само садашњи акционар већ и сви његови претходници на случај да дужну суму не положи садашњи акционар.

И у овом, као и у члану 36, говори се о одговарању акционара за *обвезе друштвене*, међутим он одговара у првом реду за своје обвезе према друштву. На случај да се казном, на основу чл. 35. овог закона, не постигне наплата дужне суме продајом акција неуредног акционара, друштво има право да само тражи наплату из имовине дужникове за остатак неизмирене суме која истиче из његове акционарске обвезе.

Чл. 26.

Акције се не могу издаши пре него што се пошћуно уплате⁷.

Почесне уплате врше се на признанице, а кад се уплати 10%⁰ именише вредности, онда се издају привремене акције.

Привремене акције и уплатне признанице морају гласиши на име.

⁷¹ Ако су акције потпуно уплаћене, акционари имају право захтевати, да се издају сталне акције. На случај да управни одбори избегавају издавање сталних акција, што је често случај, треба се жалити Министарству Трговине и Индустије. Једно је друштво у реду и акционари су у потпуном уживању својих права, кад добију у руке сталне акције. Ово је нарочито случај, ако се тиче акција на доносиоца.

Види чл. 50. тач. 4. овог закона.

Може се са сигурношћу рећи да су акционари, кад се тиче акција на доносиоца, оштећени неиздавањем сталних акција. Разлози да се захтева издавање сталних акција на доносиоца ови су:

1) у статутима је предвиђено да су акције на доносиоца и да се по уплати њиховој издају сталне. Управни одбор не може мењати тип акције, задржавајући и преко одређеног времена привремене акције које су на име. У таквоме је раду повреда статута и закона; 2) акционар је оштећен, ако у рукама има привремене акције, које су на име, уместо сталних, јер их теже може заложити и на њих узети зајам; а још теже их може продати, што је често нужно, нарочито код друштава која слабо стоје; 3) кад су акције привремене, већина чланова управе врше пренос и распоред по своме нахођењу и интересу, док су акције осталих акционара у неку руку блокиране. Ово последње омогућава члановима управе несразмерно већи утицај на зборовима.

Оштећени акционари имају право у оваквим случајевима тужити управни одбор за накнаду штете.

Чл 27.

*Нове акције не могу се издавати све докле док се год старе поштауно не ућлаше*⁷².

*Нове акције, које би се издале пре поштауне уплате старих, немају правне вредности, и они који су их издали одговарају солидарно целим свјим имањем поред кривичне одговорности (глава XXV кривичног законика*⁷³).

⁷² О извршеној потпуној уплати акција треба извести Министарство Трговине и Индустије, шаљући му извод из рачуна главнице, оверен од управе друштвене. Ово има практичног значаја, ако се намерава тражити повећање основне главнице, право издавања гарантних писама или, из буди каквих разлога, тражити од Министарства уверење о уплаћеној главници.

У случају повишења главнице, акције се не смеју издавати пре пријаве за протоколисање суду.

⁷³ То је одговорност за превару по §§ 211—260 Казненог Законика.

Чл. 28.

Акција на доносиоца преноси се на другог прешом предајом⁷⁴.

⁷⁴ Стога акционар има право тражити, да му се, кад је потпуно уплатио дужне суме, издају сталне акције. Не буде ли управни одбор издао сталне акције, када су ове на доносиоца, пренос се може вршити и без одобрења управног одбора. Овом одобрењу, код преноса привремених акција, једини је смисао, да се за имаоца неуплаћених акција, за које се одговара до номиналног износа, не потури неко несолвентно лице.

Види чл. 30 овог закона.

Рекли смо код чл. 8. у примедби 22., да наш закон допушта промену од акција на доносиоца у акције на име и обратно; само, тога може бити ако је то предвиђено и уређено друштвеним правилима.

По неким пак законима на страни, (по белгијском на пример) имаоци акција на доносиоца могу ове кадгод хоће претворити у акције на име.

По себи се разуме, да се пренос тако преобраћених акција има вршити по одредбама које важе за привремене акције (чл. 29 ов. зак.).

Чл. 29.

Акција на име⁷⁵ и привремене акције преносе се на другог пошписом имаоца на полеђини акције или привремене акције, и уписом у акционарску књигу⁷⁶ са означењем имена и презимена, месца сшановања и занимања онога, на кога се акција или привремена акција преноси.

Ако преносилац акције не може или не зна пошписати пренос, онда пренос мора бити потврђен влашћу.

⁷⁵ Акције на име усвајају се онда кад се друштву жели очувати његово првобитно обележје, кад се жели спречити прелазак акција у нежељене руке или кад се друштву жели очувати национални карактер. Могло би се још додати и то, да се с акцијама на име много теже изводе разни удешени експерименти с најмљеним акционарима и члановима управних и надзорних одбора. Отуда и оправдана тежња, да се смањи.

такса за издавање акција на име, и да се за друштва с капиталом испод извесне суме уведе обавезност акција на име. Тако швајцарски трговински закон прописује да нова акционарска друштва, с основним капиталом испод пола милиона франака, могу имати само акције на име. То би код нас одговарало друштвима с основном главницом испод пет милиона динара.

⁷⁶ Кад се овај члан доведе у везу с чл. 31. овог закона, излази да ће се у књигу акционара уводити промене само у државини акција на име и привремених акција, а да ће се у њу записати само уписници акција на доносиоца, као што ће се записати и уписници осталих акција (чл. 31 овог закона под а). И промене у државини акција на доносиоца могу се заводити у књигу акционара на тражење новог имаоца. Детаљнији прописи о томе увођењу могу се прописивати правилима.

Чл. 30.

*Пренос акција на име или привремених акција важи према друштву од дана, кад се пријави друштву, осим ако се по друштвеним правилима за важност преноса тражи одобрење друштва, у ком случају пренос важи од дана друштвенога одобрења, а врши се по правилима друштвеним.*⁷⁷

⁷⁷ Друштвеним правилима треба да се предвиди у којим случајевима не може бити преноса акција, затим од када и у колико пренос важи, и у коме року управни одбор има да донесе одлуку о преносу, ако се пренос условљава и пристанком друштвене управе. У Статутима Народне Банке, на пример, предвиђено је: пренос у својину акција на име врши се на тражњу продавца и купца акција, решењем управног одбора које се уписује у књигу акционара. Тај пренос у књизи има да потврди један од директора и један чиновник. Исто тако тај се пренос има и на самој акцији назначити и потврдити. У року од петнаест дана управни ће одбор донети решење о траженим преносима (чл. 11. Статута Народне Банке). Затим: „На збору може учествовати сваки акционар држављанин Краљевине Срба, Хрвата и Сло-

венаца, који се по књигама банчиним води као акционар најмање месец дана пре објаве за збор“. (Чл. 86. Статута Народне Банке).

Шта ће бити с акцијама ако друштвена правила предвиђају да се пренос акција врши само с одобрењем управног одбора, па акционар умре? Мишљења смо да законити наследници постају пуноважни акционари и без преноса од стране управног одбора. Битна одлика акција је њихова преношљивост; ограничења су изузетак и има им места само дотле, док акција због њих не би постала непреношљива. Зато се сва ограничења имају тумачити рестриктивно. Ово је питање пречишћено и у науци и јудикатури. Да се друштво заштити од конкуренције или штетног утицаја, допушта се одступање од општег права и даје могућности управном одбору да одобрава или не, у смислу правила, пренос акција; али баш зато, што је то одступање од општег права, има се примити само у најнужнијој форми. Таквом одобрењу не може се подвргавати и пренос путем наслеђа, јер тестамент није продаја и наследник није купац.

Чл. 31.

Акционарско друштво мора имати нарочиту књигу о акционарима и акцијама у коју ће бележити:

а) све акције или привремене акције с означењем имена и презимена, места становања и занимања уписника⁷⁸ или имаоца акција на име или привремених акција; и

б) све промене у државини акција на име или привремених акција⁷⁹.

Ова ће књига бити изложена у друштвеном стану на увиђај сваком акционару.

⁷⁸ Види чл. 29 овог закона.

⁷⁹ Народна Банка, на пример, предвиђа у чл. 10. својих Статута, да признаје за власника акције само онога који је уписан као власник у књигу банчиних акционара. Само то лице може на зборовима вршити права акционара.

Чл. 32.

Ни једно акционарско друштво не сме своје властите акције куповати,⁸⁰ нити на њих зајам давати испод именисте вредности. Изузима се само случај, кад би друштво одлучило да се друштвена главница сведе на мању количину, у ком случају друштво може куповати своје акције (чл. 90.), али их мора поништити и у својој архиви чувати.

Ако чланови управног одбора посхупте прошивно овом правилу, онда остају друштвеним повериоцима одговорни целом својом имовином солидарно.⁸¹

⁸⁰ Види чл. 50 тач. 2. овог закона.

Кад се овај члан доведе у везу с чланом 50. став 2, излази да у закону има противуречности или бар нејасности. Овде се каже: на акције се зајам не може давати испод њихове имените вредности; у члану 50 предвиђа се одговорност за чланове управе на случај да друштво купује своје акције и на њих зајам даје.

Забуна створена овим двама одредбама по питању давања зајма на акције самога друштва, појачана је и другом једном околношћу. У неколиким приватним издањима прва реченица чл. 32. зак. о акционарским друштвима одштампана је овако: „Ни једно акционарско друштво не сме своје властите акције куповати, не сме на њих зајам давати, нити испод именисте вредности продавати“. Међутим, у Српским Новинама од 19. децембра 1896. где је први пут публикован закон о акционарским друштвима с потписом Краљевим, Министра Народне Привреде и потписом Чуvara Државног Печата, та реченица гласи: „Ни једно акционарско друштво не сме своје властите акције куповати, нити на њих зајам давати испод именисте вредности“. Тако гласи овај став и у доцнијим званичним издањима: Зборник 51, и закон о акционарским друштвима, издање Министарства Народне Привреде од 1898.

Оригинала закона нема у Министарству Правде, а из скупштинских стенографских бележака не види се да је о томе члану закона било речи ни у дебати ни у извештају законодавног одбора. Забуна је потекла од текста пројекта законског који је штампан са текстом какав је у неким приватним издањима, али се не зна да ли је тај штампани текст

тако био достављен Народној Скупштини као пројекат и да ли у њему није учињена исправка, као што се мора закључити на основу законског текста, публикованог у Српским Новинама од 19. децембра 1896.

Да видимо шта је смисао цитиране одредбе: шта је законодавац хтео и шта, по нашем мишљењу данас важи.

Ако једно акционарско друштво купује своје акције, значи: или да води недопуштену шпекулацију или да смањује свој капитал и враћа акционарима главницу. Члан 11 овог закона предвиђа да се оснивању друштва сме приступити тек пошто је цела основна главница уписана; смањивање основне главнице може бити само у законом предвиђеном случају (чл. 90). Кад би друштво продужило откуп акција, постало би само свој акционар, дакле онемогућило би постојање друштва, свдећи број акционара испод законом одређеног минимума, а уплаћену главницу свело на нулу, или бар на један део од предвиђене и уплаћене главнице. У блажијем случају управа би откупила довољан број акција, сама би себе бирала и сама би себи изгласавала разрешницу. Отуда закон с разлогом забрањује акционарским друштвима куповање друштвених акција.

Давањем зајмова на акције врши се донекле оно исто што и с откупом: издаје се друштвени новац а примају друштвене акције. Уместо новца, објеката и других вредности, повериоци друштвени ће имати да се наплаћују из акција самога друштва а то је каткада сумњива вредност. Сем тога узимањем друштвених акција у залогу омогућава се прикривен откуп и донекле утицај на држање њихових представника на друштвеним зборовима. И са тих разлога треба забранити друштвима примање властитих акција у залогу.

И ако је по првом питању одлучан, наш законодавац у овом другом питању изгледа да је био под утицајем закона за Босну и Херцеговину, не забрањујући давање зајма на акције, али остављајући управи одговорност, ако отуда произиђе штета. Тако трг. зак. за Босну и Херцеговину у чл. 213 предвиђа за чланове управног и надзорног одбора солидарну одговорност „кад друштво дионичарско стече властите дионице друштвене или их прими у залог, уколико из тога настане штета за вјеровнике друштва“. Први став члана 50 нашег закона о акционарским друштвима учвршћује нас у

уверењу да је смисао става 2 тога члана исти и да по нашем закону друштво може примати акције у залог. Само ово гледиште нашег законодавца нема ослоњаца ни у науци ни у здравој политици с акционарским друштвима, те смо мишљења да у новом закону мора бити забрањено примање властитих акција у залогу.

— Али поклоном, наслеђем, наплатом потраживања од дужника, који нема других средстава, акционарско друштво може стећи своје акције. Може их купити и пензиони фонд тога друштва, ако је самосталан и ако није под непосредном управом акционарског друштва.

⁸¹ Не само да целом својом имовином одговарају повериоцима друштвеним, већ се и казне затвором до три месеца и новчано до 2500 динара. (чл. 101. тач. 4. овог закона).

Чл. 33.

Акционари имају према броју својих акција сразмерно учешће у друштвеној имовини; они не могу потраживати оно што су улазили, докле год друштво постоји.⁸²

Акционари не могу имати права на одређени интерес, већ имају сразмерно учешће у чистој добити која се покаже по склопљеном годишњем билансу и по одбишку процента који би по друштвеним правилима био одређен за резервни фонд и корисницу (шансијему), ако је ова друштвеним правилима предвиђена.

Ако би се ранијим губицима смањила уплаћена сума основне друштвене главнице, онда добит акционари неће између себе делишити, догод се главница не попуни онолико у колико је губишком смањена.⁸³

⁸² Види чл. 11. трећи став зак. о акц. друштвима.

⁸³ Ако би управни одбор друкчије поступио, одговара по чл. 101. тач. 5. ов. закона.

По члану 71 зак. о акц. друштвима у биланс се концем сваке године уноси добит и штета, која се покаже при поређењу свеколике имовине (активе) и дуговања (пасиве). Према томе, оно је чиста добит, за поделу акционарима, у смислу чл. 33 закона о акционарским друштвима, што претекне по одбитку штете за дотичну годину, а не по одбитку

и оне штете, која се повлачи из ранијих година. За покриће такве штете служи резервни фонд према пропису чл. 80 закона о акционарским друштвима, ако за њу не би били одговорни часници банчини у смислу друштвених правила у вези с чланом 45., 49. и 50. закона о акционарским друштвима. Сем тога чиста се добит, по чл. 33. зак. о акц. друштвима, може употребити само на попуњење основне главнице, кад је ова окрњена штетом, која је потекла из правилног пословања, а резервни је фонд исцрпен. (Одлука Државног Савета Т.Бр. 1265 од 13-I-1905. М. Вукићевић: Збирка Одлука Државног Савета).

Види примедбу уз чл. 77. о објављивању дивиденде.

Чл. 34.

Акционар није дужан ни у каквом случају положиши више него само именушту вредности акције⁸⁴.

⁸⁴ То значи, да акционар за остварење сврхе друштвене или за испуњење његових обвеза, није дужан давати ништа више сем имените вредности акције.

Разуме се, ово не значи да он акцију не може и више платити, ако је у своје време није уписом код друштва набавио по именитој вредности. Исто тако, не значи, да се нова кола акција не могу емитовати по курсу изнад имените вредности.

Пропис чл. 34 односи се на уплату имените вредности акције, али ова уредба не искључује могућност да се друштвеним правилима за акционаре, који су добили акцију положивши њену именушту вредност, предвиди и каква друга обавеза према друштву као што су оне о којима смо говорили у примедби уз чл. 8 тач. д) овог закона.

Чл. 35.

Акционар је дужан положиши уплате на акције кад се на то позове према прописима друштвених правила⁸⁵.

Који акционар не положи уплату на време, дужан је плашити и интерес који се одреди друштвеним правилима. Исто тако друштвеним правилима могу се прописати и уговорене новчане казне за оне, који на време не положе

уплашу, а могу се одредити и случајеви, у којима акционар губи свако право⁸⁶, које као акционар има.

Али акционар не може изгубити своје право, кад позив на упућу није био обзнањен најмање три пуша у прописаном размаку времена и у листу одређеном друштвеним правилима, и у службеним новинама, и то последњи пуш бар на тридесет дана пре дана упуће⁸⁷.

⁸⁵ Хоће ли акционари овог кола, чије акције нису потпуно уплаћене, имати право гласа на збору? Имаће, ако правилима није друкчије прописано.

⁸⁶ У нашем закону није предвиђено ко ће: управа или збор акционара, одлучивати шта ће бити с акцијама које остану слободне због неуплате, те се има регулисати правилима друштвеним.

У Енглеској је остављено управном одбору право не само да прода акције већ и да предузме и све друге мере с тим у вези.

⁸⁷ Сви су ови прописи о објављивању позива ради тога, да се одсутноме или необавештеноме акционару да прилике и времена да испуни своју обвезу. Па ипак су чести случајеви да акционари и не знају за нове уплате и позиве који им се упућују преко новина. Изгледа нам много бољи пропис енглеског и швајцарског закона, по коме се извештај и позив за уплату достављају писмено. Тај би начин ваљало и код нас заводити што више самим друштвеним правилима.

Чл. 36.

Акционар је одговоран за друштвене обвезе и онда кад по претходном члану изгуби право на акцију због тога, што је није на време упућу и то до целе именице вредности акција, које је имао у државини до обзнане друштвеног биланса, ако је биланс активан; а ако је пасиван, онда одговара за мањак по сразмери акција што их има⁸⁸.

⁸⁸ Стилизација овога члана у његовом последњем делу ствара неизвесност у погледу значаја саме одредбе.

Кад се доведе у везу с одредбама из чл. 25 и 35 закона, излази да је следећи смисао овога прописа: Акционари који

због неуредне уплате изгубе право на акцију, одговарају ипак за друштвене обвезе и то: а) до обзнане биланса ако је активан, одговорност иде до имените вредности акције; б) без ограничења времена, ако је биланс пасиван, а сразмерно броју акција.

Активност биланса разрешава акционара одговорности, јер тим самим што је биланс активан значи да није било штете од неплаћања уписаних акција. Ако је, напротив, биланс пасиван, одговорност тече у колико се имају попуњавати мањци и та одговорност се одмерава сразмерно броју акција које акционар није уплатио.

Другим речима, дугови друштвени могу се наплатити од сваког неуредног акционара у висини номиналног износа његових акција до обзнане биланса, све да је биланс и активан; после тога он не одговара јер мањци се и недаће друштвене могу приписати управном одбору и стицају прилика. Ако је пак биланс пасиван мањак се заједнички има потпуњавати и од свих неуредних акционара све до измирења њихових обвеза, па ма им акције раније и поништене биле.

Ипак сасвим је сигурно да се њихова обвеза умањује за онолико, и у првом и другом случају, уколико је продајом њихових акција подмирена неуплаћена сума. О томе закон ништа не помиње и то је један недостатак, поред онога који долази од нејасне редакције. Најзад мана је закона и то, што није одређен рок до кога траје одговорност на случај пасивнога биланса. Трг. зак. за Босну и Херцеговину много боље је то регулисао одредивши: да уписник безусловно јемчи за уплату целе номиналне вредности деонице три године дана од дана којег се друштвени уговор упише у регистар. Од те обвезе не може се ослободити ни преносом својих акција на другога.

Одредба чл. 25 овога закона требала је да дође после члана 35 и да чини увод у члан 36. Тако би овај члан требао да гласи: „За обвезе друштвене одговара акционар до имените вредности акција, ако и уколико ова уплаћена није. Акционар је одговоран за друштвене обвезе и онда кад због неуредне уплате (чл. 35) изгуби право на акцију. У овом случају ако је биланс активан, одговорност тече до његове

обзане и у висини номиналне вредности акције; ако је биланс пасиван, одговара сразмерно броју акција. Одговорност се умањује уколико је издањем нових акција, на место поништених, покривена неуплаћена сума“.

IV

О УПРАВНОМ И НАДЗОРНОМ ОДБОРУ

Чл. 37.

*Управни одбор акционарског друштва засиђуа друштво према сваком*⁸⁹.

*Он се сасиђоји из најмање три или више акционара*⁹⁰ *који се бирају по правилима друштвеним. (Измењен зак. од 17. нов. 1898. г.)*⁹¹.

*Ако би се број чланова управног одбора шако смањео,*⁹² *да шај одбор не би могао решаваши, шада је надзорни одбор дужан сазваши збор, који ће појунити уиражњена местиа чланова управног одбора и шо најдаље за десет дана*⁹³.

⁸⁹ Управни одбор представља акционарско друштво према трећим лицима, и у име акционарског друштва, као правне личности, дела као њихов орган. Начин на који управни одбор пуноважно представља друштво и обим његовога рада одређени су прописима закона и статута. Управни одбор орган је друштва и може се узети да само друштво кроз њега дела. Поједини чланови управног одбора дају се изједначити с пуномоћницима друштва на одређено време и који се у вршењу своје функције и поверених им послова придржавају пуномоћства обележеног им одредбама друштвених правила и пуноважним одлукама управног одбора.

„Пуномоћник онолико само власти има, колико му је дано. Зато он границе њему прописане да не преступи. Ако преступи, онда он за сва следства одговарати мора“. (§ 611 Грађ. зак.). „Пуномоћник, коме је посао какав поверен, мора га сам свршити; јер ако се он на другога ослони, сам ће одговарати, ако се посао не сврши како треба, осим ако му није нарочито дозвољено, пуномоћије на другога пренети. Но и у том случају дужан је старати се, да на способнога

пренесе, иначе одговара за кривицу“ (§ 616. Грађ. Зак.). „Штету, коју би пуномоћник властодавцу својом кривицом причинио, он ће накнадити; а и рачун дужан ће бити властодавцу од свега дати на захтевање овога“. (§ 617. Грађ. Зак.). Тако, на пример, чланови управног одбора који би дали оставку у невреме и напустили друштво одговарају за штету која би наступила по друштво од таквог њиховог повлачења.

88 Прописи о дужностима овога одбора налазе се по многим члановима овог закона. Поред општих одредаба, у одељку о управном одбору, по којим је обвезан ваљано и искрено вршити своју дужност, њему се још и следеће ставља у задатак :

да распише прву уплату основне главнице, ако није положено 10% (чл. 14. овог закона);

да у року из чл. 15. ов. зак. пријави име суду;

да обзнани друштвена правила (чл. 17. ов. зак.);

да најмање једанпут годишње закључи рачуне и књиге, па их уз извештај поднесе годишњем збору (чл. 70. ов. зак.);

да састави биланс бар месец дана пре редовног збора како би га надзорни одбор могао благовремено прегледати (чл. 49. и 78. ов. зак.);

да сазове редован збор у одређеном року и на прописани начин, ради прегледа биланса и одлуке о подели добити (чл. 56., 57., 58. и 59. ов. зак.);

да сазове ванредни збор, кад то затраже акционари, чије акције престављају једну десетину друштвене главнице (чл. 62. ов. зак.);

да друштвени биланс штампа и објави према одредбама чл. 76. и 77. ов. зак;

да се стара о попуњавању места у управном и надзорном одбору;

да сазове збор, чим се покаже по билансу да је изгубљена половина друштвене главнице, а нема могућности да се мањак из резервног фонда попуни (чл. 79. зак.);

на случај измене друштвених правила о продужењу постојања друштва, да суду, најдаље за десет дана, пошље препис одобрених измена (чл. 68. зак.);

на случај ликвидације, да извести суд и да изабране ликвидаторе пријави суду (чл. 82. и 84. зак.);

Што се тиче отправљања друштвених послова према правилима друштва, види напомену 27., уз чл. 8. и последњу примедбу уз чл. 63. овог закона.

⁹⁰ Види чл. 8. овог закона, примедбу 26.

Да би се акционарско друштво сматрало за конституисано, потребно је да се изабрани чланови управног и надзорног одбора приме избора. Стога, ако су присутни, треба да уђу у записник збора да се примају; ако су одсутни, треба накнадно да изјаве. Статутима се одређује рок у коме се изјаве и депоновање акција (чл. 40. ов. зак.) имају извршити. Ако то правилима није одређено, може збор акционара одредити рок. Иначе би се управни одбор у ствари свео на мањи број чланова но што друштвени статuti прописују.

⁹¹ На крају ове алинеје, стајала је до измене од 17 нов. 1898 реченица: „У управном одбору не може бити више од једне четвртине страних држављана.“ Ондашњи Министар Народне Привреде, Сима Лозанић дајући разлоге за предложене измене, изјавио је у Народној Скупштини: „По закону се тражи да у друштвеној управи буду $\frac{3}{4}$ домородаца и $\frac{1}{4}$ странаца. Ви, господо, знате да има доста акционарских друштава, која долазе са стране, доносе у Србију капитале да их уложе у ово или оно предузеће. Јасно је да стране капиталисте неће дозволити да неко други управља њиховим пословима. Та се одредба показала незгодна, те су страна друштва нашла излаза у томе што су се конституисала на страни, па су као готова акционарска друштва дошла код нас да раде, нашта имају право по међународним уговорима. Дакле, да би избегли ова незгодна наређења, они су се конституисали по својим страним законима.“

Па ипак су и поред донетих измена страна велика предузећа остајала на страни са својим централама, а у земљу су ушли омањи капитали образујући велики број малих друштава за послове које наши грађани с успехом обављају и без акционарских друштава. Створено је стање које је погоршало положај домаћих трговаца и других подузетника.

Швајцарска је после рата у свој закон унела одредбе по којима већина чланова у управном одбору акционарских друштава морају бити Швајцарци који су у Швајцарској настањени.

Као што се из одредбе овога члана види, наш закон не ставља ограничење за учешће странаца у одборима акционарских друштава. Ипак су и суд и Министарство позвани да траже доказа о томе да изабрани члан није под стечајем, нити под судском истрагом (чл. 82) као и да траже доказа о томе да и наши грађани уживају у одговарајућим земљама право учешћа у управама акционарских друштава.

⁹² Понеким пројектима правила предвиђени су заменици. Закон ни једном одредбом не омогућава уношење таквих прописа у правила, па их ни Министарство Трговине и Индустрије није одобравало.

⁹³ Збор се има састати не доцније од десет дана, откако је надзорни одбор сазнао да се број чланова управног одбора смањило.

— Ако је друштво остало дуже од три месеци без надзорног одбора, способног за решавање, и управни и надзорни одбор као и ликвидациони одговарају по чл. 101. ов. закона.

— Било је спорова, како ће се поступити, ако по друштвеним правилима сваке године одступају коцком по двојица чланова управног одбора, па се деси да у току године умре један члан, хоће ли се онда на крају године бирати три нова? Бираће се само двојица, од којих један на место умрлог, ако правилима није друкчије наређено.

— Настаје питање, како ће се поступити, ако је један члан поднео оставку, а сем тога коцком одступају двојица. Ови случајеви треба да се предвиде правилима. Ако правила то нису предвидела, наше је мишљење да се имају бирати тројица. Ово још пре, ако би неки члан поднео оставку у међувремену вучења коцке за иступање и збора акционара који има да изврши избор нових чланова.

— Може ли управни одбор сам, у случају нужде, одредити новог члана управног одбора? По француском је закону то могуће, по нашем није.

— Нови чланови ступају на дужност кад се рад збора оснажи одлуком Министра Трговине и Индустрије. Али би Законом требало предвидети, како се подноси жалба на рад збора, као и то, да изабрани чланови ступају у дужност, ако Министар Трговине и Индустрије не донесе решење о раду збора у року од месец дана.

Чл. 38.

За чланове управног и надзорног одбора и у опште друштвене часнике и службенике не могу се бираћи или постављати они, који се налазе под сјечајем, или који се због дела учињених из кориснољубља или због презадужености налазе под судском истрагом, или су због тога већ били осуђени. Ако се ово деси с којим за време његове службе, онда се привремено удаљава,⁹⁴ док не буде ослобођен или проглашен за невиног.⁹⁵

⁹⁴ Закон није предвидео ко врши ово удаљавање и по чијем тражењу. Ми смо мишљења да сваки акционар може тражити ово удаљавање уз подношај доказа, а управни одбор по дужности. Одлуку доноси збор акционара, а може је донети и Министар Трговине и Индустрије.

Постоји питање: да ли се и истрага код полицијских власти, среских и градских судова може узети за повод удаљењу, у смислу прописа овога члана.

Мишљења су подељена. Једни мисле да је израз судска истрага употребљен овде у најширем значењу, док други заступају гледиште да је овде у питању истрага код првостепеног суда, пошто закон о кривичном поступку само ту истрагу назива судском, и пошто градски и срески судови нису ни постојали кад је постао овај пропис закона о акционарским друштвима. Министарство је Трговине и Индустрије удаљавало својим решењем од дужности чланове управног одбора и у случајевима кад је истрага била код среског суда, само ако се из уверења датог од тог суда могло увидети да има озбиљнијег повода за то. При томе се Министарство руководило што потпунијом и што бржом заштитом акционара и улагача.

Акционарско је друштво трговачко друштво; али није потребно бити трговац, да се може постати чланом управног одбора акционарског друштва. Извесним врстама државних службеника и грађана разним законима забрањено је да улазе у управне одборе акционарских друштава. То не значи да би одлуке управног одбора, у коме су учествовала таква лица, биле ништавне; само би дотична лица имала повући законске последице.

„Државни службеници не могу бити чланови управног или надзорног одбора привредних удружења или задруга за узајамно помагање, ако по свом положају у државној служби имају да воде надзор о таквим установама, или да одлучују и дају мишљења по предметима у којима је заинтересована ма која од таквих установа. Остали државни службеници дужни су чланство у одборима поменутих установа пријавити свом министру (чл. 97. закона о чиновницима и осталим службеницима грађанског реда).

Могу ли жене бити чланови управног одбора? Могу по одобрењу свога мужа, ако су удате; неудате, ако могу самостално располагати својом имовином.

Наш закон не предвиђа ништа односно лифераната и лица која су у пословним везама с друштвом у чији управни одбор улазе. На страни се у последње време увелико настојава да се таква лица законски искључе из управе акционарског друштва. Белгијски закон прописује да се члан управног одбора, чији је интерес супротан друштвеном интересу, по питању које се претреса, има уклонити са седнице, а на првом идућем збору акционара засебно се, и пре сваког другог решавања, подноси извештај да изванредан члан има посебан интерес од онога који има друштво.

По француском закону забрањује се члановима управног одбора да буду заинтересовани у каквом предузећу или послу закљученом с тим друштвом, осим ако су овлашћени од збора акционара. Као и код Белгијанаца, у Француској сваке године друштво подноси збору акционара нарочити извештај по тако закљученим пословима.

Како у нашем закону нема никаквих одредаба по овоме предмету, то се друштвеним правилима може предвиђати слично искључивање из управног одбора чланова заинтересованих у пословима с друштвом или другим предузећем.

Ваља напоменути да се свако удаљавање управног и надзорног одбора у смислу чл. 38. има доставити суду. У судовима нису свугде установљене књиге и регистри у које се заводе имена чланова управног и надзорног одбора. Смисао је одредаба закона о акционарским друштвима да се имена управног одбора, при свакој промени, имају објавити, ако не у службеним новинама, а оно бар у судској згради и заводити у регистар тако, да се заинтересовани могу увек

обавестити ко је овлашћен да пуноважно потписује друштво. Судови су према томе дужни водити старање да се све промене у управи акционарских друштава уредно суду достављају. Члан 15. овог зак. то изречно предвиђа, а члан 101. тач. 1 прописује и казну.

⁹⁵ Све остало што се тиче својстава чланова управног одбора остављено је Министру и Привредном Савету.

Чл. 39.

Друштво има право да по прописима својих правила⁹⁶ чланове управног и надзорног одбора смени у свако доба. Али тиме се њима не крњи право на накнаду, која би им по друштвеним правилима или по нарочијом уговору припадала до дана разрешења од дужности.

⁹⁶ Т. ј. путем збора, пошто ово спада у делокруг радње збора акционара. Види чл. 63. зак. о акц. друштвима.

То право обухвата и свакога члана појединце и све заједно; кад се каже *друштво* то значи збор акционара, онако како је прописано друштвеним правилима. Збор акционара не мора да мотивише своју одлуку о смењивању управног и надзорног одбора пре истека рока њиховог мандата.

Исто тако, чланови управног и надзорног одбора, дајући оставку, не морају исту мотивисати. Али ако би давању оставке одмах следовало и напуштање дужности, потребно је дати разлоге, јер за штете које би наступиле због напуштања дужности члана, или ометало друштво да може радити, одступајући члан носи одговорност.

Смењивање управног или надзорног одбора треба да је објављено у дневном реду, преко новина, ако има времена, или објавом у предвиђеном року у друштвеном стану. Али не морају се поименце означавати лица, из више разлога: прво, што није сигурно да ће збор пристати на смењивање; друго, што је каткада у интересу друштвеном да се не означи лице које се због штетног рада има уклонити. Само, у сваком случају мора се јасно и благовремено навестити да је на дневном реду питање о смењивању чланова управног или надзорног одбора.

Шта ће бити ако случајно у статутима друштвеним није предвиђено трајање мандата? Сматраће се да су чланови управног и надзорног одбора бирани на једну годину дана.

Када нови изабрани чланови ступају у дужност, изложили смо у примедбама уз чл. 37. По правилу рад је збора пуноважан кад га оснажи Министар Трговине и Индустије. Тек потом нова управа ступа у дужност. Али може се с правом приметити, има тренутака када стару управу треба спречити у штетноме раду и преузети одмах управу. У таквом случају збор ће тражити заштиту од Министра Трговине, а по потреби донети резолуције о оним стварима и пословима које стара управа не би смела извршити и које ће јој се ставити на терет, ако их на штету друштва обави.

Чл. 40.

Сваки члан управног и надзорног одбора дужан је да положи друштву као залогу онолико акција, колико правила одређују.⁹⁷ Ове акције чуваће се у друштвеној благајници.

Акције, које би чланови управног и надзорног одбора положили као кауцију према друштвеним правилима, не могу се продати ни за чији рачун, нићи из друштвене благајнице изнећи докле год ти чланови не буду разрешени од одговорности према друштву.

⁹⁷ Ако неки чланови не положе, остали су одговорни за штету по чл. 45 овог закона. Надзорни је одбор дужан о овоме водити рачуна, па на случај да нико од чланова управног одбора није депоновао акције, сазваће ванредни збор. Постоји ли разлога сумњи да ни чланови надзорног одбора нису испунили обвезу, акционари се могу користити одредбом чл. 62 овог закона.

Правилима треба да се одреди у коме року изабрани чланови управног и надзорног одбора имају да положе акције. У противном, треба сматрати да се не примају, или, ако су се раније примили, да подносе оставку.

По статутима Народне Банке (чл. 53) „Изабрани члан пре ступања на дужност полаже код Банке у депозит 40 акција Народне Банке на име кауције.“

По белгијском закону члан управног одбора, који је статутима наименован, подноси акције у року од месец дана од дана коначног конституисања друштва; члан који је изабрат, у току месеца дана по његовом избору; на случај неподношења, сматра се као да је дао оставку и на његово се место бира други.

Чл. 41.

*Пуноважно потписиваће се друштво, кад они који су овлашћени за потпис имена друштвеног, поред истог ставе и потписе своје.*⁹⁸

⁹⁸ Закон предвиђа да је за пуноважно потписивање потребно: печат друштвени и испод њега потписи овлашћених лица. Из овога излази да друштво не би било пуноважно потписано ако би испод друштвеног печата, уместо потписа био факсимил. Међутим велики је број акција и купона са факсимилима без и једног потписа. Такав је рад неправилан и штампана документа су неисправна.

У немачком трговачком закону, међу првим одредбама које се односе на акционарска друштва, налази се и једна која говори о овоме потписивању и предвиђа могућност стављања потписа механичким путем. За важност потписа може се условити и нека нарочита форма на основу одлуке која се означава на акцији или привременој акцији. И у белгијском закону као и у аустријском Акцијском Регулативу постоје сличне одредбе.

С обзиром на одредбу члана 41 закона, мислимо да акције, обвезнице и оснивачки удели морају бити потписати својеручно од лица овлашћених да друштво потписују. Што се купона тиче, статутима се има предвидети њихов облик и обележје који их заштићују од злоупотребе.

Чл. 42.

Друштво се обавезује и задобија права пословима, које управни одбор закључи у име његово.

*Чланови управног одбора лично не одговарају трећим лицима за дела и обавезе, које су у име друштва примили.*⁹⁹

⁹⁹ Ако управни одбор закључи у име друштва и такве послове који не спадају у делокруг његовог рада, обележеног статутима, друштво се обвезује (чл. 45). За штете, које би таквим радом биле причињене друштву одговарају чланови управног одбора.

Други став овога члана непотпун је. По њему чланови управног одбора лично не одговарају трећим лицима за дела и обвезе, које су у име друштва примили. Овоме треба додати: ако су ту обвезу примили на начин који према друштвеним правилима пуноважно обвезује друштво. Ако су те обвезе у име друштва примили у форми која не везује друштво, одговарају сами према трећим лицима. Исто тако, чланови управног одбора одговарали би лично, баш и да су у пуноважној форми примили обвезу за друштво, ако ту обвезу по закону не смеју примити. То би био случај ако би управни одбор уговорио признање каквога улога или какве користи мимо друштвених статута. Такви уговори не вреде и не везују друштво, али за њих према трећим лицима могу одговарати чланови који су их закључили. Таква уговарања често се праве из незнања законских прописа и с добром намером, те у таквом случају постоји одговорност за накнаду штете.

Чл. 43.

Позиви, судске и у ошште службене доставе, сматрају се да су предане, кад се предаду коме од чланова управног одбора у друштвеном сџану.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Из ове одредбе види се да закон претпоставља да акционарско друштво мора имати свој стан. О томе опширније види примедбу уз чл. 17. овог закона.

У чл. 6. Зак. о штампи прописује се:

„На свима предметима поменутих у чл. 1. овог закона који су намењени јавности, мора стајати штампано, урезано или уметнуто место штампања или израде, име и презиме штампара или штампарије, односно резача, односно сликара и означање његовог боравишта. Ако је штампарија акционарско друштво, мора бити означено име њеног представника који ће се позивати на суд уместо штампарије.“

Чл. 44.

Заклеїве у име друшїва полагају чланови управног одбора, али кад се шїче послова, које су друшївени службеници вршили, онда на место чланова уїправног одбора полагају службеници ову заклеїву. Према пошреби суд ће између именованих одређивати лица која ће заклеїву полагати.

Чл. 45.

Чланови уїправног одбора одговорни су друшїву лично и целим имањем својим солидарно за шїтењу, која би настала од ѡпротивзаконог или неїправилног¹⁰¹ вршења њихове дужности или ошуда, шїо би они прекорачив границе свога рада, који им одређује закон или друшївена правила, шїме друшїво ошїетили.¹⁰²

Пошїо управни одбор својим пошїисом ѡуноважно везује друшїво шїо оно одговара према шїрењима, ма да је управни одбор прекорачио границе круга рада.¹⁰³

¹⁰¹ Из овога прописа види се да чланови управног одбора, за штету коју би друштву причинили одговарају: лично, целим својим имањем и солидарно. Та штета пада на терет члановима управног одбора, па било да долази: од њиховог неїправилног вршења дужности, било од ѡвреда законских одредаба или непошїовања друшївених ѡравила.

Члан управног одбора у вршењу своје дужности око отправања друштвених послова и заштите друштвених интереса мора се показати као брижљив домаћин. Ако он није био такав, па је штета наступила, одговоран је. (Види чл. 37. и 45. овог закона).

¹⁰² Како ће се покренути парница и ко има право подићи тужбу, прописује се члановима 51., 52. и 53. овог закона. То је када се тиче штете нанесене друштву радом управног одбора; тиче ли се кривичне одговорности, важи пропис члана 102. ов. закона.

¹⁰³ Претпоставка је да је потпис дат на начин и у форми како прописују друштвена правила. Према томе, мора и треће лице пазити да ли му је потпис дат у форми која је пуноважна.

Чл. 46.

Ова одговорност не може њасити на оног члана управног одбора који је одмах проишћиву одлуке и наредбе одборове проишћивовао¹⁰⁴ и надзорном одбору на писмено проишћити дошћавио, или ако није суделовао у радњи којом је шћешћа друшћиву учињена.

¹⁰⁴ Исто тако он треба да тражи да се његов протест у записник унесе, па и да сам своје одвојено мишљење изложи.

Одредбу овога члана треба тако разумети да није дозвољно само уложити протест против наредбе одборове, већ и благовремено протестовати и онда, ако управни одбор не предузима нешто што је по закону, по друштвеним правилима или иначе као брижљив домаћин дужан предузети. С тога члан управног одбора, да би био ослобођен одговорности, треба да тражи да у записник уђе и све оно што је он захтевао и предлагао: да се испуне какве обвезе, предузму какви послови, да се изврше какве наредбе власти.

Види чл. 37. и 45. овог закона и примедбе уз њих.

Наш закон не прецизира ништа докле одговорност траје. У чл. 63. говори се о разрешници коју даје збор, не чинећи никаква ограничења у обиму разрешнице. У чл. 73. говори се како надзорни одбор има да испита завршне рачуне, биланс и рачун добитка и губитка. Даје му се рок од месец дана; омогућава и преглед и провера преко нарочитих рачуноиспитача. Једном речи, даје акционарима сву могућност да претресу и провере рад управног одбора пре но што стану решавати о том. И кад се већ једни рачуни огласе исправним, управни одбор тим самим добија разрешницу.

Разуме се да овде може бити речи о разрешници уколико се тиче акционарских интереса: рачуна, друштвеног пословања, рада на остварењу друштвених циљева и постигнутих резултата. Разрешница се не може односити и на оно што је законом прописано у циљу заштите општих интереса и интереса трећих лица која нису акционари. Тако, на пример, разрешница не би вредела, ако се утврди да је управни одбор спровео фиктивну уплату капитала; ако су чланови управног одбора закључили на штету трећих лица а у име друштва уговор на начин недопуштен; ако су чинили злоупотребе и огрешили се о царински, порески или други који закон, па се то докаже.

Чл. 47.

Управни одбор може, ако друштвеним правилима или одлуци збора није прошивно, с одобрењем надзорног одбора¹⁰⁵ изабрати пуномоћника (прокурисџа) а за вођење друштвених послова, као и за засшуйање друштва може овласишии друштвене службенике или друга лица. Круг њиховог рада одређује се пуномоћством.

¹⁰⁵ Закон тражи да избор пуномоћника, као важан посао по интересе друштва, буде познат и надзорном одбору и да овај за то да свој пристанак, пошто извиди да ли је овакво давање пуномоћства предвиђено друштвеним правилима или одлуком збора акционара.

Акционари се олако примају чланства у управним и надзорним одборима. Већина их и не зна какве све одговорности примају на себе. Тек најновијих дана, откако су падом појединих банака многи чланови управних и надзорних одбора дошли у нежељени положај да јемче за све несигурне послове појединих директора и прокурисџа које су бирали, настало је више свести о одговорности и дужности која предстоји члановима управног и надзорног одбора.

Члан 47. је можда једини у нашем закону који увлачи и надзорни одбор у извесне управне акте друштва и ангажује директно његову одговорност; иначе је његова функција чисто надзорног органа, који контролише рад управног одбора и друштвених чиновника.

Раније је речено да су правила акционарског друштва у ствари уговор. Одредбама о делокругу рада и дужностима, даје се пуномоћство управном одбору. То пуномоћство, у питању избора прокурисџе, даје се одредбом чл. 47. закона и надзорном одбору, у колико постављање прокурисџе није противно друштвеним правилима. И управни и надзорни одбор, према § 616 Грађ. Зак. дужни су старати се да сисобнога изберу, иначе одговарају за кривицу.

Чл. 48.

Надзорни одбор сасшои се најмање из шри акционара и бира се по правилима друштвеним.¹⁰⁶ Ну шоједини чланови могу се шоново бириши.¹⁰⁷

¹⁰⁶ То значи да се друштвеним правилима има одредити на које се време бира надзорни одбор. Ако је пропуштено да се то унесе у правила, има се узети да је надзорни одбор изабран на годину дана.

¹⁰⁷ Више пута је постављано питање: На случај да се надзорни одбор састоји из три или четири члана, јесу ли довољни потписи двојице чланова за оверу биланса по чл. 73. овог закона?

У смислу тачке 3. чл. 8. зак. о акц. друштвима, ово се регулише правилима. Ако није правилима предвиђено, довољна је проста већина чланова присутних на седници која је испитивала биланс и донела о њему одлуку. По чл. 71. Статута Народне Банке, Надзорни Одбор сачињавају девет чланова. За пуноважне одлуке, треба да је присутно најмање четири члана (чл. 74. Статута).

За бирање чланова надзорног одбора, полагање јемства и подношење оставке важе иста начела као и када се тиче управног одбора.

Државни службеници не могу бити чланови надзорног одбора акционарских друштава, ако по положају имају да воде надзор над њима. По томе видети примедбе уз чланове 37. и 38. овог закона.

Што се тиче лица која су у пословним везама с друштвом, може се казати да је и наш закон показао наклоност схватању које је јасно спроведено кроз модерније стране законе. У одељку о билансу, у чл. 73. и 74. каже се, да се за преглед биланса и рачуна могу одредити рачуноиспитачи, али се „ни у ком случају не могу бирати за рачуноиспитаче лица, која су у служби друштвеној, или којима је поверено извршење ма каквог друштвеног посла, и најпосле која су у ближем сродству с члановима управног и надзорног одбора (чл. 53. грађ. пост.). Улога је рачуноиспитача само један део улоге надзорног одбора, ограничене на извесно време, па кад се за њих траже ова јемства, још је потребније имати их за она лица која редовно имају водити надзор над радом управног одбора и обезбедити правилно и законито функционисање његово.

Наводе се случајеви на страни да су судови поништавали као незаконите споразуме по којима су се, под видом

слободнога бирања, места у управном и надзорном одбору имала поделити међу чланове фамилије и поделити награде с тим у вези:

Члан 8. тач. ђ., овога закона прописује да се друштвеним правилима има предвидети која су права а које дужности управног и надзорног одбора; а по члану 63. овог закона, збор акционара решава о подели добити. Према томе, остављено је да се друштвеним правилима одреди награда надзорном одбору, било по у напред утврђеном проценту од добити, било оценом по одлуци збора. Последњи је начин штетан и незгодан, па га зато није Министарство Трговине и Индустрије ни одобравало. Може се рећи да је, по правилу, награда одређивана статутима по проценту учешћем у добити. Одређивање награде надзорном одбору на крају године одсеком уобичајено је код многих друштава на територији важења ранијег мађарског трговачког закона и има врло штетне последице, свдећи улогу надзорног одбора на голу формалност, а чланове тога одбора ставља у зависност од тога шта ће и како управни одбор предложити скупштини акционара.

За боље разумевање положаја таквог одбора, треба додати да се скупштине код највећих и најважнијих акционарских предузећа у томе крају састоје свега из неколико акционара међу којима већи број и најјаче акционаре представља сам управни одбор. Практички ова су друштва без икаквог надзорног одбора. Новим законом треба прописати да се тантијема и награда за рад надзорног одбора има унапред одредити статутима и одмеравати сваке године унапред одлуком збора акционара.

Чл. 49.

Надзорном је одбору дужности да надзирава сав рад управног одбора¹⁰³; да истражи обавештења о шоку друштвених послова; да у свако доба иpregледа друштвене књиге, сва иписмена, лиснице (портфеле) и сивање друштвене благајнице; да испишује месечне и годишње рачуне (биланс) и предлоге о подели чисте добити; и да о свему подноси извештај збору акционара¹⁰⁹;

Збор не може решавати о чистотј добити нићи одобравати рачуне (биланс) без поменутог извештаја надзорног одбора.

Надзорни одбор има права да свагда сазове збор, кад нађе да то захтевају интереси друштвени.

108 Дужност надзора над радом управног одбора односи се и на само пословање: избор чиновника и помоћника; набављање и отуђивање покретности и непокретности, задуживање, прописивање правилника рада; улажење у нове послове и начин организовања и вођење раније започетих. Надзор се не састоји, дакле, само у проверавању цифара, сравњивања докумената са књигама, већ и у општој процени целисходности економије и опортуности извесних мера, поткрепљеној подацима и разлозима.

Само, надзорни одбор има право да чини напомене управном одбору, да му предочи опасност прекорачаја правила и закона, а никако да се меша у управу и о томе доноси одлуке, све док постоји управни одбор. Ако надзорни одбор налази да управни одбор, свесно или из незнања и неспособности, хоће да оштети друштво, има право сазвати збор акционара и о томе му поднети извештај. Сем тога и поред управног одбора, надзорни одбор сазива зборове у случају чл. 61. и 62. овог закона. Изузев тога и чл. 47. када се тиче избора прокуристе, наш закон нигде не ставља у дужност надзорном одбору вођење послова; оставља му само потпуну контролу над пословима, књигама и имовином. Отуда је сасвим погрешно и противно закону, што су се у некоја правила промакле одредбе о састајању надзорног одбора са управним у „главни управни одбор“. Дужности двају одбора су законом разграничене и састајање ових одбора може бити тога ради да се постигне брже објашњење и споразум по предметима о којима би се иначе водила преписка, а никако ради извесних одлука које се тичу вођења послова.

Будући су и чланови надзорног одбора пуномоћници друштвени, одговарају као и чланови управног одбора. Одговорност није ни уколико мања, па ипак су чланови овога одбора на пракси несразмерно мање обазриви и приљезни. У већини друштава они очекују позив управног одбора да би се састали у седницу и обично ограничавају се нешто мало на преглед књига и рачуна. Надзорни одбор треба да сам узме иницијативу за своје састанке, за прегледе, контролу.

Чланови надзорног одбора заједно доносе одлуке; оне су пуноважне кад је у седници било онолико чланова колико је по правилима потребно да се може решавати. Али сваки члан надзорног одбора има право, и без одлуке седнице надзорног одбора, да тражи преглед књига, докумената и у опште обавештења.

Ако је друштво веће и број чланова надзорног одбора знатнији, могу се чланови груписати у неколико секција, од којих ће свака извршити извештајни преглед и контролу, јер је често немогуће испитивање и срањивање докумената вршити колективно, без знатнога губитка у времену. По чл. 22. тач. 6. Правила Српског Бродарског Друштва, надзорни одбор „може за преглед појединих грана друштвене радње одређивати из своје средине комисије и комесара, који ће у његово име преглед вршити“.

Надзорни одбор као такав није овлашћен да подноси суду тужбу против чланова управног одбора.

¹⁰⁹ О одговорности за прикривање правога стања и лажне извештаје, види одредбу чл. 101. ов. зак.; за штете овим причињене одговара се по чл. 50. ов. закона.

Ако чланови управног и надзорног одбора оставе одбор више од три месеца непопуњен тако, да није у стању решавати, одговарају по чл. 101. тач. 2. ов. закона.

Чл. 50.

Чланови надзорног одбора, као и чланови управног одбора, одговорни су целом својом имовином солидарно, ако су с њиховим знањем а без њиховог проишћа :

1. *враћени улози акционарима (чл. 33.);*
2. *ако је друштво своје власитије акције прибављало или на њих зајам давало (чл. 32.);¹¹⁰*
3. *ако је интерес или чиста добит давана противно одредбама овог закона (чл. 33.);*
4. *ако су акције издаване пре пошпуне уилаше (чл. 26.);¹¹¹*
5. *ако је подељено друштвено имање, или је смањена друштвена главница, противно наређењима члана 86. и 90. овог закона.*

Осем овога чланови надзорног одбора одговорни су целом својом имовином солидарно за штету, која би настала ошуда, што нису вршили своје дужности према чл. 49. овог закона¹¹².

¹¹⁰ И ако је отуд штета за друштво проистекла. О овом предмету, види опширније код примедбе уз чл. 32. ов. зак.

¹¹¹ За ово је прописана и одговорност у чл. 100. ов. зак.

¹¹² Овим прописима закон чини одговорним и надзорни одбор за све штете које би произишле од тога што овај одбор не би вршио своју дужност која је обележена предходним чланом. Нарочито се подвлачи одговорност за случајеве обележене у чл. 50. И овде треба пропис тако разумети да, за отклањање одговорности, није довољно што је протест надзорног одбора, заведен у записник и достављен управном одбору, дужност је надзорног одбора, ако се његове примедбе не усвоје, да сазове збор акционара.

Може се узети да је завршна одредба чл. 50. о одговорности надзорног одбора, исто тако опсежна као и одредба претходног члана о дужностима тога одбора. Наш закон дао је установи надзорног одбора широку основицу, дајући му право да „надзирава сав рад управног одбора“ и „да тражи обавештења о току друштвених послова“. И заиста за једно друштво, за интересе акционара и сигурност поверилаца, много је важније да надзорни одбор благовремено предузме мере против недопуштеног отуђења непокретне имовине, против недопуштенога задуживања и хипотековања, него ли и само прегледање рачуна и докумената, у време када се ништа више не може исправити и учинити, осим да се утврди штета.

У Француској су судови осуђивали надзорни одбор као одговоран зато, „што је допуштао да у годишњим рачунима, који су изношени пред збор акционара, стоје знатне суме дуга таквих дужника за које је знао да су несолвентни, што није прегледао књиге и што је сувише ретко држао седнице“. Другом једном приликом, надзорни је одбор осуђен „што је у својим годишњим извештајима изражавао задовољство, док су се у рачунима из године у годину провлачила иста потраживања, што су дељене јаке дивиденде, док је с нешто пажње могао утврдити да постоје рђава, спорна и несигурна потраживања“.

Чл. 51.

Ако акционарско друштво нађе, да му је у интересу, да поведе парницу против чланова управног или чланова надзорног одбора, онда ће за тај случај збор одредити нарочите пуномоћнике.¹¹³

Ну ако би збор, пошто је одлучио да води парницу, ма из каквог узрока био сјечен да пуномоћнике избере, онда суд може наименовати пуномоћнике на предлог ма и једног акционара, који поднесе доказ о горњој зборској одлуци.

¹¹³ Овај се пропис тиче вођења парнице за накнаду штете, коју би управни одбор нанео својим противзаконим, неправилним радом или прекорачењем круга рада. Види чл. 45. ов. закона. За казнену одговорност управног одбора, види пропис. чл. 102. овог закона.

Ради бољег разумевања смисла ових одредаба, треба довести у везу чл. 52., 53. и 102. овог закона.

У овоме, и у следећа два члана, увек је реч о парници и тужби за накнаду штете. Њу може покренути друштво „кад нађе да му је у интересу“ т. ј. кад му је штета причињена и када се иста може приписивати погрешном или противзаконитом раду чланова управног одбора. Само ту тужбу не може подићи управни одбор, већ мора ствар изнети пред збор акционара који одређује нарочите пуномоћнике.

Такав није случај кад се тиче казнене одговорности из чл. 99—101., па разуме се и штете која је с тим у вези. У оваквом случају тужбу могу поднети и лица овлашћена од збора или од Министра Трговине и Индустрије, а може је поднети и лице овлашћено од самог управног одбора.

Даље, из ових одредаба излази да се сваки акционар (чл. 52) може о своме трошку умешати у парницу, која би се повела против чланова управног и надзорног одбора. Овој одредби посвећен је цео члан 52., док би важније било рећи: има ли сваки акционар право да сам, у своје име, поведе парницу, ради својих посебних интереса. Тиме би се избегла забуна до које доводи члан 53., који прописује: да акционари који представљају двадесети део друштвене главнице могу овластити једног или више пуномоћника да воде парницу

против чланова управног одбора. Међутим одмах се додаје „али се тиме не крњи право које сваки акционар има, да парницу води лично у своје име.“

Одредба чл. 53. онако како је стилизована нагони да се поставе ова два питања: зашто је потребно да акционари представљају $\frac{1}{20}$ део друштвене главнице да би могли: а) изабрати пуномоћника, б) да би могли водити парницу против чланова управног одбора? Зашто је то потребно када парницу код суда, преко пуномоћника, може водити и једно једино лице по §§ 72., 78. и 83. *грађанског судског послоука*, чије су одредбе меродавне за парницу код суда и в) кад парницу може и сваки акционар водити лично у своје име, према последњој реченици тога члана?

Код Француза, од којих је тај члан, углавном, позајмљен, он има смисла, јер даје акционарима право да узму пуномоћника, пошто у француском праву бар теоријски важи правило: „Нико не води парницу преко пуномоћника.“ Код нас је то излишно; по грађанском судском поступку вођење парнице преко понумоћника свакоме је обезбеђено. Како се у тексту закона о акционарским друштвима на извесним местима (чл. 74.) законодавац позива на *грађански судски послоуак*, и како се има претпоставити да су му познате биле и одредбе о праву вођења парнице преко пуномоћника, излази да пропис „акционари који представљају $\frac{1}{20}$ део друштвене главнице могу овластити једног или више пуномоћника, да воде парницу против чланова управног и надзорног одбора“ значи: да парницу не могу покренути акционари с мање друштвене главнице, па према томе и одредба на крају истог члана: „Али се тиме не крњи право које сваки акционар има, да парницу води лично у своје име“ може само значити да поједини акционари могу у своје име водити спор само у тој, већ поведеној парници, коју покрећу акционари што представљају најмање $\frac{1}{20}$ део друштвене главнице.

Прво: да парницу може покренути само представник или представници већег дела друштвене главнице да се правдати жељом законодавца да се парнице против управе не покрећу олако и да се друштво заштити од потреса. Друго: да сваки акционар може и сам водити парницу у своје име, кад је она већ покренута, има смисла онда, кад поједини акционар нема довољно поуздања у изабране пуномоћнике.

Најзад да законодавац поједином акционару није хтео дати право самосталног покретања парнице против управног и надзорног одбора, види се и по томе, што је подизање тужбе за кривичну одговорност управног и надзорног одбора условљено овлашћењем управног одбора, збора акционара или Министра као надзорне власти над акционарским друштвима (чл. 102).

Као што се из предњег излагања види, недостаци су одредаба у чл. 51., 52. и 53. ови:

1^о Није прецизирано, може ли поједини акционар покренути парницу и водити је, јер рад чланова управног одбора може оштетити друштво, групу акционара, појединог акционара и трећа лица, повериоце, улагаче; у место тога остала је нејасност;

2^о Није изречно дато право и трећим лицима да могу покренути парницу за оштету. Разуме се док је друштво солвентно, парница ће бити упућена против друштва; у случају несолвентности против чланова управе који су својим неправилним радом штету причинили;

3^о што је и сама одредба о парници коју покреће група акционара, који представљају $\frac{1}{20}$ део друштвене главнице, несигурна и нејасна. Смисао чл. 53. не долази од јасно изражене воље законодавца, колико од супротности његове стилизације са чл. 72. *Грађ. Суд. Пост.*, као меродавним за питање пуномоћства при вођењу парнице.

Недостаци који се налазе у одредбама поменутога три члана, падају утолико више у очи, што се у члану 102. овог закона не помињу *акционари* као овлашћени за подизање тужбе већ *лица* овлашћена од збора акционара, од управног одбора или Министра Народне Привреде.

У науци и законодавству већ је усвојено начело да управни одбор за штету нанету његовим радом одговара према друштву, према појединим акционарима и према трећим лицима. Тако француски закон предвиђа: „Чланови управног одбора одговарају по општем праву, појединачно или солидарно, према случају, и према друштву и према трећим лицима, било за повреде закона, било за погрешке у вођењу послова, нарочито ако су делили или допуштали да се деле фиктивне дивиденде.“

Чл. 52.

Сваки акционар има права да се о своме трошку умеша у парницу, која би се повела противу чланова управног или надзорног одбора. ¹¹⁴

¹¹⁴ Овом се одредбом даје право сваком акционару да се умеша у парницу поведену против чланова управног одбора, па било да се то чини по чл. 51. или по чл. 53. овог закона.

У примедбама уз предходни и следећи члан, изложили смо смисао одредаба нашег закона о одговорности чланова управног и надзорног одбора. Овде ћемо укратко изложити наше закључке. Парницу за накнаду штете, против чланова управног и надзорног одбора могу покренути: 1^о друштво на начин опредељен чл. 51. овог закона; 2^о извесан број акционара, према чл. 53. закона; 3^о поједини акционар, само посредном тужбом, пошто се користи чл. 102. овог закона и утврди кривицу. У парницу се може умешати сваки акционар о своме трошку, било да је води друштво у своју корист (чл. 52), било акционари који представљају један двадесети део друштвене главнице (чл. 53.). Парница по чл. 51. води се у корист друштва, а по чл. 52. и 53. у корист акционара.

Акционарима, и трећим лицима, припада право водити парницу за накнаду штете, према члановима управног и надзорног одбора и по §§ 800., 811., 819., 826. грађанског закона, поред права кривичне тужбе из чл. 102. овог закона.

Одговорност чланова управног и надзорног одбора може се свести на: 1^о погрешке у раду (небрижљивост и неспособност); 2^о повреде друштвених правила; 3^о повреде законских одредаба, вршењем и невршењем; 4^о деликте и квазиделикте.

Чл. 53.

Акционари који представљају најмање $\frac{1}{20}$ део друштвене главнице могу овластити једног или више јуномоћника, да воде парницу противу чланова управног или надзорног одбора, али се тиме не крњи право које сваки акционар има, да парницу води лично у своје име. ¹¹⁵

¹¹⁵ Постављено је питање: да ли један акционар има право тужити управни одбор за штету коју је овај причинио својим небрижљивим или противзаконим радом или повредом одредаба друштвених статута? Одговор на то добија се упоређењем прописа из чланова 45., 51., 52., 53., и 102. овога закона. За причињену штету може управни одбор бити оптужен од збора акционара или од акционара који представљају $\frac{1}{20}$ део друштвене главнице. Поједини акционар може се (по чл. 52) умешати у парницу која би тако била поведена.

Поједини пак акционари могу тужити управни одбор за оне повреде закона за које се кривично одговара, али за то је онда потребно одобрење Министра Трговине и Индустије (чл. 102. ов. зак.).

Овај члан је састављен према чл. 17. француског закона о друштвима од 1867. При томе је из француског закона извађено оно што није требало уносити у наш закон, а изостављено или искварено оно што је тамо главно. Тако после речи *могу овлашћени*, изостављено је у *заједничком интересу*. Напослетку може се рећи да по нашем општем законодавству, § 72. Грађ. Суд. Поступка, није потребно овлашћење да се може узети пуномоћник за вођење парнице. По нашем закону то може чинити и један парничар или више њих заједно, те је уопште тај део члана 17. франц. закона био код нас излишан. Благодарети њему испало би да акционари који представљају мање од $\frac{1}{20}$ дела друштвене главнице не би могли имати пуномоћнике за вођење парнице, што је противно пом. одредби Грађ. Суд. Пост.

Ова одступања од изворног прописа склони смо правдати тежњом да се, као у немачком праву, подизање тужбе за накнаду штете против чланова управног одбора, услови одлуком збора акционара или одлуком акционара који представљају извесан знатан део друштвене главнице, како би се управни одбор заштитио од олаког узимања на одговор.

Кад се узме да је то била тежња законодавца, онда и последњи став: „али се тиме не крњи право које сваки акционар има, да парницу води лично у своје име“ значи да се ово право односи само на ону парницу коју су покренули акционари који представљају двадесети део друштвене главнице. Разлози су за ово гледиште:

а) кад би *сваки* акционар имао право да покрене парницу, зашто не би имао право и већи број акционара, макар и с мање од $\frac{1}{20}$ дела друштвене главнице;

б.) смисао првог дела чл. 53. односи се на број акционара за покретање парнице, а не на право бирања пуномоћника, пошто овога може изабрати и мањи број акционара, па и један једини акционар (чл. 72. грађ. суд. пост.);

в.) што би законодавац таквој одредби посветио засебан члан, као што је учинио за одредбу о праву мешања у парницу у чл. 52. или би томе посветио бар засебан став у томе члану.

г.) што у чл. 53. има свега један став и једна реченица и једна мисао те се њен задњи део односи на ону парницу о којој говори први део реченице, т. ј. о парници коју покрећу преко пуномоћника представници $\frac{1}{2}$, дела друштвене главнице.

Према томе излази да поједини акционар, по нашем закону, може тужити за накнаду штете онда кад она произлази из дела из чл. 99.—101. овог закона.

По себи се разуме да тужбе и у једном и другом случају могу бити поднете и поред одлуке збора о давању разрешнице. Право мањине је да на начин одређен законом тражи заштиту својих интереса.

Чл. 54.

*Члан управног одбора не може у једно исто време бити члан надзорног одбора.*¹¹⁶

¹¹⁶ Види примедбу уз чл. 48. овог закона.

Чл. 55.

*(Укинути зак. од 17. нов. 1898. г.)*¹¹⁷

¹¹⁷ Тај је члан гласио: „Чланови управног и надзорног одбора и службеници друштвени не могу наспрам друштва долазити у обвезу.“

После непуне две године од ступања на снагу закона о акционарским друштвима, једна група народних посланика тражила је укидање члана 55. У Народној Скупштини вођена

је жива дебата око тога. Узалуд је Министар Народне Привреде наводио да је то укидање крупно питање, да има великих незгода, ако чланови управе узимају сами кредит код свог завода и „да се тиме новчани заводи стављају на клизаву стазу“. Посланици: Пера Тодоровић, Мата Јовановић говорили су у истом правцу истичући да обично сиромашнији свет улаже новац у заводе и право је да може и добити зајмове, да тога нема кад богатији људи из управе за себе задрже веће суме зајмова. Посланици из народа истицали су да су у управи новчаних завода „први људи по имању и карактеру“ па кад се они изузму, онда нема ко јемчити заводу. Тако је и члан 55. укинут 19 новембра 1898.

За многа акционарска друштва укидање члана 55. било је кобно. Отворена су врата лажној уплати капитала, јер су чланови управног и надзорног одбора истовремено с оснивањем друштва врло често отварали себи текуће рачуне. Како је сваки желео користити се што више јефтиним кредитом код Народне Банке, оснивао је акционарско друштво, те се број ових, са незнатним капиталом, јако умножио. Отуда је долазило слабљење поверења према новчаним заводима, поскупљивање интереса и изопачавање саме установе акционарског друштва и новчаних завода.

Министарство Трговине и Индустије, нарочито после кризе кредитних уснова у 1923. и 1924., при одобравању оснивања акционарских новчаних уснова, поставља услов, да чланови управног одбора не могу дуговати друштву за извесно време по оснивању.

V

ЗБОР АКЦИОНАРА

Чл. 56.

Зборови су редовни или ванредни .

Редовни збор дужан је сазивати управни одбор по свршетку сваке године и то у месту где је главно седиште друштва,¹¹⁸ а најдаље за 4 месеца настујајуће године.¹¹⁹ Даљи рок, и то највише од 2 месеца, може одобрити само министар народне привреде.

Ванредни збор сазива се кад год је пошребно а према одредбама овога закона.¹²⁰

Управни одбор је дужан обзнанивши позив за збор у службеним новинама најмање три пуша и бар на тридесет дана пре одређеног дана, у који се збор сазива, рачунајући од дана прве обзнане.¹²¹ У позиву мора се свагда савишши дневни ред.

Одлуке зборске о пишањима и предлозима који нису објављени у дневном реду, не вреде, осем одлуке, да се други збор сазове.¹²²

Ближе одредбе о сазиву збора прописане се друштвеним правилима.¹²³

¹¹⁸ Дешавало се да су редовни зборови држани и у другим местима, на случај несавладљивих тешкоћа или других крупних разлога.

У извесним страним законима налази се одредба да се друштвеним статутима има одредити место, дан и час држања редовних годишњих зборова и да се то на самој акцији има означити, да се олакша акционарима учешће на зборовима и контрола над радом друштвене управе. Заиста, и код нас постаје све теже, нарочито за мале акционаре, пратити званичне новине и огласе, који се у њима штампају. Такав би пропис требало и код нас озаконити. Дотле могли би и сами оснивачи у статуте уносити овакву одредбу. Од ње би било тројакe користи: смањили би се трошкови објављивања; обвезао би се управни одбор да на време изнесе биланс пред збор; обезбедило би се јаче учешће акционара на зборовима и преглед друштвеног рада.

¹¹⁹ Не поступи ли управни одбор тако, одговара по чл. 101. тач. 6. ов. закона.

Акционарска друштва која су дошла под нагодбу дужна су, као и сва остала, сазивати редован збор акционара по прописима овога члана.

¹²⁰ Редовни збор се сазива обвезно на крају сваке године, најдаље до краја априла. На њему управни одбор подноси извештај о раду у прошлој години; подноси на одобрење рачуне и биланс; предлаже поделу добити и попуну у саставу управног и надзорног одбора, ако томе има места. На њему се даје разрешница управном и надзорном одбору.

То је посао редовног годишњег збора. Али обично се на томе збору обављају и други послови: доносе одлуке о измени статута, о повећању капитала и т. д.

Ванредан се збор сазива онда када у току године искрсне потреба за то: било да треба изменити статуте, донети одлуку о спајању с другим друштвом, повећати капитал, донети одлуку о каквом послу за који је потребно одобрење збора акционара. Ванредни збор може сазвати и управни одбор, или надзорни одбор (чл. 49. и 62. закона) или најзад и сами акционари по чл. 62. овог закона.

¹²¹ Овако се обзнањује позив за редован, па и за ванредан збор, када га сазивају управни или надзорни одбор, по својој иницијативи, осим случаја из чл. 37. ов. закона. Тако се поступа и када збор сазивају акционари који представљају $\frac{1}{25}$ део целокупног броја друштвених акција, у случају да ни управни, ни надзорни одбор не сазову редован збор (чл. 61. зак.). Међутим, кад акционари, уз депоновање једне десетине укупног броја друштвених акција, захтевају сазив ванредног збора, исти се сазива у скраћеном року и на начин прописан чланом 62. овог закона.

¹²² Предлози за измену правила имају се изрично поминути. Није довољно ставити „измена друштвених правила“; ваља прецизније означити: „измена правила и повећање основне главнице“, „измена правила и смањење капитала“, „измена чланова друштвених правила о саставу управног одбора“ и томе слично. Примедбе, да друштво због конкурената не сме прецизно објављивати измене, не могу се озбиљно узети, јер главна одлика акционарског друштва и јесте јавност, прописана одредбама закона.

Ако је предлог за измену правила поднесен пошто је изашао оглас у званичним новинама, а исти није у дневном реду означен, о њему се не може решавати на збору. Такве би одлуке биле ништавне.

Деси ли се да редовни збор акционара није био одржан на време, да је био сазват па одложен, или да је био поништен од надзорне власти, па у том стигне време за држање редовног збора наредне године, може ли се дневни ред оба збора изнети на решавање на истом збору, заказаном у исти час и дан? Може. Ставиће се нерешена питања ранијег збора

(усвајање биланса, саслушање рачуноиспитача, разрешница и т. д.) испред питања која су везана за доцнију годину.

¹²³ Немачки закон о акционарским друштвима прописује: „Сваки акционар који депонује у друштву једну акцију може захтевати да му се позив на збор акционара и дневни ред, чим је исти објављен, посебно доставе препорученим писмом. Може захтевати да му се исто тако доставе и одлуке донете на збору акционара.“ У нашем закону нема овакве одредбе; али се правилима друштава и ово може предвиђати, те би се код нас акционари могли на тај начин обезбедити од изненађења, која им често разни друштвени зборови доносе. У Немачкој, као што се види, и без нарочите одредбе о томе у друштвеним правилима, може акционар, на основу самог закона, захтевати благовремено обавештавање о сазиву зборова и њиховим одлукама.

Чл. 57.

Управни одбор је дужан бар на педнаест дана раније известити министра народне привреде о дану, кад ће се држати збор.

Министар народне привреде одредиће нарочитог комесара који ће присуствовати збору и настати да рад збора буде сагласан са одредбама овог закона.¹²⁴

¹²⁴ Комесар, има пре свега да се увери: јесу ли депоноване акције и да их преброји; затим оверава списак депонованих акција и списак присутних акционара. Његова је дужност да мотри и захтева да се на збору поступа како је предвиђено овим законом и друштвеним правилима. На претходном збору, он се, у смислу чл. 12. ов. зак., уверава: је ли уписана основна главница и је ли новац положен у смислу чл. 11. зак. и прописа друштвених правила. Даље је дужност комесара да извиди: је ли при сазиву збора поступљено према одредбама закона и је ли обзнана на време извршена. Све што примети неправилнога, изнеће у своме извештају Министру Трговине и Индустрије. Кад се збор сврши, он оверава записник о зборском раду, као и сва документа која су прочитана на збору и која у неку руку сачињавају саставни део записника (Извештај управног одбора, извештај надзорног одбора, предлог измене друштвених статута, биланс).

Комесар ће захтевати, да му се по одржаном збору предају: 1) Званичне Новине у којим је обзнањен позив за збор, као и позиви иначе објављени, било плакатима, било у другим новинама; 2) примерак правила са свима изменама; 3) списак депонованих акција; 4) списак присутних акционара; 5) препис записника; 6) текст измене правила у два примерка; 7) извештај управног одбора; 8) извештај надзорног одбора; 9) рачун изравњања и рачун губитка и добитка, па ће то са својим извештајем спровести Министарству Трговине и Индустије.

Ако се тиче претходног збора акционара, који се држи по чл. 12. овог закона, комесар ће се уверити да ли су оснивачи испунили обвезу из чл. 8. овог закона; да ће сваки уписати најмање десет друштвених акција. Захтеваће да му се преда списак свих акционара и здружити га са списком акционара присутних на збору, означеном под 4 ове примедбе.

Чл. 58.

Управни је одбор дужан заводити у нарочити списак све акционаре који су се пријавили да ће на збору учествовати. У њему ће се забележити колико пријављени акционар има гласова на основу депонованих акција (чл. 59).¹²⁵ Овај списак закључиће се и потписом имена друштвеног (фирме) ишврдити најмање три дана пред збор и тада изложити акционарима на увиђај.¹²³

¹²⁵ Решењем Министра Трговине и Идустије VI Бр. 5510, од 21 децембра 1921, одлучено је да се убудуће за одржавање зборових акционарских друштава неће дозвољавати депоновање акција по установама ван граница наше Краљевине. У колико је то раније допуштано, тражено је да спискови депонованих акција буду оверени од наших посланстава или конзулата на страни, у месту где је депоновање вршено.

¹²⁶ Министар Народне Привреде упутио је 26. фебруара 1908. Т. Бр. 1866 свима новчаним заводима и осталим акционарским предузећима следећи распис:

1.) Сва акционарска друштва дужна су за редовни годишњи или ванредни збор саставити списак депонованих акција и на три дана пред збор закључити у 4 часа по подне и ставити акционарима на увиђај.

Примера ради: ако је збор у недељу, друштвене управе морају списак депонованих акција закључити у среду, како би исти био на увиђају акционарима три дана пред збор.

2.) Овако састављени списак управа ће у овереном препису послати одмах одређеном комесару за збор, ако је овај са службом у истом месту, те да он по пријему списка дође у завод и упореди са списком стављеним акционарима на увиђај. Ако комесар збора није са службом у истом месту, управа ће му оверени списак још истог дана; по закључењу послати преко поште препоручено, и кад овај дође на збор упоредиће га пре почетка збора са овим списком, који је био стављен акционарима на увиђај.

3.) Ако управе не поступи по 1. и 2. тачци овог расписа, Господин Министар Народне Привреде поништиће радњу збора.

Чл. 59.

Управни одбор је дужан по признаницама, које је акционарима при упису за збор издао као улазнице на уложене акције,¹²⁷ начинити списак дошних акционара, у коме ће означити свакоме појединце број акција и према томе број гласова, и тек пошто се утврди, да има довољан број за обновљени рад према правилима друштвеним, збор се може отворити.¹²⁸

¹²⁷ Облик улазнице и признанице за депоновање акције изгледа:

Бр. 20	Број акција: 250
	Број гласова: 10
У Л А З Н И Ц А (чл. 17. статута)	
за	
Господина из Београда	
који је положио на благајни акционарског друштва ОРАО	
250 друштвених акција, за редовни збор, који ће се одржати	
у друштвеном стану у улици Кнез Милетиној бр. 72 у Бео-	
граду, на дан 2 марта, 1928 г., у 10 часова пре подне.	
15 фебруара 1928.	ОРАО А. Д.
у Београду.	дежурни члан директор

¹²⁸ Види чл. 99. овог закона.

Чл. 60.

Списак дошних акционара, састављен по чл. 59. овог закона, овериће пописници записника и држ. комесар, па ће се приложити зборском записнику,¹²⁹ који се мора водити и који ће комесар оверити. Оригинал овога записника чуваће се у друштвеној архиви и даваће се на увиђај сваком акционару, који то затражи, а оверени преписи¹³⁰ његови послаће се надлежном суду и министру народне привреде.

¹²⁹ Види чл. 99. овог закона.

¹³⁰ Према стилизацији овог става, изгледа да би препис записника требало оверити код неке власти. У пракси то бива што комесар овери својим потписом сва три примерка, па први остаје друштву, а по један се предаје Министарству Трговине и Индустрије и надлежном суду.

Чл. 61.

Ако управни одбор не би сазвао редовни збор у року одређеном друштвеним правилима, онда је то дужан да за 15 дана учини надзорни одбор¹³¹ (чл. 56.); а ако и овај не би то учинио, онда акционари, који представљају $\frac{1}{25}$ део од целог дроја друштвених акција, могу тражити од министра народне привреде одобрење, да збор сазову.¹³²

Министар народне привреде одобриће сазив збора, ако сазивачи дејонују горњи број акција код Министарства Народне Привреде или онамо где министар одреди.

¹³¹ Не поступи ли тако, чланови надзорног одбора одговарају по чл. 101. тач. 5. ов. закона.

¹³² Ако се ни акционари не јаве тражећи одржање редовног збора, његов сазив наређује Министарство Трговине и Индустрије, по чл. 5. зак. о акц. друштвима.

Закон наређује редовно одржавање збора да би се акционарима пружила обавештења о стању и раду друштва. Несазивање редовног збора не само да се казни по прописима закона, већ може да буде повод и тужби против чланова управног и надзорног одбора за накнаду штете, коју би акционари претрпели од тога што су друштвене акције пале

услед несазивања зборова и не објављивања друштвених рачуна и биланса. Таквих је случајева било доста пред француским судовима.

Чл. 62.

Управни одбор акционарског друштва дужан¹³³ је на захтевање акционара, чије акције представљају најмање десети део друштвене главнице, у року од три дана сазвати ванредни збор; у позиву ће се ставити дневни ред. Али за састанак збора не може се оставити дужи рок од 10 дана.

Ако управни одбор у том року не сазове ванредни збор, онда ће га сазвати надзорни одбор у року за три дана, па ако и он то не учини, онда то могу учинити акционари,¹³⁴ ако ипуне одредбе члана 61. овог закона.¹³⁵

¹³³ При свем том дешава се, да се управни одбор не одазове тражењу акционара. Разуме се, да, у том случају, носи одговорност за штету која би произишла од неиспуњења овог захтева (чл. 45. ов. закона). То важи и за чланове надзорног одбора (чл. 49. и 50. закона).

Законски текст предвиђа да је управни одбор дужан сазвати ванредни збор, на тражење акционара, али не прописује да мора, нити одређује какву казну на случај непозивања ванреднога збора. Међутим у чл. 101. тач. 6. предвиђена је казна за несазивање редовнога збора по чл. 56. и 61. овог закона.

Што је и сам закон мање строг у погледу сазивања ванреднога збора по тражењу акционара, да се разумети. Често има акционара нестрпљивих који траже прилику да критикују управу, да је изобличе и смене, не располажући међутим увек довољним разлозима. Сазивање зборова, ако не изазива потрес, а оно увек приличне трошкове за друштво и акционаре, па управни одбор налази да у интересу друштва не треба да се одазове тражењу једног десетог дела акционара. Он на тај начин, ако се с њиме сложи и надзорни одбор, отура трошкове на сазиваче, који ће тада размислити имају ли сасвим озбиљних разлога за сазив ванредног збора и какав изглед за успех на њему. Из тога разлога мишљења смо да се управни одбор и надзорни одбор не морају одазивати тражењу акционара чије акције представљају десети део

друштвене главнице за сазив ванредног збора. Али и један и други одбор дужан је по томе тражењу донети своју одлуку у року од три дана од како му је упућено тражење сазива ванредног збора.

Акционари не могу обићи управни и надзорни одбор. Чак и кад су ти одбори смањени, јер и у непотпуном одбору могу се доносити одлуке које су у складу са законским наредбама и интересима друштва.

Захтев акционара треба да је образложен и писмен. Исто тако одговор управног и надзорног одбора треба дати писменим путем. У њему треба да су и разлози, на случај да се не даје задовољење тражењу акционара.

Шта треба радити ако управни и надзорни одбор одбијају да сазову ванредни збор или их нема или не могу да се састану? У том случају, акционари ће известити Министра Трговине и Индустрије и по добијеном одобрењу сазвати збор.

¹³⁴ Овај пропис има се тако разумети да и један акционар који има довољан број акција може тражити сазив ванредног збора. То исто важи и за пропис чл. 61. Ако би се буквално разумели ови чланови закона, пошто се говори о сазиву збора и тражењу акционара, онда се незна колики би број акционара био потребан и шта би ту служило мерилом.

¹³⁵ Пропис става другог овога члана треба тако разумети да се акционари могу, на случај неодзивања управног и надзорног одбора, обратити Министру Трговине и Индустрије ради депоновања акција и молбе за одобрење сазива ванредног збора. Па како је чл. 51. закона предвиђено да и акционари који представљају један двадесет пети део друштвене главнице могу сазвати редован збор, то чл. 62. закона неће да постави за сазив ванредног збора теже услове. Отуда излази да је смисао законских прописа ово: Акционари, који представљају један десети део друштвене главнице, имају право захтевати сазив ванредног збора; ако управни и надзорни одбор не одговоре повољно на то тражење, онда је довољно да се акционари, који представљају један двадесет пети део друштвене главнице, обрате Министру Трговине и Индустрије ради одобрења да могу сазвати ванредни збор.

То је нека врста санкције за рад управног и надзорног одбора, уколико њихове одлуке не би одговарале прописима првог става члана 62. овог закона.

Чл. 63.

Само зборови акционара могу већати и одлуке доносити о шоме:

1. да се избере или управни и надзорни одбор и да им се изда разрешница;¹³⁶
2. о рачунима, билансу и подели добити;¹³⁷
3. о спајању друштва с другим друштвима;¹³⁸
4. о закључењу уговора с другим којим друштвом у намери обезбеђења узајамних користи (картелни уговори);
5. да се смањи или повиси основна главница;¹³⁹
6. да друштво преситане и да се ликвидатори изберу, и најпосле
7. о измени друштвених правила.¹⁴⁰

Осем шого могу се друштвеним правилима одредити и други предмети, о којима може само збор већати и одлуке доносити.¹⁴¹

¹³⁶ Правилније би било да овај пропис гласи: „о бирању или опозивању управног и надзорног одбора и о давању разрешнице“.

По аустријском и француском праву и статутима се може одредити први управни одбор. Мислимо да је то и по нашем закону допуштено, нарочито, кад се одредба овога члана доведе у везу с прописом из тач. њ. чл. 8. ов. зак. По неким страним законима, усвајање биланса и рачуна садржи у себи и давање разрешнице управном и надзорном одбору. Тако није по нашем закону; најпре се решава о билансу, а по том о давању разрешнице.

О вредности и обиму разрешнице, види примедбу 74. уз чл. 46. овог закона.

¹³⁷ Кад ће се почети делити добит акционарима? Пракса је различита. По нашем мишљењу, ово увек треба регулисати друштвеним правилима, али тако, да се дивиденда може делити тек пошто се рад збора оснажи, јер била би аномалија, ако би се вршио извиђај због оптужбе за лажно састављен биланс и погрешан рад збора, а да се при том добит дели.

Види чл. 33. стр. 3. овог закона.

¹³⁸ Спајање акционарских друштава уопште се узима као добра ствар, па је и Министарство Народне Привреде раније, Министарство Трговине последњих година, настојавало да се

акционарска друштва, нарочито кредитне установе спајају. Али свако спајање није здраво. Кад се већ ослабеле установе спајају штета може да буде још већа, што се недавно показало. Често пута спајање се изводи на недовољно обазрив начин; настојавањем неколицине добро обавештених на штету већине необавештених акционара. С тога је саветно овоме послу приступити с великом опрезношћу.

Каткада се спајање врши између друштава с разним циљевима: спајање новчаног завода и индустријског предузећа. У том случају акционари и једног и другог друштва који се не слажу с том фузијом могу захтевати да им се исплате акције, на основу одредбе чл. 69. овог закона, пошто ту има промене циља.

¹³⁹ Према томе, не би се могло правилима друштвеним предвидети овлашћење управног одбора да сам, кад нађе за потребно, повећава главницу, па ма била и предвиђена цифра основне главнице. То је надлежност збора и треба акционарима обезбедити пуну контролу при повишицама капитала. Свака друга радња даје маха фиктивним уплатама, самовољи управног одбора и омогућава му да прибира акције у своје руке. Још мање би се смело давати овлашћење управном одбору, да у вези с уплатом капитала признаје апор за уношење каквих објеката, јер и одлуке о апору спадају у надлежност збора акционара.

¹⁴⁰ Пренос седишта друштвеног може бити само на основу измене друштвених правила, зашто је надлежан збор акционара. Према томе, не би се могло, ни решењем збора, оставити управном одбору да избере ново седиште друштва.

Деси ли се, да једно друштво, чије је седиште на територији где важе прописи другог закона о акционарским друштвима, донесе одлуку о преносу седишта у област важења овога закона, онда се има извршити и саобраћавање у свему одредбама овога закона. У правном погледу овде и није промена правила, већ долазак — стварање новог друштва.

Може ли се на збору решавати о измени правила када је о томе изненада поднет предлог на самом збору? Не може, јер управни одбор, кад то чини, мора да стави у дневни ред; кад то чине акционари треба благовремено да пријаве свој предлог (чл. 56. зак.). Ово још више важи за друштва с којих је скинут секвестар под извесним условима. Види чл. 56. став 5. овог закона.

¹⁴¹ Ми смо мишљења да, из разлога наведених у примедби код чл. 8. овог закона, рад управног одбора акционарског друштва треба окружити јачом контролом и ограничити на отправљање редовних послова који су у вези с остварењем друштвених циљева. Ту долази старање за очување имовине друштвене, постављање персонала и надзор над њим, прикупљање и наплата потраживања, плаћање дугова, трговачки послови који произлазе из друштвеног предузећа, куповине и продаје с овим у вези; потписи полица осигурања, осигурање објеката; оправке и преправке, као и друге потребне и редовне радње. Али смо мишљења, да треба задржати за надлежност збора акционара послове и радње које излазе из тога круга. Тако, на пример, зајам који не би изискивало отправљање редовних послова, или зајам, који би премашао извесну сразмеру према основној главници, није допуштено управном одбору закључивати. У ту категорију радња спадало би отуђивање друштвених непокретности, као и куповање таквих, чија је вредност изнад извесне суме; затим давање дарова и помоћи изнад извесне цифре.

Чл. 64.

*Збор не може решити да се основна главница повећа пре, но што се она пошћуно уилаши.*¹⁴²

¹⁴² Закон предвиђа да повећања основне главнице не може бити пре но што се статутима предвиђена основна главница потпуно не уплати. Иначе, закон не предвиђа других ограничења. Кад се овај члан доведе у везу с прописима члана 63. тач. 5. и 7. и ставом другим члана 68., излази:

1) да се друштвени капитал може повећати, без обзира на то је ли друштвеним правилима предвиђено да се основни капитал може повећавати — само, под условом да се основна главница одређена статутима претходно потпуно уплати;

2) да се повећање основне главнице врши одлуком збора акционара и сходном изменом друштвених правила;

3) да се таква одлука може донети пуноважно на збору акционара, ако на њему буде заступљено најмање једна трећина друштвене главнице и за њу гласа апсолутна већина присутних акционара.

Чл. 65.

На збору акционарског друштва сваке три акције дају имаоцу право на један глас.¹⁴³

Друштвеним правилима може се одредити колико ће највише гласова имати акционар, који има више акција.

Али ни један акционар не може имати више од десет гласова, па ма колико акција имао.

¹⁴³ Са три акције акционар има право на један глас, али има право учешћа на збору и с мање од три акције.

Из последњег одељка овога члана види се, да ниједан акционар не може на збору акционарског друштва имати више од десет гласова. Значи да ималац акција не може преко других лица, депоновањем својих акција на њихово име, прибавити себи више гласова. Таква је радња противна закону.

У Белгији се казне од 50 до 10000 франака и она лица која се послуже туђим акцијама на збору, као и лица која акције позајме. У Француској је прописана скоро иста строгост.

Код нас није предвиђена нарочита казна; али према предњем тексту нашега закона, био би ништаван рад збора акционара на коме би извесан акционар својим акцијама, преко других лица, прибавио себи већину и омогућио извесне одлуке.

Према томе да се извести овај закључак :

1.) ништаван је рад збора, на коме је акционар, депоновањем својих акција на име других лица, прибавио себи већину и тиме спровео извесне одлуке;

2.) оштећено лице може против таквог акционара и његових помагача подићи тужбу за накнаду штете;

3.) управни одбор који је свесно омогућио такав рад одговара још и за кривицу по тач. 3. чл. 99. овог закона.

Често се чује да ова законска одредба омета главне акционаре да довољно заштите своја права, излаже их већим трошковима, доводећи их у зависност од других лица. Ове замерке нарочито истичу представници страног капитала у нашим акционарским друштвима. Још се додаје да та одредба

уистини има супротно дејство, нагонећи акционаре да прибегавају недопуштеним поступцима, уместо да с правом и отворено употребе све своје акције.

Овај законски пропис, ма како да у овом облику данас има и својих незгодних страна, има своју корисну улогу:

1) онемогућава да се акционарско друштво сведе на голу формалност, где ће главни акционар имати све у својим рукама;

2.) приморава да на скупштинама буде већи број учесника, што има васпитни и контролни значај;

3.) чини богате акционаре до извесне мере зависним од мањих, те ублажава њихову свемоћ и искључивост;

4.) државни фискални интереси су заштићенији, јер већи број акционара захтева правилнији и истинитији биланс, што не би било ако се све ради у интимном кругу неколицине акционара;

5.) страни капитал упућен је на сарадњу с домаћим људима.

Ипак извесне су измене потребне, с обзиром на развијенији привредни живот и нове прилике, различне од оних у времену када је овај закон донесен. Тако уместо да три акције дају право на један глас, требало би ставити: „да десет акција дају право на један глас и да ниједан акционар не може имати више од 100 гласова“.

Чл. 66.

Акционар може у збору учествовати и гласати сам лично или може другог акционара опуномоћити за то, али једнога за све своје акције.¹⁴⁴ Ну један акционар не може заступити више од једног акционара, изузев оне акционаре, којима је он природни заступник.¹⁴⁵

Правна лица, ако су акционари, заступаће њихови заступници.

¹⁴⁴ Опуномоћење се даје било на полеђини признанице о депоновању акција, било засебним писменом. Ми смо ми-

шљења да се опуномоћење може дати и депешом упућеном друштву с тим да се накнадно приложи писмено. Обична форма писмена изгледа овако :

ОПУНОМОЋЕЊЕ :

Потписани опуномоћујем Г. Н. Н. да на место мене употреби право гласа на редовном збору акционара акц. друштва „Љуботен“ који ће се одржати 3 фебруара 1925 у Београду, а по акцијама које сам благовремено депоновао.

Потпис Н. Н.

Београд, 2 фебруара 1925

Адреса: Београд, Кнез Милетина улица 72.

Закон прописује: 1.) да акционар може сам учествовати на збору; 2.) да га може заступати други акционар и 3.) да правна лица која су акционари заступају њихови заступници.

Одредба овога члана како је стилизована није добра ни потпуна. По њој једино правна лица могу представљати њихови заступници, па ма не били акционари. Међутим то треба да важи за природне заступнике жене, деце, пупила. Ми мислимо да законодавац није друкчије ни хтео, већ да је овде омашка у редакцији. Трговачки Закон за Босну и Херцеговину у § 187. има лепу одредбу по томе предмету која гласи: „уколико правила не установљавају што друкчије, може дионице кога другог заступати само дионичар друштва. Него овај пропис нема се упорављати, кад супруг заступа дионице своје супруге, отац дионице своје ћеце, тотор дионице свога штићеника, прокуриста дионице свога господара“.

Може се десити да је неко на страни кад се закаже збор акционара и да нема познаника међу осталим акционарима. Ако су акције на име, због ограниченог броја акционара, може се догодити да не могу један другог заступати. Ове незгодне стране одредбе чл. 66. треба избећи на тај начин, што би се прописало: да *уредно опуномоћено* лице може заступати на збору свога властодавца, ако је на време депоновао своје акције.

¹⁴⁵ Ово се тако има разумети, да један акционар који заступа на збору своју децу не може заступати још којег

акционара, коме он није природни заступник; али може, поред своје деце, доћи у својству представника акционарског друштва чији је члан управног одбора.

Чл. 67.

Збор у ошће решава већином гласова.¹⁴⁶

А да збор може решавати мора на њему бити засиуљена најмање четвртина друштвене главнице.¹⁴⁷

Али ако оволики део друштвене главнице не буде засиуљен, онда ће се најдаље за десети дан сазвати други збор, и он ће пуноважно решавати, па ма колики део главнице био на њему засиуљен.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Није довољно да је гласала већина гласова на збору па да одлука буде пуноважна. У томе погледу многи су у заблуди. Одлуке збора акционара треба да су правилне и донесене у интересу друштва или скупа акционара. Види ли се пак да су оне донете само у интересу акционара који имају већину гласова и који су тај положај искористили за себе, стварајући само за себе користи, вршећи притисак на мањину и доводећи је у положај да изгуби интерес за акције и друштво, може се сматрати да већина злоупотребљава власт, врши превару према осталим акционарима, те њена радња, и по жалби појединих акционара и интервенцијом надзорне власти по дужности, може се огласити ништавном. У једном конкретном случају Министар Трговине и Индустрије поништио је збор акционара са разлога: „Смисао је закона о акционарским друштвима да се од постигнуте добити обавезно издвоји оно што је одређено за резервни фонд и о томе не може бити дискусије, ако је издвојен проценат предвиђен правилима. Иначе, поделу остале добити издвојити на двоје: на тантијему органима друштва и дивиденду акционарима, па прву примити, а другу уносити у фондове, неправилна је и недопуштена радња, која подваја интересе друштвених органа од интереса акционара, отвара врата самовољи и, у крајњем реду, штети поверење у акционарска друштва и убија дух штедње и удруживања“. (Одлука VI Бр. 3480 од јула 1925).

Заиста, одлуке збора акционара треба да су надахнуте интересима друштва и свију акционара; иначе ако једна група већином гласова спроведе одлуке, које очито само једној групи доносе користи, на штету осталих акционара, онда је такав поступак, у односу на основни друштвени акт, друштвени уговор — правила, преварног карактера. Зато је у правној науци усвојено гледиште да је таква одлука збора ништавна, јер *fraus omnia corrumpit*. „Самовоља, сила и превара никоме не помаже“ (Грађански Законик § 28.).

¹⁴⁷ Т.ј. да акције акционара присутних на збору износе бар четвртину друштвене главнице.

¹⁴⁸ У следећем члану 68. не каже се ништа о томе: шта бива ако је заказан збор који има да решава о продужењу рока трајања, промени предузећа и промени друштвених правила, па на збор не дође онолико акционара колико тај члан прописује. Због тога се има узети да је пропис члана 67. општега карактера и да важи за све зборове акционара, па би се у таквом случају имао променити пропис трећег става члана 67. Заиста не може се претпоставити да је законодавац изискивао да за измене у сваком случају мора бити заступљена једна половина или једна трећина друштвене главнице. Таква мера могла би укочити развој друштва и доношење извесних судбоносних одлука по акционаре, па је с тога потребан коректив како је предвиђен у поменутом ставу овога члана.

Министар Трговине и Индустије одређује комесара који присуствује збору и пази да рад збора буде сагласан са одредбама закона (чл. 57.). Оверен препис записника збора доставља се надлежном суду и Министру Трговине и Индустије (чл. 60.). Као надлежна власт, Министар разматра зборска акта, па рад збора одобрава или ништи. Наш закон није предвидео ни право ни рок за жалбу акционара на рад збора, као што је, на пример, случај код трговачког закона који важи за Хрватску и Војводину (чл. 147.). Али дугогодишњом праксом већ је освештано правило да се жалба подноси Министру Трговине и Индустије у року од петнаест дана од дана одржаног збора; но и доцније поднете представке о раду збора узимају се у обзир, пошто Министар и по званичној дужности, по праву надзора из чл. 5. закона, има пазити да се рад акционарских друштава обавља сасобразно закону

и у складу с општим интересима. Али, ако се и неблагоприятно поднете представке узимају у обзир, само се по уредно поднетим жалбама издаје решење жалиоцу на које се може жалити Државном Савету.

Поставља се питање: ко има право жалбе на рад збора акционара. Могу ли се жалити само акционари или и повериоци и оснивачи којима је друштвеним статутима призната каква стална корист.

У начелу акционари имају право жалбе на рад збора. Трећа лица, ако су радом збора оштећена, могу тужити друштво суду и тражити да им се додели што им припада, или да им се досуди накнада. Такав је случај с повериоцима акционарског друштва или с оснивачима, који по друштвеним правилима имају право на извештај ужитак од друштвене добити. Али како Министар Трговине и Индустрије по службеној дужности води надзор над радом акционарских друштава, могу и трећа лица која нису акционари подносити Министру представке и указивати на неправилне и штетне радње и одлуке акционара. Уколико су оправдане, такве представке добијају задовољење.

Настаје питање: Има ли право жалбе само акционар који је присуствовао збору акционара? Мислимо да има право жалбе сваки акционар, па било да је присуствовао или само депоновао акције, или, чак, да није ни депоновао, само ако се несумњиво докаже, да је у времену збора био акционар друштва. Споредно је да ли је на збору гласао за или против. То се често и не види из зборских записника, а ни Министарство у пракси то не истражује.

Чл. 68.

Да друштво престане или да се продужи, или да се промени циљ друштвеног предузећа,¹⁴⁹ мора да је на збору заступљена најмање половина друштвених акција и да за њу измену гласа најмање $\frac{3}{4}$ гласова.

О изменама и дојунама друштвених правила могу се доносити одлуке, ако на збору буде заступљена најмање $\frac{1}{3}$ друштвене главнице, и ако за ње измене и дојуне буде гласала ајсолућна већина присутних акционара.¹⁵⁰

Овако донесене одлуке могу се извршити тек онда кад их одобри министар народне привреде. Прејис одобрених измена и допуна друштвених правила о продужењу или престанку друштва, ујравни одбор дужан је послати најдаље за 10 дана дошћичном суду ради обзнане.

149 Исти пропис важи и за спајање два друштва. При састављању правила, овај случај треба предвидети и регулисати: може ли се извршити спајање с другим друштвом и шта је потребно за пуноважну одлуку. Види чл. 8. тач. 3. овог закона и чл. 89. тач. 1.

150 Код нас је усвојено такво тумачење да се у правилима може све мењати. И заиста се у пракси скоро све мењало. Међутим мишљења смо да измена може бити, где правилима те измене нису изрично забрањене. Ако правила какве измене изрично забрањују, истих може бити само по једногласном пристанку акционара.

У трговачком закону за Босну и Херцеговину предвиђено је, у § 193., да се закључком главне скупштине не могу преиначити оне одредбе које су у погледу предмета предузећа, у погледу трајања и продужења рада његовог, унете у правила из основе (§ 155. истог закона). У закону, који важи за Хрватску и Војводину, аналоге одредбе налазе се у §§ 179. и 150.

Ако је оснивачу друштвеним правилима признат проценат од чисте добити, може ли му се тај проценат смањити? Зависи од тога шта друштвена правила предвиђају. Ако смањење као могућно предвиђају и друштвени статuti, онда се одлуком збора акционара проценат може смањити. Ако правила ништа не предвиђају, проценат који уживају оснивачи, не може се смањити док год друштвени капитал остаје исти. Повећа ли се друштвена главница уплатом свежег новца, може се редуцирати проценат оснивачког ужитка, ако статuti то изрично не забрањују. Оснивачки ужитак одређен је према првобитном капиталу, те акционари могу захтевати да се њихов проценат према томе и подеси, јер нова средства придолазе жртвама акционара. То нарочито важи на случај да су оснивачки удели или ужитак признати за услуге око оснивања, а не због уступања извесних објеката. Иначе важи правило, да се статутима обезбеђени интереси трећих лица не

могу без њиховог пристанка мењати, ни одлукама збора акционара, јер су друштвена правила уговор, а уговор је полазна тачка у тумачењу односа између друштва, акционара и трећих лица. Разуме се уговор треба да је у оквиру закона и оних интереса које надзорна власт, по чл. 5. зак. о акц. друштвима, као представник државе, штити у интересу доброга привредног и социјалног поретка.

Чл. 69.

Кад збор реши да се друштвено предузеће промени,¹⁵¹ друштво је дужно исплатити акције оним акционарима који на ову промену не пристају.¹⁵²

¹⁵¹ Ако је таква промена по друштвеним статутима могућна. Види чл. 68. ов. закона.

¹⁵² Поред акционара, који на збору изјаве да не пристају, имали би право да им се исплате акције и они акционари, који, у року одређеном друштвеним статутима, изјаве да не пристају на промену предузећа.

Члан 69. прописује да се имају исплатити акције акционарима који не пристају да друштво промени циљ, али не предвиђа која се вредност има исплатити: номинална или стварна вредност акција. Ми смо мишљења да се има исплатити номинална вредност акција, јер је стварну вредност врло тешко одредити. Требало би да се дође до ликвидације свих послова, па да се до ње дође. Изгледало би чак да добијају премију они који гласају против једне одлуке потребне за друштво; а, ако је друштво у тешком положају, па по нужди мења циљ, онда не треба отежавати положај акционара који хоће да га спасу и који се и даље залажу за друштво.

Није увек јасно да ли се друштвено предузеће мења. На пример кад се тиче: спајања двеју банака, или подизања електричне централе за снабдевање електричном снагом код друштва које експлоатише лигнит.

Збор акционара доноси одлуку о томе хоће ли се и које акције исплатити акционарима који не пристају на промену. Одлука вреди, ако је одобри Министар Трговине и Индустрије. Збор у исто време треба да одлучи шта ће се чинити с исплаћеним акцијама, јер, ако се акције не продају,

ова исплата представља један облик смањивања капитала, о коме не говори члан 90.

Види чл. 89. и 90. овог закона.

VI

О БИЛАНСУ

Чл. 70.

Сваком редовном годишњем збору управни одбор акционарског друштва дужан је да поднесе уз извештај о радњи¹⁵³ и биланс друштвеног стања са рачуном губишка и добишка.

Ови завршни рачуни и књиге закључују се најмање једанпут годишње.¹⁵⁴

¹⁵³ У пракси извештаји су већином празни и непотпуни, а изузетак чини мали број добро вођених акционарских друштава. У извештајима првих обично се само у општим потезима говори о раду друштвеном. Често пута су ти извештаји пука формалност: да се каже да је поднесен извештај. Акционари имају право захтевати, да им се детаљније прикажу поједина предузећа и послови друштвени и да им се дају потпунија објашњења о току рада, о успесима и неуспесима. За поједине ставке у билансу и рачуну добитка и губитка треба да следе и бројни подаци у извештају тако, да акционари узмогну уистини добити појам о друштвеном раду и створити себи суд о томе, је ли управни одбор испуњавао дужност како треба.

Уместо тога понајчешће управни одбор излаже опширно опште погодбе под којима се радило; говори о државним финансијама, о увозу и извозу, о валути и жетви; али о самим друштвеним пословима: о издацима за режију, о наградама, о набавкама, о броју чиновника и њиховим припадностима, о дуговима чланова управног и надзорног одбора не даје никаквих података, или их у таквом облику приказује да акционари не могу добити о свему томе правога појма. Међутим биланс мора бити јасан, прегледан и пропраћен објашњењима и подацима у самом извештају који се подноси редовном збору акционара. Министар Трговине и

Индустрије, између осталог, поништавао је рад збора и биланс с разлога: „што је у рачуну добитка и губитка показана укупна цифра „за резервни фонд и шанџијему“ уместо да се тантијема засебно издвоји, једно због прегледности код пореских власти, а друго ради потпунијег обавештења акционара,“ као и са разлога што је повећа сума трошкова „показана у рачуну губитка и добитка а не види се нашта су учињени трошкови, нити се о њима говори у извештају управнога одбора, док се види да су мањи издаци: плата, пореза, кирија, провизија, како треба засебно означени.“ (Одл. VI Бр. 3480 од 16-VII-1925.).

По одржаном редовном збору, акционарска друштва дужна су послати Министарству Трговине и Индустрије детаљан биланс и рачун губитка и добитка. Новчани заводи имају га послати по обрасцу ф. 1., ф. 2. и ф. 3.; осигуравајућа друштва по обрасцу ж. бр. 3. и ж. бр. 4., а остала акционарска друштва по обрасцу ф. 4., ф. 5. и ф. 6.*)

¹⁵⁴ Друштвеним правилима може се прописати да се рачуни и књиге закључују и више пута преко године. Може се чак прописати да се и ванредни збор акционара сазива ради подношења извештаја и тих рачуна. И сам Министар Трговине и Индустрије може прописати да се књиге закључују више пута преко године. Овоме би нарочито имало места код слабих друштава која је потребно јаче контролисати и о којима акционари и повериоци треба да су на време и подробније обавештени.

Што се тиче књига акционарских друштава, за њих важе прописи трговачког закона, пошто су ова акционарска друштва трговачка друштва (чл. 4. овог закона). Сваки трговац дужан је водити дневник (§ 8.), књигу преписке (§ 10.) и књигу инвентара. По § 10. трговачког закона, „сваке године трговац је дужан сачинити попис (инвентар) свих покретних и непокретних ствари и свега што коме давати и од кога примати има. Овај попис треба сваке године у књигу за то нарочито опредељену да препише.“ Све књиге воде се на српском језику; дневник и књиге у коју ће се инвентар уписивати, пре но што се почну употребљавати, треба да су странама означене, прошивене и судским потписом и печатом утврђене.

*) Види Милорад Зебић: Закони и расписи о акционарским друштвима. Београд, 1925.

Наш закон о акционарским друштвима говори увек о билансу и само спорадично о инвентару у чл. 73.; међутим инвентар претходи овом последњем и биланс је само један систематисан преглед инвентара. При саставу инвентара врши се попис имовине, дугова, потраживања, а потом процена садашње вредности свега тога, по начелима, које прописује чл. 71. овог закона.

Извештај о стању акционарског друштва не би био потпун, ако се не побележе не само дугови активни и пасивни, већ и све врсте обвеза и гаранција из којих могу потећи плаћања. И за то је дужност управног одбора да и то у своме извештају изложи, пошто најпре у додатку инвентара попише све такве обвезе и јемства.

Поставља се питање: шта бива с акционарским друштвом које падне под стечај? Треба ли за њега састављати биланс аналого пропису 85. и 56. овог закона када се тиче друштва у ликвидацији? За акционарска друштва, као и за остала трговачка друштва важе прописи стецишног поступка (§ 142. зак. о стец. пост.), а по § 36. истог закона „суд ће стецишни у оном истом решењу којим стециште отвара, бранитеља и старатеља масе наименовати, и њима сходни декрет на то издати...“ Старатељ масе (§ 49.) води рачуне и књиге, а за прављење пописа (инвентара) код акционарских друштава, имају се узети законски људи, вешти у дотичном послу (§ 151.). Према томе сва управа и послови прелазе на старатеља, који поступа по одредбама стецишног поступка.

Према последњем ставу чл. 70. овог закона, завршни рачуни и књиге закључују се најмање једанпут годишње. У закону се нигде не прецизира које се време рачуна у пословну годину. И чл. 56. зак. о акционарским друштвима није у томе прецизан. Редован збор се сазива по свршетку сваке године. Не каже се, тиче ли се пословне или календарске године. Међутим из рокова који су тим чланом предвиђени излази као да законодавац рачуна на календарску годину. И, мада је било правила, одобрених од стране Министра Трговине и Индустрије, којима се пословна година и друкчије одређивала, мислимо да она обухвата: време од 1 јануара до 31 децембра. За ово схватање поред наведенога упућује и одредба чл. 51. зак. о непосредном порезу који прописује: „код радња и занимања, која сваке године полажу јаван

рачун о своме раду, закључни рачуни добитка и губитка, на дан 31 децембра минуле године, одобрени годишњим скупом, биће меродавни за одређивање пореза на чисти принос у текућој години“.

Чл. 71.

*При склапању биланса управни одбор постојиће по овим одредбама:*¹⁵⁵

1. свака покрећна имовина и свако друштвено пошраживање стављаће се у биланс по вредности, коју има по последњег дана пословне године, а непокрећна по цени коштања.¹⁵⁶

Али, ако би непокрећна имовина из ма којих узрока пала у цени, надзорни одбор одредиће при вештака неакционара, да је процене, и овако нађена цена завешће се у биланс;

2. харџије од вредности стављаће се по курсу¹⁵⁷ по последњег дана пословне године;

3. сумњива пошраживања записуће се по вредности,¹⁵⁸ која је према приликама вероватна; а пропала неће се ни стављати у биланс;

4. сви трошкови административни ставиће се у годишњи рачун као издашак, а трошкови око прве организације¹⁵⁹ исцртајуће се амортизацијом у року који се у правилима мора утврдити;

5. сума основне главнице,¹⁶⁰ као и сума правилима прописаног резервног фонда, ставиће се у дуговање (пасиву); и

6. добити и штења која се покаже по поређењу свеколике имовине (активе) и дуговања (пасиве) стављаће се нарочио у закључку биланса.

¹⁵⁵ Биланс утврђује управни одбор у седници. Саставити га може и који чиновник друштва, или један члан управе коме се то повери, па га после управни одбор у седници прегледа, претреса, по потреби исправља и даје му коначан облик. При склапању биланса управни одбор мора поступати по одредбама овога члана. Не буде ли поступљено тако, биланс је погрешно састављен и може се поништити. Утврди ли се да је управни одбор намерно друкчије поступио, онда има места примени одредбе члана 100. тач. 1., јер је тако састављен биланс неистинит. У колико су правила за састав биланса непотпуна, дужност је управног одбора да савесно и истинито изврши процену, чувајући се при томе да не пре-

цени нити да потцени оно што процењује при саставу извештаја и биланса.

¹⁵⁶ Покретној имовини лакше је, и може се одредити вредност пијачна и продајна. То је теже за непокретну имовину. Ако није било дозиђивања и преправака, тешко јој је одредити вишак вредности. А после такав вишак не представља добит која се може поделити.

Ако је у акционарско друштво при оснивању или доцније унета непокретна имовина у замену за акције, дакле као улог, онда ће се та имовина унети у биланс по вредности по којој је примљена. Али ако управни одбор нађе да је вредност тога унесеног добра пала, поступиће по пропису из тач. 1. овог члана, како се лажно стање, створено преплаћеним уносом, не би даље провлачило. Кад год примети нетачности, управни одбор дужан је учинити што треба да се исправе. Мора се руководити искреношћу и тачношћу. Њега не заклањају грешке предходника. О исправкама вредности инвестиција, због пада валуте, на основу закона о валоризацији, видети нашу посебну књигу о томе предмету. *)

Закон не предвиђа изрично отписе, па према тексту овога члана изгледа да се у биланс може уносити умањена имовина, или у фонд одговарајућа сума за отпис, тек по процени три вештака — јер начело усвојено нашим законом јесте бележење по *цени кошћања*. На пракси је до извесне мере допуштено да се унапред одреди стопа отписа за непокретност. Само то вреди за објекте где се умањење вредности непокретних добара, као код рудника, индустријских зграда, земљишта, с правом да претпоставити. И код обичних зграда може се предвидети отпис, само ово отписивање може се допустити по начелима усвојеним у науци. За обичне зграде редован отпис може се предвидети са 1—2⁰/₀ годишње, за индустријске зграде 5⁰/₀, за индустријска остала постројења 10⁰/₀. За остале индустријске мобилије може се предвидети и 20⁰/₀. Изузетно смањење вредности, због скакања вредности новца, или из других узрока имају се, по пропису последње реченице у тач. 1. овог члана, утврдити комисијским путем три вештака и према томе унети у биланс стварну вредност непокретности.

*) Милорад Зебић: О валоризацији, са текстом закона од 7 авг. 1926 и правилником за његово извршење. Београд, 1927.

Отписи морају бити специјални за поједине врсте имовине тако, да се може видети колико је и на име чега отписано.

¹⁵⁷ По курсу продајном, ако су котиране на берзи, иначе према продајној цени.

¹⁵⁸ Народна Банка сумњива потраживања отписује, па кад се што наплати, ставља то у приход. Овакав је поступак много бољи и води здравијем билансу.

¹⁵⁹ У трошкове прве организације рачунају се издаци који се чине да би друштво могло отпочети рад. У те трошкове долазе проучавања, пробе, емисиони трошкови, и каткада у њих улазе и издаци на извесна постројења и реалне објекте. Трошкови прве организације бележе се у активу.

¹⁶⁰ Многа друштва при саставу биланса показују суму уписане и уплаћене главнице једном цифром. Међутим, где год је случај да је од уписане главнице само један део уплаћен, најпре овај треба забележити, па испод њега суму уписане а неуплаћене главнице. Сасвим би погрешно било, забележити у биланс основну главницу онако како је правилима одобрена, и у суми до које се главница може повећати, а да та сума главнице није ни уписана.

Чл. 72.

*Управни одбор дужан је саставити биланс бар на месец дана раније пре збора.*¹⁶¹

¹⁶¹ Може ли члан управног или надзорног одбора, који се не слаже са начином како је биланс састављен, тражити да се његово одвојено мишљење штампа и објави у смислу чл. 76. и 77. закона? Мислимо да не може: биланс је оно што већина усвоји; али може захтевати, да се његово одвојено мишљење прочита на збору акционара.

Овај члан ставља у дужност управном одбору да биланс састави бар на месец дана пре збора, да би се надзорном одбору дало времена и могућности за преглед рачуна. Али није предвиђена и санкција за овај пропис, што је један од многих сличних омашака овога закона.

Надзорни одбор има право да одбије оверавање биланса и рачуна губитка и добитка, ако управни одбор сазове збор у року крајем од месец дана, рачунајући од дана када је надзорном одбору упутио на преглед завршне годишње рачуне.

Ако због тога не дође до сазива збора, управни одбор одговара по чл. 101. тач. 6. овог закона.

Чл. 73.

Надзорни одбор испиштаће завршне рачуне, биланс, и рачун добитка и губитка оверити и поднети о томе извештај збору¹⁶² (чл. 49.).

У збор може за преглед биланса и рачуна одредити нарочите рачуноиспитаче.

У том случају одложиће се збор.¹⁶³

У овој намери одређени рачуноиспитачи имају право, не само да разгледају књиге и инвентаре и да биланс с њима пореде, него и да прегледају стање благајнице и новчане докумените, као и да траже од одбора потребна објашњења.¹⁶⁴

¹⁶² Надзорни одбор мора овај посао благовремено свршити, да би се могао испунити пропис чл. 76. ов. зак. и биланс изложити у друштвеном стану. Види чл. 72. ов. зак.

По нашем закону надзорни је одбор дужан тако прегледати рачуне и књиге да може доћи до извесности о томе, јесу ли рачуни и књиге тачни. Надзорни одбор не би се могао правдати да је довољно што је чинио местимична испитивања. Обвеза надзорног одбора по закону је апсолутна и његова је ствар како ће организовати извиђање тог посла.

¹⁶³ Није предвиђено колико времена то одлагање може трајати. Како радња збора акционара подлежи разматрању Министра Трговине и Индустрије, то одлагање подлежи одобрењу Министровом.

¹⁶⁴ Право збора да одреди нарочите рачуноиспитаче је неусловљено; он то може учинити увек, када за потребно нађе. Обично се рачуноиспитачи одређују: када је посао надзорног одбора тако велики да га је тешко могао како треба

окончати; када има разлога посумњати у способност, стручност или савесност чланова надзорног одбора; када су чланови надзорног одбора у сродству са члановима управног одбора или су у зависности од њих; када су поједина питања спорна или недовољно разјашњена. У сваком случају посао је рачуноиспитача технички и рачунски: они прегледају рачуне, књиге, благајну, документа, а немају да суде о целисходности и опортуности мера, што се види из самог назива *рачуноиспитачи*, као и права која им обележава последњи став овога члана. У пракси рачуноиспитачи залазе и у онај други круг испитивања.

Улога збора акционара који решава о билансу није у томе да само прими или одбаци биланс; он може изменити поједине рачуне, смањити или повећати активу, одлучити да се изврше извесни отписи, који му изгледају потребни.

Чл. 74.

*Рачуноиспитачи се могу бирају из акционара или са стране. Али ни у ком случају не могу се бирају за рачуноиспитаче лица, која су у служби друштвеној, или којима је поверено извршење ма каквог друштвеног посла, и најпосле, која су у ближњем сродству с члановима управног и надзорног одбора (члан 53. грађ. посн.).*¹⁶⁵

¹⁶⁵ Из тога, што се каже, да рачуноиспитачи не могу бити у сродству с члановима управног и надзорног одбора, види се, да се бирају онда када њихов рад има или да допуни рад надзорног одбора, у односу према управном одбору и његовом раду, или чак и да контролише рад самога надзорног одбора.

Параграф 53. зак. о поступку судском у грађанским парницама гласи: „у случајевима предидућег § тачке 1., 5. и 7., судија мора, ако и не би никаква изузећа парничне стране било, сам суду јавити и од суђења уздржати се. Ако не јави, а страна парнична то доцније покаже и докаже се, судија платиће парничарима и сведоцима трошак и дангубу (тач. 3. § 426.)“.

По претком § 52. истог закона, изузећа против појединог судије, могу се у следећим случајевима учинити:

1.) ако је у парници, која се води, интересиран судија, или његов сродник по крви или тазбини у правој линији, ма до ког степена, а у побочној линији по крви до четвртог а по тазбини до другог степена, или супруга или заручница судије, или њен тотор или заступник;

2.) ако је судија са правозаступником које парничне стране, по крви или тазбини у правој линији род, или ако је као брат сроден;

3.) ако би судија имао да суди ком парничару, који би у његовој парници с другима, или у парници његових сродника (тачка 1.) имао да суди као судија;

4.) ако судија, или које под бр. 1. именовано лице, с којом парничном страном већ води парницу;

5.) ако је судија у парничној ствари, као сведок или вештак питан био, или једној парничној страни своје мишљење дао; но не смета само то, што је која страна тражила, да се судија као сведок или вештак пита, па то није потребно било;

6.) ако је судија као деловођа, или старатељ, или администратор или правозаступник на опарниченом предмету радио;

7.) ако је судија у тој парници судио, као судија нижег или избраног суда;

8.) ако је судија у познатом непријатељству, или у особитом пријатељству с којом парничном страном, да с основном противна страна о беспристрасном поступању посумњати може;

9.) ако је судија коме парничару крштени кум, или ако је од ког парничара крштен, или ако судија коме парничару, или који парничар судији децу крсти;

10.) ако је судија у опарниченој ствари интересиран као тотор које парничне стране.

Види примедбу уз чл. 48. овог закона.

Чл. 75.

Министар народне привреде може у свако доба изаслати нарочите изасланике, да испишају биланс и у оштите ствање друштва и његову радњу. Сем тога министар народне привреде изашиљаће оваке изасланике кад год то затражи над-

зорни одбор или акционари, који представљају двадесетих део друштвене главнице.

Изасланици имају сва права која имају рачуноиспитачи (чл. 73.).¹⁶⁶

¹⁶⁶ Из првог става овог члана излази као да је законодавац хтео направити разлику између рачуноиспитача и министрових изасланика. Посао је првих рачунски и благајнички (чл. 73. став 4.), а ови други испитују не само биланс, већ „и у опште стање друштва и његову радњу“. Али последња реченица чл. 75. изједначаје и изасланике с рачуноиспитачима у погледу права; премда, по природи саме ствари, изасланици министри, као надзорни органи, по закону имају право потпуног и свестраног испитивања и контроле.

На пракси, према приликама и потреби, рачуноиспитачи и изасланици министри, добијају шире или уже овлашћење за преглед рачуна и рада. Рачуноиспитачима збор акционара одређује шта имају да извиде и прегледају. Тако треба по могућству увек чинити, јер је тежња рачуноиспитача да посао прошире, те се често односи још више компликују и скупштине акционара одлажу више но што прави интереси друштва допуштају.

Чл. 76.

*Биланс друштвеног стања и извештај надзорног одбора или рачуноиспитача штамаће се и најдаље на 8 дана пре збора ставити на углед у друштвеном стану. А на сам дан збора ставиће се то на увиђај у месцу где се збор држи.*¹⁶⁷

¹⁶⁷ Законодавац је прописао у чл. 77. овог закона обвезу да се биланс објави најдаље за 15 дана после збора. Овде се мисли на умножавање извештаја и биланса у толиком броју да се сваком акционару може доставити. Закон наређује да се извештаји и биланси имају *штамити*. Мислимо да ово треба схватити у смислу *умножити*. Према томе, као што је у пракси, довољни су и другим путем умножени и писани извештаји и биланси.

Ако биланс и извештаји нису стављени на углед у друштвеном стану на осам дана пре збора, има места да се по-

ништи рад збора. (Одлука Држ. Савета од 6-II-1923 Бр. 1038). До тога може доћи, ако Министар Трговине, вршећи надзор, утврди да по закону није поступљено, или ако се на захтев акционара утврди, да стављање на углед није извршено. Обавеза која се овим прописом намеће управном одбору је у јавном интересу, јер акционарско друштво мора свој рад окружити што већом јавношћу, баш због нарочитих погодности које су признате томе облику друштва, у погледу његове посебне правне индивидуалности и ограничене одговорности учесника. У § 198. Трг. Закона, који важи за Хрватску и Славонију, Банат, Бачку и Барању, предвиђено је да се годишњи биланс и извештаји имају обнародовати осам дана пре скупштине.

Чл. 77.

*Биланс, који збор усвоји, управни одбор дужан је објавити најдаље за 15 дана после свршеног збора.*¹⁶⁸

¹⁶⁸ Објављивање се врши у службеним новинама. Министар Трговине и Индустрије под VI Бр. 5438, од 26. дец. 1921, Служб. Нов. бр. 294. од 1921, издао је наредбу:

1.) да сва акционарска друштва, која имају своја седишта на територији бивше Краљевине Србије и Црне Горе и на територији Баната, Бачке и Барање, имају своје годишње билансе објављивати у „Службеним Новинама“ и

2.) да сва акционарска друштва, која имају своја седишта у осталим крајевима, са главницом већом од 1 милион динара, имају своје годишње билансе објављивати у покрајинском службеном листу и у „Службеним Новинама“ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Та је наредба допуњена, под VI Бр. 441 од 2 фебруара 1922, следећим објашњењем:

Што се тиче акционарских друштава, ван подручја садашње Краљевине Србије и Црне Горе, која су дужна објављивати свој биланс у „Службеним Новинама“ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, објашњава се да објављивање биланса у „Службеним Новинама“ није меродавно за рок одржавања главне скупштине дотичног друштва. За тај рок је меродавно време објаве дотичног биланса у покрајинском службеном листу.

Према томе, објављивање биланса и рачуна добитка и губитка у „Службеним Новинама“ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца може се извршити, и након одржане главне скупштине.

Наредбом својом од 19 септембра 1923 VI № 4171, Министар Трговине и Индустрије прописао је да свако акционарско друштво, у року од петнаест дана по одржању годишње скупштине, има објавити у Службеним Новинама, односно у службеном покрајинском листу, почетак исплате, место плаћања и износ дивиденде за претходну годину, и то у суми динара, а не у проценту од номиналне вредности акције.

Чл. 78.

*Сваки акционар има права да о своме трошку узме прелиминарни биланс, рачун о добити и штети и извештаја управног, надзорног одбора и рачуноиспитача.*¹⁶⁹

¹⁶⁹ Ова одредба и одредба чл. 76. требале би да се вежу и допуне. На дан збора, биланс, рачун добити и штете и извештај управног и надзорног одбора стављају се на увиђај у месту где се збор држи. Како чл. 76. предвиђа штампање, логично је да се тако умножени примерци извештаја раздају акционарима. Уместо речи *савиће се на увиђај*, требало је рећи: *даваће се акционарима без накнаде*, како у ствари и бива. Одредба чл. 78. значи да акционари могу о своме трошку добити препис биланса, рачуна о добити и штети и извештаја управног, надзорног одбора и рачуноиспитача, на случај: а) да их управни одбор не умножи и не разда акционарима или б) да акционару доцније устребају.

У тежњи за што већом контролом над радом управног одбора, извесни новији закони о акционарским друштвима предвиђају за акционара право да на петнаест дана пре збора акционара може добити у друштвеном стану: 1) биланс и рачун добитка и губитка; 2) листу државних зајмова, акција, обвезница и других хартија од вредности које сачињавају друштвени портфељ; 3) списак оних акционара који нису уплатили своје акције и број неуплаћених акција; 4) извештај надзорног одбора.

Чл. 79.

Чим се по билансу¹⁷⁰ покаже, да је изгубљена половина друштвене главнице¹⁷¹ а нема могућности, да се шај мањак из рез. фонда појуну, управни одбор дужан је одмах¹⁷² сазвати збор акционара ради решења: хоће ли друштво ликвидовати или даље радиши. Ако би збор и поред тога решио, да се радња продужи, министар народне привреде може наредити да друштво престане, о чему ће извештајни дошични суд.

Кад се пак по рачунима покаже, да оно што друштво има, не досстиже да покрије друштвене дугове, управни одбор дужан је да одмах о шаком сшању извештај дошични суд ради ошварања сшечаја.¹⁷³

¹⁷⁰ Сазив збора, ради решавања хоће ли друштво ликвидирати или даље радити, може бити и у току године чим се по билансу покаже да је изгубљена половина друштвене главнице. Биланс се може саставити и у току године. По члану 70. овог закона, завршни рачуни и књиге закључују се најмање једанпут годишње, што зависи од статута и усвојенога начина рада у друштву. Да то може бити и у току године, види се по пропису да управни одбор одмах има сазвати збор; да се друкчије хтело, стајало би да идућем редовном збору има поднети извештај.

¹⁷¹ Овде се подразумева да је друштвена главница она сума главнице која је уписана од акционара, а не само сума која је уплаћена. Иначе, могло би се десити да се због десетине предвиђене и уписане главнице сазива збор да решава о ликвидацији.

¹⁷² Смисао је закона да се збору одмах има изнети извештај о губитку главнице, како би акционари могли за време предузети мере да спрече губитак остатка главнице. Али је Министру Трговине и Индустрије остављено да цени, треба ли друштву допустити да и поред губитка већег дела основне главнице продужи рад; ово нарочито ако су у питању и трећа лица, улагачи и други повериоци, које ваља заштитити од губитака. Ако ли су друштвени дугови толики, да преостала друштвена главница није довољна за покриће, има се поступити по следећем ставу овог члана.

¹⁷³ Не поступи ли управни одбор по овоме пропису, одговара по чл. 101. тач. 3. ов. закона, као и за накнаду штете по чл. 87.

Ако, при свем том, управни одбор не поступи по пропису овог члана, надзорном одбору дужност је да то учини по чл. 49. (став први и трећи).

Сазив збора могу покренути и акционари по чл. 62. у вези чл. 61. Најзад и сам Министар Трговине и Индустрије може наредити ликвидацију, на случај да се збор не може да сазове и одржи.

Како треба да је састављен збор ради доношења одлуке о престанку? За то важи одредба чл. 68. овог закона. Ако на заказани збор не дође колико је законом прописано, онда се збор одлаже и аналого пропису чл. 67., на идућем састанку решаваће се с онолико акционара колико дође.

VII

О РЕЗЕРВНОМ ФОНДУ

Чл. 80.

Свако друштво мора имати свој резервни фонд,¹⁷⁴ који ће служити за подмирење штећа друштвених.

Овај фонд образоваће се из прихода предвиђених правилима друштвеним.¹⁷⁵

Капитал резервног фонда мора се уложити у српске државне хартије од вредности, и у остале домаће сигурне вредности које носе сталан интерес.

Приход од резервнога фонда иде на ојачање истога фонда.

¹⁷⁴ Има писаца који налазе да је довољно законом предвидети *резервни капитал*, те да нема потребе стварати нарочити фонд. У прилог својег мишљења наводе чињенице да поједини закони на страни не предвиђају обвезу улагања имовине резервног фонда у хартије од вредности. То је питање код нас неспорно: закон о акционарским друштвима сасвим јасно наређује стварање *резервног фонда* који ће служити за *подмирење штећа друштвених*, а имовина резервног фонда мора се уложити у државне хартије од вредности и остале домаће сигурне вредности, које носе сталан интерес.

Према томе резервни фонд не може постојати само по књигама и рачунима друштвеним, а имовина његова уложена у предузеће као и остали део имовине и капитала друштвеног; по нашем закону та имовина има бити издвојена и уложена у најсигурније хартије од вредности.

Министар Трговине и Индустрије као надзорна власт има право и дужност старати се да се ове одредбе законске извршују. *)

¹⁷⁵ Закон не прописује ни колико се најмање мора одвајати за резервни фонд од годишње добити, нити одређује суму коју мора достићи резервни фонд. Закон то оставља да се одреди друштвеним правилима. Према томе ваља водити рачуна и о величини основнеглавнице, као и о самим друштвеним пословима, који често изискују веће резерве због већих ризика које повлаче. Једна одређена сума резервног фонда треба да служи искључиво за попуну штета друштвених, и то би био законски обвезни фонд. Правила имају да одреде ту суму. Вишак уплата у тај фонд могао би да служи и другим наменама, које ће се такође правилима одредити, а могли би се, овога последњег ради, образовати и нарочити фондови.

Закон о Народној Банци (чл. 10.) прописује: „Народна Банка има свој резервни фонд, коме је циљ: а) да покрије губитак на капиталу банчином; б) да попуни дивиденду акционарима до висине 6% од уплаћеног капитала. За резервни фонд одбиће се од чисте зараде најмање 5% док не достигне висину од 20% од уплаћеног капитала. Статутима ће се одредити, како ће се и у што уложити капитал резервног фонда.“ Статути Народне Банке (чл. 17.) прописују да се капитал Резервног Фонда мора уложити у државне обвезнице Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Ако би се капитал Резервног Фонда ма којим случајем окрњио, предузеће се поново одбијање од 5% од чисте добити док овај не достигне висину 20% од уплаћеног капитала. Приход Резервног Фонда иде на ојачање његово.

Обвеза улагања у државне хартије од вредности постоји за законски део резервног фонда, дакле за оно што је правилима предвиђено и одобрено од Министарства као обавезно. Вишак преко тога, одвојен за друге резервне фондове, може се и друкчије употребити ако друштвена правила то не забрањују, па може и у самом предузећу у његове редовне

*) О овоме види и на стр. 12 ове књиге.

послове бити уложен. Добит се акционарима не може делити пре но што се одбије прописани проценат за резервни фонд. Види чл. 33. овог закона.

Може ли се у резервни фонд уносити више но што је правилима предвиђено? Може, ако то одлучи збор акционара. Друштвена правила обично и предвиђају да ће се за резервни фонд издвајати из добити најмање извешан проценат. Такав је случај код Народне Банке и многих других друштава и по томе је остављено збору акционара да одреди шта ће се унети преко обвезнога. Но збор акционара може, и на случај да је одређени проценат предвиђен правилима, издвојити за законски резервни фонд и веће суме, с којима се има поступити по пропису чл. 80. става 3. Само одлуке збора о уношењу у законски резервни фонд сума већих но што друштвени статuti предвиђају, треба да су засноване на оправданим разлозима и да се то чини у интересу друштва и укупности акционара; иначе, ако би се, једном већ великом резервном фонду, додавале нове резерве без разлога, мера би се могла обележити злоупотребом права већине и као таква даје надзорној власти право да поништи зборске одлуке.

Могу ли се одлуком збора акционара стварати нови посебни резервни фондови?

Раније смо рекли да законом није забрањено да статuti друштвени могу предвидети оснивање и нарочитих других резервних фондова. Питање је само, могу ли се одлуком збора акционара образовати нарочити резервни фондови, и ако статутима нису предвиђени. Мислимо да је најпре потребно изменити статуте редовним путем, јер састав биланса и подела добити врши се према одредбама закона, а правила се друштвена не могу на сваком збору мењати и то простом одлуком збора акционара. За то је предвиђен нарочити поступак.

Дивиденда је фиктивна, ако је добит дељена пре но што је одбијен проценат предвиђен за резервни фонд. За такав поступак чланови управног и надзорног одбора одговарају по чл. 101. тач. 5. овог закона. Иста је одговорност и на случај да се не попуне губици у главници, уколико их је било. У оба случаја чланови управног и надзорног одбора одговарају и за накнаду штете целом својом имовином солидарно, по чл. 50. овог закона.

VIII

О ПРЕСТАНКУ ДРУШТВА

Чл. 81.

Акционарско друштво престаје:

1. кад истече рок његовог трајања;¹⁷⁶
2. кад то одлучи збор акционара (чл. 68.);
3. кад министар народне привреде реши да друштво престаје (чл. 79.);¹⁷⁷
4. кад се над њим отвори стечај (чл. 79.);¹⁷⁸
5. кад се друштво споји с другим акционарским друштвом (чл. 89.);¹⁷⁹ и
6. кад број акционара буде мањи од десет.¹⁸⁰

¹⁷⁶ Док год не истече рок, може се наћи начина за продужење; али ако је рок пропуштен и истекао, друштво има престати. Буде ли се осећала потреба за продужењем рада, не остаје друго већ да се образује ново друштво за исту сврху.

¹⁷⁷ У примедби уз чл. 79. истакли смо да на случај губитка половине друштвене главнице, Министар Трговине и Индустрије може наредити сазив збора. Али ако се збор не би могао одржати из буди каквих разлога, Министар Трговине и Индустрије може наредити ликвидацију, пошто је најпре путем свога комесара утврдио да је друштво изгубило половину своје главнице.

Одредба става 3. овог члана има се тако разумети да она не ограничава Министра Трговине и Индустрије да престанак друштва може наредити само у случају чл. 79. Наредба за престанак друштва од стране Министра Трговине и Индустрије може доћи и у случају кад је друштво остало без управног и надзорног одбора, па не одржи свој редовни збор, а акционари не узму иницијативу да друштво дође до управе. У новом закону о акционарским друштвима, ово би се имало прецизније одредити на тај начин, што би се прописало: „Друштво престаје и у случају да је дуже од годину дана обуставило рад, или, ако је дуже од годину дана остало без управног одбора способног за решавање“.

¹⁷⁸ На случај да се над акционарским друштвом отвори стечај и за њега важе прописи закона о стечајном поступку. (§ 142. зак. о стечај. поступку.).

„Кад који трговац или фабрикант престане плаћати што има да плати, дужан је то истог дана суду јавити. — Код трговачких друштава дужни су о престанку плаћања суду јављати, како јавни ортаци, који о томе дознаду, тако и она лица која посао руководе: а код трговина и фабрика с којима сам господар не управља, њихови судом опуномоћени заступници. — Које би од ових лица пропустило суду јавити, да се само због тога казни затвором од једног до три месеца, који ће се затвор одмах без призрења на друге даље можда заслужене казне извршити“. (§ 143. зак. о стец. пост.).

¹⁷⁹ Види чл. 68. и 69. овог закона.

¹⁸⁰ По члану 82. ов. зак., управни одбор дужан је известити надлежни суд о таквом случају. Пошто је ова одредба заповедног карактера, то онда и заинтересована лица, као и надзорни одбор и поједини акционари могу доставити суду овај случај. Мислимо да надзорна власт и суд могу и сами проверавати и извиђати има ли у једном друштву десет акционара или нема. У Француској то цени суд. У Белгији суд наређује ликвидацију на тражење ма кога заинтересованог повериоца или акционара, ако је протекло шест месеца од како је број акционара спао испод седам.

Члан 83. нашег закона о акц. друштв. императивно наређује да се има извршити ликвидација у случајевима престанка по тачкама 1., 2., 3. и 6. из чл. 81. т. ј. кад истече рок трајања друштвеног; кад то одлучи збор акционара; кад Министар Трговине то реши и кад број акционара буде мањи од десет. За извршење ликвидације одређује се нарочити одбор од три лица и то од стране збора акционара. Ако то збор не учини, одређује суд, на захтев ма и једног акционара (чл. 83. став трећи овог закона.). То је један разлог више да Министар Трговине и Индустрије и суд имају дужност и право да утврде смањивање броја акционара испод десет, пошто збор с испод десет правих акционара нема у себи битне елементе за доношење пуноважних одлука.

Чл. 82.

Кад друштво престане по тач. 1. 2. 3. и 6. чл. 81. овог закона управни одбор дужан је о томе известити и дошћични суд.¹⁸¹ Суд ће обзнанити овај престанак шри пушта

узастойце у службеним новинама и позвати друштвене повериоце,¹⁸² да се са својим појраживањима обрати друштву што ће ови учинити за 6 месеца, рачунајући од дана последње објаве.

У исто доба овај пресџанак друштва објавиће преко новина и ујравни одбор друштва.

Поред тога позваће се и они друштвени повериоци, који су по друштвеним књигама, или иначе познати, да се пријаве. Ако се који од ових поверилаца не пријави, његово ће се појраживање послати суду на оставу.

Ово вреди и за сва осјорена појраживања, изузимајући случај, ако је подела друштвеног имања одложена до свршетка сјора, или ако повериоци, чија су појраживања осјорена, не би били обезбеђени.

¹⁸¹ Законом није предвиђена никаква казна за чланове управног одбора на случај да не испуне ову дужност, нарочито у колико се тиче случајева под 1., 2. и 6. чл. 81. овога закона. Деси ли се да управни одбор пропусти учинити ово што прописује чл. 82., поступиће се како је прописано у чл. 83. овог закона. Види напомене уз чл. 81.

¹⁸² Треба ли позвати и акционаре, да се пријаве? О томе види примедбу уз чл. 86. овог закона.

Чл. 83.

При пресџанку друштва, изуzeвши случајеве тач. 4. и 5. чл. 81. има се извршити ликвидација.

За извршење ликвидације збор одређује нарочити одбор, најмање од три лица.

Ако то збор не учини онда их одређује суд на захтев ма и једног акционара.¹⁸³

За ликвидаторе могу бити одређени чланови ујравног или надзорног одбора, акционари или неакционари. Њих збор или суд може сменити у свако доба кад уредно не врше послове овим законом предвиђене.¹⁸⁴

Ујравни и надзорни одбор остају органи друштва, док се ликвидација не сврши. Али ујравни одбор не може ни у коме случају заступити друштво од дана, кад је ликвидаторски одбор одређен.¹⁸⁵

¹⁸³ То ће исто бити, ако се ликвидација има спровести на захтев и по наредби Министра Трговине и Индустије. С овим у вези видети примедбу код чланова 81. и 82.

Најзад, на тражење ма и једног акционара, суд ће одредити ликвидаторе и у случају кад је истекао рок трајања акционарског друштва, па збор донео одлуку о продужењу, а надзорна власт одбила да да одобрење за продужење трајања.

¹⁸⁴ Улога Министра Трговине и Индустије, као непосредне и компетентне надзорне власти, може бити и треба да је велика при контролисању рада ликвидатора. Како је остављено и зборовима акционара да бирају ликвидаторе, често пута их бирају они који су поједина друштва и заводе довели до пропасти. Положај тих ликвидатора је зависан од главних акционара друштвених, те нити имају самосталности у раду, нити им остале њихове везе с главним акционарима допуштају потпуно незаинтересован рад. С тога се Министар Трговине има старати да заштити улагаче, повериоце и укупност акционара, па да сам чини предлоге суду за одређивање ликвидатора. Ово је утолико потребније, што према тексту става четвртог овога члана за ликвидаторе могу бити избрани баш чланови управног и надзорног одбора који су друштву тешкоће и створили. Зна се да чланови управног и надзорног одбора обично и располажу већином акција. Таква ситуација не пружа увек потребну заштиту ситнијим акционарима, повериоцима и улагачима.

У Енглеској друштво које ликвидира дужно је извести све своје повериоце и позвати их на збор. На томе збору повериоци решавају: хоће ли примити избрате ликвидаторе или ће тражити нове, или ће, најзад, одредити поред изабраних и своје кандидате. Мера је изврсна.

Пре но што се донесе нов закон, код нас би се могло помоћи на тај начин, што би се, приликом одобрења нових друштава, тражило да се правилима предвиди, да на случај ликвидације, чланови управног и надзорног одбора могу сачињавати половину броја ликвидатора, а другу половину има одредити суд. Акционари се могу послужити и одредбом на крају првог става чл. 84. овог закона. Најзад, не би било противно закону, да се самим друштвеним правилима предвиди право улагачима и другим повериоцима да, на случај

ликвидације, имају право да се извесан број њихових кандидата избере у ликвидациони одбор.

¹⁸⁵ Каква је дужност ових органа и разлика између њиховог положаја и ликвидаторског, види напомену у чл. 84.

Чл. 84.

Управни одбор дужан је да одређене ликвидаторе дошћичном суду пријави најдаље за три дана,¹⁸⁶ а што ће бити дужан да учини и онда: кад би и сам био одређен, да ликвидацију изврши. Ликвидатори ће лично пред судом пошћисаши своја имена, или ће своје пошћисе послаши суду у овереној исћрави. На тужбу ма и једног акционара суд може, ако има оћравданих разлога, смениши ликвидатора и на његово место наименоваши другог.¹⁸⁷

Ако би који од ликвидатора био сћречен у вршењу ликвидаторског посла управни одбор дужан је јавиши што дошћичном суду, који ће на његово место наименоваши другог.

Имена ликвидатора управни ће одбор свагда обзнањиваши у службеним новинама.¹⁸⁸

¹⁸⁶ Од када се има рачунати рок од три дана? Има се поступити аналого пропису последњег става у чл. 68., те се рок има рачунати од дана пријема Министровог решења о одобрењу ликвидације.

¹⁸⁷ Одредба на крају овога члана, да суд може, на тужбу ма и једног акционара, сменити ликвидатора и на његово место поставити другог, има нарочито смисла због тога: што закон допушта (чл. 83. став 4.) да ликвидаторима могу бити и чланови надзорног одбора, а по чл. 85. последњи став, надзорни одбор има да контролише радњу ликвидаторског одбора. Према томе не би имало кога да врши контролу. Недостатак је ове одредбе из чл. 84., што повериоцима не даје такође право да туже и траже смену ликвидатора, што је још много потребније, јер ова лица као неакционари и онако немају никаквог утицаја на рад друштвених управа и избор ликвидатора.

¹⁸⁸ За време ликвидације управном одбору одузето је право руковања имовином, право обвезивања и закључивања послова, право представљања друштва пред судом као и

право сазивања зборова. Све то спада у надлежност ликвидаторског одбора и обележено је у чл. 85. Положај и одговорност управног одбора за време ликвидације у главnome обележавају прописи чл. 83., 84. и 87. овог закона.*

Чл. 85.

Ликвидаторском је одбору дужности:

1. да сврши текуће послове, да испуни обавезе претшлог¹⁸⁹ друштва, најлашњи негова пошраживања и имање друштвено прешвори у новац;

2. да заспуша друштво пред судом и ван суда;

3. да се за друштво равна и бира избрани суд;

4. да свака шри месеца објављује извештај о својој радњи, а по свршешку ликвидације и резултатш тога рада.¹⁹⁰

Он може закључиваши и нове послове где би шо било пошребно ради довршења несвршених послова.

Ликвидатори могу шродати друштвено имање само на јавној лицишацији.

Наређења чл. 41., 56. и 61. важе и за ликвидаторе.

Надзорни одбор коншролисаће радњу ликвидаторског одбора.¹⁹¹

¹⁸⁹ Акционарско друштво престаје онда да постоји кад ликвидатори заврше посао, пошто се одржи последњи збор и друштвене књиге, по чл. 88. овога закона, предаду суду. Јер заиста не може се рећи да је друштво престало, кад ликвидатори по одредби овога члана у име друштва, које заступају, врше равнање, па чак и нове послове закључују (став други у тачци 4.). Зато се има сматрати да друштво, за које су одређени ликвидатори, има још своју правну личност и да постоји. Оно би се могло назвати акционарским друштвом у ликвидацији. Тако и ликвидатори треба да означавају на печату друштвеном.

Ликвидатори имају за задатак да сврше послове тако, да друштво оствари што повољније резултате. Тако ликвидатори би могли продужити рад у некој фабрици акционарског друштва које ликвидира, да би се каква испорука извр-

* У извесним приватним издањима закона о акционарским друштвима испуштен је други пасус чл. 84. овог закона.

шила, због чијег би извршења можда каква штета проишла.

¹⁹⁰ То значи да објављује преко званичних новина. Иначе ликвидатори су дужни сазивати сваке године редован збор, на коме ће подносити извештај о своме раду и разлоге зашто ликвидација није завршена.

¹⁹¹ Из овога излази да надзорни одбор има право да збору акционара поднесе и извештај о стању нађеном, чинећи употребу овога права. Надзорни одбор има право и збор да сазове, ако то не учини на време ликвидаторски одбор (чл. 61.). Положај надзорног одбора за време ликвидације обележен је прописима чл. 83., 84., 85. и 87. овог закона.

Чл. 86.

*Пошто се намире сви друштвени повериоци и исцлапте сви дугови, оно што остале поделиће се међу акционаре према акцијама. Ну ова подела може се предузети тек после рока одређеног за пријаву поверилаца (чл. 82.).*¹⁹²

¹⁹² Поводом једног питања односно примене чл. 82. и 86. овог закона, Министарство Трговине и Индустрије објаснило је: „да се акционари, као и остали повериоци имају пријавити у року који предвиђа став први чл. 82. закона. Закон даље предвиђа да је друштво које ликвидира дужно, и поред објаве преко новина, позвати и другим путем повериоце, па и акционаре, који су по друштвеним књигама или иначе познати. Ако се који од поверилаца не пријави, његово ће се потраживање послати суду на оставу. То исто важи и за акционаре“. (VI № 3288. од 9 јула 1925).

Награду ликвидаторима одређује збор акционара, или, ако то збор пропусти, могу награду одредити Министар Трговине као надзорна власт и суд, аналого пропису чл. 83.

Чл. 87.

*Ликвидатори који поштује противно наређењима чл. 85. и 86. одговорни су својим целим имањем солидарно за учињену штету.*¹⁹³

*Исти тако одговорни су и чланови ујравног одбора за штету ако поштује противно наређењима чл. 79., 82. и 84.*¹⁹⁴

¹⁹³ Ликвидатори се казне још и затвором до три месеца и новчано до 2500 динара, ако не поступе по прописима чл. 85. (чл. 101. тач. 7. овог закона).

¹⁹⁴ И чланови управног одбора казне се затвором до три месеца и новчано до 2500 динара, ако противно наређењу другог одељка чл. 79. не известе суд за отварање стечаја (чл. 101. тач. 7. овог закона).

Чл. 88.

*По свршеној ликвидацији друштвене књиге од последњих 10 година ња до престанка друштва предаће се трговачком, а где овога нема првостепенном суду, да их за 10 година чува. Међу ове књиге рачунају се и писма и инвентари.*¹⁹⁵

¹⁹⁵ Овим се чланом наређује, да се књиге имају предати, а не именује се ко предају има извршити. С обзиром на одредбу у тачци 2. чл. 85., то је дужност ликвидатора, сасвим природно, јер они су последњи и располагали друштвеним књигама. Ако то они не би учинили, дужност је управног и надзорног одбора да то учине.

Књиге ће се предати суду, пошто се одржи збор акционара на коме ликвидатори подносе свој извештај о раду и исплатама као и рачуне, које су претходно чланови надзорног одбора имали прегледати и о чему и сами подносе збору овој извештај.

Чл. 89.

*Акционарско друштво може престати сјајањем са другим акционарским друштвом у земљи¹⁹⁶ само по претходном одобрењу министра народне привреде. За овај случај важне ова наређења:*¹⁹⁷

1. Да је на друштвеном збору заснуљена најмање $\frac{1}{2}$ друштвене главнице и да на то пристане најмање три четвртине присутних акционара;

2. Да је друштво претходно обезбедило пошраживања својих поверилаца и да је њај начин обезбеђења јавно обзнанило;

3. Да је ово сјајање или престанак друштва дославило дошичном суду ради обзнане;

4. Да ће се имањем друштва, које престаје спајањем, руковаћи оделићо, док се не намире или не обезбеде сви повериоци тога друштва;

5. Да суд, који је био надлежан за друштво које се спаја, остаје и даље надлежан, докле год се оделићо рукује имањем, али ће њим руковаћи управни одбор друштва, с којим се спаја престајало друштво; и

6. Управни одбор оног друштва, с којим се спојило престајало друштво одговоран је лично и целом својом имовином солидарно за неуредно вршење тог оделићог руковања.

¹⁹⁶ Према томе не може бити речи о спајању с неким друштвом које је ван земље основано.

Спајање може бити у неколико облика.

Први случај: једно друштво изда своје акције у замену за акције другог друштва, по сразмери која се уговори. Ово друго друштво престаје. — *Други случај:* спајање може бити тако, што оба постојећа друштва усвоје на својим зборовима измене правила, које су им заједничке и којима се омогућава спајање, а предвиди се у којем ће односу акције новог друштва бити издане за старе. — *Трећи случај:* два или више друштава уговоре да сву своју активу, не делећи је, унесу у ново друштво с потпуно новим статутима, но унапред усвојеним. У овом случају сва ранија друштва престају.

¹⁹⁷ И овај члан је састављен позајмљивањем прописа из разних страних закона и тако редигован прилично је нејасан.

Прописано је да друштво има обезбедити потраживања својих поверилаца и то обзнанити. Смисао је ове одредбе: 1.) законодавац хоће да свако друштво које се спаја има тако поступити, а не само оно које овим спајањем постаје; 2.) обезбеђење је у томе што ће се имовина друштва водити засебно док се не намире или не обезбеде сви повериоци; 3.) извештава се суд о одлуци донесеној за спајање; 4.) објављује се одлука о спајању у званичним новинама и позивају се повериоци друштва да се пријаве у извесном року.

Ми мислимо да је тај рок шест месеца, аналого року у чл. 82., рачунајући од трећег огласа у званичним новинама који буде објавио управни одбор. Пријава поверилаца има за сврху да им се обезбеди првенствено право наплате њихових потраживања из друштвене имовине, која ће се засебно

водити. И имовина оног другог друштва јемчи им наплату; само, ако се нису благовремено пријавили, изједначују се с повериоцима оног другог друштва.

Чл. 90.

Друштво може смањити своју основну главницу, кад шо збор одлучи и Министар Народне Привреде одобри.¹⁹⁸

Ово смањивање главнице може бити ошкуйљивањем¹⁹⁹ и амортизацијом²⁰⁰ друштвених акција, ослобођавањем од даљих уилаша,²⁰¹ повраћајем у гошовом новцу²⁰² и смањивањем именише вредности акције.²⁰³

Министар Народне Привреде одобриће ово смањивање главнице онда, кад се на основу последњег биланса увери, да друштво може и смањеном главницом испуниши своје обавезе.

¹⁹⁸ Према овом законском пропису, смањење основне главнице може бити, кад то реши збор акционара и одобри Министар Трговине и Индустрије. Види се да закон мисли на умањење саме главнице, на један од начина изложених у ставу другом. Не би спадало под одредбу овога члана амортизовање основне главнице тиме што би се друштвеним статутима предвидело стално одвајање из друштвене добити извесног процента и уношење његово у фонд, из којег би се ово амортизовање вршило.

Збор који одлучује о смањивању основне главнице мора одговарати прописима чл. 68. овог закона, пошто се мења члан друштвених правила који говори о главници. На њему мора бити заступљена најмање једна трећина друштвене главнице и да је за смањење гласала апсолутна већина присутних акционара. Препис тих измена треба слати, у року од десет дана, дотичном суду ради обзнане, пошто ова мера погађа повериоце. Члан 68., став четврти, омашком је стилизован тако, да се измене о продужењу или престанку шаљу суду, док тај став треба да обухвати и измене које се тичу смањења капитала, као што је то учињено у свима бољим законима на страни и као што је у законима који су овоме закону служили за углед.

Министар Трговине и Индустрије може давати одобрења тек пошто се увери, да друштво и с остатком главнице може

измирити своје повериоце. Он мора извршити преглед друштва и на основу биланса и других података прибавити потребна обавештења за доношење одлуке. У закону који важи за Хрватску и Војводину у § 209., и у закону за Босну и Херцеговину у § 224., лепо се предвиђа да власт може одобрити смањење капитала тек пошто се из биланса и саслушања, евентуално и огласом сазваних поверилаца, увери да друштво може одговорити својим обвезама.

¹⁹⁹ У начелу акционарским друштвима забрањено је куповање својих акција. Како је ово куповање у циљу смањења основне главнице, друштво мора откупљене акције поништити и у својој архиви чувати. Види члан 32. овог закона.

У теорији показује се тежња да се усвоји начело *непроменљивости основне главнице*, ради обезбеђења трећих лица, па се, с тим у вези, захтева да се и откупљивање акција врши само из друштвене добити. Наш закон није усвојио ову теорију новијег постања, чија би примена везала питање о смањењу капитала на дуже време и за случаје добити, што такође има својих незгодних страна.

²⁰⁰ Амортизација не сме бити таква да се неједнако поступа према акционарима. На пример, не може се амортизација вршити коцком, већ равномерно.

²⁰¹ На случај да се покаже непотребна онолика основна главница колика је статутима предвиђена и уписана, збор може донети одлуку да се она смањи на тај начин, што ће се обуставити даље уплате, па издати акционарима утолико мањи број акција од исте имените вредности; или сразмерно смањити именути вредност акција, па издати акционарима онолики број колико су и уписали. Ово смањивање имените вредности може, разуме се, бити и онда када се, због претрпљених штета, умањи друштвени капитал.

Али према свима повериоцима друштвеним, до дана одлуке о смањењу основне главнице, путем ослобођења од даљих уплата, акционари остају одговорни до имените вредности акције, јер по чл. 25. овог закона: „за обавезе друштвене одговара акционар до имените вредности акција, ако и у колико ова уплаћена није“.

²⁰² Повраћај у готовом новцу обухвата суму коју је акционар положио друштву, не рачунајући ту емисионе тро-

шкове и вишак преко номинале, ако га је било. Повраћај у готовом бива онда, када су акције изнад или ал пари, и имаоцу уместо акција оставља се само право за ужитак дивиденде. Откупљивање акција врши се онда кад су акције испод имените вредности, па се на место повучених акција не издају никаква права на дивиденду или корисницу, већ се откупљене акције поништавају.

Један случај наплате акција и смањења капитала предвиђен је чл. 69. овог закона. Но збор може донети одлуку да се те акције понова продају.

²⁰³ Смањивање имените вредности акција бива онда, кад је капитал делимице пропао и изгубљен. У овом случају збор акционара и не смањује основну главницу, већ, утврђујући стварно стање, саображава му друштвена правила, која мења својом одлуком.

IX

О СТРАНИМ АКЦИОНАРСКИМ ДРУШТВИМА У СРБИЈИ

Чл. 91.

Страна акционарска друштва²⁰⁴ која хоће под својим именом да имају своју радњу у Србији средством својих заступништва (филијала), морају поднети министру народне привреде програм²⁰⁵ своје радње и своја друштвена правила на одобрење (чл. 95.).

²⁰⁴ Опште је већ усвојено правило у науци, у законодавству и судству, да се националност акционарског друштва одређује према томе, где му је седиште. Отуда, страна су акционарска друштва она чије је седиште на области важења закона неке друге државе. У појединим државама Северо-Америчке Уније за страна друштва сматрају се и друштва основана изван територије дотичне државе, па макар та друга држава била и члан Уније. Тако по законима Канзаса: „Сматра се страним друштвом свако оно које је основано по законима друге државе, територије или стране земље.“ У уставу Калифорније предвиђено је да је страно „свако друштво основано изван државне територије.“

³⁰⁵ У њему ће изложити и побројати послове које преко заступства намеравају обављати, као и то где, у којим местима желе заступства отворити.

Подношење друштвених правила потребно је, да би се Министарство Трговине и Индустрије уверило, да намеравано предузимање послова не прекорачава делокруг друштвене радње, онакве како је обележена друштвеним правилима, а потом, да ли су намеравани послови у складу с нашим законима и интересима државним и привредним.

Чл. 92.

Уз пријаву дужно је заступништво, или филијал, поднети министру народне привреде уверење :

1. да је друштво по законима своје земље основано (конституисано) и отпочело фактички²⁰⁶ своју радњу;

2. да је за радњу своју у Србији установило заступништво са седиштем у Србији;²⁰⁷

3. да се друштво обавезало да ће за послове у Србији поступати по овом закону и да ће правна дела заступништва његовог у Србији бити обавезна за друштво;²⁰⁸

4. да је заступништво овлашћено да друштвено име пуноважно пошписује;

5. да у свима парницама, које би се изродиле због послова које су закључила друштвена заступништва у Србији, признаје надлежност српских закона и судова.

Сем овога друштво је дужно да покаже колику ће главницу унети за своју радњу у Србији.²⁰⁹

Где није у уговорима између Србије и страних држава утврђено начело узајамности за вршење рада акционарских друштава, ту ће друштво које тражи одобрење за своју радњу у Србији, у случају сумње, бити дужно да покаже како држава, у којој је друштво основано, поступа према акционарским друштвима, која су основана у Србији.²¹⁰

²⁰⁶ Није довољно да је неко друштво, које хоће да ради преко своје филијале у нашој земљи, само основано на страни, него је потребно да оно тамо заиста и ради, послује; иначе,

оснивање заступства од стране једног страног друштва, које у својој земљи не послује, било би изигравање наших закона и искрадање од контроле наших власти.

²⁰⁷ То значи да је потребан доказ, да је друштво на основу овлашћења из статута својих, или на основу одлуке свога збора, решило да отвори филијалу у Србији.

²⁰⁸ Потребно је дакле, да је ова обвеза примљена пуноважном одлуком — одлуком која то друштво везује, према његовим статутима.

²⁰⁹ Из примедбе код чл. 8. тач. б. види се да је Министарство Трговине и Индустрије усвојило праксу, да не одобрава оснивање новчаних установа у акционарском облику, ако им основна главница не достиже извесну одређену цифру; нити је акционарским кредитним установама допуштало оснивање филијале у Београду, ако је основни капитал тих установа испод извесне суме. Из истих разлога, ни страним друштвима не допушта се оснивање заступништава, ако главница дотирана таквом заступништву не износи бар онолико, колико се тражи да је за домаће сличне установе.

²¹⁰ У свима ранијим трговинским уговорима било је помена о раду и положају акционарских друштава. Види напомену уз чл. 3. овог закона.

Чл. 93.

Кад друштво добије одобрење од министра народне привреде, оно ће се уз подношај тога одобрења пријавити дошћичном суду ради прошоколисања и обзнане. То ће се извршити по наређењима овога закона за друштва, која у Србији постоје, с тим додатком да се у објави морају означити имена заступника или агенста у Србији, и колика је и у чем се састоји унесена главница за послове у Србији.

Ако би страном друштво хтело установити више заступништава (филијала или агеншура)²¹¹ у Србији, оно ће их све пријавити код дошћичних судова.

²¹¹ Страна друштва ће, обраћајући се Министарству Трговине и Индустрије, поред осталог, имати унапред изложити у којим местима желе отворити своје филијале. Види чл. 91. ов. зак.

Чл. 94.

*Страна акционарска друштва водиће о својим пословима и у Србији трговачке књиге на српском језику (§§ 8., 9., 10. и 11. шрг. закона) и у динарској вредности.*²¹²

²¹² Овим чланом наређује се вођење књига на српском језику и у динарској вредности. По §. 12. трговачког закона „књиге које нису уредно вођене не могу ни полудоказну силу имати,“ а књиге, које не би биле вођене по пропису чл. 94. зак. о акц. друштвима, имале би се сматрати за неуредне. Сем тога Министар Трговине и Индустрије, као надзорна власт, после издате опомене, може на основу чл. 5., и чл. 92. тач. 3. као и на основу чл. 98, тач. 2., тражити да друштво престане, пошто је оно обвезно поступати по прописима овог закона.

Одредбе трговачког закона које се помињу у овом члану гласе: „Сваки трговац обвезан је држати дневник у који ће дан по дан, месец по месец уписивати: сву своју куповину, сву своју продају, сва наплаћивања и сва исплаћивања, на кога је меницу вукао, ову примио, на другога пренео и уопште шта је год ма по каквом основу примио или издао. Тако исто дужан је у ту књигу уписати колико је сваког месеца свог домаћег трошка у суми имао.“ (§. 8.).

„Дужан је такође сваки трговац држати књигу у коју ће преписати свако писмо, које другима по делу своје трговине шаље, а тако исто има у завитку остављати и брижљиво чувати сва тога рода писма, која буде примао.“ (§. 9.).

„Осим држања у предидућа два §§-а поменутих књига, дужан је сваки трговац сваке године сачинити попис (инвентар) својих покретних и непокретних ствари, и свега што коме давати и од кога примати има. Овај попис треба сваке године у књигу за то нарочито опредељену да препише (§. 10.). — „Све књиге треба да се воде на српском језику, да се чисто држе, да нема страна празних, замрљаних, листова вађених и да нема надметака. Дневник, а и књига у коју ће се инвентар уписивати, треба пре него што се почне у њу уписивати, да буде странама означена (пагинирана), прошивена и судским потписом и печатом утврђена.“ (§. 11.).

Чл. 95.

*Заступништво (филијал или агеншура)*²¹³ дужно је нај-
даље за три месеца после збора друштва које заступа, под-
нети министру народне привреде записнике зборске и дру-
швени биланс, а уз то и извештај о радњи својој у Србији.

Општи биланс, као и биланс о радњи у Србији, објавиће
при пуша узасхоице у службеним новинама.

²¹³ Из прописа овога члана излази :

а) да закон не прави никакву разлику између *заступ-
ништва, филијала и агеншуре*, подвргавајући их истим
обвезама;

б) да су заступништва (филијале и агентуре) страних
друштава дужна поднети Министру Трговине и Индустрије,
не само биланс своје централе, већ и записнике са збора
акционара;

в) да су заступништва дужна поднети Министру Трго-
вине и Индустрије извештај о својој радњи у земљи и

г) да су најзад дужна објавити и биланс централе и би-
ланс филијале три пута у службеним новинама.

Како се страно друштво, које у земљи отвара своје за-
ступништво, обвезује по чл. 92. тач. 3. овог закона, да ће по-
ступати по одредбама овога закона, може Министар Трговине
и Индустрије донети решење да му се одузме одобрење за
рад, на случај да не испуњава одредбе овог закона на које
се обвезало.

Види чл. 96. овог закона.

Чл. 96.

*Страно друштво одговара за штету, коју учине његови
заступници и за сваки њихов рад, који је прошиван одред-
бама овога закона.*²¹⁴

²¹⁴ Члан 273. финансијског закона за 1924/25 прописује ;
„Све установе, које подлеже јавном полагању рачуна, имају
почев од 1 јануара 1923 године да воде своје књиге и рачуне
(рачун изравнања и рачун добитка и губитка) у динарима.
Сви обављени послови морају се обрачунати у динарима,

Однос 1 динар за 4 круне важи и за сву активу и пасиву изражену у крунама без обзира на датум њенога постанка.

За неизвршење ових прописа Министар Финансија може изрећи новчану казну до 100.000 динара. Против решења Министровог има места жалби Државном Савету, али жалба не задржава извршење казне“.

Чл. 97.

Одлуке страних друштава, које се односе на измену друштвеног предузећа, или на престанак друштва или на ликвидацију, или на спајање његово с другим друштвом, па су ценоважно донесене по законским прописима њихових држава, а нису противне одредбама овога и осталих српских закона,²¹⁵ засступништво је дужно најдаље за три месеца од дана одлуке пријавити министру народне привреде и обзнанити у службеним новинама. Такве одлуке важе за радњу ших друштава у Србији од дана кад их одобри министар народне привреде.

²¹⁵ Друштво је дужно све промене пријавити Министарству Трговине и Индустрије, како би Министарство могло донети сходне одлуке. Обзнана је обвезна за одлуке које нису противне овдашњим законима, а важе од када их одобри Министар Трговине и Индустрије.

Чл. 98.

По захтеву министра народне привреде и одлуци надлежног суда,²¹⁶ радња друштвена престаје, ако се докаже:

1. да је друштво у својој ошацибини престало с радњом; или да је изгубило право располагати својом имовином;

2. ако се не придржава наређења чл. 92. тач. 2. чл. 93. и 94.;²¹⁷

3. ако је страна држава, у којој је седиште друштва, напустила начело узајамности према српским акционарским друштвима;

4. ако се против друштва и његових засступништва (филијала) у Србији пресуде не могу извршити,²¹⁸ и

*5. ако је друштво донесену главницу за радњу у Србији са свим или од часи смањило.*²¹⁹

Ликвидација страних друштва у Србији може се извршити само у Србији а по одредбама овога закона.

²¹⁶ Ова је одредба чл. 98. доста нејасна, што је дошло од незгодне комбинације два система, и у овој као и у многим другим одредбама овога закона. У закону који је служио за извор овог нашег, предвиђено је, да се на ма чији захтев може из регистра судског избрисати име друштва које се огрешо о оно што се помиње у побројаним случајевима. Изостављајући тако јасну одредбу, замењујући је с оним „по одлуци суда“ и комбинујући је с уводом „по захтеву Министра“ створена је збрка. Покушајемо да је раззмримо. При пажљивој анализи изворника и осталих одредаба нашег закона, излази :

1.) Одлука Министра Трговине и Индустрије, као надзорне власти, по чл. 5. овог закона, меродавна је за одобрење рада акционарским друштвима, па према томе и за одузимање тога одобрења.

2.) Захтев о коме је реч у овоме члану тиче се брисања дотичног друштва из списка протоколисаних фирми.

3.) Одлука надлежног суда тиче се тога брисања по захтеву Министра Трговине и Индустрије.

4.) Кад наступи који од случајева из тач. 1., 2., 3., 4. и 5. чл. 98., свако заинтересовано лице може се, било непосредно било преко суда, обратити Министру Трговине и Индустрије са тражењем да се одузме право рада дотичном друштву.

²¹⁷ Овде је омашком пропуштено да се помене и случај из чл. 95., што се види из тач. 2., §. 217. трг. зак. који важи за Хрватску и Славонију, а који су имали при руци редактори нашег закона. Сем тога из чл. 92. тач. 3. нашег закона види се да се друштво мора обвезати да поступа по прописима овог закона, па када не испуни прописе чл. 95., који садржи важна јемства за интересе трећих лица, онда за друштвену радњу, у смислу чл. 92., недостаје један од битних услова, те се дато одобрење може повући, на основу чл. 92. тач. 3. у вези с чл. 5. овог закона.

²¹⁸ Т. ј. да се из средстава заступништва није могла извршити наплата.

²¹⁹ Како је редигована ова одредба, изгледа да не трпи изузетке. Умањење главнице, којом је дотирано заступништво, умањује подлогу, из које се повериоци могу наплатити, те се за то и не допушта да друштво уклања то јемство. На случај да се утврди да је друштво тако поступило, наредиће се одузимање права рада у земљи. Али ако је филијала једнога страног друштва снабдевена довољном главницом за рад и пружа потпуно јемство за измирење својих обвеза, па се уредним путем пријави Министарству Трговине и Индустрије за допуст да смањи главницу и на то смањење пристану повериоци по позиву објављеном у Службеним Новинама, онда мислимо да може бити смањена главница без последица које предвиђа члан 98. овог закона. Поступак би био као у чл. 90.

Х

О КАЗНАМА

Чл. 99.

Затвором до њеш година, а уз што и новчано до 10.000 динара, казниће се :

1. оснивачи и чланови управног и надзорног одбора, који што намерно лажно представе што се шиче уписа или уплате основне главнице или одредаба које су предвиђене у члановима : 8, 10., 11. и 21. овог закона ;

2. чланови управног и надзорног одбора, који намерно суду представе неистиништо стање друштвено при пријави за проштоколисање (чл. 16.); и

3. чланови управног и надзорног одбора, ако записнике зборске намерно воде неистиништо.

Чл. 100.

Чланови управног и надзорног одбора и ликвидашори казниће се затвором од годину дана и новчано до 10.000 динара :

1. ако намерно у својим представкама, прегледима имовног стања друштвеног, или у својим изјавама на збору, неистиништо представе или прикрију стање друштва ;

2. ако акције издаду пре потпуне уплате имениште вредности њихове;

3. ако у случају повишења главнице, акције издаду пре пријаве за прошколисање дошичном суду (члан 63.).

Чл. 101.

Зашвором до три месеца, а уз што и новчано до 2.500 динара, казниће се:

1. чланови управног одбора ако не пријаве суду име друштва (чл. 15);

2. чланови управног и надзорног одбора и ликвидатори, ако је њиховом кривицом друштво дуже од три месеца остало без надзорног одбора, или је недостајао број чланова потребан за решавање;

3. чланови управног одбора, ако прошивно наређењу другог одељка чл. 79. не известе суд за ошварање стечаја;

4. чланови управног одбора, ако поступи прошивно чл. 32. овога закона;

5. чланови управног одбора, ако поступи прошивно наређењу чл. 33. овога закона;

6. чланови управног и надзорног одбора и ликвидатори, ако прокусте сазваши збор (чл. 56. и 61.);

7. ликвидатори, ако поступи прошивно наређењу члана 85.;

8. чланови управног одбора, ако у предметима који спадају у круг рада збора самовољно решавају (чл. 63.); и

9. чланови управног и надзорног одбора и други друштвени службеници, који не би давали обавештења комесарима или рачуноиспитачима.

Ако им олакшице могу се казниши само новчано.

Чл. 102.

Тужбу за дела у предњим члановима изложена, могу поднети лица која су за то овлашћена од акционарског збора, или управног одбора или министра народне привреде.

За извињање и суђење ових дела надлежни су првостепени судови по одредбама кривичног послоука.

ПРЕЛАЗНА НАРЕЂЕЊА

Чл. 103.

Акционарска друштва, која су постојала пре него што је ступио у животи овај закон, дужна су најдаље за две године своја правила и свој рад саобразити овоме закону.

Чл. 104.

Проици овога закона не вреде за акционарска железничка удружења и за друштва, која постоје у Србији на основу особенних закона; даље за задруге или друштва с неограниченим бројем чланова, која се оснивају за узајамно пошпомагање у кредитиу, у привреди и пошпрошњи, као и за узајамно обезбеђење.

Чл. 105.

Закон овај ступи у животи од дана, кад га Краљ пошпише.

Чл. 106.

Кад овај закон ступи у животи онда односно акционарских друштвава пошпају важити одредбе у §§ 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 41. и 44. шрг. закона од 26 јануара 1860 год. (збор. ХХХ стр. 548).

III

ЗАКОН

О ПРОШИРЕЊУ ВАЖНОСТИ ЗАКОНА О АКЦИОНАРСКИМ ДРУШТВИМА ЗА КРАЉЕВИНУ СРБИЈУ НА ТЕРИТОРИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ.

Од 30. марта 1922. године.

Члан 1.

Важност Закона о акционарским друштвима за Краљевину Србију од 10. децембра 1896. године са изменама и допунама од 17. новембра 1898. године, распростире се и на целокупну територију раније Краљевине Црне Горе.

Члан 2.

Овај Закон ступа на снагу по обнародовању у „Службеним Новинама“, и замењује Указ од 21. марта 1921. године о проширењу важности Закона о акционарским друштвима за Краљевину Србију на територији Црне Горе, списка Уредаба Министарства Трговине и Индустрије бр. 39.. „Службене Новине“ Бр. 195/1921. године.

IV

ЗАКОН

О ОСНИВАЊУ АКЦИОНАРСКИХ ДРУШТАВА НА ТЕРИТОРИЈИ ХРВАТСКЕ, СЛАВОНИЈЕ, БАНАТА, БАЧКЕ И БАРАЊЕ.

Од 30. марта 1922., са изменама које су унесене члановима
141. и 142. Финансијског Закона за 1924/25. годину.

Члан 1.

На територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање не може се, на основу тамо важећег трговачког закона, основати никакво акционарско друштво, или задруга, или отворити филијал неког већ постојећег домаћег или страног акционарског друштва, или задруге, без претходне дозволе Министра Трговине и Индустије.

Члан 2.

Никаква измена друштвених правила код акционарских друштава, или задруга, подразумевајући под овим и свако повећање досад уплаћене главнице, не може се у овим покрајинама вршити без одобрења Министра Трговине и Индустије.

Члан 3.

Свако акционарско друштво дужно је бар на 15 дана раније извести Министра Трговине и Индустије о дану кад ће одржати свој збор ради одобрења и одређивања комесара који ће присуствовати збору и пазити да рад збора буде сагласан са законским одредбама.

Члан 4.

Овлашћује се Министар Трговине и Индустије да врши надзор над свима акционарским друштвима и задругама, основаним на темељу трговачког закона.

Под задругама се у овоме закону разумеју само оне задруге основане на основу трговачког закона, које имају за циљ организовање трговачког, занатског, индустријског и хипотекарног кредита, изузимајући чисто земљорадничке задруге, чији су задругари искључиво земљорадници, а које долазе у надлежност Министарства Пољопривреде и Вода.

Члан 5.

(Укинут чланом 142. Финансијског Закона за 1924/25 годину).

Члан 6.

Овај закон ступа на снагу по обнародовању у Службеним Новинама и замењује решење Министарског Савета VI Бр. 612, од 22. IV. 1920. год. о оснивању акционарских друштава на територији Баната, Бачке и Барање, списка Уредаба Министарства Трговине и Индустије Бр. 35, Службене Новине Бр. 195/21. године.

ПРАВИЛНИК

ОД 15. ЈУНА 1922. VI. БР. 3288.

О ПРИМЕНИ „ЗАКОНА О ОСНИВАЊУ АКЦИОНАРСКИХ ДРУШТАВА НА ТЕРИТОРИЈИ БАНАТА, БАЧКЕ И БАРАЊЕ*) ОД 30. МАРТА 1922. ГОДИНЕ“ НА ТЕРИТОРИЈИ ХРВАТСКЕ И СЛАВОНИЈЕ.

Члан 1.

Молбе за оснивање акционарских друштава и задруга побројаних чланом 1. именованог закона, на територији Хрватске и Славоније подразумевајући овамо и Међумурје, имају се упућивати Одељењу Министарства Трговине и Индустрије у Загребу. Уз молбу оснивачи ће приложити нацрт друштвених правила у четири примерка, састављених по прописима трговачког закона важећег на тој територији.

Одељење ће молбе спроводити на решење Министарству Трговине и Индустрије пропративши их својим мишљењем умесности оснивања друштва са гледишта јавног интереса као и угледа који уживају у грађанству његови оснивачи.

Добивено одобрење за оснивање акционарских друштава не може се преносити на другога.

Тек по добивеном одобрењу од Министра Трговине и Индустрије за оснивање акционарског друштва односно задруге могу утемељачи приступити другим радњама, прописаним трговачким законом (§ 158. и 159.) за оснивање акционарских друштава, односно одредбама закона које се односи на задруге.

Члан 2.

Друштвена равнатељства (управни одбор) имају на територији Хрватске и Славоније — (разумевајући овамо и

*) Правилник је рађен пре но што је одредбама Финансијског Закона за 1924/25. промењено име закона које је првобитно овако гласило.

Међумурје) — извештавати Одељење о заказаним скупштинама, у циљу одређивања комесара (бар на 15 дана раније).

Одељење ће одређивати комесара који ће присуствовати заказаном збору. Комесари могу бити само указни чиновници.

Дневница и путни трошак комесара падају на терет друштва.

Кад су у питању предузећа мањег значаја, збору неће присуствовати нарочити комесар, него ће записник збора бити оверен од стране јавног бележника.

У том случају ће друштво одмах по одржаном збору, доставити одељењу зборска акта.

Дужност комесара је да у првом реду пази да се конституисање збора и зборске радње обаве по трговачком закону и статутима друштвеним, а по том, да се на збору одржава ред и да се рад збора креће у оквиру предвиђенога дневнога реда. С тим у вези комесари ће имати да оверавају зборски записник као и документа и прилоге (предлози о изменама правила, биланси и т. д.) који се сматрају за саставни део записника.

Комесари ће подносити Одељењу Министарства Трговине и Индустрије, извештај о одржаном збору као и своје мишљење о правилности рада и одлуке и у прилогу доставити оверене преписе записника збора, извештаје управног и надзорног одбора и годишње рачуне.

Члан 3.

Када збор акционара донесе одлуку о измени друштвених правила и повећању капитала, друштво је дужно упутити молбу за одобрење Министарству Трговине и Индустрије преко његовог Одељења у Загребу. Кад су у питању измене правила друштво ће приложити уз молбу четири равногласна примерка измена.

Одељење ће поднету молбу са својим мишљењем доставити Министарству на решење.

Члан 4.

Одлуке донете по молбама за оснивање друштава, измену правила и повећање капитала, Министарство ће доставити Одељењу у Загребу ради саопштења заинтересованим стра-

нама. На случај потврде правила или измена правила, Одељење ће доставити један примерак одобрених правила или измена надлежном суду с препоруком да их овај региструје кад буду испуњени одговарајући прописи трговачког и осталих закона важећих на тој територији.

Члан 5.

Молбе за оснивање филијала страних акционарских друштава имају бити упућиване Министарству Трговине и Индустрије, које ће их на случај одобрења, достављати надлежним судовима. Молиоци ће уз молбу приложити четири примерка правила у овереном преводу.

Члан 6.

Овај правилник ступа на снагу од дана обнародовања у Народним Новинама.

ЗАКОНСКЕ ОДРЕДБЕ

О АКЦИОНАРСКИМ ДРУШТВИМА НА ТЕРИТОРИЈИ ХРВАТСКЕ И СЛАВОНИЈЕ ТРГОВАЧКИ И МЈЕНБЕНИ ЗАКОН О ДРУШТВУ ДИОНИЧАРСКОМ

ПОГЛАВЉЕ ПРВО

УСТАНОВЕ ОПЋЕНИТЕ

§ 147.

Као друштво дионичарско сматра се друштво, које се склопи с главницом у најпред установљеном и саспојећом из дионица (цијелих или на дијелове растављених) одредијеленога броја и једнаке вриједности, и при којем власници дионица јамче само до износа дионица својих.

Обележје је акционарског друштва, према овој одредби, у томе, што му је *главница унајпред одређена и саспоји се из дионица — акција одређеног броја и једнаке вредности*, при чему акционари — *власници дионица одговарају до износа својих дионица*. Према пропису овог параграфа, као и у Трговачком Закону за Босну и Херцеговину, § 151, акције су дељиве, док то није случај код одредаба закона о акционарским друштвима који важи за територију Србије и Црне Горе (чл. 1. и 2.).

Дефиниција акционарског друштва коју даје закон непотпуна је, као и она у Трговачком Закону за Босну и Херцеговину и закона о акционарским друштвима за Србију и Црну Гору. О томе, види нашу примедбу уз чл. 1. закона за Србију.

§ 148.

Номинална вриједност дионица не може се, докле ојстоји друштво, повисити. Повишење шаково имаде се ништим с мајраши.

Исто ваља гледе привремених дионица и најујница врху дионица изданих.

Повећавање имените вредности дионица значило би: а) или се то повећање произвољно врши без подлоге, или се б) врши позивом на дионичаре — акционаре, што је забрањено § 168. овог закона који прописује: дионичари нису дужни ништа више давати за друштвене сврхе, осим износ означен у именитој вредности акције која је установљена друштвеним правилима.

Ипак не би било противно закону: ако би се номинална вредност акција повећала уплатама из резервних фондова, уколико то друштвена правила допуштају. Исто тако могла би се повећати вредност дионица по престанку свих акционара новим уплатама.

Повећавање имените вредности на други начин значило би велику неправду према акционарима, а у понеким случајевима лишавање права и утицаја на друштвене послове. Такав би случај био, на пример, у друштву где три акције дају право на један глас, па се именита вредност повећава од 100 динара на 500 динара, простом одлуком скупштинске већине, уз доплату у новцу.

Види и став 2. примедбе 3, уз чл. 2. за Србију.

§ 149.

Дионичарско се друштво с мајра склољеним:

1. када му је главница осигурана;

2. када су правила друштва утаначена, и

3. када је друштво забиљежено у регистар тврђка трговачких.

За оснивање акционарског друштва, према Закону о оснивању акционарских друштва на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање, од 30 марта 1922, с изменама по финансијском закону 1924/25, потребно је претходно одобрење Министра Трговине и Индустрије. Како се оно тражи прописано је Правилником за извршење напред поменутог закона.

§ 150.

Осигурање главнице удјелатворује се подписивањем дионица.

Уштемелитељи дужни су основу друштвену уврстити у сваки пописни арак и власноручно подписати ју уз назначење грађанскога сјалиша и пребивалишта својега.

Основа мора садржавати:

1. предмет и трајање подухвата;

2. износ штемелне главнице;

3. количину и номиналну вриједност дионица и приоритетних обвезница, имајућих се евентуално исподобно издати;

4. зајорни рок подписивања;

5. у колико уштемелитељи или ине особе желе друштву приспунити с улошком, који се не есистоји из гошова новца, уложак тај и вриједност његову;

6. погодности, што се намјеравају приуздржати уштемелитељима или иним особама.

Уштемелитељи јамче солидарно за истинитост података у основи наведених.

У основу друштвену улази оно што је битно у уговору између оснивача и будућих акционара. Што из основе уђе у друштвена правила, не може ни скупштина акционара мењати, осим уколико је и како је прописао овај закон. Види последњи став § 179. овог закона.

О износу темељне главнице, види нашу примедбу уз чл. 8. закона о акционарским друштвима за Србију.

О улошку, који се не састоји из готовог новца, види примедбу уз чл. 8. зак. за Србију.

§ 151.

Подписивање имаде се учинити особно или преко пуномоћника.

Пригодом пописивања имаде се, у колико у основи није већа улога увјетована, платити на сваку дионицу 10% номиналне вриједности незине у готову новцу и у вриједности (валути) у основи установљеној. На већу од те или у основи увјетоване улоге не могу се потписатељи, додично правни наследници њихови, придржати прије обдржања конституирајуће главне скупштине.

Подписивање дионица, противно одредбама овога §, сматра се ништим.

Према врсти и сврси акционарског друштва, Министар Трговине и Индустрије и условљава начин уписа друштвене главнице. При томе руководи се начелом: обезбедити стварну уплату главнице и прибавити што више доказа о озбиљности предузећа знатнијим уплатама у самом почетку.

§ 152.

Уштемљивељи јамче дошле солидарно потписатељима или правним насељеницима њиховим за улажене новце, док не буду одријешени од тога услед закључка главне скупштине (§ 154.).

Солидарна одговорност оснивача за уплаћени новац уписивача траје до разрешнице коју им даје конституирајућа главна скупштина, пошто на њој поднесу извештаје о своме раду и положе рачуне о пријему новца и издацима.

Види прим. уз чл. 20. зак. за Србију.

§ 153.

Поднописатељи остају до износа 50% номиналне вредности подписаних дионица и у случају одговорни, када, држећи се закона овога и правила шемелних, на другога кога пренесу дионице своје.

Сврха је овог прописа обезбеђење друштвене главнице, јер дионица може прећи и на несолвентног акционара. По закону, који важи у Србији, одговара се до имените вредности неуплаћене акције. Види (чл. 25. и 36. зак. о акц. друштвима за Србију) као и примедбе уз те чланове.

§ 154.

Уштемелитељи дужни су за два мјесеца од зајорнога рока подписивања рачунајућ, сазвавши подписаватеље у конституирајућу главну скупштину.

Задатак те скупштине је:

1. увјерити се, да је шемелна главница ваљаним подписивањем и ујлајом осигурана;

2. углавити правила друштвена и донијети закључак врху погодбе, утаначене евенуално с уштемелитељима или с иним особама;

3. донијети закључак о конституирању или неконституирању друштва;

4. изабрати равнатељство друштва, у колико ово није већ именовано по § 183. овога закона, а исто тако и надзорни одбор;

5. учинити расположбу гледе одговорности уштемелитеља, установљене у § 152.

Не буде ли главна скупштина сазвана за два мјесеца, или подписивање остане безуспјешно, власни су подписаватељи захтевати, да им се плаћени новци поврате без одбијка. Дужности повраћења носе солидарно уштемелитељи.

О свакој сазваној скупштини акционара, па и конституирајућој скупштини, има се извести Министар Трговине и

Индустрије, на петнаест дана раније, како би био одређен комесар за тај збор (чл. 3. Зак. о Оснив. Акц. Др. на тер. Хрв. Слав. Б. Б. Б.). По правилнику, који је за то прописан, дужност комесара је да у првом реду пази да се конституи-сање збора и зборске радње обаве по трговачком закону и статутима друштвеним, а по том, да се на збору одржава ред и да се рад збора креће у оквиру предвиђенога дневнога реда. С тим у вези комесари ће имати да оверавају зборски записник као и документа и прилоге (предлози о изменама правила, биланси и т. д.) који се сматрају за саставни део записника.

Комесари ће подносити одељењу Министарства Трговине и Индустрије извештај о одржаном збору, као и своје мишљење о правилности рада и одлуке и, у прилогу, доставити оверене преписе записника збора, извештаје управног и надзорног одбора и годишње рачуне.

Сем побројаногa у тачкама 1—5 овога параграфа, конституирајућа скупштина има да се изјасни прима ли примедбе и услове за одобрење друштва, које је, својим решењем, одредио Министар Трговине и Индустрије.

Види прим. уз чл. 12. зак. за Србију.

§ 155.

Конституирајућа главна скупштина сматра се власном изрећи закључак, када јој присуствује буди особно, буди преко пуномоћника, барем седам потписаних, засиућајућих барем четвртину шемељне главнице.

У скупштини тој подијељује свака потписана дионица један глас, но више од десет гласова не може нишко имати.

Позив на конституирајућу скупштину има се обавити онако како је основном или одобреним правилима предвиђено. Ако тога нема објављивање се врши преко Службених Новина и посебице путем писма.

Упореди с чл. 12. зак. за Србију.

§ 156.

Ако жели уштемелител или дионичар кој у штемелну главницу учиниши уложак, не чинећи гошов новац, шада установљује вредноши улошка констишиуирајућа главна скушшишина и ошредељује уједно број дионица, имајућих се даши за шримљене шредмете или цијену, под коју се примају шредмети у шшшању сшојећи.

Главна скушшишина не може међушим шовисити цијену улошка уштановљену у основи.

Уштанове у шом обзиру учињене, као и шособне шгодности, које се осигуравају уштемелителима или иним особама, шер не могу надмашиши измјеру у основи уштановљену, имаду се увршшиши у шравила друшшвена, иначе не имају обвезне кријешоси за друшшво.

При донашању закључка не има инштересовани дионичар гласа.

За процену улога Министар Трговине и Индустрije одређује комисију од стручних лица, те тиме олакшава посао и конституирајуће скупштине. Овакве комисије за утврђивање и процену апора-улога утолико су потребније што се и сама конституирајућа скупштина може удесити да буде састављена све од експонената и пријатеља улагачевих.

На скупштини, улагач предмета који се процењује нема право гласа, али може на скупштини присуствовати, осим ако је правилима друкчије предвиђено или ако скупштина друкчије реши.

Види чл. 12. зак. за Србију.

§ 157.

У шравилима друшшвеним мора се на сваки начин уштановиши, шшо слиједи:

1. швршка и сједишше друшшва;
2. шредмет шредузећа и шрајање друшшва;
3. износ штемелне главнице;
4. количина и номинална врједности дионица и дијелова дионичних, зашшм да ли дионице гласе на име или на шпоказашеља;

5. увјетѝи, како се имаду уплаћиваѝи дионице и посље-
дице занемарене уѝлаѝе;

6. усѝанове учињене у смислу прѝедидућегѝа §.;

7. количина и номинална вриједносѝи прѝоритѝетѝних
обвезница, што се евенѝуално имаду исѝодобно издаѝи с
дионицама, количина од њих се ѝлаћѝи имајућих камѝа,
начин одѝлаѝе, као и прѝимућѝива прѝипадајућа власѝницима
ѝих прѝоритѝетѝних обвезница;

8. начин сазивања, мјесѝо и рок обдржавања, дјелокруг,
ѝословни ред, начин донашања закључака главне скуѝѝѝине,
ѝер усѝанова, ѝѝо има биѝи, када сазвана главна скуѝ-
ѝѝина није била сѝособна изрећѝи закључак;

9. прѝаво гласа прѝипадајуће дионичарима и начин извр-
шивања ѝога прѝава;

10. начин, како се изабира равнаѝељсѝтво, дјелокруг
његов и ѝрајање дјеловања ѝегова;

11. усѝпрѝјсѝтво надзорнога одбора и ѝрајање дјеловања
његова;

12. начин, како се ѝоѝѝисује ѝврѝѝка;

13. начела, како се мора сасѝављѝи и прѝгледаваѝи
биланца;

14. начин, како се има усѝановиѝи и раздијелиѝи до-
биѝак, најѝокон

15. начин, како се имаду чиниѝи обзнане друѝѝвене.

Име друѝтва мора се разликовати од имена постојећих
акционарских друѝтава. Саветно је узимати и особена згодна
имена и називе по којима ће се друѝтво јасно разликовати
од осталих.

О темељној главници, види примѝбе уз чл. 8. зак. о
акц. друѝтвима за Србију.

§ 158.

Правила друѝѝвена имаду се ради уѝиса у регисѝар
ѝврѝѝка прѝрѝовачких и обнародовања прѝедложѝѝи судбеному
сѝолу, у којега ѝодручју се налази сједиѝѝе друѝѝва. Обна-
рдовање мора садржаваѝи:

1. дајум друштвених правила;
2. швртку и сједиште друштва;
3. предмет подужећа и трајање друштва;
4. износ темељне главнице, број дионица или дијелова дионичних и номинална вриједности њихову;
5. број издасти се евентуално имајућих приоритетних обвезница и номиналну вриједности њихову;
6. назначење, да ли дионице гласе на име или на по-казашеља;
7. начин, како се подписује швртка;
8. начин, како се обзнањују закључци друштвени.

Обнародовање се врши у циљу заштите трећих лица. Завођење у регистар има исту сврху, како би се заинтересована лица у сваком тренутку могла обавестити о самоме друштву. Завођењем у судски регистар акционарско друштво заснива своју правну егзистенцију. (§ 149. и 160. овог закона).

§ 159.

Предлажућ правила друштвена дужно је друштво исшодобно шридониеши доказ:

1. да је цијела темељна главница шодписивањем осигурана;
2. да су шодписивашељи за времена сазвани у главну скушшину;
3. да је у име осигуране темељне главнице заиста шоложено барем 30% на сваку шоједину дионицу;
4. да је равнашељство (изузимајућ случај § 183.) и надзорни одбор изабран у смислу правила;
5. да је друштво фактично констииуирано, и евентуално да су углаве у § 156. наведене закључком главне скушшине одобрене.

Поднесак у сврху шу шредложен имаду чланови равнашељства власшоручно шри судбеном шшолу шодписати или шредложити у овјеровљеном облику.

Друштвена правила имаду се ради уписа у регистар тврда трговачких предложити шакођер и судбеном стоу, у којега подручју друштво има подружницу.

Чланови равнашељства имаду се на обдржавање тих одредба уреда ради придржити под новчаном глобом усшановљеном у § 21.

Пропис § 21. овог закона гласи: „Ко не задовољи прописима овога закона односно пријаве твртке, надлежни судбени сто ће га уреда ради казнити новчано до 500 форинти...“

Пријава суду мора бити тачна. Ако би, приликом уписа друштвених правила у регистар трговачких фирми, хотимично били поднети неистинити подаци односно уписа и уплате основне главнице, чланови управног одбора имају се осудити затвором до три месеца. (§ 218. овог закона).

§ 160.

Дионичарско друштво не сматра се као постојеће прије обављења уписа у регистар тврда трговачких и обнародовања. Прије уписа и обнародовања издане дионице и дијелови дионични ништитни су и издавашељи њихови одговорни су солидарно за сваку штету издањем проузроковану.

Особе, које прије уписа и обнародовања учине штету у име друштва, одговорне су особно и солидарно.

По себи се разуме да са завођењем друштва у трговачки регистар, раније издате акције стичу вредност и није потребно друге издавати, ако су иначе исправне и одговарају прописима друштвених правила.

Види чл. 19. зак. за Србију.

§ 161.

Друштву дионичарскому забрањено је набављати или у залог узимати власити дионица. Изнимка у шом обуриу имаде шада мјеста, када се набавља дионица чини ради смањења шемељне главнице, у којем случају служе мјерилом одредбе § 209.

Чланови равнашељства, не одржавши одредба ових, одговорни су солидарно вјеровником друштва.

Куповањем властитих дионица смањује се друштвена главница и умањује фонд који јемчи повериоцима за њихова потраживања. Прикупљањем акција у друштвену касу, управни одбор може доћи до могућности да недопуштеним радом изиграва акционаре и њихова права. Узимањем властитих друштвених акција у залог постиже се исто.

Чланови управног одбора, који се огреше о овај законски пропис, имају се казнити по § 218. овог закона затвором до три месеца.

Види чл. 32. зак. за Србију.

§ 162.

Дионичарско друштво не може прије пошћуне ућлаше ѿрвобийно изданих дионица издаваши нових дионица.

Прије пошћуне ућлаше издане нове дионице нишћене су и издавашељи њихови одговорни су солидарно с цијелим иметком својим за сваку шћешу, која би могла насћашти из издача.

На основици новог јемства дионичара, може друштво заснивати нове послове и обвезе, ако су ранији дионичари испунили своје обвезе и ако је обећана главница реална. Зато се забрањује издавање нових дионица, ако старе нису уплаћене; иначе, друштвена би главница била лажна.

Види чл. 37. зак. за Србију.

ПОГЛАВЉЕ ДРУГО

О ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА ДИОНИЧАРА

§ 163.

Свакому дионичару пријада ѿоразмјеран дио имовине друшћвене.

Повраћајак уилаћене своје не може, — осим случаја § 154. — захтевати дионичар, и док траје друштво, има он право само на чисти добитак, кој се полаг правила има раздијелити међу дионичаре.

То значи: на случај деобе, кад дође до престанка друштва и ликвидације. Трајање друштва одређено је друштвеним правилима; о његовој судбини решава збор акционара и према тим правилима и законским одредбама. Друштво је као правна личност ималац друштвених средстава и носилац дугова. Зато поједини акционар, кад је већ друштво основано, може до свог дела у друштвеној имовини доћи тек кад дође до престанка друштва. Иначе он има право само на одговарајући део чистог добитка друштвеног.

§ 164.

Дионице могу се издавати гласеће или на одређено име или на показатеља, него свагда могу гласити на одређену само новчану своју и имаду се гледе власника њихових сматрати нераздијеливима.

На (привременим) дионицама и дионичним напућницама, што се издају прије пошуне уилаће вредносне номиналне, имаде се јасно назначити фактично плаћена своја.

Дионице морају гласити на извесну новчану своту. Према томе нису дионице и оснивачки удели, како ове често називају.

Извесним дионицама може се друштвеним правилима обезбедити првенство у извесном погледу у односу на остале дионице и тада се називају првенственим или приоритетним дионицама — акцијама. Такво првенство треба да је засновано правилима; доцније се може заводити само престанком свих акционара. Али, ако су једним акцијама призната извесна првенства, не може се и неким новим акцијама признавати првенство без престанка збора акционара ранијих првенствених акција.

Види чл. 22. зак. за Србију.

§ 165.

Камата или дивиденда од шемељне главнице није доушштено осигураши или исплаћиваши дионичарима; међу дионичаре може се само раздијелити, што полага годишње биланце преостане као чисти добитак.

Међушим за вријеме у друштвеним правилима ојредјељено, које је пошребитио за приправу подужећа до зајочешка подјунога дјеловања, могу се на корист дионичара уговорити камате.

Дионичари не имају, док се губитком умањена главница не надойуни изнова, права на дивиденду.

Хоће ли се показани губитак попуњавати из средстава резервног фонда или преносити у идућу годину? Зависи од тога како је ово питање уређено друштвеним статутима. Ако није окрњена основна главница, акционари имају право решити да се губитак пренесе у идућу годину; само, директори и чиновници, ако друкчије није уговорено, имају право тражити да им се тантијема у идућој години обрачуна од добити постигнуте у тој години. Мислимо да и чланови управног и надзорног одбора имају право на то, пошто се, по пропису овог параграфа, само дивиденда не може делити. Ако му је пак основна главница окрњена губитком, а резервни фонд постоји, одмах се по закључку биланса има извршити попуњавање, одлуком збора акционара, јер усвојено је правило да основна главница мора остајати потпуна и стална. Прва улога резервног фонда и јесте да обезбеди ту сталност основне главнице.

Исплата дивиденде противно овоме §, повлачи казну предвиђену у § 218. тач. 6. овог закона.

Види чл. 33. зак. за Србију.

§ 166.

Одредбе, садржане у § 161. и 165. овога закона, не имају се ујорављати на приоришетне обвезнице, што их је издало друштво дионичарско.

Обвезнице приоритетне могу се искупити и могу се од њих њлаћати у најред ојредијелене годишње камате.

Које напрана дионицама припадају ѡредности приоритетним обвезницама, ојредијелују ѡравила друштвена, а гледе евенуално кашње емитирати се имајућих обвезница, главна скућштина.

Акционари учествују у судбини друштва, они деле добитке и сnose губитке. Имаоци обвезница су само повериоци: они имају право на извесну унапред утврђену камату. Уз то имаоци обвезница не бирају управу и не утичу на послове друштвене. Отуда је и разумљиво да се на њих не односе прописи § 161. и 165. овог закона.

Обвезнице су, нарочито приоритетне, често велики терет за друштво, нарочито у данима пословних тешкоћа. Зато су приоритетне акције у последње време почеле потискивати приоритетне обвезнице као старији и неугоднији пут којим се долази до свежег новца у случају већих друштвених потреба за капиталом. Имаоци првенствених, приоритетних акција, истина уживају извесне повластице, али као и остали акционари учествује у судбини друштва.

Види прим. 66. уз чл. 22. зак. за Србију.

§ 167.

Дионичари не могу се ѡридржати на ѡвратшак дивиденде уздигнуше у доброј вјери на шемељу биланце.

У том обзиру имаде изнимка тада мјеста, када се иза састављења годишње биланце ѡкаже, да шечајем ѡсловне године усљед закључка главне скућштинe унајријед исклаћена своша надилази дивиденду ѡрипадајућу дионичарима.

Из тога излази, да би примљену дивиденду имали повратити чланови управног и надзорног одбора који су знали да је биланс лажно састављен и на основу њега дивиденда подељена.

§ 168.

Дионичари нису дужни к сврси друштва и обвезама његовим ѡришћати иним чим, него уљашом номиналне вредности дионица, установљеном ѡ ѡравилима.

То значи да акционар одговара према друштву и за друштво до именитог износа акције. Али друштво може издати акције и по курсу изнад номиналне вредности, уносећи вишак у своје фондове.

Види чл. 34. зак. за Србију.

§ 169.

Дионичар, који не положи у одређено доба уплату одпадајућих на дионице његове, дужан је по закону платити затезне камаше.

Просто стоји у осталом друштву, за случај занемарења уплате, без обзира на иначе по закону слиједеће посљедице, у шемељним правилима установити одређену казан конвенционалну или углавиши, да у заосташку се налазећи дионичар губи права подписивањем сшечена и учињену уплату.

Оснивачи, при саставу правила, треба да пажљиво одмере величину основне главнице према сврси предузећа и пазе да начин уплате не буде компликован. Министар Трговине и Индустрије, при потврди правила, не одобрава дуге рокове, с многобројним почесним уплатама, које дају повода казнама и поништају акција, па према томе и непотпуној уплати главнице или разним споровима. То се не дешава код друштава чији је основни капитал предвиђен у складу с друштвеном задањом и привредним и финансијским могућностима.

§ 170.

Ако у друштвеним правилима гледе позива на уплату није установљена особита форма, обавља се позив начином, који одређују правила гледе обнародовања закључака друштвених.

У осталом могу се права дионичара изјавити угаслим у опће само у случају, када се позив на уплату у листу, назначеном у правилима, евентуално у службеним новинама, трипут обнародује и то послиједњи пут барем чешири шједна прије запорнога рока за уплату одређенога.

Види прим. уз чл. 35. зак. за Србију.

§ 171.

Када се уништи дионица ради занемарења уплате (§ 169.), остаје и уз то ипак подписац дионице до износа 50% номиналне вриједности подписаних дионица у смислу § 153. обвезан.

Овде није одређен рок до кога тече та одговорност, што је у закону за Босну и Херцеговину врло лепо прецизирано у § 158.

Упореди с чл. 36. зак. за Србију.

§ 172.

Пренос дионица, гласећих на показатеља, обавља се предајом њиховом.

Кад су акције, које по друштвеним правилима имају гласити на доносиоца, потпуно уплаћене, па их управни одбор још није издао, имаоци таквих акција имају право пренети их на другога, извештавајући само управни одбор. Они сем тога имају право захтевати да им се издају сталне акције, а сем тога и тужити одбор за накнаду штете, ако су исте имали због недобијања сталних акција.

Види чл. 28. зак. за Србију.

§ 173.

Дионице, гласеће на име, имаду се уз назначење имена и пребивалишта власника уписати у друштвену књигу дионица.

Пренос тих дионица може се истина обавиши неиспуњеним налеђем, него посједатељ сматра се, ако друштвена правила не одређују инако, напрама друштву само тада легитимованим, када је пренос уз предложено дионице забиљежен у друштвену књигу дионица.

Друштво није дужно испишивати нарав посједа.

Дионичар остаје до износа још неплаћене номиналне вриједности дионице на име гласеће, и уз пренос свеудиљ обвезан, док нови посједатељ не буде уписан у друштвену књигу дионица.

Дионице могу стално гласити на име, а могу се, ако је друштвеним правилима предвиђено, од акција на име претварати у акције на доносиоца. Сем тога и акције на доносиоца, доклегод нису потпуно уплаћене, гласе на име.

Види и примедбу уз § 172. овог закона.

Упореди с чл. 29. зак. за Србију.

§ 174.

Свакому појединому дионичару припада право шужбе проши закључку главне скупштине, прошивећему се закону или правилима друштвеним.

Буде ли закључак главне скупштине нападну ради занемарења формалности прописаних у закону или у друштвеним правилима, имаде се шада дошичник послужити припадајућим му правом шужбе за 15 дана рачунајућ од дана, када се надлежном судбеному столу предложи записник садржавајући нападну закључак, у прошивном бо случају гасне исто право на шом шемељу.

По чл. 2. закона о оснивању акционарских друштава на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање, не може се без одобрења Министра Трговине и Индустрије донети никаква измена у правилима акционарских друштава, нити извршити повећање основне главнице. По чл. 2. правилника за извршење тога закона, комесар Министров подноси извештај о одржаном збору и своје мишљење о правилности збора, на основу чега ће Министар донети своју одлуку. Према томе на рад збора има места жалби и Министру Трговине и Индустрије, јер би иначе дошло дотле да Министрово решење може суд обуставити или оборити.

§ 175.

Дионичар или дионичари, засшупајући десети дио шемељне главнице, могу, плашивши у напријед шрошкове и пожививши дионице своје, захшијевати при надлежном судбеном столу, да вођење послова друштвених испиштају вјештаци, и да буде успијех испиштивања њим приопћен. Положене дионице имаде до заглављења испраге придржати судбени стол.

Чланом 4. зак. о оснив. акц. др. на тер. Хрв., Слав., Бан., Б. и Б., овлашћен је Министар Трговине и Индустрије да води надзор над акционарским друштвима. Према томе Министар има право и сам и на тражење дионичара одређивати стручна лица за преглед рада појединих друштвених управа.

Види чл. 75. зак. за Србију.

ПОГЛАВЉЕ ТРЕЋЕ

О ГЛАВНОЈ СКУПШТИНИ.

§ 176.

Сва права, која дионичарима припадају гледе послова друштвених, извршује укупност дионичара у главној скупштини.

Друштвеним правилима одређује се како ће се и која права задржати за главну скупштину дионичара. Може се предвидети да се извесни послови, уговори, зајмови, не могу обавити без одлуке збора акционара. У § 179. овог закона предвиђени су послови о којима у сваком случају мора одлучивати главна скупштина.

Правилима се одређује колико акционар има гласова према броју акција и колико највише гласова може имати један акционар.

Види чл. 56. зак. за Србију.

§ 177.

Главна скупштина има се сваке године барем једанпут сазвати. У сваком распису имаду се назначити расправљати се имајући предмети главне скупштине. Ваљана одлука може се донијети једино врху предмета тим начином навијештених. Изнимка у шом повледу имаде мјеста гледе предлога, учињенога да се сазове нова главна скупштина.

Овде није одређен и рок до којег се сваке године има одржати главна скупштина, већ се прописује да се она сваке године барем једанпут има сазвати. Један од главних послова главне скупштине је испитивање рачуна и биланса који се, према § 198. овог закона, има поднети главној скупштини.

Како закон не одређује рок за сазив главне годишње скупштине, то увек треба друштвеним правилима (§ 157., тач. 8.) одредити рок сазива главне скупштине ради подношења извештаја о раду управног и надзорног одбора, ради решавања о билансу и попуне или избора управног и надзорног одбора. Таква главна скупштина је редовна.

За несазивање главне скупштине прописана је казна § 221. тачка 2.

Види чл. 56. зак. за Србију.

§ 178.

Дионичар или дионичари, заступајући десети дан шемељне главнице, власни су у свако доба уз назначење разлога и сврхе захтијевати, да се сазове главна скупштина. Не задовољи ли за осам дана захтијеву тому орган, имајући власт сазивања, расписује на прошњу интересованог или интересованих главну скупштину надлежни судбени стол.

У колико правила друштвена горе споменуто право чине зависним од посједа мањег дијела шемељне главнице, служе тада мјерилом одредбе правила, гласеће о предмету.

Захтев дионичара има се упутити ономе друштвеном органу који, према правилима, има вршити сазиве главне скупштине. Захтев треба упутити писмено, предложити дневни ред и изложити разлоге. Уз то ваља и акције депоновати. Орган коме је захтев упућен, може решити да се збор сазове, а може и не уважити изнесене разлоге. Но одлука о томе има се свакако донети у року од осам дана како је тражење учињено. На случај несазивања збора од друштвених органа, судбени ће сто сазвати збор. О овоме има бити извештен и Министар Трговине и Индустрије.

Друштвеним правилима треба да је одређено ко председава таквоме збору. Правилима треба предвидети да таквом збору председава лице које збор одреди.

Види чл. 62. закона за Србију.

§ 179.

Предмети, о којима у сваком случају одлучује главна скупштина, јесу слиједећи:

1. избор, дигнуће и одрешење равнатељства (изузимајућ случај § 183.) и надзорнога одбора;

2. прегледање рачуна, установљене биланце и раздијељење добишка;

3. сједињење с иним друштвом;

4. склапање каршелних уговора, којим је сврха, да се сви послови друштвени воде на заједничку корист;

5. обаљење или повишење темељне главнице;

6. развргнуће друштва и постављање ликвидатора; најоко

7. преинака друштвених правила.

Одредбе, које су у друштвена правила појимљене из основе, не могу се, осим случајева у закону овом назначених, преиначиши ниши закључком главне скупштине.

Све што се односи на врховну контролу над радом друштва и његових органа, што има значаја по живот друштва, спада у надлежност врховног друштвеног органа — главне скупштине. Али и раду главне скупштине стављена су извесна ограничења, у колико се тиче основних права акционара. По овом параграфу ни главна скупштина не може својим одлукама изменити оне одредбе друштвених правила које су унете у њих из основе. По § 150., основа мора садржавати одредбе о: 1) предмету и трајању предузећа, 2) износу темељне главнице, 3) количини и номиналној вредности акција и приоритетних обвезница, које би се имале истовремено издати, 4) запорном року уписа, 5) улогу, 6) користима које се признаду оснивачима или другим лицима. Тако, на пример, главна скупштина не може признати појединим оснивачима веће користи, но што је у основи изложено, нити улог ценити више но што је осномом признато. Исто тако не би се смео мењати циљ предузећа, ако у основи није предвиђена могућност за то. Не би се исто тако могло дати друго време трајања и износ темељне главнице, ако би то осномом изрично било забрањено.

За повреде прописа § 179., равнатељство одговара по § 218. тач. 8. овог закона.

Упореди с чл. 63. зак. за Србију.

§ 180.

О свакој главној скупиштини имаде се водити записник, у кој се имаду уврстити имена присућних дионичара и број дионица, што их они засиујају. Записник тај главне скупишине имаде равнатељство без одвлаке предложити у изворнику или легализованом препису надлежном судбеному стоу.

Такав се записник у препису предаје и комесару збора ради достављања Министру Трговине и Индустије.

Ако је било измене друштвених правила, онда се комесару предају и наспрамни текстови старих и нових правила на засебном табаку.

За вођење лажног записника прописана је казна у § 218. тач. 4. овог закона.

Упореди с чл. 58. и 59. зак. за Србију.

§ 181.

Закључке главне скупишине, који се шичу преинаке друштвених правила, развргнућа или сједињења друштва с иним којим друштвом, имаде ради уписа у регистар твртка трговачких равнатељство пријавити судбеному стоу. Прије обављења уписа не имају правне кријейости споменути закључци.

Обнародовање уписа испребишо је сада само, ако се њим промијењује, што је било садржано у пријашњем обнародовању.

Гледе правне кријейости донсених закључака према прећим особама службе мјерилом одредбе, садржане у §§. 9. и 19 овог закона.

Одлуке о којима је овде реч вреде само онда када их одобри и Министар Трговине и Индустије.

Одредба § 9. овог закона гласи: „Према трећим особама имаду у регистре твртка трговачких учињени уписи ваљаност од дана обнародовања, учињенога у централном гласнику, у Краљевини Хрватској и Славонији у Службеном листу. — Незнањем обављенога обнародовања не може се нико испри-

чавати“. А § 19. гласи : „Када се преиначи или угасне твртка, или настане промена у особама власника, имаде се факт тај пријавити ради уписа у регистар трговачки и ради обнародовања. Ако преинака или угаснуће твртке није уписано у регистар твртка трговачких, и није ни обнародована, може се онај при ком су настали споменути факти, у толико само послужити њима против кога трећега, уколико може доказати, да су оване факти ти били познати“.

Упореди с чл. 68. зак. за Србију.

ПОГЛАВЉЕ ЧЕТВРТО

О РАВНАТЕЉСТВУ И НАДЗОРНОМ ОДБОРУ

§ 182.

Пословима друштва дионичарскога управља равнашељство; које може састојати из једне и више особа, шер се избире између дионичара или иних особа уз плаћу или без плаће.

Управни одбор друштва не управља само друштвеним пословима, он и преставља друштво пред властима и трећим лицима, он прима права у име друштва и обвезује га својим потписом (§ 185. и 186.).

Каткада се број чланова није утврђивао једним бројем, већ се одређивало да број чланова равнашељства — управног одбора износи од броја до броја, по потреби. Ту праксу Министарство Трговине и Индустије не одобрава у последње време, а у интересу је самих акционара, као и у јавном интересу да се број чланова управног и надзорног одбора прецизно означи једним бројем.

Тачка 10. у § 157. има се тако разумети да се има одредити број чланова равнашељства.

Упореди с чл. 37. зак. за Србију.

§ 183.

Прво равнашељство могу именовати ушемељшељи. Именоване међушим шаково, које се може учинити највише за три године, имаде се изрично напоменути у основи (§. 150.).

Чланове равнашељства власна је, остајућ неповријеђено право евеншуално на накнаду штете, у свако доба дигнуши главна скупишина.

Овим се чини изузетак од прописа последњег става § 179. овог закона. Оваква је мера оправдана, на случај да правилима одређени чланови управе почну радити на штету друштва.

§ 184.

Чланови равнашељства имаду се ради уписа у регистар шврћка шрговачких без одвлаке пријавиши надлежном судбеном сћолу. Истшодобно с пријавом шом дужни су чланови равнашељства при истшом судбеном сћолу легализоваши даши шодшсе своје или их предложиши у овјеровљеном облику.

Свака шромјена чланова равнашељства имаде се истшим начином ради уписа у регистар шрговачки пријавиши надлежном судбеном сћолу.

Гледе шравне кријейосши штакoвих шромјена шрама шрећим особама имају ушорабу одредбе садржане у § 42. овога закона.

Обвеза пријављивања имена чланова управног одбора постоји при свакој промени као и при првом избору. За неиспуњење ове обвезе прописана је казна. Види § 159. овог закона.

Параграф 42. овог закона гласи: „Угаснуће прокуре имаде господар пријавити ради убиљежења. — Не буде ли угаснуће прокуре убиљежено у трговачки регистар и обнародовано, моћи ће господар послужити се тим фактом само утолико против треће особе, уколико је кадар доказати, да је овој при склапању посла било познато угаснуће прокуре“.

Упореди с чл. 15. зак. за Србију.

§ 185.

Равнашељство шодшсује шврћку друштвену у смислу шравила друштвених. Подшс сам шврћке обавља се, штавивши на што овлашшени уз шврћку друштва власиши шодшс.

Закон не предвиђа могућност стављања потписа помоћу факсимила. О овоме види примедбу уз чл. 41. закона који важи за Србију.

Види чл. 41. зак. за Србију.

§ 186.

Заступник друштва дионичарскога најрама областима и шрећим особама је равнашељство.

За ваљаност уручба, шичућих се друштва, довољно је, да су учињене у руке којега члана равнашељства.

Изговор да извесан акт, тражење, отказ, нису уручени председнику или одређеним члановима управног одбора не вреди. Закон је прописао да је довољно такву испоруку извршити ма коме члану управног одбора. То је учињено ради веће безбедности трећих лица и потпуније одговорности акционарског друштва, као и ради отклањања тромости и формалности којих је иначе доста код овог облика удруживања.

У том погледу овај је закон отишао даље но закон о акционарским друштвима у Србији који прописује да предаја позива и службене доставе треба да су учињени у друштвеном стану.

Види чл. 43. зак. за Србију.

§ 187.

Чим се из рачуна и биланце покаже, да је пројала половица шемељне главнице друштва, имаде равнашељство одмах расписати главну скупштину, да могу дионичари учинити закључак гледе даљњега оцтанка или развргнућа друштва.

Покаже ли се међушим, да имовина друштвена не дошјече за подмирење дугова, дужно је шада равнашељство пријавити шо надлежном судбеном стоу ради расписа сечаја.

То значи да се и у току године може сазвати збор акционара, ради одлуке о даљој судбини друштва. Дакле не мора се чекати закључак биланса на крају пословне године.

Ако управни одбор не поступи по одредби овог параграфа, казниће се до три месеца затвора по § 218. тач. 7. овог закона.

Види чл. 79. зак. за Србију.

§ 188.

Из полова, што их склопи равнашељство у име друштва, настају друштву права и обвезе. Не чини никакове разлике, да ли је посао изрично склопљен у име друштва или да ли се он полаг обшћејних околности имаде прама вољи уговарајућих странака смираши склопљеним на рачун друштва.

Прама шрећим особама нису чланови равнашељства особно одговорни за дјела у име друштва учињена и обвезе прихваћене.

Чланови равнатељства солидарно одговарају за штету која проистече из повреде одредаба овога закона које се одnose на акционарска друштва или из повреде друштвених правила. Чак ни одлуке главне скупштине не могу заклонити одговорност чланова управног одбора према оштећеним ако су радње равнатељства противне одредбама закона и правила. Смисао је првог става овог параграфа: да је управни одбор дужан придржавати се одлуке збора акционара само уколико од њиховог извођења не би штета произишла.

Види чл. 42. зак. за Србију.

§ 189.

Равнашељство дужно је прама друштву држати се стега, које су правилима друштвеним или закључцима главне скупштине спављене заспујному праву његову.

Прекораче ли чланови равнатељства границе повласти своје, или повриједе одредбе овога наслова или правила друштвена, јамче шада солидарно за сваку од шуда насталу штеју и шада оштећенику, када се расположба закону или правилима друштвеним прошивна оснива на закључку главне скупштине.

Види чл. 45. зак. за Србију.

§ 190.

Стеге повластии равнашељства, установљене у правилима друштвеним или у закључку главне скупишћине, не имају правне кријјоссти према шрећим особама.

§ 191.

Одговорности за закључке и одредбе равнашељства не пада на члана, који се проиши закључку или одредби, чим о њима сшече обавијест, огради и ограђење шо пријави надзорному одбору.

Види примедбу уз чл. 46. зак. за Србију.

§ 192.

Кад број чланова равнашељства сшадне на број, проишсан у правилима за ваљаносћ закључака, могу правно ваљаним начином чланови равнашељства одрећи се звања својега само у главној скупишћини.

§ 193.

Вођење послова друштвених, као и засшупање друштва гледи вођења послова може се повјерити шакођер и иним пуномоћницима или чиновницима друштвеним.

Гледи ових пуномоћника или чиновника имаду уошће ваљаносћ одредбе овога закона, шичуће се шрговачких пуномоћника.

Ако друштво остане дуже од три месеца без надзорног одбора или с надзорним одбором без довољног броја чланова за решавање, чланови управног одбора за нехат подлеже казни по § 218. тач. 2.

Види чл. 47. зак. за Србију.

§ 194.

Надзорни одбор мора бити сасшављен барем из шри члана.

Тај се одбор може изабрати првом пригодом највише на годину дана, иза тога пак највише на три године.

Чланове надзорнога одбора може, остајућ им нейовријеђено право евеншуално на накнаду штеће, у свако доба дигнути главна скупишина.

Види чл. 48. зак. за Србију.

§ 195.

Назорни одбор контролира вођење послова друштвених у свим гранама; ради тога власан је он у свако доба прибавиши си обавијест о шечају послова друштвених и прегледаши књиге, сисе и благајне друштва.

Назорни одбор дужан је испииваши годишне рачуне и биланцу, као и предлоге шичуће се раздиобе добишка и о шом сваке године предложити извјешће главној скупишини. Без тога извјешћа не може главна скупина донијети ваљана закључка гледе раздиобе добишка.

Када надзорни одбор, извршујућ службено пословање своје, примјети одредба противних закону или правилима друштвеним, или проиуста, штећних интересима друштва, или злоораба какових, дужан је шада без одвлаке расписати главну скупишину.

Назорному одбору се осим горе избројених не може намећнути них послова.

О одређивању у правилима броја чланова надзорног одбора, вреди што је речено и за управни одбор.

Види чл. 49. зак. за Србију.

§ 196.

Чланови надзорнога одбора обвезани су солидарно на накнаду штеће, када проиусте изиуњење дужности својих установљених у § 195.

§ 197.

У парницама, које се имаду услед закључка главне скуйишћине повести проћи равнашељству или надзорному одбору, засиујају друштво иуномоћници, избрани у главној скуйишћини.

Ако главна скуйишћина из којег год разлога не би изабрала ших иуномоћника, иоставља их уреда ради надлежни сшол судбени.

Овде се говори о парници друштва против чланова управног и надзорног одбора. По овоме је пропису одређено право тужбе самога друштва против равнатељства и надзорног одбора.

Право појединих акционара као и право трећих лица да туже, поред све оскудне прецизности закона по томе предмету, да се извести из одредбе § 189. где се каже да чланови равнатељства одговарају за сваку повреду закона и правила према оштећенику.

Како је ово питање регулисано законом који важи у Србији, види објашњења уз чл. 50., 51., 52., 53. тога закона.

§ 198.

Равнашељство је дужно имаћи скрб, да се уредно воде књиге друштвене, шер биланцу годишњу, ирегледану ио одбору надзорном, скуиа с извјешћем, имајућим се главној скуйишћини предложити, обнародоваћи 8 дана ирије главне скуйишћине.

Осим шого дужно је равнашељство изворни иримјерак један биланце у главној скуйишћини одобрене без одвлаке предложити надлежном судбеном штолу. Предложену биланцу може свашко разгледаћи.

Чланове равнашељства имаде на обдржавање ових одредаба иридржати надлежни судбени сшол иод новчаном глобом, усшановљеном у § 21.

Министар Трговине и Индустије, решењем својим VI Бр. 5438, од 26. децембра 1921. прописао је односно објављивања биланса :

1) да сва акционарска друштва, која имају своја седишта на територији бивше Краљевине Србије и Црне Горе и на територији Баната, Бачке и Барање, имају своје годишње билансе објављивати у „Службеним Новинама“ и

2) да сва акционарска друштва која имају своја седишта у осталим крајевима, са главницом већом од 1 милијон динара, имају своје годишње билансе објављивати у покрајинском службеном листу и у „Службеним Новинама“ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Та је наредба допуњена наредбом од 2 фебруара 1922., VI Бр. 441, која гласи :

„Што се тиче акционарских друштава, ван подручја досадашње Краљевине Србије и Црне Горе, која су дужна објављивати свој биланс у „Службеним Новинама“ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, објашњава се да објављивање биланса у „Службеним Новинама“ није меродавно за рок одржавања главне скупштине дотичног друштва. За тај рок је меродавно време објаве дотичног биланса у покрајинском службеном листу.

Према томе објављивање биланса и рачуна добитка и губитка у „Службеним Новинама“ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца може се извршити, и након одржане главне скупштине“.

Односно исплате дивиденде, Министар Трговине и Индустрије издао је следећу наредбу :

Наређујем свима акционарским друштвима у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, да по одржању редовне годишње скупштине акционара, имају у року од петнаест дана објавити у службеним новинама, односно у службеном покрајинском листу, почетак исплате, место плаћања и износ дивиденде за претходну годину, и то у суми динара, а не у проценту од номиналне вредности акција. (VI № 4171 од 19 септембра 1923).

§ 199.

При састављању биланце имаду службени мјерилом слиједиће услове :

1. имовина друштва имаде се уврстиши у вриједности, која одговара вриједности, што су имали поједини предмети последњи дан пословне године;

2. папири шечаја имајући могу се уврстиши највише полаг шечаја, што су га имали последњи дан године пословне;

3. трошкова почетног усиројења може се само толико уврстиши међу пражбине друштвене, колико, уз раздјелење њихово на пет година највише, преостане на дошичну пословну годину;

4. шемелна главница друштвена и причувна главница, ако постоји, имаде се уврстиши међу дугове;

5. пражбине двојбене имаду се уврстиши полаг вјеројатне вриједности њихове, неизвјериве пак одписаши;

6. сравњењем активног и пасивног стања показујући се добитак или губитак имаде се посебно назначиши на концу биланце.

Што се тиче монете и вођења књига, издата је наредба Министра Трговине и Индустије :

1) да у вођењу својих књига и при објављивању својих завршних годишњих рачуна не означају као своју основну рачунску јединицу „динар у сребру“, него просто „динар“ без означаења монете;

2) што се тиче предратних обвеза у злату, да изврше њихово конвертовање по курсу предвиђеном чл. 28. Закона о Ликвидацији Мораторног Стања, исказујући износе у динарима, без назначења монете.“ (VI Бр. 5721 од 30 децембра 1922.)

За састављање биланса противно одредбама закона одређена је казна по § 218. тач. 3. овог закона.

Надзорни одбор одговара по § 119. тач. 2. за извештај заснован на неистинитим подацима, а кажњава се казном из § 218.

§ 200.

За правилно састављање годишње биланце главној скупиштини предложене одговорни су солидарно чланови равнатељства и надзорнога одбора.

ПОГЛАВЉЕ ПЕТО

О РАЗВРГНУЋУ ДРУШТВА ДИОНИЧАРСКОГА

§ 201.

Друштво се дионичарско развргава:

1. изминућем времена, на које је склоњено друштво;
2. усљед закључка главне скуишћине;
3. усљед сједињења с иним друшћвом, и
4. усљед ошворења сћечаја.

Одредбе садржане у поглављу овом служе мјерилом и у случају, када се друштво не развргава из горе наведених, него из иних разлога.

§ 202.

Развргнуће друштва имаде, осим случаја сћечаја, равнашељство под шерећом посьедица усћановљених у § 21. ради уписа у регисћар шврћка шрговачких и обнародовања пријавиши надлежному судбеному сћолу.

Уједно је дужно равнашељство у листовима ошредијелним за увршћивање огласа друшћвених, евенћуално у службеним новинама, шрићуи огласиши развргнуће и позваиши вјеровнике друшћвене, да пријаве шражбине своје за шест мјесеци, рачунајућ од шрећега увршћења.

§ 203.

Када се развргава друштво дионичарско, имаде се, осим случаја сћечаја и сједињења, шредузетати ликвидација, при којој, ако у друшћвеним шравилима или закључком главне скуишћине није учићена ина расћоложба, дјелују као ликвидашори чланови равнашељства.

Пуномоћје ликвидашорско може главна скуишћина ошзваиши у свако доба.

Гледе пријављења ликвидашора и шравних одношаја њихових служе мјерилом одредбе, садржане у §§ 110.—114.,

188. и 189. овога закона с промјеном, да пријаву има учиниши равнашељство.

Контролна дужности надзорнога одбора остаје нештакнућа за шрајања ликвидације.

Одредбе тих параграфа гласе :

„ § 110. Именовање ликвидатора имаду чланови друштвени пријавити надлежному судбеному столу ради уписа у регистар тврдка трговачких ; уједно су дужни ликвидатори при истом судбеном столу легализовати дати потпис свој или га предложити у оверовљеном облику.

Када иступи ликвидатор који, или му угасне пуномоћје, имаде се факт тај исто тако пријавити ради уписа у регистар тврдка трговачких.

Судбени стол је дужан чланове друштвене на обдржавање ових установа уреда ради придржати под новчаном глобом, установљеном у § 21.

Гледе правне кријепости именовања, иступа ликвидатора и угаснућа ликвидаторскога пуномоћја прама трећим особам служе мјерилом установе, садржане у §§ 9. и 19. овога закона“.

„§ 111. када је именовано више ликвидатора, могу ови и поманкању ине установе у заједини само правоваљано обављати дјела, спадајућа на ликвидацију.“

„§ 112. Ликвидатори дужни су докончати текуће послове, испунити обвезе развргнутога друштва, побрати на дугу стојеће тражбине, и у готов новац претворити имовину друштвену; дужни су уједно заступати друштво пред судом и изван суда. Властни су у име друштва чинити нагода, склапати уговора гледе судова обраничких и у сврху докончања неријешених послова склапати нових такођер послова.

Непокретна добра друштвена могу ликвидатори без приволе свих укупних чланова друштва продавати само путем јавне дражбе.“

„§ 113. Ограничење пословне повласти ликвидатора не има правне кријепости прама трећим особам.“

„§ 114. Ликвидатори дужни су при подписивању служити се тврдом друштвеном с назначењем одношаја ликвидацијоналнога и с додатком имена својих.“

§ 204.

Имовина развргнутога друштва имаде се, иза намирења дугова, раздијелиши међу дионичаре по размјеру дионица њихових. Фактично развргнуће не може се међушим извесити прије изминућа 6 мјесеци, рачунајућ од шрећега уврштења огласа, споменутога у § 202.

Врши ли се деоба на стварно пријављене акције или на све друштвене акције? На све. За непријављене припадајући део полаже се суду, према § 205. овог закона.

§ 205.

Вјеровници, који се могу сазнати из друштвених књига или су иначе познати, имаду се посебном обавијести, евенуално огласом позвати, да пријаве шражбине своје, а ако то остане без усјеха, имаду се шражбине у гоштову новцу положити при надлежном судбеном столу.

Исти ваља и гледе обвеза недосјелих и шражбина пријейорних. У том обзиру имаде изнимка штада мјеста, када се раздиоба друштвене имовине до изравнања споменутих обвеза и шражбина остави ин суспенсо, или када се вјеровницима пружи довољна сигурност.

Ликвидатори и чланови надзорнога одбора одговорни су солидарно за илашјеже, учињене проши овим одредбама.

§ 206.

Ликвидатори дужни су о шечају друштвених послова сваке барем године обнародовати исказ и обавивши ликвидацију, усјех јој на оће знање ставити.

Ликвидатори су дужни објавити сваке године извештај о току ликвидације. Није предвиђено да се има сазивати главна скупштина. Али њу могу сазвати било ликвидатори било надзорни одбор који по § 203. овог закона и даље постоји. Скупштину може надзорни одбор сазвати по својој иницијативи или на тражење акционара. То се може и треба

предвидети и одредити друштвеним правилима. За необјављивање извешћа, казне се ликвидатори по § 221. тач. 3. овог закона.

Види чл. 85. зак. за Србију.

§ 207.

Књиге развргнутога друштва дионичарскога имаду се на десет година у похрану даћи на мјесту, што ће га одредити надлежни судбени сто.

§ 208.

У случају сједињења двају или више друштва дионичарских службе мјерилом слиедеће установе:

1. *имовина друштва, које се развргава, имаде се дошле разлучена управљати, док не буду намирени или осигурани вјеровници његови; управљање само обавља међушим равнашељство новог друштва;*

2. *чланови равнашељства управу водећега одговорни су солидарно вјеровницима развргавајућега се друштва за разлучено управљање;*

3. *изведено сједињење имаде се ради уписа у регистар швршка трговачких одмах пријавити надлежном судбеному столу.*

4. *позив вјеровника развргнутога друштва може истина изостати или се одгодити на кашње време, него фактично сједињење имовине не смије се у никојем случају извести прије измака рока наведеног у § 204.*

О спајању друштава види и примедбе уз чл. 89. зак. о акц. друштвима за Србију.

§ 209.

Обаљење шемељне главнице може се извести: прекуљењем и уништењем дионица, одпусом нейлаћених плашежних оброка, поврашком у гоштову новцу и обаљењем номиналне вриједности дионица.

У колико се шаково обаљење не обавља жриebaњем, усђановљеним у првобитним правилима друштвеним, пошребити је за исто вазда закључак главне скуишћине и дозвола надлежног судбеног сћола.

Судбени сћол може у шаковом случају пошражено обаљење шада само дозволиши, када на шемељу најновије биланце и саслушања евеншћуално огласом сазваних вјеровника сћече уверење, да је друшћво и с обаљеном шемељном главношћом кадро задовољити свим обавезама својим.

О смађењу главнице види и објашњења уз чл. 90. закона о акционарским друштвима за Србију.

ПОГЛАВЉЕ ШЕСТО

О ИНОЗЕМНИМ ДРУШТВИМА ДИОНИЧАРСКИМ

§ 210.

Иноземна друшћва дионичарска, желећа у земљама круне угарске под властитошћом шврћком по подружницама или ошравнишћвима шћјератишћ послове, дужна су прије ошворења посла швршћку своју уиисаши даши при судбеном сћолу, у шћдручју којега намјеравају шћдићи шћдружницу или ошравнишћво.

И овде је потребно претходно одобрење Министра Трговине и Индустрije по чл. 1. закона о оснивању акционарских друшћтава на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање.

§ 211.

Свако иноземно друшћво дионичарско дужно је шћражећи уиис, друшћвена шћвила своја ради уииса у регистар шћвршћка шћрговачких надлежному судбеному сћолу у вјеродосћојном облику шћредложитишћ и уједно доказатишћ :

1. да се је коншћитуирало полаг закона домовине своје и да факшћично шћслује;

2. да је за тјерање овоземних полова намијењена главница уложена у овоземству :

3. да је за тјерање овоземних полова поставило заступство, имајуће сједиште у подручју круне угарске ;

4. да се је друштво обвезало, да ће у половима у овоземству склопљеним обдржавати одредбе закона овога, тер да као обвезујућа га признаје правна дјела овоземнога заступништва својега ;

5. да је заступство ојуномоћено обвезном кријјности подписивати подружну твртку друштвену ;

6. да се гледи свих пријорних питања, настајућих из полова, што их је склопило заступништво, подвргава овостраним законима и овоземним судовима ;

7. да иноземна држава, у којој је друштво склопљено, најрама овоземним друштвима дионичарским постоја по начелу узајамности.

Околности под 2., 3., 4. и 5. споменуте имаду се доказати закључком друштва правоваљано донесеним и евентуално по државној власти одобреним.

У случајевима, гдје полаг ојстојећих државних уговора подјелење дозволе пријада министарству, чини министарство такођер расположбу у смислу горе наведених установа.

Сва документа, која се одребом овога параграфа траже, треба да су преведена или на службеном језику састављена. Преводи морају бити оверени од власти земље из које је друштво, као и од надлештава наше земље.

§ 212.

Обнародовање уписа мора, осим подашака у §. 158. овога закона наведених, садржавати шакођер и назначење овоземнога заступништва и износ главнице, уложене у овоземству.

О плаћању таксе на дотирани капитал филијале, види напомену 8. уз тар. бр. 10. тарифе закона о таксама.

§ 213.

Врху овоземних послова дионичарскога друштва иноземнога имаду се посебно водити уредне књиге.

§ 214.

Овоземно засшупство дужно је записнике главних скупштина, као и биланцу главну дионичарскога друштва, шер посебну овоземнога посла за два мјесеца иза главне скупштине у изворном екземплару предложи надлежному судбеному сшолу.

Главна и посебна биланца имаде се осим штога на опће знање ставити пушем новина за уврштавање друштвених огласа опредијељени, евеншуално пушем службених новина.

За непридржавање ових прописа предстоји казна по § 221. тач. 4. овог закона.

§ 215.

Чланови засшупства одговорни су солидорно за штете, настајуће из необдржавања одредаба, садржаних у предидућем §.

§ 216.

Закључци дионичарскога друштва иноземнога, којима се чини одредба гледе преинаке предмета подужећа и развргнућа или сједињења друштва, имаду и тада, када су полаг закона иноземнога донесени правоваљано, гледе пословања овоземнога подружнога завода само од чага ваљаност када их овдашњи надлежни судбени стол уведе у регистар швршка трговачких.

§ 217.

Испис регистровања може се на чији год захтев одредити, чим се докаже :

1. да је друштво у домовини својој престало пословати, или да је изгубило право располагања с имовином својом;

2. да без оправдања не задовољава дужностима, установљеним у тачки 3, §. 211. и у §§. 213. и 214.;

3. да је иноземна држава, у којој се налази сједиште друштва, одступила од начела узајамности напрема овдашњим друштвима дионичарским;

4. да је проши друштву или овдашњој подружници његовој одређена оврха остала без успјеха;

5. да је друштво главницу за шјерање овоземнога посла намијењену и у овоземству уложену, пошегло цијелу или дијелом из земље.

ПОГЛАВЉЕ СЕДМО

КАЗЕНЕ УСТАНОВЕ

§ 218.

Чланове равнашељства, у колико чини или пропусти њихови не падају под одредбе казенога закона, имаде надлежни судбени стол одсудити на затвор до три мјесеца:

1. када пригодом уписивања друштвених правила у регистар швршка трговачких гледе подписања и уплате штемељне главнице хошмице предложе неистинитих подашака;

2. када ради кажљива пропуста њихова друштво шечајем трију мјесеци није у ошће или у недовољном само броју имало надзорни одбор;

3. када састављајући биланцу посшупају закону прошивно или у предлозима главној скупштини подасшршим стање друштва хошмице неистинито предшаве или заштоје стање његово;

4. када хошмице криво воде записнике главних скупштина;

5. када проши одредби §. 161, набаве власштиних дионича друштва или даду на њих зајмова;

6. када дионичаром проши одредби §. 165. плаше дивиденду или камаше;

7. када у случајевима §. 187. пропусти сазвати главну скупштину, дошлично позгражити отворење сечаја ;

8. када у пословима, придржаним главној скупштини (§. 179.). поступају самоволно.

§ 219.

Казан у предидућем §. установљена имаде мјеста :

1. проши ушемељишељима, који у основи објав: хошмице неистинних подашака ;

2. проши члановима надзорнога одбора, када гледе годишњих рачуна, биланце и раздјелења добишка главној скупштини хошмице предложе извјешће. оснивајуће се на неистинним подашцима ;

3. проши овоземним засступницима иноземних друштвава дионичарских, када главницу за шјерање овоземних послова намијењену упошријебе на ину сврху или из земље пошегнуши допусте.

§ 220.

Под олакшујућим околностима влаштан је суд у случајевима предидућих двају §§. казан зашвора прешвориши у новчану глобу до двије хиљаде круна, имајући се посебице на свакога кривца одмјериши.

§ 221.

Глобом до двије хиљаде круна имаду се казниши:

1. чланови равнашељства, када проши одредби §. 198. пропусти 8 дана прије главне скупштине обнародовати биланцу и извјешће ; или када не предложе записнике главних скупштина надлежному судбеному столу ; или када привремене дионице издаду на износ већи од износа фактично уплаћенога ;

2. орган, обвезан сазвати главну скупштину, када исту скупштину не расишише барем једанпут сваке године (§. 177.);

3. ликвидатори, када проши §. 206. не даду о течају ликвидације извјешћа, или пропусте обнародовање коначнога успјеха ;

4. овоземни заступници иноземнога друштва дионичарскога, када не обдржавају одредбе, садржане у §. 214.

§ 222.

Одмјерењем казни, установљених у §§. 218., 219. и 221., не настаје промјена дужности накнађења штете, изречене у закону овом.

VI

ЗАКОНСКЕ ОДРЕДБЕ ЗА ВОЈВОДИНУ

ТРГОВАЧКИ ЗАКОН

ОДСЕК ДЕСЕТИ *

АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

ГЛАВА ПРВА

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

§ 147.

Акционарским се друштвом сматра оно које се оснује с основном главницом унапред одређеном и састављеном из акција (целих или на делове) одређенога броја и једнаке вредности и при којем власници акција одговарају само до износа својих акција.

Обележје је акционарског друштва, према овој одредби, у томе, што му је *главница унапред одређена и састоји се из дионица — акција одређеног броја и једнаке вредности, при чему акционари — власници дионица одговарају до износа својих дионица.* Према пропису овог параграфа, као и

*) За основу узет превод трг. закона који нам је љубазно ставио на расположење г. Д-р Никола Игњатовић председник Апелационог Суда у Н. Саду. Текст тога превода штампан у МАЛОМ ЗБОРНИКУ ЗАКОНА — Н. Сад, исправљен је од штампарских грешака и упоређен с оригиналом. При томе смо имали при руци превод мађарског трговачког закона од Dr Julius von Schnierera као и аутентични текст закона на мађарском.

у Трговачком Закону за Босну и Херцеговину, § 151, акције су дељиве, док то није случај код одредаба закона о акционарским друштвима који важи за територију Србије и Црне Горе (чл. 1. и 2.).

Дефиниција акционарског друштва коју даје закон непотпуна је, као и она у Трговачком Закону за Босну и Херцеговину и закона о акционарским друштвима за Србију и Црну Гору. О томе, види нашу примедбу уз чл. 1. закона за Србију.

§ 148.

Док постоји друштво не може се повисити именина вредности акција. Такво повишење смањраће се ништавним. Исто важи и за привремене акције и акцијске упушнице.

Повећавање имените вредности дионица значило би:

- а) или се то повећавање произвољно врши без подлоге, или се
- б) врши позивом на дионичаре — акционаре, што је забрањено § 168. овог закона који прописује: дионичари нису дужни ништа више давати за друштвене сврхе, осим износ означен у именитој вредности акције која је установљена друштвеним правилима.

Ипак не би било противно закону: ако би се номинална вредност акција повећала уплатама из резервних фондова, уколико то друштвена правила допуштају. Исто тако могла би се повећати вредност дионица по престанку свих акционара новим уплатама.

Повећање имените вредности на други начин значило би велику неправду према акционарима, а у понеким случајевима лишавање права и утицаја на друштвене послове. Такав би случај био, на пример, у друштву где три акције дају право на један глас, па се именита вредност повећава од 100 динара на 500 динара, простом одлуком скупштинске већине, уз доплату у новцу.

Види и став 2. примедбе 3, уз чл. 2. за Србију.

§ 149.

Акционарско друштво сматра се склопљеним:

- 1) *када му је осигурана основна главница;*
- 2) *када су утврђена друштвена правила;*
- 3) *када је друштво уписано у трговачки регистар.*

За оснивање акционарског друштва, према *Закону о оснивању акционарских друштва на територији Хрватске, Славоније, Банића, Бачке и Барање*, од 30 марта 1922, с изменама по финансијском закону 1924/25, потребно је претходно одобрење Министра Трговине и Индустрије. Како се оно тражи прописано је Правилником за извршење напред поменутог закона.

§ 150.

Осигурање основне главнице обавља се уписом акција.

Оснивачи дужни су у сваки уписни лист увести нацрт друштва и исти својеручно потписати с назначењем свог занимања и месца становања.

Нацрт мора у себи да садржи:

- 1) *предмет и трајање друштва;*
- 2) *износ основне главнице;*
- 3) *број и именишту вредности акција и приоритетних обвезница, које се евенчуално исподобно имају издати;*
- 4) *коначни рок уписа;*

5) у колико оснивачи или друга лица желе друштву присиљити с таквим улогом, који се не састоји из гошовог новца, тај улог и вредности његову;

6) погодности, које се желе осигурати оснивачима или другима.

Оснивачи солидарно одговарају за испљативост подашака, који су наведени у нацрту.

У нацрт или основу друштвену улази оно што је битно у уговору између оснивача и будућих акционара. Што из основе уђе у друштвена правила, не може ни скупштина акционара мењати осим уколико је и како је прописао овај закон. Види последњи став § 179. овог закона.

О износу темељне главнице, види нашу примедбу уз чл. 8. закона о акционарским друштвима за Србију.

О улошку, који се не састоји из готовог новца, види примедбу уз чл. 8. зак. за Србију.

§ 151.

Упис се има извршити лично или пуштем пуномоћника.

У колико у нацрту није одређена већа удела, приликом уписа има се уделасти на сваку уписану акцију 10⁰/₁₀₀-а од именице вредности у готовом новцу и у вредности (валути) одређеној у нацрту. На већу уделу од овога или од онога, што је означено у нацрту, не могу се приморати уписници односно њихови правни наследници, пре одржања главне скупштине за конституисање.

Ништакним се сматра упис акција, ако се проивити прописима из овог §-а.

Према врсти и сврси акционарског друштва, Министар Трговине и Индустрије и условљава начин уписа друштвене главнице. При томе руководи се начелом: обезбедити стварну уплату главнице и прибавити што више доказа о озбиљности предузећа знатнијим уплатама у самом почетку.

§ 152.

За новац улаћен на акције, оснивачи све дошле солидарно одговарају уписницима и њиховим правним наследницима, док од тога не буду разрешени одлуком главне скупштине (§ 154.).

Солидарна одговорност оснивача за уплаћени новац уписивача траје до разрешнице коју им даје конституирајућа главна скупштина, пошто на њој поднесу извештаје о своме раду и положе рачуне о пријему новца и издацима.

Види прим. уз чл. 20. зак. за Србију.

§ 153.

Ујисници осћају одговорни до висине 50% имениће вредности ујисаних акција и у шом случају, ако своје акције држећи се овог закона и основних љравила, љренесу на другога.

Сврха је овог прописа обезбеђење друштвене главнице, јер дионица може прећи и на несолвентног акционара. По закону, који важи у Србији, одговара се до имените вредности неуплаћене акције. Види (чл. 25. и 36. зак. о акц. друштвима за Србију) као и примедбе уз те чланове.

§ 154.

Оснивачи су дужни да за два месеца, рачунајући од коначног рока за упис, љозову ујиснике на главну скујшћину ради констћиуисања.

У задаћак ове главне скујшћине сћада:

1) да се увери, да ли је осигурана основна главница љошћребним ујисом и ујлашћом;

2) да утврди друшћвена љравила и да одлучује у љгледу љгодаба, евенћуално учињених са оснивачима или с дрима;

3) да донесе закључак о констћиуисању или не констћиуисању друшћва;

4) да изабере ујравни одбор — у колико овај још није именован љо §-у 183. овог закона — као и надзорни одбор;

5) да одлучи о одговорности оснивача, установљеној у §-у 152.

Не буде ли главна скујшћина сазвана за два месеца, или ако ујис осћане без усћеха, ујисници могу захстевати, да им се ујлаћени новац враћи без одбшћка. Обавеза враћања солидарно шерћи осниваче.

О свакој сазваној скупшћини акционара, па и констћуирајућој скупшћини, има се известити Министар Трговине и Индустрће, на петнаест дана раније, како би био одрећен комесар за тај збор (чл. 3. Зак. о Оснив. Акц. Др. на тер.

Хрв. Слав. Б. Б. Б.). По правилнику, који је за то прописан, дужност комесара је да у првом реду пази да се конституисање збора и зборске радње обаве по трговачком закону и статутима друштвеним, а по том, да се на збору одржава ред и да се рад збора креће у оквиру предвиђенога дневнога реда. С тим у вези комесари ће имати да оверавају зборски записник као и документа и прилоге (предлози о изменама правила, биланси и т. д.) који се сматрају за саставни део записника.

Комесари ће подносити одељењу Министарства Трговине и Индустрије извештај о одржаном збору, као и своје мишљење о правилности рада и одлуке и, у прилогу, доставити оверене преписе записника збора, извештаје управног и надзорног одбора и годишње рачуне.

Сем побројаног у тачкама 1—5 овога параграфа, конституирајућа скупштина има да се изјасни прима ли примедбе и услове за одобрење друштва, које је, својим решењем, одредио Министар Трговине и Индустрије.

Види прим. уз чл. 12. зак. за Србију.

§ 155.

Главна скупштина за конституисање власна је да доноси одлуке, када су на њој присутни, било лично, било преко пуномоћника, бар седам чланова, који заснувају најмање једну четвртину основне главнице.

На овој скупштини свака учесница акција даје по један глас, али нико не може имати више од десет гласова.

Позив на конституирајућу скупштину има се обавити онако како је основом или одобреним правилима предвиђено. Ако тога нема објављивање се врши преко Службених Новина и посебице путем писма.

Упореди с чл. 12. зак. за Србију.

§ 156.

Ако који оснивач или акционар жели унести у основну главницу улоге, који се не састоје у новцу, вредности улога

установиће главна скупиштина за конституисање; уједно утврдиће број акција, што ће се дати за примљене предмете, или цену за коју ће се узети додични предмети.

Но главна скупиштина не може повисити цену улога, која је установљена у нацрту.

Погодбе по овом предмету, исто тако, као и оне посебне погодности, које се осигуравају оснивачима или другима, и које не могу прећи висину, установљену у нацрту, имају се у друштвеним правилима изложити, иначе за друштво немају обавезне снаге.

При доношењу одлуке нема права гласа заинтересованиционар.

За процену улога Министар Трговине и Индустрије одређује комисију од стручних лица, те тиме олакшава посао и конституирајуће скупштине. Овакве комисије за утврђивање и процену апора-улога утолико су потребније што се и сама конституирајућа скупштина може удесити да буде састављена све од експонената и пријатеља улагачевих.

На скупштини, улагач предмета који се процењује нема право гласа, али може на скупштини присуствовати, осим ако је правилима друкчије предвиђено или ако скупштина друкчије реши.

Види чл. 12. зак. за Србију.

§ 157.

У друштвеним правилима мора се назначити:

- 1) фирма и седиште друштва;
- 2) предмет предузећа и време на које је основано друштво;
- 3) колика је основна главница;
- 4) број и именица вредности акција и делова акцијских, као и то да ли акције гласе на име или на доносиоца;
- 5) начин како се имају улаћивати акције и последице проуштања улаге;
- 6) погодбе, учињене у смислу предходног параграфа;
- 7) количину и номиналну вредност приоритетних обве-

зница што се евенуално истодобно имају издаћи са акцијама, висину интереса, који се има на њих плаћаћи и начин отплате, као и првенства, која припадају поседницима ових приоритетних обвезница;

8) начин, како ће се сазивати главна скупштина, место и време скупштине, њезин делокруг, пословни ред, начин, како да се доносе одлуке и установљење тога, шта да се ради у случају ако сазвана главна скупштина није способна да решава;

9) право гласа акционара и начин како се врши то право;

10) начин, како да се изабере управа, њезин делокруг и трајање њезина деловања;

11) устројство надзорног одбора и трајање његова овлашћења;

12) начин, како да се пописује фирма;

13) начела, по којима се има савлађати и прегледаћи биланци;

14) начин, како да се израчуна и подели добит;

15) начин, како се имају објављивати друштвене обзнане.

Име друштва мора се разликовати од имена постојећих акционарских друштава. Саветно је узимати и особена згодна имена и називе по којима ће се друштво јасно разликовати од осталих.

О темељној главници, види примедбе уз чл. 8. зак. о акц. друштвима за Србију.

§ 158.

Друштвена правила, ради увођења у трговачки регистар и ради објаве, морају се поднети оном окружном суду, у чијој области је седиште друштва. Објава има да садржи у себи:

1) датум друштвених правила;

2) фирму и седиште друштва;

3) предмет предузећа и време на које је друштво основано;

4) величину основне главнице, број акција и делова акцијских и њихову именицу вредности;

5) број и именишћу вредности проришћених обвезница, које се имају евентуално издати;

6) назначење шлага, да ли акције гласе на име или на доносиоца;

7) начин бележења фирме;

8) начин објављивања друштвених закључака.

Обнародовање се врши у циљу заштите трећих лица. Завођење у регистар има исту сврху, како би се заинтересована лица у сваком тренутку могла обавестити о самој друштву. Завођењем у судски регистар акционарско друштво заснива своју правну егзистенцију. (§ 149. и 160. овог закона).

§ 159.

Друштво је дужно, да истовремено са поднесеним основним правилима докаже;

1) да је цела основна главница ујисом осигурана;

2) да су ујисници благовремено позвати на главну скујишћину ради констииуисања;

3) да је на име осигуране основне главнице заиста уилаћено барем 30% а на сваку поједину акцију;

4) да је у смислу основних правила изабран ујравни одбор (изузев случаја из §-а 183.) и надзорни одбор;

5) да је друштво стварно констииуисано и евентуално, да су погодбе споменуће у §-у 156. одобрене закључком главне скујишћине.

За иу сврху пошребну изјаву дужни су чланови ујравног одбора пред надлежним окружним судом својеручно пошписати или у овереном облику поднећи.

Друштвена правила треба ради увођења у трговачки регистар, поднећи и оном окружном суду, у чијој обласћи друштво има филијалу.

На одржање ових одредаба, чланови ујравног одбора могу се по службеној дужности присилићи новчаном глобом усчановљеном у §-у 21.

Пропис § 21. овог закона гласи: „Ко не задовољи прописима овога закона односно пријаве фирме, надлежни суд по службеној дужности ће га казнити новчано до 500 фринти...“

Пријава суду мора бити тачна. Ако би, приликом уписа друштвених правила у регистар трговачких фирми, хотимично били поднети неистинити подаци односно уписа и уплате основне главнице, чланови управног одбора имају се осудити затвором до три месеца. (§ 218. овог закона).

§ 160.

Акционарско друштво не сматра се да постоји пре уписа у трговачки регистар и пре обнародовања. Пре уписа и обнародовања издаше акције или делови акција, ништавни су, а њихови издашљиви солидарно одговарају за сваку штету, која би пошлекла из издавања.

Они, који пре уписа и обнародовања поштују у име друштва, одговарају лично и солидарно.

По себи се разуме да са завођењем друштва у трговачки регистар, раније издате акције стичу вредност и није потребно друге издавати, ако су иначе исправне и одговарају прописима друштвених правила.

Види чл. 19. зак. за Србију.

§ 161.

Акционарско друштво не сме прибавити у својину или примају у залогу своје властити акције. У овом погледу изузетак чини то, када се акције прибаве ради смањења главнице, у ком случају важе одредбе из §-а 209.

Ако чланови управног одбора не одрже ове одредбе, онда солидарно одговарају повериоцима друштва.

Куповањем властитих акција смањује се друштвена главница и умањује фонд који јемчи повериоцима за њихова потраживања. Прикупљањем акција у друштвену касу, управни одбор може доћи до могућности да недопуштеним радом изиграва акционаре и њихова права. Узимањем властитих друштвених акција у залог постиже се исто.

Чланови управног одбора, који се огреше о овај законски пропис, имају се казнити по § 218. овог закона затвором до три месеца.

Види чл. 32. зак. за Србију.

§ 162.

Акционарско друштво не може издаћи нове акције пре пошуне улаће првобитно издаћих акција.

Пре пошуне улаће издаће нове акције, ништавне су а њихови издатељи одговорни су целим својим имењком и солидарно, за штету, која би могла настати из издања.

На основици новог јемства дионичара, може друштво заснивати нове послове и обвезе, ако су ранији дионичари испунили своје обвезе и ако је обећана главница реална. Зато се забрањује издавање нових дионица, ако старе нису уплаћене; иначе, друштвена би главница била лажна.

Види чл. 37. зак. за Србију.

ГЛАВА ДРУГА

ПРАВНИ ОДНОШАЈ АКЦИОНАРА

§ 163.

Сваком акционару припада сразмерни део друштвене имовине.

Повраћак улаћене своје — сем случаја из §-а 154. — акционар не може тражити, и за време постојања друштва само на онучишту добити има права, која се по основним правилима има поделити акционарима.

То значи: на случај деобе, кад дође до престанка друштва и ликвидације. Трајање друштва одређено је друштвеним правилима; о његовој судбини решава збор акционара и према тим правилима и законским одредбама. Друштво је као правна личност ималац друштвених средстава и носилац дугова. Зато поједини акционар, кад је већ друштво основано, може до свог дела у друштвеној имовини доћи тек кад дође до престанка друштва. Иначе он има право само на одговарајући део чистог добитка друштвеног.

§ 164.

Акције могу се испавити на извесно име или на доносиоца, али увек могу гласити само на одређену новчану своју и за њихове сојственике имају се смањити неразделивима.

На оним (привременим) акцијама или акцијским ујединицама, што се издају пре пошуне улаше именише вредности, јасно се има назначити стварно улажена своја.

Дионице морају гласити на извесну новчану своту. Према томе нису дионице и оснивачки удели, како ове често називају.

Извесним дионицама може се друштвеним правилима обезбедити првенство у извесном погледу у односу на остале дионице и тада се називају првенственим или приоритетним дионицама — акцијама. Такво првенство треба да је засновано правилима; доцније се може заводити само престанком свих акционара. Али, ако су једним акцијама призната извесна првенства, не може се и неким новим акцијама признавати првенство без престанка збора акционара ранијих првенствених акција.

Види чл. 22. зак. за Србију.

§ 165.

Из основне главнице није дозвољено, да се акционарима осигура или исплаћује интерес или дивиденда; акционарима може се поделити само оно, што се по годишњем биланцу покаже као чиста добит.

Зашто ипак на оно време, усђановљено у друштвеним правилима, које је потребно на припремање предузећа пре него што се ошпочне пошун рад, може се у користи акционара уговорити камаша.

Ако би се губицима смањила основна главница, онда акционари немају права на дивиденду догод се главница поново не пошуну.

Хоће ли се показани губитак попуњавати из средстава резервног фонда или преносити у идућу годину? Зависи од тога како је ово питање уређено друштвеним статутима. Ако није окр-

њена основна главница, акционари имају право решити да се губитак пренесе у идућу годину; само, директори и чиновници, ако друкчије није уговорено, имају право тражити да им се тантијема у идућој години обрачуна од добити постигнуте у тој години. Мислимо да и чланови управног и надзорног одбора имају право на то, пошто се, по пропису овог параграфа, само дивиденда не може делити. Ако му је пак основна главница окрњена губитком, а резервни фонд постоји, одмах се по закључку биланса има извршити попуњавање, одлуком збора акционара, јер усвојено је правило да основна главница мора остајати потпуна и стална. Прва улога резервног фонда и јесте да обезбеди ту сталност основне главнице.

Исплата дивиденде противно овоме §, повлачи казну предвиђену у § 218. тач. 6. овог закона.

Види чл. 33. зак. за Србију.

§ 166.

Одредбе §-а 161. и 165. овог закона, не могу се применити на приоритетне обвезнице, које је друштво издало.

Приоритетне обвезнице могу се искупити, и на њих може се илаћати унапред установљена годишња камата.

Какве ће предности имати приоритетне обвезнице према акцијама, што утврђују основна правила евентуално главна скупиштина у погледу обвезница, које се касније имају емитирати.

Акционари учествују у судбини друштва, они деле добитке и сnose губитке. Имаоци обвезница су само повериоци: они имају право на извесну унапред утврђену камату. Уз то имаоци обвезница не бирају управу и не утичу на послове друштвене. Отуда је и разумљиво да се на њих не односе прописи § 161. и 165. овог закона.

Обвезнице су, особито приоритетне, често велики терет за друштво, нарочито у данима пословних тешкоћа. Зато су приоритетне акције у последње време почеле потискивати приоритетне обвезнице као старији и неугоднији пут којим се долази до свежег новца у случају већих друштвених по-

треба за капиталом. Имаоци првенствених, приоритетних акција, истина уживају извесне повластице, али као и остали акционари учествује у судбини друштва.

Види прим. 66. уз чл. 22. зак. за Србију.

§ 167.

Акционари не могу се обвезати, да врати дивиденду, коју су на основу биланца добронамерно подигли.

У овом погледу има места изузетку онда, кад се после састављања годишње биланце испостави, да у шоку пословне године, на основу закључака главне скупшћине исплаћена своја прелази дивиденду, која припада акционарима.

Из тога излази, да би примљену дивиденду имали повратити чланови управног и надзорног одбора који су знали да је биланс лажно састављен и на основу њега дивиденда подељена.

§ 168.

Акционари нису дужни да даду на сврхе друштвене и на обавезе његове друго сем у друштвеним правилима усђановљене ујлаше именише вредности акција.

То значи да акционар одговара према друштву и за друштво до именитог износа акције. Али друштво може издати акције и по курсу изнад номиналне вредности, уносећи вишак у своје фондове.

Види чл. 34. зак. за Србију.

§ 169.

Онај акционар, који не положи на време ујлашу на своје акције, дужан је по закону плаћити зашезне камаше.

Иначе за случај ако се не положи ујлаша, друштву стоји до воље, да — без обзира на остале законске последице — утврди извесну конвенционалну казну или да искаже, да задоцнео акционар губи права, која пошћу из ујиса, па и положену ујлашу.

Оснивачи, при саставу правила, треба да пажљиво од-
мере величину основне главнице према сврси предузећа и
пазе да начин уплате не буде компликован. Министар Трговине
и Индустрије, при потврди правила, не одобрава дуге рокове,
с многобројним почесним уплатама, које дају повода казнама
и поништају акција, па према томе и непотпуној уплати глав-
нице или разним споровима. То се не дешава код друштава
чији је основни капитал предвиђен у складу с друштвеном
задањом и привредним и финансијским могућностима.

§ 170.

*Ако у друштвеним правилима није прописан посебни начин
позива на ујлашћу, позив се има учинити у оном облику,
који прописују друштвена правила за означавање друштве-
них закључака.*

*Иначе права акционара у ошће само се у шом случају
могу прогласити престалима, ако се позив на ујлашћу шри-
шћу објави у листу означеном у друштвеним правилима, евен-
шћуално у службеним новинама, и шо последњи шћу барем
четири недеље пре него шће последњи рок за ујлашћу.*

Види прим. уз чл. 35. зак. за Србију.

§ 171.

*Кад се уништи акција због шгога, шће је шрошћена
ујлашћа (§ 169), уписник акције ишћак остјаје обвезан у смислу
§-а 153. до висине 50% а имениште вредности уписаних
акција.*

Овде није одређен рок до кога тече та одговорност,
што је у закону за Босну и Херцеговину врло лепо преци-
зирано у § 158.

Упореди с чл. 36. зак. за Србију.

§ 172.

*Акције на доносиоца, шреносе се на другога шросћом
шредајом.*

Кад су акције, које по друштвеним правилима имају гласити на доносиоца, потпуно уплаћене, па их управни одбор још није издао, имаоци таквих акција имају право пренети их на другога, извештавајући само управни одбор. Они сем тога имају право захтевати да им се издају сталне акције, а сем тога и тужити одбор за накнаду штете, ако су исте имали због недобијања сталних акција.

Види чл. 28. зак. за Србију.

§ 173.

Акције на име, имају се уписати у друштвену књигу акционара с назначењем имена и места становања њиховог имаоца.

Преношење оваквих акција врши се истина неиспуњеним преносом, али у колико основна правила не прописују другачије, поседник се само онда сматра легитимисан наспрам друштва, ако се пренос уз приказ акција, заведе у друштвену књигу акционара.

Друштво није обавезно, да испишује каквоћу поседа.

Акционар, до висине још не уплаћене номиналне вредности акције на име, и у пркос преноса остаје обвезан све дошле, док нови поседник није заведен у друштвену књигу акционара.

Дионице могу стално гласити на име, а могу се, ако је друштвеним правилима предвиђено, од акција на име претварати у акције на доносиоца. Сем тога и акције на доносиоца, доклегод нису потпуно уплаћене, гласе на име.

Види и примедбу уз § 172. овог закона.

Упореди с чл. 29. зак. за Србију.

§ 174.

Сваки поједини акционар има право шужбе против закључака главне скупштине, ако се ови косе са законом или са основним правилима.

Ако се закључак главне скупштине најадне због тога, што су пројаштене формалности, које прописује закон или

основна правила, када се право шужбе има остварити за 15 дана, рачунајући од дана, када се надлежном окружном суду поднесе записник, који садржи најаднући закључак, у прошивном случају оно престаје на том основу.

По чл. 2. закона о оснивању акционарских друштава на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање, не може се без одобрења Министра Трговине и Индустрије донети никаква измена у правилима акционарских друштава, нити извршити повећање основне главнице. По чл. 2. правилника за извршење тога закона, комесар Министров подноси извештај о одржаном збору и своје мишљење о правилности збора, на основу чега ће Министар донети своју одлуку. Према томе на рад збора има места жалби и Министру Трговине и Индустрије, јер би иначе дошло дотле да Министрово решење може суд обуставити или оборити.

§ 175.

Акционар или акционари, који засиупају десетти део основне главнице, ако предујме шрошкове и положе своје акције, могу од надлежног окружног суда захтевати, да се вођење послова испиша од стручњака и да се успех прегледа њима саопшти. Дейоноване акције окружни суд ће задржати до окончања прегледа.

Чланом 4. зак. о оснив. акц. др. на тер. Хрв., Слав., Бан. Б. и Б., овлашћен је Министар Трговине и Индустрије да води надзор над акционарским друштвима. Према томе Министар има право и сам и на тражење дионичара одређивати стручна лица за преглед рада појединих друштвених управа.

Види чл. 75. зак. за Србију.

ГЛАВА ТРЕЋА

ГЛАВНА СКУПШТИНА

§ 176.

Сва права, која припадају акционарима у друштвеним пословима, извршује целокупнош акционара на главној скупштини.

Друштвеним правилима одређује се како ће се и која права задржати за главну скупштину дионичара. Може се предвидети да се извесни послови, уговори, зајмови, не могу обавити без одлуке збора акционара. У § 179. овог закона предвиђени су послови о којима у сваком случају мора одлучивати главна скупштина.

Правилима се одређује колико акционар има гласова према броју акција и колико највише гласова може имати један акционар.

Види чл. 56. зак. за Србију.

§ 177.

Главна скупштина има се годишње барем једанпут сазвати. У сваком позиву мора се назначити предмет главне скупштине. Ваљана одлука може се донети само о предметима назначеним у позиву. Од овога се изузимају предлози, да се сазове главна скупштина.

Овде није одређен и рок до којег се сваке године има одржати главна скупштина, већ се прописује да се она сваке године барем једанпут има сазвати. Један од главних послова главне скупштине је испитивање рачуна и биланса који се, према § 198. овог закона, имају поднети главној скупштини. Како закон не одређује рок за сазив главне годишње скупштине, то увек треба друштвеним правилима (§ 157., тач. 8.) одредити рок сазива главне скупштине ради подношења извештаја о раду управног и надзорног одбора, ради решавања о билансу и попуне или избора управног и надзорног одбора. Таква главна скупштина је редовна.

За несазивање главне скупштине прописана је казна § 221. тачка 2.

Види чл. 56. зак. за Србију.

§ 178.

Акционар или акционари, који заступају десети део основне главнице, у свако доба могу тражити да се сазове главна скупштина, означивши разлоге и циљ сазива. Ако

орган овлашћен на сазив, шом захшеву не удовољи за осам дана, тада главну скупшину сазива надлежни окружни суд по молби иншпересенша или иншпересенаша.

Ако основна правила ово споменуто право везују за председ мањег дела основне главнице, тада важе те одредбе основних правила.

Захтев дионичара има се упутити ономе друштвеном органу који, према правилима, има вршити сазиве главне скупштине. Захтев треба упутити писмено, предложити дневни ред и изложити разлоге. Уз то ваља и акције депоновати. Орган коме је захтев упућен, може решити да се збор сазове, а може и не уважити изнесене разлоге. Но одлука о томе има се свакако донети у року од осам дана како је тражење учињено. На случај несазивања збора од друштвених органа, судбени ће сто сазвати збор. О овоме има бити извештен и Министар Трговине и Индустије.

Друштвеним правилима треба да је одређено ко председава таквоме збору. Правилима треба предвидети да таквом збору председава лице које збор одреди.

Види чл. 62. закона за Србију.

§ 179.

Предмети о којима у сваком случају одлучује главна скупштина, ови су:

1. избор, смењивање и разрешење управе (сем случаја из §-а 183.) и надзорног одбора;

2. преглед рачуна, установљење биланца и подела добиши;

3. сједињење с другим друштвом;

4. склапање шаких картелних уговора, којима је сврха, да се сви друштвени послови воде на заједничку корист;

5. смањење или повишење основне главнице;

6. престанак друштва и постављање ликвидатора; најзад

7. измена друштвених правила.

Оне одредбе, које су из нацрта пренесене у друштвена правила, не могу се преиначити ни одлуком главне скупштине сем случајева, који су означени у овом закону.

Све што се односи на врховну контролу над радом друштва и његових органа, што има значаја по живот друштва, спада у надлежност врховног друштвеног органа — главне скупштине. Али и раду главне скупштине стављена су извесна ограничења, у колико се тиче основних права акционара. По овом параграфу ни главна скупштина не може својим одлукама изменити оне одредбе друштвених правила које су унете у њих из основе. По § 150., основа мора садржавати одредбе о: 1) предмету и трајању предузећа, 2) износу основне главнице, 3) количини и именитој вредности акција и приоритетних обвезница, које би се имале истовремено издати, 4) коначном року уписа, 5) улогу, 6) користима које се признаду оснивачима или другим лицима. Тако, на пример, главна скупштина не може признати појединим оснивачима веће користи, но што је у основи изложено, нити улог ценити више но што је основом признато. Исто тако не би се смео мењати циљ предузећа, ако у основи није предвиђена могућност за то. Не би се исто тако могло дати друго време трајања и износ темељне главнице, ако би то основом изрично било забрањено.

За повреде прописа § 179., равнатељство одговара по § 218. тач. 8. овог закона.

Упореди с чл. 63. зак. за Србију.

§ 180.

О свакој главној скупштини водиће се записник, у коме се имају назначити имена присушних акционара и број акција, што их они заступају. Овај записник о главној скупштини у оригиналу или у овереном препису управа има неодложно да поднесе надлежном окружном суду.

Такав се записник у препису предаје и комесару збора ради достављања Министру Трговине и Индустрије.

Ако је било измене друштвених правила, онда се комесару предају и наспрамни текстови старих и нових правила на засебном табаку.

За вођење лажног записника прописана је казна у § 218. тач. 4. овог закона.

Упореди с чл. 58. и 59. зак. за Србију.

§ 181.

Оне одлуке главне скупиштине, које се односе на измену правила, на престанак друштва или на уједињење друштва с другим друштвом, управни одбор има пријавиши надлежном окружном суду, да се заведу у трговачки регистар. Пре спроведеног увођења, споменуше одлуке немају правног дејства.

Објава увођења само је онда потребна, ако се увођењем мења оно, што је било у ранијој објави.

У погледу правног дејства донесених одлука насрам трећих лица, важе одредбе из §-а 9. и 19. овог закона

Одлуке о којима је овде реч вреде само онда када их одобри и Министар Трговине и Индустије.

Одредба § 9. овог закона гласи: "Уписи у трговачки регистар према трећим особама имају важности од дана, када је обнародовање учињено у Централном Гласнику, а у Хрватској и Славонији у службеним новинама. Нико се не може бранити с тим, да нема знања о обављеном обнародовању". А § 19. гласи: „Ако се фирма промени или престане, или ако наступи промена у особи њезиног поседника, ова чињеница има се пријавити ради уписа у трговачки регистар и ради обнародовања. У колико се промена или престанак фирме не упише у трговачки регистар, и не обнародује, онај, код кога наступе споменуте чињенице, само их онда може остварити према трећим особама, ако докаже, да су овим задњима биле познате те чињенице“.

Упореди с чл. 68. зак. за Србију.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

УПРАВНИ И НАДЗОРНИ ОДБОР

§ 182.

Послове акционарског друштва обавља управни одбор, који се састоји из једног или више лица, а бира се између акционара или других уз плашу или без плаше.

Управни одбор друштва не управља само друштвеним пословима, он и представља друштво пред властима и трећим лицима, он прима права у име друштва и обвезује га својим потписом (§ 185. и 186.).

Каткада се број чланова није утврђивао једним бројем, већ се одређивало да број чланова равнатељства — управног одбора износи од броја до броја, по потреби. Ту праксу Министарство Трговине и Индустрије не одобрава у последње време, а у интересу је самих акционара, као и у јавном интересу да се број чланова управног и надзорног одбора прецизно означи једним бројем.

Тачка 10. у § 157. има се тако разумети да се има одредити број чланова равнатељства.

Упореди с чл. 37. зак. за Србију.

§ 183.

Прву управу могу именовати оснивачи. Но оваково именовање, које може да гласи највише на три године, има се јасно назначити у нацрту (§ 150.).

Главна скупштина у свако доба може смениши чланове управног одбора, а при шоме остаје неповређено право на евентуалну накнаду иштете.

Овим се чини изузетак од прописа последњег става § 179. овог закона. Оваква је мера оправдана, на случај да правилима одређени чланови управе почну радити на штету друштва.

§ 184.

Чланови управног одбора имају се неодложно пријавити надлежном окружном суду ради увођења у трговачки регистар. Истодобно с пријавом, чланови управног одбора дужни су код суда даћи оверити своје пошписе или их суду поднети у овереном облику.

Свака промена чланова управног одбора има се такођер пријавити надлежном окружном суду ради увођења у трговачки регистар.

У погледу правне важности оваких промена насрам трећих лица, примениће се одредбе из §-а 42. овог закона.

Обвеза пријављивања имена чланова управног одбора постоји при свакој промени као и при првом избору. За неиспуњење ове обвезе прописана је казна. Види § 159. овог закона.

Параграф 42. овог закона гласи: „Угаснуће прокуре имаде господар пријавити ради убиљежења. — Не буде ли угаснуће прокуре убиљежено у трговачки регистар и обнародовано, моћи ће господар послужити се тим фактом само утолико против треће особе, уколико је кадар доказати, да је овој при склапању посла било познато угаснуће прокуре“.

Упореди с чл. 15. зак. за Србију.

§ 185.

Управни одбор пошписује друштвену фирму у смислу основних правила. Сам пошпис фирме бива тако, да овлашћени уз друштвену фирму ставе својеручне пошписе.

Закон не предвиђа могућност стављања потписа помоћу факсимила. О овоме види примедбу уз чл. 41. закона који важи за Србију.

Види чл. 41. зак. за Србију.

§ 186.

Управни одбор засиуја акционарско друштво пред властима и пред трећим лицима.

За ваљаност уручења, која се тичу друштва, довољно је, ако су она учињена у руке кога члана ујравног одбора.

Изговор да извесан акт, тражење, отказ, нису уручени председнику или одређеним члановима управног одбора не вреди. Закон је прописао да је довољно такву испоруку извршити ма коме члану управног одбора. То је учињено ради веће безбедности трећих лица и потпуније одговорности акционарског друштва, као и ради отклањања тромости и формалности којих је иначе доста код овог облика удруживања.

У том погледу овај је закон отишао даље но закон о акционарским друштвима у Србији који прописује, да предаја позива и службене доставе треба да су учињени у друштвеном стану.

Види чл. 43. зак. за Србију.

§ 187.

Чим се из рачуна или биланце испостави, да је друштво изгубило половину своје основне главнице, ујравни одбор има одмах сазвати главну скупштину зашто, да би акционари могли донећи одлуку о даљем оштанку или престајању друштва.

Ако се пак испостави, да друштвена имовина више не покрива његове дугове, ујравни одбор дужан је, да што пријави надлежном окружном суду ради ошварања стечаја.

То значи да се и у току године може сазвати збор акционара, ради одлуке о даљој судбини друштва. Дакле не мора се чекати закључак биланса на крају пословне године.

Ако управни одбор не поступи по одредби овог параграфа, казниће се до три месеца затвора по § 218. тач. 7. овог закона.

Види чл. 79. зак. за Србију.

§ 188.

Пословима, које склаја управа у име друштва, друштво стиче права и обавезе. Не чини разлику што, да ли је

посао изречно склопљен у име друштва, или се према постојећим околностима има сматрати да је по вољи уговорних странака склопљен за рачун друштва.

Наспрам прећих лица, чланови управног одбора нису лично одговорни за дела учињена у име друштва и за примљене обавезе.

Чланови равнатељства солидарно одговарају за штету која проистече из повреде одредаба овога закона које се односе на акционарска друштва или из повреде друштвених правила. Чак ни одлуке главне скупштине не могу заклонити одговорност чланова управног одбора према оштећеним, ако су радње равнатељства противне одредбама закона и правила. Смисао је првог става овог параграфа: да је управни одбор дужан придржавати се одлуке збора акционара само уколико од њиховог извођења не би штета произишла.

Види чл. 42. зак. за Србију.

§ 189.

Управни одбор обавезан је наспрам друштва, да се држи у границама, које су му одређене друштвеним правилима или одлукама главне скупштине, у погледу права заштитања друштва.

Ако чланови управног одбора прекораче границе свог овлашћења, ако повреде одредбе овог одељка или основна правила, тада оштећеноме солидарно одговарају за сваку штету која би ошуда пошекла, па и у том случају, ако се чињење, које се коси са законом или основним правилима, оснива на одлуци главне скупштине.

Види чл. 45. зак. за Србију.

§ 190.

Ограничења власти управног одбора, усђановљена у правилима или у одлукама главне скупштине, немају важности према прећим лицима.

§ 191.

За одлуке и радње управног одбора не пада одговорност на оног члана, који се оградио, против одлуке или чињења, чим је за њих сазнао, и ово своје ограђивање пријавио надзорном одбору.

Види примедбу уз чл. 46. зак. за Србију.

§ 192.

Кад број чланова управног одбора сјадне на број, који је по правилима прописан за доношење одлука, тада чланови управног одбора, правоваљано могу даши оставку само на главнјој скупштини.

§ 193.

Вођење друштвених послова, као и заштупање друштва у погледу вођена послова, може се поверити и другим пуномоћницима или друштвеним чиновницима.

На њих се имају у опште применити оне одредбе овог закона, које се односе на трговачке пуномоћнике.

Ако друштво остане дуже од три месеца без надзорног одбора, или с надзорним одбором без довољног броја чланова за решавање, чланови управног одбора за нехат подлеже казни по § 218. тач. 2.

Види чл. 47. зак. за Србију.

§ 194.

Надзорни одбор мора се састојати најмање из три члана.

Овај одбор може се изабрати првом приликом највише на једну годину, а после тога највише на три године.

Чланове надзорног одбора у свако доба може сменити главна скупштина уз одржање њиховог права на евенуалну накнаду штете.

Види чл. 48. зак. за Србију.

§ 195.

Надзорни одбор дужан је да води надзор над друштвеним пословима по свим гранама; ради тога може у свако доба тражити извештај о току друштвених послова и предлагати друштвене књиге, списе и благајне.

Надзорни одбор има да оцени годишње рачуне и биланце, као и предлоге за поделу добити, и да о томе годишње поднесе извештај главној скупштини. Без овога извештаја главна скупштина не може правно ваљано одлучивати о подели добити.

Надзорни одбор, ако у свом службеном раду наиђе на радње, које се косе са законом или са основним правилима, или на пропуштања, која вређају интерес друштва, или на злоупотребе, дужан је, да одма сазове главну скупштину.

Надзорном се одбору не могу осим горе споменутих доделити друге дужности.

О одређивању у правилима броја чланова надзорног одбора, вреди што је речено и за управни одбор.

Види чл. 49. зак. за Србију.

§ 196.

Чланови надзорног одбора солидарно одговарају за штету, ако би повредили своје дужности установљене у §-у 195.

§ 197.

У споровима, који се услед одлуке главне скупштине имају повести против управног или надзорног одбора, друштво ће заступати пуномоћници, које изабере главна скупштина.

Ако главна скупштина ма из ког разлога не би изабрала те пуномоћнике, одредиће их по службеној дужности надлежни окружни суд.

Овде се говори о парници друштва против чланова управног и надзорног одбора. По овоме је пропису одређено право тужбе самога друштва против равнатељства и надзорног одбора.

Право појединих акционара као и право трећих лица да туже, поред све оскудне прецизности закона по томе предмету, да се извести из одредбе § 189. где се каже да чланови равнатељства одговарају за сваку повреду закона и правила према оштећенику.

Како је ово питање регулисано законом који важи у Србији, види објашњења уз чл. 50., 51., 52., 53. тога закона.

§ 198.

Управни одбор дужан је бринути се, да се уредно воде друштвене књиге и да се осам дана пре главне скупштине објави годишњи биланц прегледан од надзорног одбора, заједно са извештајем, који се има поднећи главној скупштини.

Осим тога дужан је управни одбор, да један оригинални примерак биланца, одобреног од главне скупштине неодложно поднесе надлежном окружном суду. Поднесени биланц свако може прегледаши.

Чланове управног одбора, надлежни окружни суд може новчаном глобом из §-а 21. присилиши, на испуњавање ове одредбе.

Министар Трговине и Индустрије, решењем својим VI Бр. 5438, од 26. децембра 1921. прописао је односно објављивања биланса :

1) да сва акционарска друштва, која имају своја седишта на територији бивше Краљевине Србије и Црне Горе и на територији Баната, Бачке и Барање, имају своје годишње билансе објављивати у „Службеним Новинама“ и

2) да сва акционарска друштва која имају своја седишта у осталим крајевима, са главницом већом од 1 милион динара, имају своје годишње билансе објављивати у покрајинском службеном листу и у „Службеним Новинама“ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Та је наредба допуњена наредбом од 2 фебруара 1922., VI Бр. 441, која гласи :

„Што се тиче акционарских друштава, ван подручја досадашње Краљевине Србије и Црне Горе, која су дужна објављивати свој биланс у „Службеним Новинама“ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, објашњава се да објављивање биланса у „Службеним Новинама“ није меродавно за рок одржавања главне скупштине дотичног друштва. За тај рок је меродавно време објаве дотичног биланса у покрајинском службеном листу.

Према томе објављивање биланса и рачуна добитка и губитка у „Службеним Новинама“ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца може се извршити, и након одржане главне скупштине“.

Односно исплате дивиденде, Министар Трговине и Индустије издао је следећу наредбу:

Наређујем свима акционарским друштвима у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, да по одржању редовне годишње скупштине акционара, имају у року од петнаест дана објавити у службеним новинама, односно у службеном покрајинском листу, почетак исплате, место плаћања и износ дивиденде за претходну годину, и то у суми динара, а не у проценту од номиналне вредности акција. (VI № 4171 од 19 септембра 1923).

§ 199.

За састав биланца вреде ова правила :

1) друштвена имовина има се сставити у оној вредности, која одговара вредности појединих предмета последњег дана пословне године ;

2) харџије од вредности, које имају шечај, могу се сставити највише са ценом, коју су оне имале последњег дана пословне године ;

3) од шрошкова око првог оснивања, само се онолико може узети међу шражбине, колико после поделе њихове највише на једну година, преостане на дошћичну пословну годину ;

4) основна главница и евенџуални резервни фонд уврстиће се у пасиву ;

5) сумњива поштраживања треба уписати по њиховој вероватној вредности, а описати она, која се не могу најлашћији;

6) добити или губитак, који се буду показали упоређењем активног и пасивног стања, мора се на крају биланца особено назначити.

Што се тиче монете и вођења књига, издата је наредба Министра Трговине и Индустрије:

1) да у вођењу својих књига и при објављивању својих завршних годишњих рачуна не означају као своју основну рачунску јединицу „динар у сребру“, него просто „динар“ без означања монете;

2) што се тиче предатних обвеза у злату, да изврше њихово конвертовање по курсу предвиђеном чл. 28. Закона о Ликвидацији Мораторног Стања, исказујући износе у динарима, без назначења монете.“ (VI Бр. 5721 од 30 децембра 1922.)

За састављање биланса противно одредбама закона одређена је казна по § 218. тач. 3. овог закона.

Надзорни одбор одговара по § 119. тач. 2. за извештај заснован на неистинитим подацима, а кажњава се казном из § 218.

§ 200.

За правилан састав годишњег биланца, поднесеног главној скупштини, солидарно одговарају чланови управног и надзорног одбора.

ГЛАВА ПЕТА

ПРЕСТАНАК АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА

§ 201.

Акционарско друштво престaje:

- 1) кад протече време на које је друштво основано;
- 2) кад то реши главна скупштина;

3) услед спајања са другим друштвом, и

4) услед отварања сшечаја.

Прописи ове главе вреде и онда, ако акционарско друштво престане са ког другог узрока.

§ 202.

Престанак друштва, сем случаја кад је сшечај ошворен, уравни је одбор дужан, да под прешњом последица из §-а 21. пријави надлежном окружном суду ради уписа у трговачки регистар и обзнане.

Уједно уравни је одбор дужан, да у листовима, који су одређени за објављивање друштвених објава, евеншуално у службеним новинама приушта објави престанак, и да позове друштвене повериоце, да своје шражбине пријаве за шест месеци, рачунајући од шрећег обнародовања објаве.

§ 203.

Када друштво престане, тада, сем случаја спајања са другим друштвом и отварања сшечаја, настаје ликвидација, коју врше чланови управног одбора, као ликвидатори, осим ако друштвена правила или одлука друштва друго шшо не наређује.

Овлашћење ликвидатора главна скушштина може ма када ошозваши.

У погледу пријаве ликвидатора и њихових правних односа, вреде одредбе из §§-а 110.—114., 188. и 189. овог закона с шом изменом, да пријаву чини уравни одбор.

Контролна дужности надзорног одбора осшаје недирнуша за време ликвидације.

Одредбе тих параграфа гласе :

„ § 110. Именовање ликвидатора имаду чланови друштвени пријавити надлежном судбеному столу ради уписа у регистар тврдка трговачких ; уједно су дужни ликвидатори при истом судбеном столу легализовати дати потпис свој или га предложити у оверовљеном облику.

Када иступи ликвидатор који, или му угасне пуномоћје, имаде се факт тај исто тако пријавити ради уписа у регистар тврдка трговачких.

Судбени стол је дужан чланове друштвене на обдржавање ових установа уреда ради придржати под новчаном глобом, установљеном у § 21.

Гледе правне кријепости именована, иступа ликвидатора и угаснућа ликвидаторскога пуномоћја прама трећим особам служе мјерилом установе, садржане у §§ 9. и 19. овога закона“.

§ 111. „Када је именовано више ликвидатора, могу ови у поманкању ине установе у заједини само правоваљано обављати дјела, спадајућа на ликвидацију.“

§ 112. „Ликвидатори дужни су докончати текуће послове, испунити обвезе развргнутога друштва, побрати на дугу стојеће тражбине, и у готов новац претворити имовину друштвену; дужни су уједно заступати друштво пред судом и изван суда. Властни су у име друштва чинити нагода, склапати уговора гледе судова обраничких и у сврху докончања неријешених послова склапати нових такођер послова.

Непокретна добра друштвена могу ликвидатори без приволе свих укупних чланова друштва продавати само путем јавне дражбе.“

§ 113. „Ограничење пословне повласти ликвидатора не има правне кријепости прама трећим особам.“

§ 114. „Ликвидатори дужни су при подписивању служити се тврдом друштвеном с назначењем одношаја ликвидацијоналнога и с додатком имена својих.“

§ 204.

Имовина пресџалог друштва, која остјане пошћо се исплатје дугови, разделиће се међу акционаре сразмерно њиховим акцијама. Но фактична деоба не сме се преузетји пре истјека шестј месеци, рачунајући од дана, када је шрећи иуиш изашла објава, ирописана у §-у 202.

Врши ли се деоба на стварно пријављене акције или на све друштвене акције? На све. За непријављене припадајући део полаже се суду, према § 205. овог закона.

§ 205.

Повериоци, који се могу сазнаћи из друштвених књига или иначе, имају се нарочитим позивом или евенчуално пуштем огласа позвати, да пријаве своје шражбине, а ако би то остало без успеха, шражбине се имају у гошвом новцу положити надлежном окружном суду.

Исти то важи у погледу обавезе, које у време деобе нису сазреле за извршење и у погледу спорних шражбина. Изузетак чини, кад се деоба друштвене имовине суспендује до извршења споменутих обавеза и до исплате шражбина, или када се повериоцу да довољно обезбеђење.

Ликвидатори и чланови надзорног одбора солидарно одговарају за плаћања учињена прошивно овим одредбама.

§ 206.

Ликвидатори дужни су барем годишње обнародовати исказ о свршавању друштвених ствари, а по свршеној ликвидацији резултат њезин обзнанисти.

Ликвидатори су дужни објавити сваке године извештај о току ликвидације. Није предвиђено да се има сазивати главна скупштина. Али њу могу сазвати било ликвидатори било надзорни одбор који по § 203. овог закона и даље постоји. Скупштину може надзорни одбор сазвати по својој иницијативи или на тражење акционара. То се може и треба предвидети и одредити друштвеним правилима. За необјављивање извешћа, казне се ликвидатори по § 221. тач. 3. овог закона.

Види чл. 85. зак. за Србију.

§ 207.

Књиге пресџалог акционарског друштва имају се предати на место, које буде одредио надлежни окружни суд, и имају се чувати десет година.

§ 208.

У случају уједињења двају или више акционарских друштва, вреде ова правила:

1) имовина оног друштва, које се прешаја у друго друштво, има се посебно руковаћи, док не буду намирени или осигурани његови повериоци; али само руковане врши управа новог друштва;

2) чланови управе, који рукују имањем, за одвојено руковање солидарно одговарају повериоцима друштва, које се прешаја;

3) извршено прешајање има се одма пријавићи надлежном окружном суду, ради уписа у трговачки регистар;

4) позивање поверилаца прешалог друштва може до душе изостати или се одложити на касније време; али фактично сјајање имовине не може се извршити ни у ком случају пре но што истече рок, споменути у §-у 204.

О спајању друштава види и примедбе уз чл. 89. зак. о акц. друштвима за Србију.

§ 209.

Смањење основног капиталала може се извршити: прекујом или поништењем акција, обраштањем још неплаћених оброка, враћањем гошовог новца и снижавањем номиналне вредности акција.

У колико се овако смањење не изврши пућем жребања установљеног у првобитним основним правилима, за то је увек потребна одлука главне скућине и дозвола надлежног окружног суда.

У оваком случају окружни суд онда може дозволићи мољено смањење, ако се из најновијег биланца или из саслушања евенуално пућем огласа позваних поверилаца, увери, да друштво може удовољити својим обавезама и са мањом главницом.

О смањењу главнице види и објашњења уз чл. 90. закона о акционарским друштвима за Србију.

ГЛАВА ШЕСТА

СТРАНА АКЦИОНАРСКА ДРУШТВА

§ 210.

Страна акционарска друштва, ако желе под својом фирмом, путем филијале или агентуре, у земљама угарске круне да воде своју радњу, дужна су, пре почетка рада, своју фирму даћи уписаћи код оног окружног суда, на чијем подручју желе подићи филијалу или агентуру.

И овде је потребно претходно одобрење Министра Трговине и Индустрије по чл. 1. закона о оснивању акционарских друштава на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање.

§ 211.

Свако страно акционарско друштво дужно је приликом подношења молбе ради убележења, надлежном окружном суду поднећи своја основна правила у овереном облику, ради уписа у трговачки регистар и уједно доказати:

1) да је по законима своје земље основано и да фактично ради;

2) да је у земљи смештена главница, која је намењена за вођење овдашње радње;

3) да је за вршење овдашње радње установљено засиујство са седиштем на територији угарске круне;

4) да се друштво обвезало на то, да ће се у свима пословима у земљи придржавати одредаба овог закона, и да ће правне послове свог овдашњег засиујства признаћи обвезним за себе;

5) да је засиујство свлашћено, да може пуноважно пописати фирму друштвене филијале;

6) да се подвргава овдашњим законима и земаљским судовима у погледу сваког сторног питања, које би се изродило због послова, које је закључило засиујство;

7) да сїрана држава, у којој је друштво основано, према овдашњим акционарским друштвима постоји по начелу узајамности.

Околности из тачке 2., 3., 4. и 5. имају се доказати друштвеном одлуком правоваљано донесеном и евенуално одобреном од државне власти.

У случајевима, где по постојећим државним уговорима министарству припада право на давање дозволе, оно ипак њер постоји у смислу горњих одредаба.

Сва документа, која се одредбом овога параграфа траже, треба да су преведена или на службеном језику састављена. Преводи морају бити оверени од власти земље из које је друштво, као и од надлештава наше земље.

§ 212.

Осим података набројаних у §-у 158. овог закона, обзнана мора садржавати и назначење овдашњег заснујништва и своју овде смешене главнице.

О плаћању таксе на дотирани капитал филијале, види напомену 8. уз тар. бр. 10. тарифе закона о таксама.

§ 213.

Сїрана акционарска друштва дужна су посебне прописане књиге водити о својим пословима склопљеним у земљи.

§ 214.

Заснујништво у земљи дужно је најдаље за два месеца после главне скујинине, надлежном окружном суду поднећи у једном оригиналном примерку ојши биланц акционарског друштва, а уз то и засебан биланц.

И ојши и засебан биланц има се осим тога обнародовати пушем новина, које су одређене за обзнањивање друштвених огласа, евенуално пушем службених новина.

За непридржавање ових прописа предстоји казна по § 221. тач. 4. овог закона.

§ 215.

Чланови заснуйсѣва солидарно одговарају за штету, која поѣиче од шуда, што нису одржане одредбе садржане у предидућем §-у.

§ 216.

Такове одлуке сѣраног акционарског друштва, којима се чини расположење у погледу преиначења предмета предузећа, престајања или сјајања друштва, па и онда ако су по сѣраним законима љуноважно донесене, само од оног часа имају важности за филијалну радњу у земљи, када их овдашњи надлежни окружни суд уише у трговачки регистар.

§ 217.

По захтеву свакога може се одредити брисање уписа, ако се докаже:

- 1) да је друштво у својој ошцибини прешало с радњом или да је изгубило право располагаши својом имовином;
- 2) ако неоправдано не удовољи својим дужностима, установљеним у шачки 3 §-а 211. и у §-у 213. и 214;
- 3) ако је страна држава у којој је седиште друштва, напустила начело узајамности према овдашњим акционарским друштвима.
- 4) ако је против друштва или његове филијале одређено извршење остало без успеха;
- 5) ако је друштво унесу главницу у овдашњу радњу и овде смештене главнице сасвим или од чести смањило.

ГЛАВА СЕДМА

КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

§ 218.

Чланове управног одбора, у колико њихова дела или пропуштања не потпадају под одредбе кривичног закона, надлежни окружни суд осудиће на затвор до три месеца:

1) ако у циљу увођења основних правила у трговачки регистар учине намерно лажну представку о упису или уплати главнице;

2) ако је друштво због кажњивог пропуштаја њиховог дуже од шри месеца било без надзорног одбора или без потребног броја чланова;

3) ако при састављању биланца поступају прошивно закону или ако у представци, изнесеној на главној скупштини намерно неистинито преславе стање друштва, или прикрију његово стање;

4) ако се записник главне скупштине намерно лажно води;

5) ако прошивно наређењу из §-а 161. прибаве властите акције друштва, или ако даду зајам на њих;

6) ако акционарима из основне главнице плаше дивиденду или иштерес прошивно одредби §-а 165;

7) ако у случајевима из §-а 187. пропусти да сазову главну скупштину односно да затраже отпарање стечаја;

8) ако самовољно поступају у стварима, које су задржане главној скупштини (§ 179).

§ 219.

Казни установљеној у предидућем § у, има места:

1) против оснивача, који у нацрту објаве намерно неистините подашке;

2) против чланова надзорног одбора, ако ови у погледу годишњих рачуна, биланца и поделе добиши поднесу главној скупштини представку намерно засновану на неистинитим подацима;

3) против овдашњих заступника страних акционарских друштава ако ови за вођење овдашње радње намењену главницу употребе на другу сврху, или дозволе, да се она из земље изнесе.

§ 220.

Ако има олакшавних околности, суд може у случају преходна два §-а, казну затвора замениши новчаном глобом до хиљаду форинаша, која се има одмерити посебно на сваког окривљеника.

§ 221.

Казниће се новчаном глобом до хиљаду форинџи :

1) чланови управног одбора, ако противно §-у 198. пропусте обнародоваџи осам дана пре главне скуџиџине : биланџ и извешџај; или ако записник о главној скуџиџини не поднесу надлежном окружном суду; или ако привремене деонице испаве на већу своџу, но што је факџично уџлаћена;

2) за сазивање главне скуџиџине овлаџћени орган, ако ову не сазове годишње барем једанџуџ (§ 177.);

3) ликвидатори, ако насуџроџ §-у 206. не поднесу извешџај о току ликвидације или ако пропусте да обнародују коначни резулџаџ;

4) овдашњи засџуџници стџраних акционарских друшџава, ако ови не одрже одредбе садржане у §-у 214.

§ 222.

Од мерењем казна, установљених у §-у 218., 219. и 221. не мења се обавеза на накнаду штете, изречене у овом закону.

VII

ТРГОВАЧКИ ЗАКОН ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ*

НАСЛОВ ДЕСЕТИ О ДРУШТВУ ДИОНИЧАРСКОМ

ОДСЈЕК ПРВИ УСТАНОВЕ ОПЋЕНИТЕ

§ 151.

Као друштво дионичарско сматра се оно друштво, које се склопи у напријед установљеном темељном главницом, која је раздијељена у становит број дионица једнаке вриједности (цијеле дионице или дијелове дионица) и у којој јамче другари само до износа дионица својих.

Види § 147 трг. закона за Хрватску.

§ 152.

Друштва дионичарска могу се засновати само с дозволом владе.

Види чл. 5. закона за Србију и § 149. закона за Хрватску.

* Одељак о акционарском друштву.

§ 153.

Именована вриједност дионица не може се, док друштво опстоји, повисити. Повишење таково има се ништетним сматрати.

Исто ваља гледе привремених дионица и напутница о дионицама.

Види § 148. закона за Хрватску.

§ 154.

Дионичарско друштво сматра се склопљеним :

1. Кад му је темељна главница осигурана ;
2. кад је друштвени уговор (друштвена правила) ута-
начен, и
3. кад је друштво добило дозволу владе и кад је заби-
љежено у регистар трговачки.

Види § 149. закона за Хрватску.

§ 155.

Осигурање темељне главнице удјелотворује се потписивањем дионица.

Утемељитељи дужни су основу друштвену уврстити у сваки потписни арак и потписати ју уз назнаку грађанскога својега сталишта и пребивалишта својега. Основа мора садржавати:

1. предмет и трајање подузећа ;
2. износ темељне главнице ;
3. број и номиналну вриједност дионица и приоритетних
обвезница, које се евентуално имаду истодобно издати ;
4. запорни рок потписивања ;
5. у колико утемељитељи или ине особе желе друштву
приступити улошком таквим који се не састоји у готовом
новцу, уложак тај и његову вриједност ;
6. погодности, што се имају дати утемељитељима или
иним особама.

Утемељитељи јамче солидарно за истинитост у основи наведених података.

Види § 150. закона за Хрватску.

§ 156.

Потписивање има се учинити особно или по пуномоћнику.

Пригодом потписивања има се, у колико није у основи већа уплата увјетована, платити на сваку потписану дионицу 10 постотака номиналне вриједности у валути, какова је устављена у основи.

На већу уплату не могу се потписиватељи, односно њихови правни насљедници, придржати прије обдржања конституирајуће главне скупштине.

Потписивање дионица, противно прописом који су углављени у овом параграфу сматрају се ништетним.

Види § 151. закона за Хрватску.

§ 157.

Утемељитељи јамче потписаватељима или њиховим правним насљедницима за уплаћене новце на дионице дотле солидарно док не буду одријешени од тога закључком конституирајуће главне скупштине (§ 159).

Види § 152. закона за Хрватску,

§ 158.

Потписаватељ дионица јамчи безусловно за уплату читаве номиналне вриједности од дионице три године дана од дана, којег се упише друштвени уговор у трговачки регистар. Од те обвезе не може се исти ријешити нити тим, ако пренесе своје право на кога другога, а неможе га такођер, осим случаја § 224., ни друштво од тога ослободити.

Види § 153. закона за Хрватску.

§ 159.

Утемељитељи имају за два мјесеца, рачунајућ од запорнога рока за потписивање, сазвати потписаватеље у конституирајућу главну скупштину. У задатак ове скупштине спада:

1. Увјерити се, да је темељна главница ваљаним потписивањем и уплатом осигурана;

2. углавити правила и створити закључак о погодби, која је можебит утаначена с утемељитељима или иним особама;

3. створити закључак о конституирању или о неконституирању друштва;

4. изабрати равнатељство друштва у колико није већ именовано по § 195. овог закона, а тако и вијеће надзорно;

5. учинити расположбу о одговорности утемељитеља, установљеној у § 157.

Ако се главна скупштина не сазове за два мјесеца, или ако је потписивање остало безуспјешно, могу тад потписиватељи захтијевати, да им се уплаћени новци поврате без одбитка. На поврату новаца обвезани су утемељитељи солидарно.

Види § 154. закона за Хрватску.

§ 160.

Конституирајућа главна скупштина сматрати ће се само онда таковом, да створити може закључак, кад јој присуствује, буди особно или по пуномоћницима, барем седам таквих потписиватеља, који заступају барем четвртину те мељне главнице.

У овој скупштини подијељује свака потписана дионица један глас, но више од 10 гласова не може нитко имати.

Закључак ствара се апсолутном већином гласова.

Види § 155. закона за Хрватску.

§ 161.

Ако утемељитељ или потписиватељ не обећа својим потписом уложити новац у готову, већ коју ствар, или ако направе или ина имовина које треће особе уз наплату становите цијене прећи има у иметак друштва што ће се засновати, установит ће тад конституирајућа главна скупштина вриједност улошка; она опредијељује уједно и број дионица које се дати имаду за преузете предмете, или цијену под коју ће се примити упитни предмети.

Главна скупштина неможе ипак повисити цијене улошка, какова је установљена у основи.

У том обзиру допустне углаве, а тако и оне посебне погодности, које се осигуравају утемељитељима или иним особама: тер које не могу се уз именоване уложника уврстити у правила, иначе неимају исте за друштво никакове моћи обвезне.

Ако у улошке или к направама, што се преузети имаду, спадају непокретнине или рудници, који сачињавају предмет јавне књиге, има се тад у правилима напоменути, код којег су уреда уписани, да ли и који су на њима терети, и кад или по измаку којег рока одказнога имаду се ови потоњи по уговору повратити.

При стварању овога закључка неима учесник никаквога гласа.

Види § 156. закона за Хрватску. — Види Наредбу Земаљске Владе за Босну и Херцеговину од 5 децембра 1911 бр. 218386/IV.

§ 162.

У правилима мора се свакако установити слиједеће:

1. твртка и сједиште друштва;
2. предмет подужећа и трајање друштва;
3. количина темељне главнице;
4. број и номинална вриједност дионица и дијелова дионичних, а тако и околност, да ли дионице гласе на име или на доносника;
5. начин, како се имаду уплаћивати дионице и посљедице занемарене уплате;
6. углаве, учињене у смислу предидућег параграфа;
7. количина и номинална вриједност првенствених обвезница, што се евентуално имаду издати истодобно са дионицама, и количина камата, што се од њих плаћати буду имале, начин отплате, а тако и преимућства, која припадају посједником оваквих приоритетних обвезница;
8. начин о сазивању главне скупштине, мјесто и рок њезина обдржавања, дјелокруг, ред расправљања начин о стварању закључака; а тако и установа о том, што има бити у случају, ако сазвана главна скупштина није била способна створити закључак;

9. право гласа дионичара и начин, како ће се вршити исто;
 10. начин, како се изабере равнатељство, дјелокруг његов и трајање дјеловања његова;
 11. устројство надзорнога вијећа и трајање дјеловања његова;
 12. начин, како се потписује твртка;
 13. начела, по којих се мора састављати и прегледавати биланца;
 14. начин, како се има установити и раздијелити добитак;
 15. начин, како се имаду чинити обзнане друштвене;
 16. установа о том, како ваља поступати у сврху да се поравнају размирице, које настану из одношаја друштвенога.
- Види примедбу уз § 157. зак. за Хрватску.

§ 163.

Правила, а тако и потврдна исправа имаду се ради тога, да се упишу у трговачки регистар и обзнане, предати оному окружном суду, у којег подручју налази се сједиште друштва. Суд имаде прије, него што се предузме упис, просудити, да ли правила одговарају захтјевима овога закона. Обзнана има садржавати:

1. датум правила;
2. твртку и сједиште друштва;
3. предмет подужећа и трајање друштва;
4. износ темељне главнице, број и номиналну вриједност дионица и дијелова дионичких, а тако и навод колик је износ јурве уплаћен, односно углаве правила, које се по § 161. одnose на уложак;
5. број и номиналну вриједност приоритетних обвезница, што ће се евентуално имати издати;
6. установу да ли дионице гласе на име или на доноситеља;
7. начин, како се потписује твртка;
8. начин, како се обзнањују закључци друштвени.

Види § 154. и 165. овог закона и примедбу уз § 158. зак. за Хрв.

§ 164.

Пригодом пријаве за упис у регистар трговачки треба доказати :

1. да је цијела темељна главница подписивањем осигурана;

2. да су подписиватељи у право доба сазвани били у главну скупштину;

3. да су у име осигуране темељне главнице уплаћени новци, што су потребити за конституирање друштва. Упис није слободно предузети, све дотле док се не уплати барем 30 постоака у истину;

4. да је равнатељство, изузам случај § 195., и надзорно вијеће изабрано у смислу правила;

5. да је друштво фактично конституирано, и евентуално да су углаве, наведене у § 161., закључком главне скупштине одобрене.

Овај поднесак имаду чланови равнатељства при надлежном суду власторучно потписати или предложити у овјеровљену облику.

Свака даљна уплата на темељну главницу има се ради уписа и обзване пријавити суду.

Правила имаду се ради уписа у трговачки регистар предложити такођер и оному окружном суду, у којег подручју друштво има подружницу.

Чланови равнатељства имаду се на обдржавање ових прописа придржати уреда ради уз пријетњу новчане глобе, установљене у § 23.

Параграф 23. Трг. Зак. гласи : Ко не задовољи уставима овога закона у погледу уписа твртке, има га на то надлежни суд уреда ради придржати глобом до 500 фор.

Пригодом одмјерења новчане глобе имаде се дотичној странки уједно ради обаве уписа одредити рок од двије недеље дана, иза којег ће се, кад безуспјешно измине, утјерати новчана глоба путем оврхе. Одмјерена, ну неутјерива новчана глоба не може се промијенити у затвор.

На сличан начин има се — не дирајућ у установе § 26. — поступити и проти оним, који се неовлаштено послуже којом год твртком.

Види § 226. овог зак.

§ 165.

Прије него што влада одобри друштво дионичарско и прије него што се друштво дионичарско није уписало у регистар трговачки и упис обзнанио, неће се сматрати друштво дионичарско као постојеће. Прије уписа и обнародовања издане дионице или дијелови дионични ништетни су и издаваатељи њихови одговорни су солидарно за сваку штету, проузроковану издањем.

Оне особе, које прије уписа и обнародовања узраде у име друштва, одговорне су особно и солидарно.

Види примедбу уз § 160. зак. за Хрватску.

§ 166.

Ако се пријави суду, да чињеница, коју би требало било уписати, није у право доба уписана, имат ће тад суд на такве пријаве, просудив прије стање ствари, проти оному, који је дужан био поднијети пријаву ради уписа, одмјерити новчану глобу.

§ 167.

Ако друштво дионичарско набави или у залог узме властите дионице, те из тога настане штета за вјеровнике друштва, одговорни су тад чланови равнатељства за ту штету солидарно. Изнимка од тога има само онда мјеста, кад се набаве дионице ради смањења темељне главнице, у којем случају мјеродајне су установе § 224.

Види § 226. овог и примедбу уз чл. 32. зак. за Србију.

§ 168.

Друштво дионичарско не може прије потпуне уплате првобитно изданих дионица издавати нових дионица.

Нове дионице, које се издаду прије потпуне уплате, ништетне су и издаваатељи њихови одговорни су особно и солидарно за сваку штету, која би могла настати из издања.

Види примедбу уз § 162. зак. за Хрватску.

ОДСЈЕК ДРУГИ

ПРАВНИ ОДНОШАЈИ ДИОНИЧАРА

§ 169.

Сваком дионичару припада поразмјеран дио имовине друштвене.

Дионичар не може, — изузам случај заглавне тачке § 159., — захтјевати уплаћени износ натраг, и има, док траје друштво, право само на онај чисти добитак, који се по правилима има раздијелити међу дионичаре.

Види примедбу уз чл. 163. зак. за Хрватску.

§ 170.

Дионице могу гласити или на определијељено име или на доносиатеља, него пако имају гласити свагда на определијељену своту новчану и сматрати се нераздијељивим. Дионице или дијелове дионичне слободно је ипак издавати на доносиатеља истом онда, кад се уплати потпуни износ номинални.

На оним дионицама и дионичним напутницама, што се издају прије потпуне уплате вриједности номиналне, имаде се јасно назначити фактично уплаћена свота. Овакове дионице и дионичне напутнице имаду гласити на име.

Види примедбу уз § 164. зак. за Хрватску.

§ 171.

Кamate и дивиденде од темељне главнице није допуштено нити осигурати а нити исплаћивати дионичарима; само оно може се пораздијелити међу дионичаре, што полаг годишње биланце остане као чист добитак.

Међутим могу се уз вријеме, определијељено у правилима, које је потребито за приправу подузећа до започетка потпунога дјеловања на корист дионичара уговорити камате.

Дионичари неимају, док се губитком умањена темељна главница ненадопуни изнова никакова права на дивиденду.

Види примедбу уз § 165. зак. за Хрватску.

§ 172.

Установе §§ 167. и 171. овога закона немају се управљати на приоритетне обвезнице, што их је издало које друштво дионичарско.

Приоритетне обвезнице могу се искупити и могу се од њих плаћати унапријед одређене годишње камате.

Које предности припадају приоритетним обвезницама напрема дионицама, установљују правила, а гледе евентуално кашње емитирати се имајућих обвезница главна скупштина.

Види примедбу уз § 166. зак. за Хрватску.

§ 173.

Дионичари немогу се придржати, да поврате у доброј вјери дигнуте дивиденде.

Види примедбу уз § 167. зак. за Хрватску и прим. уз чл. 8. и 34. закона за Србију.

§ 174.

Дионичари нису дужни, к сврхама друштва и обвезама његовим притицати иним чим, него уплатом номиналне вриједности њихових дионица, какова је установљена по правилима.

Види примедбу уз § 168. зак. за Хрватску.

§ 175.

Дионичар, који у право доба не положи уплате, што отпадају на његове дионице, дужан је по закону платити задоцне камате.

У осталом стоји просто друштву, за случај занемарења уплате, без обзира на ине законите посљедице, у правилима установити одређену казан конвенционалну, или у њих изрећи, да у заостатку налазећи се дионичар губи права, стечена уписивањем и положене уплате.

Види примедбу уз § 169. зак. за Хрватску.

§ 176.

Ако у правилима није установљена особита форма, како се има управљати позив на уплату, обављати ће се позив начином, који одређују правила за обнародовања друштвена.

Него права дионичара могу се уопће прогласити угаслими само у случају, кад се позив на уплату трипут прогласи у листовима, назначеним у правилима, евентуално путем службенога листа, и то последиједњи пут барем четири недјеље прије запорнога рока, који је предидељен за уплату.

Види примедбу уз чл. 35. закона за Србију.

§ 177.

Ако се прогласи, да је дионица поради задоцњеле уплате ништетна, неможе се даље право потјерати проти нехајну дионичару. Овим се не дира у јамчење потписиватеља у смислу § 158.

§ 178.

Пренос дионица, гласећих на доноситеља, обавља се предајом њиховом.

Види примедбу уз § 172. зак. за Хрватску.

§ 179.

Дионице, гласеће на име, имаду се уз назнаку имена и пребивалишта њихова посједника уписати у друштвену књигу дионица.

Пренос таквих дионица може се, истина, обавити на-леђем, него посједник сматрати ће се, у колико неодређују правила инако, напрема друштву само тада легитимованим, кад је пренос уз предложење дионице записан у друштвену књигу дионица.

Друштво није обвезано испитивати истовјетност налеђа.

Дионичар остаје успркос преносу до износа још неплаћене вриједности од дионице све дотле обвезан, док нови посједник nebude уписан у друштвену књигу дионица.

Предстојеће установе ваљају такођер и за међутомне дионице.

Види примедбу уз § 173. зак. за Хрватску.

§ 180.

Дионичар или више дионичара, који заступају десетину темељне главнице, могу плативши унапријед трошкове и положивши дионице своје захтијевати при надлежном суду, да вођење послова друштвених испитају вјештаци и да им се приопћи успјех испитивања. Положене дионице имаде до заглављене истраге придржати суд.

Види примедбу уз § 175. зак. за Хрватску

ОДСЈЕК ТРЕЋИ

ГЛАВНА СКУПШТИНА

§ 181.

Сва права, која дионичаром припадају у пословима друштвеним, извршује укупност дионичара у главној скупштини.

Види примедбу уз § 176. зак. за Хрватску.

§ 182.

Главна скупштина има се сваке године барем једанпут сазвати. У сваком распису имаду се назначити предмети главне скупштине. Ваљани закључци могу се створити само о тако навјештеним предметима. Изнимка у том обзиру имаде мјеста гледе предлога, да се сазове нова главна скупштина те у оном случају, кад су у главној скупштини заступани сви-колики дионичари.

Види примедбу уз § 177. зак. за Хрватску.

§ 183.

На дневни ред годишње редовите главне скупштине има се ставити полагање рачуна о изминулој пословној години.

Главна скупштина, на које је дневни ред стављено полагање рачуна, има право предузети све, што јој се поводом положених рачуна односно на дозвољивање или ускрату одријешења, на манисање рачуна у појединим тачкама, на дигнуће равнатељства или надзорнога вијећа, на закључак о правима узвратним и на све у ту сврху сходне мјере узвиди потребитим.

§ 184.

Ако правила овисним чине право гласа од посједа већине дионица, то има ипак уз све то сваки посједник мањег броја дионица право, да особно учествује у главној скупштини.

§ 185.

Главној скупштини предсједа предсједник равнатељства или његов намјесник. Ако овај није присутан, изабира си тад предсједника главна скупштина.

§ 186.

Главна скупштина, коју су сазвали друштвени органи по закону и правилима, те која се је у истину састала, не може се прије, него што је ријешила свој дневни ред, опет распустити другчије, ван улијед закључка главне скупштине.

§ 187.

У колико правила не установљују што другчије, може дионице кога другога заступати само дионичар друштва. Него овај пропис неима се упорављати, кад супруг заступа дионице своје супруге, отац дионице своје ћеце, тотор дионице свога штићеника, прокуриста дионице својега господара.

§ 188.

Дионичар или дионичари, који заступају десети дио те мељне главнице, могу у свако доба, назначив разлог и сврху захтијевати, да се сазове главна скупштина. Ако овому за-

хтијеву незадовољи за осам дана орган, имајући права сазивања, расписати ће на прошњу дотичнога или дотичних особа главну скупштину суд.

Ако правила чине гореспоменуто право зависним од посједа мањег дијела темељне главнице, мјеродајне су овамо односеће се установе правила.

Види примедбу уз § 178. зак. за Хрватску.

§ 189.

Предмети, о којима главна скупштина у сваком случају одлучити има, јесу:

1. избор — изузам случај § 195. — и дигнуће равнатељства и вијећа надзорнога, подијељивања апсолуторија истима, а тако и одобрење иступа којег члана равнатељственога у случају § 205.

2. прегледање рачуна, установљење биланце и раздијељење добитка;

3. сједињење с другим друштвом дионичарским;

4. склапање уговора, којима је сврха, да се сви послови друштвени од два или од више друштава дионичких воде на заједнички рачун (уговори картелни);

5. обаљење или повишење темељне главнице;

6. развргнуће друштва и постављање ликвидатора; напокон

7. преинака правила.

Види § 193. овог закона и примедбу уз § 179. закона за Хрватску.

§ 190.

Ако је у друштвеним правилима за становите закључке (повишење темељне главнице, сједињење, развргнуће и т. д.) прописана већа већина гласова, него што је апсолутна, или учествовање барем некога становитога броја дионичара слободно је промијенити ове установе само оном већином гласова, који су за оне закључке прописани односно уз суделовање барем наведенога броја дионичара.

§ 191.

О свакој главној скупштини имаде се водити записник, у који се имаду уврстити имена присутних дионичара и број дионица, што их они заступају. Записник тај главне скупштине имаде равнатељство без одвлаке предложити надлежном суду у изворнику или у овјеровљену препису.

Види примедбу уз § 180. закона за Хрватску.

§ 192.

За закључке главне скупштине, који се тичу преинаке правила друштвених или сједињења друштва с којим другим друштвом дионичарским изискује се за њихову ваљаност да их одобри влада.

Такове закључке уједно с исправама које их потврђују, а тако исто и закључке главне скупштине, којима се одређује развргнуће друштва, имаде равнатељство ради уписа у трговачки регистар пријавити надлежном суду.

Суд имаде прије, него што ријеши о упису, просудити, да ли створени закључци одговарају правилном и установама овога закона. Прије обављења уписа немају правне кријепости створени закључци.

О упису закључка главне скупштине, којим се одређује развргнуће друштва, имаде суд обавијестити земаљску владу.

Обзнанити потребно је учињени упис само онда, ако се тим уписом промијењује штогод што је садржано у пријашњој обзнани.

Гледе правне кријепости створених закључака напрама трећим особама вриједе установе §§ 10. и 21. овога закона.

Одредба § 10. гласи :

Напрама трећим особам имаду у трговачке регистре учињени уписи ваљаност од дана, којег је изишло обнародовање у службеном листу, Незнањем обављенога обнародовања не може се нитко испричавати.

А § 21. гласи :

Кад се преиначи или кад угасне твртка, или настане промјена у особи власника твртке, има се то пријавити ради уписа у регистар трговачки и ради обнародовања.

Ако преинака или угаснуће твртке није уписано у трговачки регистар и није ни јавно обзнањено, може се онај, при ком су настали ови догађаји, у толико само послужити се њими проти кому трећему, у колико може доказати, да су ти догађаји овому били познати.

§. 193.

Закључком главне скупштине немогу се промијенити установе, које су гледе предмета за подузеће, гледе трајања друштва дионичарскога и његова можебитнога наставка узете из основе (проспекта) у правила.

Види примедбу уз § 179. закона за Хрватску.

ОДСЈЕК ЧЕТВРТИ

РАВНАТЕЉСТВО И НАДЗОРНО ВИЈЕЋЕ

§ 194.

Послове друштва обавља равнатељство, које може са-стојати од једне или више особа, тер се изабира између дионичара или иних особа уз плаћу или без плаће.

Чланове равнатељства може главна скупштина, недирајућ у евентуално право на накнаду штете дигнути у свако доба.

Види примедбу уз § 182. и 183. закона за Хрватску.

§ 195.

Прво равнатељство могу именовати утемељитељи. Учињено именовање, које бити може највише на три године, има се разговијетно напоменути у основи.

Види примедбу уз § 183. закона за Хрватску.

§ 196.

Чланови равнатељства имаду се ради уписа у трговачки регистар без одвлаке пријавити надлежном суду. Истодобно

с овом пријавом дужни су чланови равнатељства дати овјеровити при суду своје потписе или их предложити у овјеровљену облику.

Свака промена у равнатељству има се исто тако ради уписа у трговачки регистар пријавити надлежном суду.

Гледе правне кријепости таквих промјена напроти трећим особама имаду се упорављати установе § 45. овога закона.

§ 45. гласи :

Угаснуће прокуре имаде господар пријавити ради уписа.

Ако се угаснуће прокуре неубиљежи у трговачки регистар и јавно не прогласи, моћи ће господар тим послужити се проти трећој особи само у толико, у колико је кадар доказати, да је овој потоњој при склапању посла било познато угаснуће прокуре.

Види примедбу уз § 184. закона за Хрватску.

§ 197.

Равнатељство потписује твртку друштва по пропису правила. Потпис твртке обавља се тако, да на то овлаштени ставе уз твртку друштва свој потпис.

Види примедбу уз § 185. закона за Хрватску.

§ 198.

Друштво дионичарско напрама областима и трепим особама заступа равнатељство.

За ваљаност достава, тичућих се друштва довољно је, да су учињене у руке којег члана равнатељства.

Види примедбу уз § 186. закона за Хрватску.

§ 199.

Чим се из књига или из биланце покаже, да је друштво изгубило половицу своје темељне главнице, имаде равнатељство одмах расписати главну скупштину у сврху, да узмогну дионичари створити закључак о даљњем опстанку или о развргнућу друштва.

Ако се ипак покаже, да имовина друштвена неподмирује дугове, имаде тад равнатељство учинити пријаву надлежном суду ради расписа стечаја.

Види примедбу уз § 187. закона за Хрватску.

§ 200.

Из послова, што их равнатељство склопи у име друштва, настају друштву права и обвезе. При том нечини никакове разлике, да ли је посао изрично склопљен у име друштва, или да ли се он полаг опстојећих околности имаде према вољи уговарајућих странака сматрати склопљеним за друштво.

Према трећим особама нису чланови равнатељства особно одговорни за дјела, која су учинили у име друштва или за обвезе, које су прихватили за друштво.

Види примедбу уз § 188. закона за Хрватску.

§ 201.

Равнатељство дужно је напрама друштву држати се стега, које су правила или закључци главне скупштине стављене у погледу заступања друштва.

Ако чланови равнатељства прекораче границе своје власти или узраде проти установама овога закона или проти правилима, јамче тад солидарно оштећенику за сваку тим насталу штету и у оном случају, кад се расположеба, стојећа у оприједи са законима или правилима, оснива на закључку главне скупштине.

Види примедбу уз § 189. закона за Хрватску.

§ 202.

Сваки члан равнатељства обвезан је, у пословима друштвеним радити марљиво и брижљиво као врстан трговац.

Јамчи он друштву за штету, која друштву настане кривњом његовом.

§ 203.

Стеге, углављене у правилима или у закључцима главне скупштине за равнатељства о повласти гледе заступања, неимају правне кријепости прама трећим особама.

§ 204.

Чланови равнатељства одговорни су за закључке и одредбе равнатељства такођер и онда, кад нису удиоништвоваали у стварању закључака.

Одговорност не пада на онога члана, који проти закључку или одредби, чим је о њих дознао, просвједује и просвијед тај пријави надзорном вијећу.

Види примедбу уз чл. 46. закона за Србију.

§ 205.

Кад број чланова равнатељства спадне на број, који је прописан у правилима за ваљаност закључака, могу правно ваљаним начином одрећи се чланови равнатељства својега звања само у главној скупштини (189., тач. 1.).

§ 206.

Вођење послова друштвених, као и заступање друштва гледе вођења послова може се повјерити такођер и иним пуномоћником или чиновником друштвеним.

Гледе истих имаду у опће ваљаност установе овога закона, тичуће се пуномоћника трговачких.

§ 207.

У парницама, које се подићи имају услијед закључка главне скупштине проти члановима равнатељства или вијећа надзорнога, заступати имаду друштво пуномоћници који се изаберу у главној скупштини.

Ако се с којег год разлога непоставе у главној скупштини пуномоћници, наименовати ће тад исте надлежни суд уреда ради.

Види примедбу уз § 197. зак. за Хрватску.

§ 208.

Равнатељство је обвезано настојати, да се књиге друштвене воде редовито и имаде годишњу биланцу, коју је просудило надзорно вијеће уједно с извјешћем, што се подастрјети има главној скупштини, обнародовати на осам дана прије главне скупштине.

Поврх тога има равнатељство један изворни примјерак од биланце, коју је одобрила главна скупштина, безодвлачно предложити надлежном суду. Свакому је просто загледати у предложену биланцу.

На обдржавање ових прописа имаде придржати чланове равнатељства надлежни суд уз пријетњу новчане глобе, устављене у § 229.

Види примедбу уз § 198. зак. за Хрватску.

§ 209.

Надзорно вијеће мора бити састављено барем од три члана.

То надзорно вијеће може се први пут изабрати највише на годину дана, иза тога пако највише на три године.

Награда члановима надзорнога вијећа може се углавити становитим износом и неможе у ниједном случају састојати у суразмијерном дијелу на добитку друштвеном.

Чланове надзорнога вијећа може, недирајућ у евентуално право на накнаду, у свако доба дигнути главна скупштина.

§ 210.

Надзорно вијеће надгледа вођење послова друштвених у свим му гранама; ради тога власно је прибавити си у свако доба обавијест о течају послова друштвених и прегледати књиге, списе и благајне друштва.

Надзорно вијеће имаде испитивати годишње рачуне и биланцу, а тако и предлоге о раздиоби добитка и о том сваке године предложити извијешће главној скупштини. Без тога извијешћа неможе главна скупштина створити ваљана закључка о раздиоби добитка.

Кад надзорно вијеће, вршећи службено пословање своје, опази, да су издате закону или правилима противне одредбе, или да је што пропуштено, чим се наноси штета интересима друштвеним, или да постоје злоупрабе, дужно је тад без одвлаке сазвати главну скупштину.

Види примедбу уз § 195. зак. за Хрв.

§ 211.

Дужност је равнатељства, важне ствари пословне или друштвене не овршити по могућности прије, него што је са-слушало надзорно вијеће.

Упореди с чл. 49. зак. за Србију. Види примедбу уз тај члан.

§ 212.

Чланом равнатељства или вијећа надзорнога неможе бити :

1. тко је осуђен ради злочина или ради преступка, настала из похлепе за добитком, све дотле, док траје казна или правне последице казне ;

2. онај, над којег је имовином отворен стечај, или који је правно неспособан управљати самостално имовином.

Кад наступи који од ових случајева престаје само по себи право чланства. Суд имаде дотичника, евентуално уреда ради избрисати између чланова равнатељства или вијећа надзорнога.

Упореди са чл. 38. зак. за Србију.

§ 213.

Чланови вијећа надзорнога обвезани су солидарно на накнаду штете, кад пропусте испуњење дужности својих, установљених у § 210., или кад се њиховим знањем и без њихова приговора :

1. непазећ на законите установе потпуно или дијеловито исплати натраг дионичаром темељна главница, или кад друштво дионичарско стече властите дионице друштвене или их прими у залог, у колико из тога настане штета за вјеровнике друштва;

2. кад се плате камати или дивиденде, којих напрама установам § 171., није било слободно платити.

Види примедбу уз чл. 32. зак. за Србију.

§ 214.

За састављање биланце мјеродавни су прописи слиједећи:

1. имовина друштвена има се уврстити у вриједности, која одговара вриједности, што су ју имали поједини предмети последиједњи дан пословне године;

2. папире, течај има ући, треба у правилу уврстити у биланцу по оном течају, што су га имали последиједњи дан пословне године; папире пако који се вуку жријебањем, слободно је уврстити у биланцу највише оним износом, који је за предстојеће прво вучење установљен као најмањи утржни износ за извучене папире, а друге течај имајуће папире, на супрот највише оним износом, којим су купљени;

3. од трошкова за прво устројење може се само толико уврстити међу тражбине друштвене, да ће се, раздијелив ове трошкове једнако, подмирити исти сасвим најдуље уз изминуће првих пет пословних година:

4. темељна главница и можебитна причувна заклада друштвена имаду се уврстити међу дугове;

5. двојбене тражбине имаду се уврстити у рачун полаг вјеројатне вриједности њихове, неутјериве пако тражбине отписати;

6. добитак или губитак, што настане онда, кад се сравни стање активно и пасивно, имаде се посебно назначити на свршетку биланце.

Види и чл. 71. зак. за Србију.

§ 215.

За исправно састављање годишње биланце, што је предложена главној скупштини су одговорни солидарно чланови равнатељства и вијећа надзорнога.

ОДСЈЕК ПЕТИ

РАЗВРГНУЋЕ ДРУШТВА ДИОНИЧАРСКОГА

§ 216.

Друштво се дионичарско развргава :

1. изминућем времена, на које је друштво склопљено ;
2. услијед закључка главне скупштине ;
3. услијед сједињења ;
4. услијед отворења стечаја, и
5. услијед пресуде (§ 241.).

Види чл. 81. зак. за Србију.

§ 217.

Развргнуће друштва имаде, изузам случај стечаја и пресуде, пријавити равнатељство под пријетњом новчане глобе, установљене у § 23., надлежном суду ради уписа у трговачки регистар и ради обзнане.

Уједно имаде друштво у листовима, који су одредијељени за уврштавање огласа друштвених, евентуално у службеном листу, трипут огласити развргнуће и позвати вјеровнике друштвене, да пријаве, тражбине своје за шест мјесеци, рачунајући од трећега уврштења.

§ 218.

Ако се друштво развргава по изминућу времена или услијед закључка главне скупштине (§ 216., тачка 1. и 2.), имаде се предузети ликвидација, при којој, у колико није правила или закључком главне скупштине учињена ина која одредба, дјелују као ликвидатори чланови равнатељства.

Наименовање за ликвидатора може главна скупштина опозвати у свако доба.

О пријави и о правном одношају ликвидатора имаду се упорављати установе §§ 114. до 118., 200. и 201., него ипак тако, да пријаву учинити има равнатељство.

У дужност вијећа надзорнога гледе надгледања недира се за трајања ликвидације.

Види чл. 83. закона за Србију

§ 219.

Имовина развргнутога друштва има се, пошто су нами- рени дугови, раздијелити међу дионичаре по размјерју дио- ница њихових. Раздијелба не може се ипак у истину провести прије изминућа шест мјесеци, рачунајућ од трећега обнародо- вања огласа, поменута у § 217.

Види § 204. зак. за Хрватску и чл. 86. зак. за Србију.

§ 220.

Вјеровници друштва, који се могу сазнати из друштвених књига или су иначе познати, имаду се посебном обавијести, и ако то није упутно, позвати обзнаном, да пријаве тражбине своје. Ако то остане без успјеха, имаду се тражбине у готову новцу положити при надлежном суду.

Исто ваља и гледе још недоспјелих обвеза и тражбина пријепорних. Од тога имаде изнимка онда мјеста, кад се раздиоба имовине друштвене до изравнања напоменутих об- веза и тражбина остави ин суспенсо, или кад се вјеровником пружи довољна сигурност.

Чланови надзорнога вијећа и ликвидатори јамче соли- дарно за сва плаћања, која су учињена проти горњим уста- новам.

Види чл. 82. и 87. зак. за Србију и § 205. зак. за Хрватску.

§ 221.

Ликвидатори имаду барем сваке године о разврку друштвених послова предложити главној скупштини исказ и јавно га огласити.

Пригодом завршетка ликвидације имаду ликвидатори њезин резултат, иза како је створила закључак главна скуп- штина јавно прогласити.

Види чл. 85. зак. за Србију и § 203. зак. за Хрватску.

§ 222.

Књиге развргнутог друштва дионичарскога имаду се на десет година у похрану дати на мјесту, што ће га одредити надлежни суд.

Види чл. 88. зак. за Србију.

§ 223.

Дионичарско друштво може се разврћи сједињењем истог с другим којим друштвом дионичарским уз дате дионице овога послједњег (сједињење § 216., тачка 3.) само онда, кад на то приволи влада.

При том су мјеродајни прописи слиједећи:

1. имовина друштва, које се развргава, имаде се долге разлучено управљати, док не буду намирени или осигурани вјеровници његови. Управљање само обавља насупрот равна-тељство новог друштва;

2. чланови онога равнатељства, које води управу, одговорни су солидарно вјеровником развргнутог друштва за разлучено управљање;

3. развргнуће друштва има се ради уписа у трговачки регистар безодвласно пријавити надлежном суду;

4. позив вјеровника развргнутог друштва може изостати или се одгодити на кашње вријеме, но фактично сједињење имовине не смије се поднипошто извести прије измака рока, наведеног у § 219.

Види чл. 89. зак. за Србију.

§ 224.

Темељна главница може се обалити: прекупом и усмрт-бом властитих дионица, отпустом још неплаћених плаћања дионих, повратком у готову новцу и обаљењем номиналне вриједности дионица.

У колико се такво обаљење не обавља путем жриebaња, како је исто установљено у првобитним правилима, потребит је за то обаљење вазда закључак главне скупштине, привола владе и дозвола надлежног суда.

Суд може у такву случају замољена обаљења дозволити само онда, кад се на темељу послједње биланце и саслушања евентуално огласом сазваних вјеровника освједочи, да друштво и обаљеном темељном главницом задовољити може свим својим обвезам.

Види § 209. зак. за Хрватску и чл. 90. зак. за Србију.

§ 225.

Ако се дионичарско које друштво распусти пресудом надлежне власти надзорне (§ 216., точка 5.), упорављати ће се тад установе §§ 218. до 222. са слиједећими преинакама:

1. ликвидаторе наименоват ће надлежни суд, којему такођер једино припада право скинути исте;

2. равнатељство, надзорно вијеће и главна скупштина престају дјеловати;

3. надлежни суд позван је, просудив прије стање ствари, подијелити ликвидаторима власт, да могу непокретна добра продати и на други који начин, а не јавном дражбом;

4. искази о свршавању посала друштвених а тако и резултат ликвидације (§ 221.) имаду се предложити надлежном суду, који ће их, ако устреба уз судјеловање вјештака, просудити и о њима створити закључак.

ОДСЈЕК ШЕСТИ

КАЗНЕНЕ УСТАНОВЕ

§ 226.

Чланове равнатељства имаде надлежни суд осудити на затвор до три мјесеца:

1. кад ради уписа правила у трговачки регистар гледе потписивања и уплате темељне главнице хотимице предложе неистинитих података;

2. кад међутимне дионице хотимице издаду на већи износ, него што је у истину уплаћен;

3. кад ради кажњива пропуста њихова, друштво дуље од три мјесеца уопће није имало надзорнога вијећа или кад није ово постојало од законито прописана броја чланова;

4. кад састављајућ биланцу поступају закону противно или кад у предлозима главној скупштини стање друштва хотимице неистинито представе или затаје стање његово;

5. кад наредe хотимице, да се криво воде записници главних скупштина;

6. кад у случају § 199. пропусте сазвати главну скупштину, дотично потражити отворење стечаја;

7. кад у пословима, придржаних главној скупштини (§ 189.) поступају самовољно.

§ 227.

У предидућем параграфу установљена казан досудит ће се такођер:

1. проти утемељитељима, који у основи објаве неистинитих података;

2. проти члановима надзорнога вијећа, кад исти своје извјешће главној скупштини о годишњим рачунима, о биланци и о раздиоби добитка хотимице оснивају на неистинитим подацима.

§ 228.

Ако постоје олакшујуће околности властан је суд у случајевима од предидућа два параграфа претворит затвор у новчану глобу до 1000 фор., која се одмјерити има посебице на свакога кривца.

§ 229.

Новчаном глобом до 1000 фор. имаду се казнити;

1 чланови равнатељства, кад проти § 208. пропусте 8 дана прије главне скупштине обнародовати биланцу и извјешће, или кад не предложи записнике главних скупштине надлежном суду;

2. орган, који је обвезан сазвати главну скупштину, кад исту скупштину не сазове барем једном сваке године;

3. ликвидатори кад проти § 221. недаду о течају ликвидације извјешћа или пропусте обнародовати коначни успјех или резултат.

§ 230.

Одмјерењем казни, установљене у §§ 226., 227. и 229., немијења се обвеза изречена у овом закону на накнаду штете.

§ 231.

Казнене установе, садржане у §§ 226., 227. и 229., неће се упорављати онда, кад је на дотично дјело по установама казнога закона ударена тежа казан.

ОДСЈЕК СЕДМИ

УСТАНОВЕ О ПОДИЈЕЉИВАЊУ ДОЗВОЛЕ И О
РУКОВАЊУ НАДЗОРНОГА ПРАВА ВЛАДЕ

§ 232.

Утемељитељи друштва дионичарских требају дозволу владе к приправним мјерама, кано ти : заметнути потписивање дионица (§ 155.), примање уплате на потписану главницу дионичарску (§ 156.) и сазивање конституирајуће се главне скупштине.

Види члан 9. закона за Србију.

§ 233.

К прошњи за дозволу за приправне мјере има се у 5 примјерака приклопити основа подузећа (§ 155.) и основа друштвених правила.

Види чл. 6. и чл. 8. закона за Србију.

§ 234.

Прије подијелене дозволе к приправним мјерам није слободно под ниједном изликом захтјевати унапријед уплаћивања за намјеравани потхват.

§ 235.

Дозвола к приправним мјерам за оснутака којег друштва дионичарскога може се подијелити само онда, кад је :

1. сврха друштва допуштена ;

2. кад молитељи за дозволу дају по својим особним и, гдје је то од потребе, такођер по својим одношајима имовинским подпуну сигурност, да ће се подхват оживотворити;

3. кад основа подузећа не стоји у протусловју с јавнима обзири.

Види чл. 6. и 8. закона за Србију.

§ 236.

При подијељивању дозволе к приправљајућим мјерам имаду се означити промјене, што можебит, потребне узбуду у нацрту правила, а тако и ини увјети, под којима је сазвати слободно конституирајућу главну скупштину (§ 159.), те се има такођер и установити вријеме, до кад ће ваљати ова дозвола.

§ 237.

По обдржаваној конституирајућој главној скупштини имаде се замолити од владе потврда друштва и закључених правила друштвених.

К молби имаде се приклопити овјеровљени записник главне скупштине и 5 примјерака од правила.

§ 238.

У том, ако се потврди које друштво дионичарско, није укључена изјава, да је оснута подузећа и средства, која су одабрана за постигнуће сврхе, примјерена, или да ће подузеће давати користи, које се од њега очекују.

На саме учеснике спада, да се сами о том освједоче онако, као што је за то, потребно.

§ 239.

За промјене потврђених правила друштвених и установа, које су означене пригодом одобрења друштва, а тако и за сједињење с другим којим друштвом (§ 223.) изискује се за то, да кријепостне буду, да их је потврдила влада.

§ 240.

Сва друштва дионичарска подпадају под надзор владе, којој припада право, у њихово руковођење посала загледавати и одређивати, нека се предложе рачуни с извјешћем и биланца, а тако и ини списи тер гледати, да ли се овршују закони и наредбе, правила друштвена и установе, које су означене пригодом одобрења друштва, па ако јој се потребитим узвиди, поставити друштву владина повјереника.

Владин повјереник имаде навластито пазити на то, да друштво обдржава установе подијељене му дозволе и правила друштвених. Тај повјереник има право, присуствовати свим сједницама органа друштвених, те има закључке и одредбе, којима се вријеђају закони, наредбе, правила или установе, што су пригодом одобрења друштва означене, обуставити дотле док о њих не ријеши влада.

Земаљска влада имаде право у свим случајевима, не само уреда ради, већ такођер и на притужбу којег дионичара, ставити изван кријепости закључке и одредбе горе назначене врсти.

Проти ријешидби земаљске владе слободно је поднијети уток на заједничко министарство.

За труд, који је скопчан с надзирањем, може се наложити друштву да плати благајни државној сваке године становиту своту паушалну.

Види члан 5. закова за Србију.

§ 241.

Влада има право распустити друштва дионичарска, кад су се иста :

1. склопила без потврде, какова се за то изискује ;
2. кад им на терет иде у битним стварима прекршивање друштвених правила или установка које им је прописала област ;
3. кад нису испуњени како ваља увјети, од којих је овисила дозвола, или
4. кад наступе такове околности, у којима се по законима или из јавних обзира забранити може такођер појединим приватним особама занимање или подузеће друштва дионичарскога.

§ 242.

Прошње за дозволу к приправним мјерама. а тако и за потврду друштва дионичарских и њихових правила имаду се поднијети земаљској влади.

Рјешидба о том приуздржана је заједничком министарству, којему такођер припада и изрећи осуду о развргнућу којег друштва дионичарскога.

Из важних разлога може земаљска влада одредити обуставу дјелатности друштва дионичарскога до ријешења заједничкога министарства о развргнућу.

§ 243.

Ако се досуди, да се разврћи има друштво дионичарско, имаде тад земаљска влада о том дати обавијест надлежном суду и у исто доба одредити, да се обзиром на друштвену имовину међутим поприме примјерене опрезе.

§ 244.

Потврда друштва дионичарскога а тако и пресуда о развргнућу имаде се прогласити у службеном листу.

НАРЕДБА

ЗЕМАЉСКЕ ВЛАДЕ ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ
од 5. децембра 1911., бр. 218.386/IV.,

о постављању ревизора за оцјењивање онога, што неко при оснивању квалификованих дионичарских друштава уложи или што друштво при том преузме, и о публициету оснивачких списа.

(Одобрена отписом ц. и кр. заједничког министарства финансија у по-словима Босне и Херцеговине од 25. септембра 1911., бр. 11175/Б. Х.)

§ 1.

Ако при оснивању којег дионичарског друштва који оснивач или уписивач својим уписом не обећа готов новац, него какову ствар, или ако у току оснивања нечије направе или ине имовинске ствари за одређену цијену прелазе у имање друштва, које се оснива (§ 161. трг. зак.), дужни су оснивачи да прије конститутивне главне скупштине изнесу посебни писмени извештај (оснивачки извештај), у ком нека се тачно каже, *шта се улаже* или преузимље, од кога друштво то добива, *колико* ће се дионица за то дати или колико ће се највише платити за ствар, што се преузимље, назначивши при том све терете, које ће друштво евентуално преузети, и остале модалитете и услове, уз које се нешто улаже или преузимље. Ако друштво преузимље покретне ствари, за које се, кад се тражи концесија, још не зна, колико их је, нека се у напријед споменутом извештају барем назначи нека подлога за уставовљење цијене, за коју се исте преузимљу.

У оснивачком извештају треба објаснити правне односе свега, што се улаже или преузимање, и уједно предложити дотичне исправе (*извајшке из грунџовнице*, рударске и нафтарске књиге, *из трговачког регистра* и т. д., те привилегије и исправе о патентима, уговоре и т. д.). Надаље ваља предложити оригинале или овјеровљене преписе уговора, који су евентуално већ утврђени и по којима је друштво стекло коју имовинску ствар.

Оснивачи ће надаље у свом извештају изложити у главном, што је кадро, да покаже, да је примјерена цијена, уз коју се преузимање оно, што ће се уложити или што ваља преузети. Ако треба, да друштво преузме неко *предузеће*, које већ постоји, нека се у оснивачком извештају изложе и успјеси рада, што их је то предузеће имало у задње двије пословне године.

Извештај морају потписати оснивачи и свако, ко нешто улаже у дионичарску главницу или неку своју имовинску ствар преноси на друштво, које се оснива.

§ 2.

Оснивачи могу такођер дати, да им према даљим прописима прегледају извештај нарочита *два ревизора*.

Ако то не учине и ако јавним исправама или иначе без икакве двојбе не докажу, што су у свом извештају изложили о цијенама и иначе, власна је земаљска влада, да прије, него што ће дати затражену дозволу, нареди, *нека ревизори* прегледају оснивачки извештај.

§ 3.

О ревизорима, који ће се узимати за прегледање оснивачких извештаја, саставиће се *списак*, који ће бити изложен код трговачке и обртничке коморе у Сарајеву, да га свако види.

Прије, него што се састави тај списак, ставиће трговачка и обртничка комора приједлог, што се тиче појединих група најважнијих струка индустрије, за које треба ревизора, и броја ревизора за поједине групе. О том ће приједлогу одлучити земаљска влада.

У границама те одлуке земаљске владе сврстаће трговачка и обртничка комора способна лица по појединим групама у списак, који ће изложити, а један примјерак предложити земаљској влади.

Сваку промјену ревизора, треба забиљежити у списку и саопћити земаљској влади.

§ 4.

Ко тражи какву концесију, одабраће *ревизоре из списка*, изложеног код трговачке и обртничке коморе, и то из своје или које сродне струке индустрије.

§ 5.

Ревизори ће нарочито истраживати, да ли је све исправно и потпуно, што се излаже у оснивачком извјештају, и да ли је *примјерено*, што се даје за оно, што ће се уложити или преузети. О резултату прегледања написаће и предаће ревизори своје мнијење изложивши при том, на којој су подлози одређене и срачунане вриједности.

Оснивачки извештај треба са свима прилозима а тако и евентуално мнијење ревизора предложити конститутивној главној скупштини (§ 161. трг. зак.).

§ 6.

Концесионари су дужни, да земаљској влади предложе један овјеровљени примјерак исправе о конститутивној главној скупштини заједно с овјеровљеним преписима прилога, назначених у § 5., задњем раставку.

Земаљска ће влада тај примјерак с прилозима, пошто га прими на знање, положити код трговачке и обртничке коморе у Сарајеву, гдје ће га свако моћи видети. Ти списи о оснивању, а тако и статути друштва, затим у случају повећања дионичарске главнице доказ о упису плаћања нових дионица, а тако и текст промијењених статута и најзад доказ о апортима у новим емисијама дионица чуваће се како треба и водити у евиденцији код трговачке и обртничке коморе, која је дужна, да их свакоме покаже.

§ 7.

Ако друштво хоће, да најдаље до 3 године, откако је регистровано, склопи који уговор, којим ће неку направу, која већ постоји или ће се тек направити, а биће трајно одређена за његову радњу, или неку непокретну ствар стећи за цијену, која премашује петину основне главнице, или да се таки уговор промијени на његов терет, онда треба за то закључак главне скупштине, ако се при том не ради о куповању на силу проданих непокретнина.

Главној скупштини ваља у таквим случајима предложити извештај, који одговара прописима § 1. ове наредбе и који морају да потпишу продавци и сви чланови дирекције и надзорног вијећа.

За закључак главне скупштине, којим се одобрава такав уговор, треба квалификована већина, и то најмање трију четвртина на скупштини преданих гласова и једне четвртине целокупне дионичарске главнице.

Најдаље за три дана прије дана главне скупштине, на којој ће се коначно закључивати о тим уговорима, даће се сваком дионичару, који заиште, по један препис или отисак извештаја, споменутог у првом раставку.

§ 8.

Земаљска ће влада молбе за коначно одобрење друштва и друштвених статута (§ 237. трг. зак.) предлагати заједничком министарству што прије, и то редовито за 14 дана.

Ако се она у поједином случају из особитих разлога неби могла држати тога рока, извијестиће заједничком министарству прије, него што мине тај рок, да је предана молба и зашто је закаснила, да је предложи.

§ 9.

Ова наредба стаје на снагу онога дана, у који се прогласи.

НАРЕДБА

О ОСНИВАЊУ И ВОЂЕЊУ ТРГОВАЧКИХ РЕГИСТАРА

(одобрена 7 јуна 1883, оглашена земаљском владом
за Босну и Херцеговину дана 24 јуна 1883,
број 4173).

§ 1.

Код свакога окружнога суда имаду се за све тврдке, налазеће се у подручју суда, водити регистри трговачки.

§. 2.

Регистри трговачки јесу двоструки:

1. Регистри за тврдке инокосне, који су одређени за тврдке оних трговаца, који тјерају свој посао без другара;
2. регистри за тврдке друштвене, који су одређени за јавна, командитна и дионичарска друштва, за задруге течевне и господарствене.

§ 3.

Регистри за тврдке инокосне имаду се раздијелити полаг образаца А у осам ступаца.

У први ступац уписује се: текући број тврдке те подбројеви појединих уписа;

у други ступац: датум и записнички број судачке одлуке, којом се одређује упис;

у трећи ступац: дословни текст тврдке;

у четврти ступац: мјесто главнога настањења и подружница, ако их има;

у пети ступац: име власника (држца) тврдке;

у шести ступац: име прокуристе и ако се ради о прокури скупној, ознака тога одношаја;

у седми ступац: број писмаре;

у осми ступац: све оне околности, које се по нарави својој немогу уписати у остале ступце, навлатито: тражбине супруге из уговора женитбенога (чланци VI. и VII. уводне наредбе к трговачком закону), отворење стечаја (§ 25. трговачкога закона), опаске опредјељене у §§ 5. и 14. ове наредбе, брисање тврдке итд.

На сваки лист имаду се у правилу уписати двије инокосне тврдке једна под другом и преко ступаца попријеко текућом двоструком цртом раздијелити једна од друге.

§. 4.

Сваки каснији упис имаде се дапаче и за случај, ако се исти односи на исправак и допуњак, разлучити поразитим потезом, текућим попријеко преко свих ступаца, а празни простор свакога неиспуњено остављенога ступца прекрижити унакрст.

§ 5.

Ако је лист, опредјељен за тврдку, потпуно исписан, има се за наставак уписа отворити нови лист, у који се имаду пренијети у један редак сви још у кријепости постојећи уписи. Крај нових бројева на листу имаде се у запорки додати: „Наставак листа бр. . . .“

Подбројеви појединих уписа имаду се из нова започети.

Стари лист имаде се црвеном тинтом прекрижити унакрст, те у последњи ступац уписати ријеч „закључено“ и позвати се на нови лист.

§ 6.

Регистри за тврдке друштвене имаду се раздијелити полаг обрасца Б у осам ступаца.

У први ступац уписује се текући број тврдке и подбројеви појединих уписа;

у други ступац: датум и записнички број судачке одлуке, која наређује упис;

у трећи ступац: дословни текст тврдке;

у четврти ступац: мјесто главнога настањења и подружница, ако их има;

у пети ступац: правни одношаји друштва, навластито код јавних друштва имена другара, сталиш и обитавалиште њихово, а тако и вријеме, кад је друштво постало; код друштва командитских имена особно јамчећих другара и командитиста, напoкoн код дионичарских друштава и задруга податци, назначени потање у § 9. и 10.;

у шести ступац: имена оних, који су овлаштени потписивати тврдку, односно ликвидатора а тако и начин о вођењу тврдке и ако постоји прокура скупна, ознака тога правнога одношаја;

у седми ступац: број писмаре;

у осми ступац: све оне околности, које се по својој нарави немогу уписати у остале ступце, навластито тражбине супруга од особно јамчећих другара из уговора женитбених, отворење стечаја и опаске, одређене у § 8. ове наредбе брисање тврдке итд.

§ 7.

За свако друштво трговачко имаде се отворити читав лист регистра.

§ 8.

За дионичка друштва, а тако и за сваку задругу имаде се више узастопце слиједећих листова од регистра отворити и истодобно у трећи ступац свакога листа унапријед уписати текст тврдке.

§§ 4. и 5. имаду се упоравити и на регистре за тврдке трговачке.

§ 9.

Код дионичарских друштава имаде се уписати у пети ступац :

1. Датум и број потврдне исправе, датум правила, закључака главне скупштине, којими се правила преиначују а тако датум и број оних наредба, којими су правила или њихова промјена одобрена;
2. предмет подужећа и трајање друштва;
3. износ темељне главнице, број и именовна вриједност дионица и дијелова од дионица;
4. број и именовна вриједност приоритетних обвезница, што су можебит издане;
5. назнака, да ли дионице гласе на име или на посједатеља;
6. начин, како се обзнањују друштвени закључци (§ 193, трг. закона);
7. имена чланова равнатељства и свака промјена, што се међ њима догоди (§ 196. трг. зак.); код извањских, на тјерање послова припуштених друштва дионичарских осим тога још и имена чланова заступничтва;
8. број збирке исправа.

§ 10.

Код задруга течевних и господарствених имаду се упорављати установе § 9. с том мјером, да се у пети ступац у мјесто точкака 3., 4. и 5. има уписати :

Установа, да ли је јамчење задругара за обвезе задруге неограничено или ограничено, и ако се у потоњем случају протегне одговорност преко измјере, законом установљене (§ 255 тргов. зак.), опсег те одговорности.

§ 11.

За свако друштво дионичарско имаду се по пропису закона у извору или у легализовану облику похранити у збирку исправа, провиђену за свако друштво дионичарско посебним бројем: потврдна исправа, правила, потписни арци, исказ о

уплати дионица, записници главних скупштина, биланце а тако и отписи, којима су потврђена правила и закључци главних скупштина, што промијењују правила.

На једнаки начин имаду се за сваку задругу по пропису закона у извору или у удостовијерену облику похранити у збирку исправа, провиђену за сваку задругу посебним бројем: потврдна исправа, правила, именик задругара (§ 249. трг. зак.) искази задругара, који су сваке четврт године приступили или иступили, а тако и искази о броју отказаних пословних дијелова, надаље годишњи, абecedно поредани именици задругара (§ 265.), биланце а и отписи којима су потврђена правила и закључци главних скупштина, што промјењују правила.

У овој збирки исправа, која сачињава допуњујући дио регистра, имаде се сваки свезак провиђети натписом: „Збирка исправа бр. . . к . . . листу трговачкога регистра“.

§ 12.

За подружницу имаде се само у слиједећим случајевима отворити посебни лист:

1. Ако се главно настањење налази у подручју другога суда те је тамо већ уписано;
2. ако главно настањење спада у подручје истога суда, али тврдка подружнице несудара се ипак сасвим са тврдом главнога настањења. (§ 20. трг. зак.).

У оба случаја имаду се само прва четири ступца од регистрова листа испунити, у осмом пако ступцу ваља се позвати на онај лист трговачкога регистра, у којем је уписано главно настањење.

§ 13.

Ако се пријашњи уписи, односећи се на једну те исту тврдку, докидају каснијим уписом имаду се тад оне више не постојеће чести од пријашњих уписа на попримек прекрижити црвеном тинтом, него тако, да изворни упис остане читљив.

§ 14.

Ако инокосна тврдка пређе из посједа појединога трговца на друштво дионичарско, или с друге стране друштвена твртка на појединога трговца, ако се надаље сједиште које твртке пренесе у подручје другога суда или ако твртка сасма угасне, имаду се ове околности у посљедњем ступцу забиљежити, цијели лист у накрст прекрижити црвеном тинтом, и ако је пренос учињен на други лист, има се тај пренос разговијетним упутком назначити на крају пријањег листа и на почетку новог листа.

§ 15.

У регистрима трговачкима не смије се ништа исправити, избрисати (трти) или дометнути; пронађене погрешке имаду се исправити на темељу судачке одлуке и под новим подбројем.

§ 16.

Трговачки регистри имаду се водити у прилично дебелим, у чврсте корице везаним свезцима.

Сваки поједини свезак имаде се извана означити насловом „Трговачки регистар за твртке инокосне“ или „Трговачки регистар за твртке друштвене“; надаље имаде се број листа назначити на првом листу од свезка; свезак сам треба прошити узицом тер окрајке те узице причврстити судбеним печатом.

§ 17.

За уписане твртке имаде се оснивати абецедно казало, у којем о свакој твртци назначити треба број свезка и листа, гђе је уписана иста у регистру за твртке инокосне или за твртке друштвене.

§ 18.

Регистри трговачки за твртке инокосне и друштвене, збирка исправа, казало и сви списи, што се односе на упис, имаду се посебице у једном те истом уредовном простору похрањивати под надзором чиновника, којему је повјерено вођење регистара трговачких, па их сватко у опредијељени за то сати може разгледавати.

Уредовни сати имаду се уредити тако, да по могућности падају у исто доба, кад је уручбени записник суда отворен.

§ 19.

Преписи и сведоџбе из трговачких регистара имаду се давати свакому, који се усмено јави водитељу регистра и који допринесе потребити биљег и папир.

Овакови уредовно удостовјерени преписи могу се дати од подпуна садржаја регистарскога листа и од исправа, налазећих се у збирци исправа, и то о свем садржају њихову или само у изводу.

Уредовне свједоџбе, могу се издати о уписима, што су унешени у регистар и што постоје у крјепости; о уписима, који више неваљају, могу се ипак дати свједоџбе само запорком, да је и од кога времена угасла крепост њихова.

Уредовном свједоџбом може се такођер потврдити, да која твртка или становито означени упис не долази у регистру трговачком.

У регистратури похрањене исправе, на којима се оснива који упис, могу се такођер разгледати и од њих преписи издавати.

Издане преписе и свједоџбе имаду подписати известитељ и водитељ регистра, те се имаду провиђети уредовним печатом.

§ 20.

Уписе твртка слободно је замолити и усмено, ако закон у појединим случајевима (н. пр. у §§ 164. и 250. трг. зак.) не налаже, да се то учини писмено.

Ако се упис замоли усмено, имаду о том извјеститељ од твртке и водитељ регистра саставити записник, те му приклопити све оне исправе, које су по закону потребите за упис.

Записник овај имаду подписати молитељи, и ако нису познати ниједному од речених судбених чиновника, вјеродостојни свјedoци, који посвједочавају истовјетност особе, а тако и судбене особе. Истодобно имаду молитељи подписати и потребити број примјерака о подпису твртке.

Записник има се провидити бројем уруцбенога записника, те с прилозима, а тако и с примјерцима о подпису твртке предложити суду на ријешење.

§ 21.

Упис у трговачке регистре могу улиједити само на темељу судбенога закључка.

Одлуке, којима се дозвољује упис, имаду се написати што краће и у истим имаду се упозорити дотичне странке, да свој пословни подпис удешују свагда у сугласну облику с подписом твртке.

Водитеља регистра ваља примјерно напутити и надзирати о том, како да има уписати поједине околности у дотични дио и ступац регистра.

Примјерци о потписивању твртке имаду се интересентима издати само по обављену упису и на њих имаду потврдити извјеститељ о тврткама и водитељ регистра, да је упис обављен.

Исто таквом потврдом имаду се провиђети и они примјерци о потписивању твртке, што су их удостовјерили јавне особе.

Власници твртке могу захтијевати, да им се издаде без пристојбе десет примјерака о потписивању твртке; на образложену молбу може пак повисити суд и тај број.

Ако се примјерци о потписивању твртке поднесу молбом, ваља да те примјерке а тако и потписе твртке удостовјери јавна особа.

§ 22.

Водитељ регистра обавља одмах упис под надзором извјеститеља и потврђује иза свакога уписа у осмом ступцу својим потписом, да је обавио упис.

Овјеровљен препис свакога уписа имаде се ради обзнане безодвлачно послати уредовном листу за Босну и Херцеговину.

ОБРАЗАЦ А к § 3

Текући број твртке и подброј	Датум (дан) и записнички број одлуке којом се одређује упис	Дословни текст твртке	Мјесто главнога настањења и подружнице	Власник твртке	Прокуристе	Број писмаре	Опаска
1	2	3	4	5	6	7	8
1 1	26. 1883 3. бр.	Н. Н.	Главно настањење Подружница у	трговац са житом у	Н. Н.	350/II	овршио Н. Н. с. р.
И. Т. Д. И. Т. Д.							

ОБРАЗАЦ Б к § 6. (9., 10.)

Текући број твртке и подброј	Датум (дан) и записнички број одлуке, којом се одређује упис	Дословни текст твртке	Мјесто главнога настањења и подружнице	Правни одношаји друштва	Овлашћеници за вођење твртке, односно ликвидатори и начин пописивања твртке	Број писмаре	Опаска
1	2	3	4	5	6	7	8
4/1.	15. 1883 3. бр.	Дионичарско друштво за творење цигле у		Ово дионичарско друштво утемељено је на темељу правила, што их је прихватила главна скупштина дне 188 . и што су потврђена одписом заједничкога министарства од 188 . бр . Предмет подuzeћа: Прављење и продаја цигле. Потрајати ће: годинах. Темелјна главница: фор. раздељена у дионичах по форинтих, гласећих на име. Закључди друштвени прогласиват ће се у службеном листу. Равнатељство састоји од члана. Дне изабрани су: Н. Н., Н. Н., Н. Н., Сарајево. Збирна исправа бр.	Твртку подписују по два члана од равнатељства заједно	70/II.	овршио: Н. Н., с. р.
И. Т. Д. И. Т. Д.							

VIII

СЛОВЕНАЧКА И ДАЛМАЦИЈА

ТРГОВАЧКИ ЗАКОН

од 17 децембра 1862., Д. Л. З. Бр. 1 за 1863.

О УВОЂЕЊУ ТРГОВАЧКОГ ЗАКОНИКА.

ТРЕЋА ГЛАВА

О АКЦИОНАРСКИМ ДРУШТВИМА

ПРВИ ОДЕЉАК

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Чл. 207

Трговачко је друштво акционарско друштво онда када сви другари учествују само улозима не одговарајући лично за друштвене обвезе.

Друштвена главница дели се на акције или на акцијске делове.

Акције или акцијски делови недељиви су. Могу гласити на доносиоца или на име.

Види чл. 1. зак. за Србију. Види § 25. и 29. Акцијског Регулатива.

Чл. 208.

Акционарска друштва могу се основати само по одобрењу државне власти.

О оснивању акционарског друштва и садржини друштвеног уговора (статута) мора се саставити писмено од суда или од нотара.

За упис акција довољна је писмена изјава.

Види чл. 6., 8. и 9. зак. за Србију. Сравни с §§ 3. и 6. Акц. Рег.

Чл. 209.

Друштвени уговор који треба да се одобри, мора напосе одређивати:

1. фирму и седиште друштва;
2. предмет предузећа;
3. трајање предузећа, ако је ограничено на извесно време;
4. износ основне главнице и појединих акција и акцијских делова;

5. својства акција, хоће ли гласити на доносиоца или на име, — одређени број једних и других, као и евентуално допуштано претварање њихово;

6. начела по којима ће се састављати биланс, израчунати и исплаћивати добит, врста и начин испитивање биланса;

7. састав и постављања управног одбора и форме за легитимисање чланова управног одбора и чиновника друштвених;

8. форма у којој се врши сазивање збора акционара;

9. услови за право гласа акционара и облик у коме ће се исто вршити;

10. предмети о којима се одлуке неће моћи доносити само простом већином гласова на збору присутних акционара, већ знатнијом већином гласова или и уз друге захтеве;

11. облик у коме ће се чинити обзнане друштвене, званичне новине у којима ће се исте објављивати.

Види чл. 8. закона за Србију. Упореди са §§ 3., 5., 21.—25., 27., 46., 49., 50., 52. Акц. Рег.

Чл. 210.

Друштвени уговор и исправа о одобрењу морају се код трговачког суда, у чијем се округу налази седиште друштва, убележити у регистар и у изводу објавити.

Извод мора садржавати:

1. датум друштвеног уговора и одобрења;
2. фирму и седиште друштва;
3. предмет и трајање предузећа;
4. износ основне главнице и појединих акција и акцијских делова;
5. својства истих, да ли су на доносиоца или на име;
6. облик у коме ће се друштвене обзране вршити, као и јавни листови у којима ће се објављивати.

Ако је у друштвеном уговору одређена форма у којој ће управни одбор вољу достављати и за друштво потписивати, објавиће се и та одредба.

Види чл. 16. закона за Србију. Види § 12. Акц. Рег.

Чл. 211.

Акционарско друштво као такво не постоји пре датог одобрења и уношења у трговачки регистар.

Ако је што у име друштва рађено пре одобрења и уношења у трговачки регистар чиниоци су лично и солидарно одговорни.

Види чл. 15. и 19. закона за Србију.

Чл. 212.

Код сваког трговачког суда, у чијем округу је филијала акционарског друштва, пријавиће се оно што се односи на уношење у трговачки регистар.

Пријава мора садржавати податке означене у чл. 210., став 2. и 3.

Трговачки суд ће чланове управног одбора на испуњење ових прописа нагнати по званичној дужности под претњом казне.

Види чл. 18. закона за Србију.

Чл. 213.

Акционарско друштво као такво има своја посебна права и обвезе; оно може прибављати својину и остала стварна права на земљиште; оно може на суду тужити и бити тужено.

Оно је у редовној надлежности суда у чијем је округу његово седиште.

Види чл. 3. закона за Србију.

Чл. 214.

За сваку одлуку главне скупштине која има за предмет продужење друштва или промену одредаба друштвеног уговора, потребно је, да би важила, да се од нотара или суда озваничи и да буде одобрена од државе.

Такве одлуке и исправа о одобрењу имају се на исти начин као и првобитни уговор убележити у трговачки регистар и у изводу објавити (чл. 210., 112.).

Одлука нема правног дејства пре него што је убележена у трговачки регистар код трговачког суда у чијем је округу седиште друштвено.

Види чл. 68. закона за Србију. Види §§ 15., 16.—18., 39., 48. Акц. Рег.

Чл. 215.

Одлука о промени предмета друштвеног предузећа не може се већином доносити осим ако је то друштвеним уговором изрично допуштено.

Исто то важи и за случај када друштво престаје преношењем имовине и дугова на друго акционарско друштво у замену за акције овога последњег.

Види чл. 68. и 69. закона за Србију. Види §§ 39., 48. и 55. Акц. Рег.

ДРУГИ ОДСЕК

О ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА АКЦИОНАРА

Чл. 216.

Сваки акционар има сразмеран удео у имовини друштва.

Он не може тражити натраг уплаћени износ и има право, доклегод друштво постоји, само на чисту добит уколико се ова према друштвеном уговору има поделити међу акционаре.

Види чл. 33. закона за Србију.

Чл. 217.

Не може се одређивати нити исплаћивати акционарима интерес одређене висине; само се оно међу њих може поделити што се, према годишњем билансу, а ако је друштвеним уговором предвиђен и резервни капитал, по одбитку истога, покаже као чист претек.

Ипак се може друштвеним уговором за извесно време, које је потребно од припреме предузећа до почетка пунога пословања, условити интерес у одређеној висини.

Види чл. 33. закона за Србију. Види §§ 52. и 53. Акц. Рег.

Чл. 218.

Акционар ни у којем случају није обвезан вратити интерес и дивиденду примљене у доброј намери.

Чл. 219.

Акционар није дужан за друштвене сврхе и испуњење његових обвеза дати више него што је његов принос који је дужан према статутима дати за акцију.

Види чл. 34. закона за Србију. Види § 30. Акц. Рег.

Чл. 220.

Акционар који на време не уплати износ његове акције, обвезан је платити по праву камату на задоцњење.

У друштвеноме уговору, на случај задоцњења уплате уписаног акцијског износа или једнога његовог дела, могу се одредити уговорне казне без обзира на законска ограничења која иначе наступају; исто тако може се одредити да закасниели акционари могу изгубити своја права по упису акција и учињеним делимичним уплатама у корист друштва.

Види чл. 35. закона за Србију. Види чл. 222., 284. и 287. овог закона.

Чл. 221.

Ако у друштвеном уговору није одређена никаква нарочита форма за позив на уплату, ова ће се вршити у форми у којој ће се уопште објаве друштвене морати чинити према друштвеном уговору (чл. 29. бр. 11.).

Ипак ни у коме случају не може се акционар лишити његовога права, ако позив за уплату није објављен најмање три пут у овде означеним званичним новинама (чл. 209. бр. 11.) и то последњи пут најмање четири недеље пре крајњег рока одређеног за плаћање. Ако су акције на име и ако се без одобрења осталих акционара не могу преносити, обзнана овога позива се може учинити нарочитим писменом уместо уврштењем у званичним новинама.

Види чл. 35. закона за Србију.

Чл. 222.

Ако акције или делови акција гласе на доносиоца, примениће се следећа начела:

1. пре потпуне уплате номиналнога износа не могу се издавати акције; исто тако не смеју се за делимичне извршене уплате издавати промесе или привремене акције које гласе на доносиоца.

2. Уписивач акције безусловно одговара за уплату четрдесет процената именованог износа акције; од те обавезе не може он ни преносом својега права на трећега нити од стране самога друштва ослобођен бити; буде ли уписивач због задоцњене уплате лишен права по упису (чл. 220.) остаје он и поред тога обвезан да уплати четрдесет процената именованог износа акције.

3. Друштвеним уговором може се одредити да се и у којој сразмери по уплати четрдесет процената може допустити ослобођење уписивача од даљих уплата и да се по наступелом ослобођењу за извршене уплате смеју издати промесе или привремене акције на доносиоца.

Види чл. 26. зак. за Србију. Види § 28. Акц. Рег.

Чл. 223.

Ако акције гласе на име, онда ће се и овде применити одредбе дате код командитних друштава на акције о убежавању акција у акцијску књигу друштва и о преносу акција на друге (чл. 182., 183:).

Доклегод износ акција није потпуно уплаћен, акционар ће се преносом његовог права на другога ослободити обавезе на плаћање остатка само тада ако друштво новог имаоца прими на место акционара и овога ослободи од обвезе.

И у овом случају остаје одступели акционар још годину дана од одступања субсидиарно одговоран до висине заостатка за све обвезе почињене дотле од стране друштва.

Види чл. 30. и 36. зак. за Србију

Чл. 224.

Права која акционарима припадају у друштвеним односима, нарочито у погледу вођења послова, увида и испитивања биланса и одређивања поделе добити врше се од укупности акционара у главној скупштини.

Свака акција даје право на један глас, осим ако је друштвеним уговором друкчије одређено.

Види чл. 65. зак. за Србију. Види §§ 39. и 43. Акц. Рег.

Чл. 225.

Ако је одређен надзорни одбор, он води надзор над друштвеним пословима у свима гранама управе; он се може о току друштвених прилика обавештавати, књиге и документа у свако доба прегледати и испитивати стање касе.

Он испитује годишње рачуне, билансе и предлоге о подели добити и подноси сваке године извештај збору акционара.

Ако је у интересу друштва, он има сазвати збор акционара.

Види чл. 49. закона за Србију. Види §§ 37. и 40. Акц. Рег.

Чл. 226.

Тиче ли се вођења парнице против чланова управног или надзорног одбора, примењују се одредбе дате за командитна друштва на акције (чл. 194. 195.).

Чл. 194. Надзорни одбор је овлашћен да води парницу, која се поведе по одлуци збора акционара, против чланова који су лично одговорни. — Сваки командитист може се умешати у парницу о своме трошку. — Тиче ли се одговорности самога надзорног одбора, то он може и противно одлуци збора акционара подићи тужбу против лично одговорних другара.

Чл. 195. Кад командитисти у заједници или у заједничком интересу хоће да подигну тужбу против лично одговорних другара или против чланова надзорног одбора, заступаће их пуномоћници који се бирају на збору акционара.

Буде ли из буди каквих узрока спречен избор пуномоћника од стране збора акционара, може на тражење пуномоћнике именовати трговачки суд. Сваки командитист овлашћен је умешати се о своме трошку у парницу.

Види чл. 51, 52, и 53. закона за Србију.

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

ПРАВА И ДУЖНОСТИ УПРАВНОГ ОДБОРА

Чл. 227.

Свако акционарско друштво мора имати свој управни одбор (чл. 209., број 7.). Оно је њиме заступљено на суду и ван суда.

Управни се одбор може састојати из једнога или из више чланова; они могу бити с платом или без плате, акционари или други.

Њихово постављање може се свакад опозвати, без штете по њихово право на накнаду према постојећим уговорима.

Види чл. 37. закона за Србију. Види чл 34. Акц. Рег.

Чл. 228.

Сви чланови управног одбора морају се одмах по њиховом постављењу пријавити за упис у трговачки регистар. Уз пријаву се морају приложити њихове легитимације.

Они имају дати и свој потпис пред судом или исти у овереној форми доставити суду.

Трговачки суд ће чланове управног одбора на испуњење ових прописа нагнати по службеној дужности под претњом казне.

Види чл. 15. закона за Србију.

Чл. 229.

Управни одбор има да у форми прописаној друштвеним уговором чини изјаву своје воље и друштво потписује. Ако о томе не постоји одредба, потребан је потпис свих чланова управног одбора.

Потпис се врши на тај начин што потписници своје потписе додају уз име фирме или уз назнаку управног одбора.

Види чл. 41. закона за Србију.

Чл. 230.

Друштво стиче права и обвезе правним пословима које је у његово име закључио управни одбор ; свеједно је, да ли је посао закључен изрично у име друштва, или из околности излази да је према вољи уговорача посао имао да се закључи за друштво.

Види чл. 42. закона за Србију.

Чл. 231.

Управни одбор дужан је према друштву придржавати се ограничења установљених друштвеним уговором или одлукама збора акционара односно обима њиховог овлашћења у погледу заступања друштва.

Али ограничење овлашћења управног одбора да друштво заступа нема никаквог правног дејства према трећим лицима. Ово вреди нарочито за случај да се заступање односи на извесне послове или врсте послова или да се има вршити само под извесним околностима или за извесно време или на поједи-

ним местима, или да је потребан пристанак збора, управе, надзорног одбора или другог ког органа акционара.

Види члан 45. закона за Србију. Види §§ 34., 36. и 37. Акц. Рег.

Чл. 232.

Заклетве у име друштва полаже управни одбор.

Види члан 44. закона за Србију.

Чл 233.

Свака промена чланова управног одбора мора се под претњом казне пријавити трговачком суду ради увођења у трговачки регистар.

Према трећим лицима може се промена истаћи само уколико су у погледу ове промене наступиле претпоставке, означене у чл. 46. у погледу гашења прокуре.

Кад престанак прокуре није унесен у трговачки регистар и јавно објављен, принципал то може према неком трећем само тада истаћи, ако докаже да је то овом последњем при закључивању посла било познато.

Ако су упис и објава престанка прокуре извршени, треће лице мора против себе признати важење и престанак прокуре, докле год се из околности не покаже основаном претпоставка да му престанак прокуре при закључивању посла није био ни познат нити да је за престанак морао знати (§ 46.).

Чл. 234.

Обављање послова друштвених, као и заступање друштва у погледу вођења тих послова, може се доделити и другим пуномоћницима или чиновницима друштвеним, у том случају њихово овлашћење се одређује пуномоћјем; у случају сумње, протеже се оно на све правне радње које извођење таквих послова обично носи са собом.

Види члан 47. закона за Србију. Види § 34. Акц. Рег.

Чл. 235.

За уручивање позива и других испорука друштву довољно је кад су учињене члану управног одбора који је

овлашћен да потписује или коме чиновнику друштвеном који је овлашћен друштво заступати на суду.

Види члан 43. закона за Србију.

Чл. 236.

Збор акционара сазива се од управног одбора, у колико и друга лица нису на то овлашћена друштвеним правилима.

Види члан 37. и 56. закона за Србију. Види § 40. Акц. Рег.

Чл. 237.

Збор акционара, и осим случајева изрично побројаних друштвеним правилима, има се сазвати када то интереси друштва захтевају.

Збор акционара мора се и тада сазвати, када то један или више акционара, чије акције представљају десети део основне главнице, захтевају писменом представком, наводећи разлог и циљ сазива.

Види § 40. став 3. и 4. Акц. Рег.

Види члан 56 закона за Србију.

Чл. 238.

Сазивање главне скупштине има се обавити на начин прописан друштвеним уговором.

Сврха главне скупштине мора увек уз позив бити објављена. Не могу се доносити одлуке о предметима чије расправљање није на тај начин објављено; од тога се ипак изузима одлука о предлогу учињеном на главној скупштини да се сазове изванредна главна скупштина.

За стављање предлога и за већање без доношења одлука није потребно објављивање.

Види § 40. Акц. Рег.

Чл. 239.

Управни одбор обвезан је бринути се да се воде прописне друштвене књиге. Он мора акционарима у току првих шест месеца сваке пословне године поднети биланс за протеклу пословну годину.

За давање разрешнице управном одбору при полагању рачуна не могу се одредити лица која на ма који начин имају удела у вођењу послова.

Ова се забрана не односи на лица којима припада надзор над вођењем послова.

Види § 49. Аки Рег.

Чл. 240.

Покаже ли се из последњег биланса, да се основна главница смањила за половину, управни одбор мора без одлагања сазвати главну скупштину и о томе као и надлежну административну власт обавестити.

Власт може у томе случају прегледати друштвене књиге и према нађеним околностима наредити и распуштање друштва.

Покаже ли се да друштвена имовина не покрива дугове, управни одбор мора ово пријавити суду ради отварања стечаја.

Чл. 241.

Чланови управног одбора нису лично одговорни према трећим лицима за друштвене обавезе по пословима предузетим у име друштва.

Чланови управног одбора који прекораче границе пуномоћства или поступе противно прописима овог поглавља или друштвеног уговора, јамче лично и солидарно за штету отуда проистеклу. Ово нарочито важи ако противно одредби чл. 217. акционарима деле дивиденду или интерес, или ако још врше исплате у време кад би им морало бити познато да је друштво неспособно за плаћање.

ЧЕТВРТИ ОДСЕК

ПРЕСТАНАК ДРУШТВА

Чл. 242.

Акционарско друштво престаје:

1. кад истекне време назначено у друштвеном уговору;
2. на основу одлуке акционара озваничене од нотара или суда;

3. кад нареди управна власт, ако се основна главница смањила за половину (чл. 240.);

4. кад се друштву отвори стечај.

Одредбе овог одсека примењују се исто тако и кад престанак акционарског друштва наступи из других узрока или због одузимања државног одобрења према одредбама које важе у појединим земљама.

Чл. 243.

Престанак друштва, осим ако је последица отвореног стечаја, морају чланови управног одбора под претњом казне пријавити ради уношења у трговачки регистар; оно се мора три пута посебице објавити кроз за то одређене листове, (чл. 209. бр. 11.).

Истом објавом морају се позвати повериоци да се пријаве друштву.

Види чл. 82. зак. за Србију.

Чл. 244.

Ликвидацију врши управни одбор, ако иста није пренесена на друга лица одредбама друштвених правила или одлуком акционара.

И овде се примењују одредбе прописане за пријаву и правне односе ликвидатора код јавног ортаклука, с тим да пријаве ради уношења у трговачки регистар има извршити управни одбор.

Постављени ликвидатори се могу увек опозвати.

Види § 55. Акц. Рег. Види чл. 85. зак. за Србију.

Чл. 245.

Имовина престалог акционарског друштва по измирењу његових дугова раздељује се међу акционаре по сразмери њихових акција.

Подела се сме извршити тек пошто протекне година дана рачунајући од дана којег је објава у овде одређеним службеним листовима (чл. 243.) по трећи пут изашла.

У погледу повериоца који се могу видети из трговачких -књига или се иначе могу знати и у погледу неуређених оба

веза и спорних потраживања примењују се одредбе, дате код командитних друштава на акције (чл. 202., став 2. и 3.).

Чланови управног одбора и ликвидатори, који поступе противно овим прописима, одговорни су лично и солидарно за накнаду учињених исплата.

Чл. 246.

Трговачке књиге престалога друштва имаће се предати на чување за десет година на сигурном месту, које одреди трговачки суд.

Чл. 247.

Акционарско друштво може престати спајањем с другим акционарским друштвом (чл. 215.) само с одобрењем државне власти.

При таквој престанку долазе у обзир следећи прописи :

1. имовином друштва које престаје засебно ће се руковати све док се његови повериоци не измире или не обезбеде;

2. док траје засебно руковање имовином, остаје за друштва и даље надлежан дотадањи суд; док ће имовином руковати друго друштво;

3. управни одбор последњега друштва одговоран је повериоцима лично и солидарно за вршење оделитог руковања;

4. престанак друштва има се под претњом казне пријавити ради уношења у трговачки регистар;

5. јавни позив поверилаца престалога друштва (чл. 243.) може се пропустити или за доцније одложити. Но сједињење имовине оба друштва допуштено је тек у тренутку када се подела имовине престајућег друштва сме да изврши међу акционарима (чл. 245.).

Види чл. 89. зак. за Србију. Види § 39. Акц. Рег.

Чл. 248.

Делимичан повраћај основне главнице акционарима мора се извршити само по одлуци главне скупштине; потребна је за важност ове одлуке потврда државне власти.

Повраћај се може извршити само уз придржавање истих одредаба које важе и за поделу друштвене имовине кад престане друштво (чл. 243., 245.).

Чланови управног одбора који поступе противно овом пропису јамче повериоцима друштва лично и солидарно.

ПЕТИ ОДСЕК

ЗАКЉУЧНЕ ОДРЕДБЕ

Чл. 249.

Остављено је законима покрајина да могу одредити да државно одобрење за оснивање акционарских друштава у опште или појединих врста није потребно.

Али и у овом случају примењују се одредбе ове главе, изузев уколико исте :

1. за оснивање акционарског друштва (чл. 208., 210., 211.);
2. за одлуке збора акционара ;
3. за престанак неког акц. друштва спајањем с неким другим акционарским друштвом (чл. 247.);
4. за делимично враћање основне главнице акционарима (чл. 248.)

изискују државно одобрење и упис истога у трговачки регистар и у колико се оне односе :

5. на оглас да се је основна главница смањила за половину и наредбу управне власти која се има поводом тога издати (чл. 240., 242., бр. 3); али друштвени уговор мора ипак садржавати одредбе побројане у чл. 209. пре него што уследи упис у трговачки регистар прописан чл. 210.

Сем тога остављено је покрајинским законима да пропишу да се за нарочите врсте акционарских друштава или у нарочитим случајевима друштвеним уговором уз државно одобрење:

1. висина уплате одређена чл. 222. снизи од четрдесет процената номиналног износа акција на 25 процената тога износа ; и

2. да се рок за подношење биланса, одређен чл. 239. сме продужити до 12 месеци по истеку пословне године.

АКЦИЈСКИ РЕГУЛАТИВ

НАРЕДБА

МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА,
ФИНАНСИЈА, ТРГОВИНЕ, ПРАВДЕ
И ЗЕМЉОРАДЊЕ

од 20. септембра 1899.

Којом се објављује Правилник за оснивање и преиначавање акционарских друштава на пољу индустрије и трговине.

Да би се олакшало оснивање и преображај акционарских друштава на пољу индустрије и трговине, а спроводећи царску повељу од 26 новембра 1852., (Л Д З Бр. 253.) обзнањује се следећи правилник.

Овај се правилник односи на сва акционарска друштва која су трговачка друштва, изузев она, која се баве банкарским, кредитним или осигуравајућим пословима, грађењем или искоришћењем пловидбених канала или железница (подразумевајући ту и локалне, мале и уличне железнице) или се баве парном пловидбом.

Ако се у следећим одредбама спомињу акционарска друштва уопште, имају се под тим разумети само таква акционарска друштва, на која се у смислу горњег става има протезати овај правилник.

Командитна друштва на акције нису предмет овога правилника.

ПРВИ ОДСЕК

О ОСНИВАЊУ И ПРЕОБРАЖАЈУ АКЦИОНАРСКИХ
ДРУШТАВА

ОПШТА ОДРЕДБА

§ 1.

За оснивање и преображај акционарских друштава потребна је државна дозвола, на за то имају вредети прописи царске повеље 26 новембра 1852 (Л Д З бр. 253.), Закона 17 децембра 1862 (Л Д З бр. 1. од год. 1863.) и осталих закона и наредаба, што се на то односе, затим следеће одредбе.

ОСНИВАЊЕ АКЦИОНАРСКИХ ДРУШТАВА

МОЛБЕ ЗА ОДОБРЕЊЕ УОПШТЕ

§ 2.

Молба за дозволу акционарског друштва може имати као циљ или

- а) одобрење, да се оснује само акционарско друштво, или
- б) овлашћење за припремне мере (§ 7. царске повеље 26 новембра 1852.).

Свака се овака молба има поднети земаљској политичкој власти, у чијој ће управној области имати своје седиште намеравао акционарско друштво, и у тој молби треба тачно назначити лице или лица што моле за ту дозволу, казавши име, сталеж или пребивалиште, евентуално фирму и седиште свакога између њих.

Ако за такву дозволу моли јавно трговачко друштво или командитно друштво само или заједно с другим лицима, треба донети озваничен препис онога што је у трговачки регистар унесено о томе друштву што моли.

Ако неколико лица заједно замоле за коју од напред поменутих дозвола, треба у молби именовати оно лице или она лица што су позвана заступати молиоце при расправи о молби, а особито да примају одлуке и решења власти у томе послу.

Молбу имају потписати сви молиоци; ако потписују пуномоћници ваља потребне пуномоћи приложити молби у изворнику или у овереном препису.

МОЛБЕ ЗА ПРЕТХОДНО ОДОБРЕЊЕ

§ 3.

У случајевима предвиђеним у закону (§ 15. царске повеље 26 новембра 1852.) треба молити за овлашћење за привремене мере, то јест за привремену дозволу оснивања акционарског друштва. Напосе има се таква молба поднети и тада ако ће се ради уписа акција вршити јавни позиви и обзнане.

У молби за привремену дозволу оснивања акционарског друштва треба тачно назначити разлоге с којих се иште та дозвола, и има се у својим основама приказати план предузећа; у исто доба има се дати основа друштвенога уговора (статута) барем у најважнијим одредбама, и то у пет примерака.

Та основа треба напосе да садржава:

1. име и евентуално фирму молиоца и лица што ће можда иначе да заступају интересе акционарскога друштва док се ово коначно не конституира;

2. фирму и седиште друштва;

3. одредбе о предмету предузећа;

4. износ основне главнице и појединих акција и делова од акција;

5. одредбе о својству акција, да ли гласе на имаоца или на име, затим о евентуално допуштеном претварању једне врсте у другу;

6. одредбе о начину уплаћивања акција (потпуна уплата акција или делимично уплаћивање);

7. одредбе о начину постављања и састава управног одбора;

8. одредбе о начину сазивања конституирајуће главне скупштине, када ће бити способна да закључује и како ће закључивати, затим о предметима о којима је та главна скупштина позвана да закључује.

Ако се има утврдити која од даље побројаних ствари, треба у основу такођер уврстити односне одредбе, наиме:

9. ако ће се да издаду акције разне врсте, укупни износ акција сваке врсте напосе, назначивши особита права што ће их можда имати поједине врсте;

10. ако се мисли на апоре — улоге или основне тековине (§ 7.) подаци споменути у § 20.;

11. ако се мисли на особите предности у корист појединих акционара или других лица, врста и мера тих вредности именовавши односна лица;

12. ако акционари осим главничних улога утврђених друштвеним уговором имају преузети обвезу повремених вршења, која се не састоје у новцу, подаци што се ишту у § 30.

ПРЕТХОДНЕ ДОЗВОЛЕ

§ 4.

Земаљска је политичка власт овлашћена дати у име министарства унутрашњих послова привремену дозволу за оснивање акционарског друштва у оквиру овога правилника, при чему се та власт у свима случајевима, који дирају у круг деловања других државних власти у земљи, има по могућности кратким путем договорити с тим властима.

Власти су при томе дужне решити односне молбе што је брже могуће, па ако против давања такве привремене дозволе нема никаквих приговора с обзиром на прописе постојећих закона и наредаба, а напосе и овога правилника, земаљска ће политичка власт ту дозволу доставити молитељима по правилу најдаље за тридесет дана, рачунајући од дана, у који је била поднесена молба потпуно удешена према прописима овога правилника, те ће у исто доба то пријавити министарству унутрашњих послова предложивши препис исправе о дозволи и један егземплар основе статутарних одредаба (§ 3.). Ако се горе назначени рок у којему поједином

случају не може одржати, треба да земаљска политичка власт, још пре него истекне рок извести министарство унутрашњих послова о томе, да је молба поднесена и о разлогу, с којег се решење не доноси.

Ако по мишљењу којегод од власти, позваних да одлучују, има разлога за то, да се молба одбије, земаљска политичка власт треба да молбу одмах упути министарству унутрашњих послова, и то свакако још пре него истече горе назначени рок; то ће министарство затим одлучити, и то у случајевима, у којима се дира у круг деловања других министарстава, у договору с њима.

С привременом дозволом за оснивање акционарског друштва даје се молитељима овлашћење за приправне мере за оснивање намераваног друштва према одредбама §§-а 16. до 19. царске повеље 26 новембра 1852, а особито им се даје дозвола, да издаду јавне позиве и обзнане у сврху, да се уписују акције.

Када се даје привремена дозвола за оснивање намераваног друштва, имају се казати услови после чијег се испуњења може тражити одобрење самога акционарског друштва. Као такви услови су напосе прописи о осигурању, да ће се дионичарска главница, која се има уплатити у готову, прибавити уписима, затим, ако се у основи мисли на апоре и основне тековине, разјашњење прилика, што се на то односе, у смислу §§-а 8—10.

Ако молитељи намеравају, у сврху да се акције уписују, издавати јавних позива или обзнана, треба да ти позиви или обзнане садржавају барем најважније одредбе основе статута, које су назначене у § 3. под бр. 1. до 12.

Привремена дозвола за оснивање намераваног друштва престаје, у колико се при давању дозволе изриком не одреди који други рок, за годину дана, рачунајући од датума исправе о дозволи, ако се у томе року не поднесе земаљској политичкој власти молба за коначну дозволу за оснивање самога намераваног друштва. Та је задња власт овлашћена изнимице дозволити с добрих разлога продужење тога рока, а свако тако продужење рока има се пријавити министарству унутрашњих послова.

МОЛБА ЗА КОНАЧНУ ДОЗВОЛУ

§ 5.

У молби за коначну дозволу оснивања акционарског друштва има се поближе приказати програм, који је пре свега од молитеља на ум узет за извођење пословнога предузећа намераваног друштва, те се имају уопште разјаснити околности меродавне за одмеру износа основне, односно акцијске главнице. Код акционарских друштава намењених грађевним предузећима, што ће се мало по мало изводити, треба казати и час, када ће се предузеће започети, у којим ће се главним размацима наставити и када ће се свршити.

Молитељи су дужни приказати сва помоћна средства која су можда потребна за то, да се разјасни програм за извођење пословнога предузећа.

Молби се има надаље приложити основа друштвенога уговора (статута) у десет егземплара без исправака, уз прописане таксе за то, да се постави клаузула одобрења на два примерка статута. Статут мора бити састављен јасно и чисто и не сме у њему бити противуречја, а својом садржином мора одговарати 209. члану трговачкога законика, и осталим односним одредбама тога закона и осталих постојећих закона и наредаба, особито и прописима овога правилника (§ 13. §§ 19. и следећим).

Даље молби се има приложити исказ о упису износа акцијске главнице што се има уплатити у готову (§ 6.), затим, ако се мисли на апоре или основне тековине, докази назначени у §§ 8. до 10. овога правилника.

УПИС АКЦИЈСКЕ ГЛАВНИЦЕ

§ 6.

Када се поднесе молба за коначну дозволу оснивања акционарског друштва, треба поднети привремени исказ о осигурању, да ће се прикупити акцијска главница, што се има уплатити у готову. У ту сврху имају се поднети писмене изјаве молитеља или трећих лица о упису акција (уписне из-

јаве) у изворнику или у овереним преписима уз попис лица, што су уписали акције, у којему ће се назначити име, стање и пребивалиште, односно фирма и седиште свакога уписника и број акција што их је он уписао.

Свака уписна изјава има барем садржавати одредбе статута назначене у § 3. под бр. 1. до 12. и изјаву потписану од уписника, да се он — ако се намеравао акционарско друштво дозволи и подигне — обвезује преузети потписане акције и готовим их новцем уплатити, при чему се у изјави мора казати број и врста потписаних акција, течај, по којему се преузимању, час и износи утврђених уплата.

Ако су се акције уписивале путем јавног уписа, треба приложити и неколико егземплара изданих јавних позива или обзнана у изворнику или у овереном препису.

АПОРИ И ОСНОВНА ТЕКОВИНА — ОБЈАВЉИВАЊЕ

§ 7.

Ако се по основном плану имају у акцијску главницу дати улошци, који нису у готову новцу (апори), или ако акционарско друштво, што ће да се оснује, има преузети какве направе или друге имовинске предмете, што иначе постоје или се имају устројити (основне тековине) тада се треба побринути, да се довољно разјасне све прилике, које су значајне за процену тих трансакција, а то тиме, што ће се односне одредбе (§ 20.) уврстити у штатут, у јавне позиве на потписивање и уписне изјаве, надаље тиме, што ће се докази, који се тичу тих трансакција, предложити конституирајућој главној скупштини (§ 13.), и тиме, што ће се ти докази положити код трговачке и обртничке коморе (§ 14.).

§ 8.

Ако се мисли на апоре и основне тековине, имају се разбистрити правни одношаји, што постоје у погледу предмета улагања или преузимања, и поднети односни докази (изводи из земљишника, рударских књига, нафтовних књига, трговачких регистара и т. д.). Затим исправе привилегије и патента, уговори и т. д.

Надаље имају се поднети у изворнику или у овереном препису уговори, који су можда већ склопљени, а којима друштво хоће да стече какве имовинске предмете.

§ 9.

Код апора и основних тековина молитељи имају у особитом писменом извештају тачно назначити предмет, што се улаже или преузима, лице, од којег ће друштво стећи предмет, број акција, што ће се дати за улог или највећи износ накнаде, што ће се дати за предмет који ће се преузети, казавши све терете што их друштво има можда да преузме и остале модалитете и услове, под којима ће се предмет уложити или преузети. Ако друштво има преузети какве покретнине, којих се количина не може још одредити у часу, када се молба подноси, тада треба у напред споменутом извештају казати барем основе за одмеру цене, по којој ће се те покретнине преузети.

Молитељи треба надаље, да у своме извештају прикажу најважније околности, по којима се може видети да је примерена цена преузимања за предмете што ће се уложити или преузети. Ако има на друштво прећи предузеће, које већ постоји, имају се у извештају молитеља казати и резултати промета тога предузећа у задње две пословне године.

Извештај имају потписати сви молитељи и сва она лица, што хоће дати односни уложак у акцијску главницу или пренети какве имовинске предмете на друштво што се има основати.

§ 10.

Вредност апора или основних тековина и подаци што су о томе дани у оснивачкоме извештају, имају се објаснити на довољан начин (инвентарима оставштине, уговорима о старијим тековинама, подацима о плаћеном порезу и т. д.); молитељи могу такође дати оснивачки извештај да га прегледају два нарочита ревизора у смислу прописа овога параграфа. Ако молитељи нису на други начин довољно расветлили споменуте одношаје вредности и податке оснивачкога

извештаја, државна управа може у сврху да се даде замољена дозвола у поједином случају захтевати, да ревизори изврше то прегледање.

Када се ти ревизори одређују, треба пазити на ове прописе :

Свака трговачка и обртничка комора има, најдаље за два месеца, пошто се огласи ова наредба, саопштити земаљској политичкој власти списак оних личности, које су по мишљењу комора способне да буду у смислу одредаба ове наредбе ревизори за испитивање основа за оснивање акционарских друштава, а најдаље течајем месеца, фебруара, има јој јавити промене што су се у попису збиле. Попис треба саставити у групама по главним врстама важнијих обртничких грана, при чему ће земаљска политичка власт саслушавши комору одредити групе и број вештака што ће се именовати за сваку групу. Кад год то заиште земаљска политичка власт, треба комора тај списак да попуни и прошири.

Спискове што их саставе трговачке и обртничке коморе, земаљска ће политичка власт држати, да их свако може прегледати.

Ревизоре имају молитељи изабрати из спискова — који се налазе код земаљских политичких власти — вештака предложених од трговачких и обртничких комора за односну или сродну јој обртничку грану и то имају их по правилу изабрати између оних, што су били именовани од оне трговачке и обртничке коморе, у којем окружју има да буде седиште друштва, што се има основати, или се налази предузеће што друштво хоће да стече.

Ревизори имају особито испитати тачност и потпуност података, што се налазе у напред споменутоме извештају молитеља, и примерност накнаде, што ће се дати за предмете који ће се уложити или преузети. О резултату испитивања ревизори ће поднети писмени извештај казавши основе, на којима се одмерила вредност.

§ 11.

Земаљска политичка власт има молбе за коначну дозволу оснивања акционарских друштава упутити министарству унутрашњих послова што је брже могуће, и то по правилу

најдаље за четрнаест дана, и има се изјаснити о пројекту у погледу на прилике, што се имају узети у обзир по § 14. царске повеље 26. новембра 1852, те учинити мотивисан предлог.

Ако се напред споменути рок у неком поједином случају с особитих разлога не узмогне држати, треба да земаљска политичка власт, још пре истека тога рока извести министарство унутрашњих послова, да је молба била поднесена, и о разлогу, с којег се не упућује молба.

КОНАЧНО ОДОБРЕЊЕ

§ 12.

О молбама за коначну дозволу оснивања акционарских друштава одлучује министарство унутрашњих послова, и то у случајевима где се дира у круг деловања других министарстава, у договору с тим министарствима.

Дозвола ће се увек дати ако план предузећа одговара захтевима постојећих закона и наредба, особито и онима из овога правилника, а не противи се томе ни један од основа споменутих у § 14. царске повеље 26. новембра 1852.

Ако државна управа нађе за потребно, да се друштвени уговор (статут) промени уопште или у неким одредбама, треба да молитељи пре него се изради исправа о одобрењу, донесу статут, који је био изнова израђен према тим захтевима, у десет егземплара без исправака, у сврху да се метне клаузула одобрења.

Ако се даде дозвола, концесионарима ће се издати исправа одобрења и један егземплар друштвенога уговора (статута) с клаузулом одобрења у изворнику. Зависи од министарства унутрашњих послова да од случаја до случаја овласти земаљску политичку власт, да у име министарства изда исправу одобрења и постави клаузулу одобрења на статут.

Дозвола се даје увек под условом да износ акцијске главнице, који се по статуту има у готову уплатити при оснивању друштва, буде збиља целином уплаћен пре регистравања друштва, и да конституирајућа главна скупштина буде др-

жана пазећи на одредбе §-а 13. Ако један или други од тих услова не буде испуњен, дозвола ће се узети натраг.

Издата дозвола престаје, у колико у исправи одобрења не буде изриком одређен који други рок, за годину дана од датума исправе одобрења, ако се у томе року код надлежнога трговачкога суда не испослује, да буде регистриран друштвени уговор. Тај рок може изнимице министарство унутрашњих послова с добрих разлога продужити.

Сваку коначну дозволу, која је дата за оснивање акционарског друштва, министарство унутрашњих послова огласиће у листу „Wiener Zeitung“.

Ако је седиште намераваног друштва изван Доње Аустрије, земаљска ће политичка власт обзнанити издату дозволу и у односним службеним земаљским новинама. На исти ће се начин огласити и сваки пут, када дата дозвола престане пошто истече рок утврђен у горњем ставку.

Кад год се даде коначна дозвола за оснивање акционарскога друштва, државна ће управа саопштити један егземплар одобренога статута трговачкој и обртничкој комори, у којем ће окружју да буде седиште друштва.

КОНСТИТУИРАЈУЋА ГЛАВНА СКУПШТИНА

§ 13.

Пре регистравања друштва код трговачкога суда, концесионари треба да сазову конституирајућу главну скупштину уписника акција, ради закључка о оснивању акционарскога друштва и то најдаље осам дана раније пријаве земаљској политичкој власти у чијој ће се управној области налазити седиште намераваног акционарскога друштва и одржати конституирајућу главну скупштину. С особитих разлога може се напред споменута пријава земаљској политичкој власти, с њеном приволом учинити и у краћему року пре него се скупштина држи.

У статут акционарскога друштва имају се уврстити одредбе о томе, како ће се конституирајућа главна скупштина сазвати, када ће бити способна да ствара закључке и како ће их стварати, о председавању на тој скупштини и о пред-

метима за које ће бити позвана та скупштина да закључује — а то све пазећи на ове прописе :

У круг деловања конституирајуће главне скупштине спада особито :

1. да закључује о оснивању акционарскога друштва и о коначноме утврђењу садржаја друштвенога уговора (статута) у слогу одобреном од државне управе ;

2. да изабере чланове првога надзорнога одбора или првих ревизора рачуна (§ 37) ;

3. да изабере прву управу, ако се она нема по статуту поставити на други начин (§ 34., 6. ставак), па евентуално и чланове првога дирекцијскога већа (§ 36.).

У конституирајућој главној скупштини треба надаље у погледу онога износа акцијске главнице, који се по статуту има прибрати уплатама у готову новцу, доказати доказима назначеним у § 6. да су акције биле уписане, те треба поднети потврду потписану од свих концесионара о томе, да је збиља био целином уплаћен у готову износ, који се по статуту има уплатити на те акције при оснивању друштва, те да стоји на расположењу акционарском друштву. Ако је тај износ био уплаћен код којег трећег лица, банкарског завода или другде, има се такође поднети односна потврда у оригиналу или у оверовљеном препису.

Надаље имају се поднети конституирајућој главној скупштини оснивачки извештај о евентуалним апорима или основним тековинама (§ 9.), докази за просуду о њиховој вредности, евентуално извештај ревизора о томе (§ 10.), затим евентуални уговори, који се тичу набаве односних имовинских комада или преузимања особенитих обвеза са стране акционарскога друштва и прорачун трошкова око оснивања, из којег се могу разабрати накнаде, што иду на терет друштву, сваки напосе по својем износу и својој врсти, и имена прималаца.

Већина, потребна за закључак да се образује акционарско друштво, има се у статуту по правилу тако утврдити, да мора обухватити барем четвртину свих уписника акција и четвртину свих акција што се имају издати. Иако се постигне већина прописана у статуту, сматраће се да је одбијено оснивање друштва, ако по садржају друштвенога уговора један или неколико уписника акција имају дати улошке

у акцијску главницу друкчије а не уплатама готовим новцем или ако иначе имају пренети какве имовинске предмете на друштво што се оснива, а половина се гласова од осталих уписника акција изјави против оснивања.

Ако одредбе статута, који се изнесе пред конституирајућу главну скупштину да коначно о њему одлучи у тачкама назначеним у § 3. под бр. 1. до 9. одступају од оних установа, које су биле основом уписивању акција (§ 6.), или ако се установе назначене у § 3. под бр. 10. и 11. у статуту имају променити на терет друштва, тада треба за то, да се у конституирајућој главној скупштини коначно утврде одредбе друштвенога уговора, у статуту захтевати једногласни закључак свих потписника акција, који су дошли у ту скупштину. Ако се има засновати обвеза акционара на повремена вршења (§ 3. бр. 12.) која нису предвиђена у изјави уписивања, има се доказати да су на то пристали сви потписници акција.

Закључке конституирајуће главне скупштине треба да писмено бележник или суд посведочи; писменом посведочењу о конституирајућој главној скупштини имају се такођер приложити у изворнику или у овереном препису докази што се спомињу у 4. и 5. ставу овога параграфа.

ОБЈАВЉИВАЊЕ ОСНИВАЧКИХ СПИСА

§ 14.

Оверен примерак писмене исправе о конституирајућој главној скупштини, заједно с доказима назначеним у § 13., 4. и 5. ставу концесионари имају поднети у овереним преписима земаљској политичкој власти, у чијој се управној области налази седиште друштва што се оснива.

Државна надзорна власт, пошто узме на знање тај састав и прилоге, положиће их код трговачке и обртничке коморе, у којем се котару налази седиште друштва.

Ови оснивачки списи и списи, који се по последњем ставу §-а 16. и последњем ставу §-а 17. саопште трговачкој и обртничкој комори о повишењу акцијске главнице акционарских друштава, имају се уз статуте односних друштава

(последњи став §-а 12. и четврти став §-а 15.) у реду чувати код трговачке и обртничке коморе и држати у очевидности, те ће трговачка и обртничка комора сваком дозволити да их прегледа.

ПРЕОБРАЖАВАЊЕ АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА

ИЗМЕНА ПРАВИЛА

§ 15.

Свака промена друштвеног уговора (статута) акционарског друштва треба да буде од државе одобрена према прописима §-а 21. царске повеље 26. новембра 1852 и 214. члана трговачкога законика.

Молбе акционарских друштава за одобрења промена статута морају бити према статуту потписане и по правилу поднесене земаљској политичкој власти, у чијој се управној области налази седиште друштва. У хитним случајевима може се таква молба поднети и непосредно министарству унутрашњих послова.

Оваквим молбама имају се напосе приложити ови прилози :

1. један примерак судскога или бележничкога посведочења о главној скупштини акционара, која је одлучила о односној промени друштвенога уговора, приложивши доказе, да је та главна скупштина била према статуту сазвана и способна за доношење одлука, затим прилажући доказ, да је закључак главне скупштине био прихваћен већином гласова прописаном у статуту, односно уз испуњење других евентуалних законских или статутарних захтева ;

2. намеравана промена одредаба статута, а упоређена са досадашњим слогом тих одредаба у три егземплара ;

3. неисправљан примерак додатка статуту, који садржава промењене одредбе, или нов примерак статута без исправака у десет егземплара уз прописане таксе за то, да се постави клаузула одобрења на два егземплара. Ако се промењене одредбе хоће да уврсте у додаток к статуту, што је у ваља-

ности, тада треба приказати и изворни егземплар статута, што је у ваљаности, заједно с додацима који су можда већ одобрени.

При решавању молби за одобрење промена статута поступа се у смислу одредаба §-а 11. и §-а 12., ставови 1. до 4., 7. и 8.

Ако државна управа нађе да је потребно изменити текст неких одредаба новог статута, треба да се поднесе доказ да је о томе промењеном тексту главна скупштина поново донела одлуку осим оне која је о измени статута одлучила, овластила управу или други који орган друштва, да изврши такве измене.

Удељено одобрење губи ваљаност уколико у исправи одобрења није изриком одређен који други рок, за шест месеци, рачунајући од датума исправе одобрења, ако се у томе року не испослужује код надлежног трговачког суда регистрање одобрене промене друштвеног уговора. Министарство унутрашњих послова може тај рок изнимице с добрих разлога продужити.

ПОВИШЕЊЕ ОСНОВНЕ ГЛАВНИЦЕ

§ 16.

Повишење друштвене акцијске главнице предпоставља увек промену друштвеног уговора (члан 209. бр. 4. и члан 214. трговачког законика). Па стога сваки пут, пре него се изведе тако повишење, треба добити државно одобрење, ако давање тога одобрења није већ изречено у статуту.

У молби за одобрење повишења акцијске главнице има се доказати, да је то повишење било закључено према статутима, те се имају уопште разјаснити околности, с којих је одмерено да се друштвена основна главница повиси за односни износ, па се имају и назначити смишљене модалности, како ће се издавати и уплаћивати нове акције што ће се издати. У исто доба треба поднети друштвени биланс задње пословне године.

Издавајући нове акције треба пазити на законске и статутарне прописе, затим на одредбе овога правилника и на особите услове што их је можда државна управа поставила, када је дала одобрење.

Сваки одобрени закључак друштва, којему је предмет повишење акцијске главнице има се пријавити надлежном трговачком суду да га регистрира.

Чим се спроведе повишење акцијске главнице, друштво има да према § 24. овога правилника изведе промену слога оних одредаба у статутима што се односе на акционарску главницу.

Молби за државно одобрење измењенога текста статута (§ 15.) треба, ако је акцијска главница била повишена издањем нових акција, уплаћених готовим новцем, приложити следеће доказе :

1. списак уписника акција (§ 6., 1, став);

2. изјаве уписника акција; у њима се мора поменути дан којег је друштво одлучило повишење акцијске главнице, даље број и врсту акција што их је сваки поједини уписник преузео, течај, по којем су акције преузете, па чак и износе утврђених уплата.

3. изјаву потписану од свих чланова друштвене управе, којом се потврђује, да су уписници у готову платили друштву укупни износ новаца што се имају уплатити на нове издане акције. Ако су новци, који се имају дати у акцијску главницу, били уплаћени код којег трећег лица, банкарског завода, или другде, треба поднети и односну потврду.

Напред споменуте доказе о упису и уплати нових изданих акција државна надзорна власт у исто доба, када буде одобрен промењени текст статута, положиће код односне трговачке и обртничке коморе (§ 14.) сваком на увид.

УЛОГ ПРИ НОВОЈ ЕМИСИЈИ АКЦИЈА

§ 17.

Ако се при издавању нових акција имају на њих дати улошци друкчије него ли готовим новцем, треба молби за одобрење повишења акцијске главнице, односно за одобрење

промене друштвенога уговора, која је тиме проузрокована приложити осим доказа назначених у § 15. бр. 1 до 3 следеће доказе у овереним преписима:

1. доказе назначене у § 8., ставу 1.

2. уговоре, који се тичу преузимања уложака са стране друштва;

3. извештај, који одговара прописима §-а 9. 1. и 2. став, а који мора бити потписан од оних лица, што хоће дати улошке, затим од свих чланова управе, те, ако има надзорног одбора, и од свих чланова надзорнога одбора;

4. доказе о вредности апора. У погледу разјашњења тога имају се према смислу применити прописи §-а 10.

Препис или штампан егземплар извештаја споменутог под бр. 3 има се сваком акционару на његов захтев уручити најдаље три дана пре дана главне скупштине која има да донесе одлуку о преузимању апора.

У исто доба с одобрењем измене статута која се тиче преузимања апора, државна надзорна власт даће свакоме на увид код односне трговачке и обртничке коморе (§ 14.) доказе споменуте под бр. 2 до 4.

СМАЊЕЊЕ ОСНОВНЕ ГЛАВНИЦЕ

§ 18.

Делимично враћање основне главнице акционарима може се извести по одлуци главне скупштине; за ваљаност те одлуке потребно је државно одобрење (члан 248., став 1. трговачкога закона), за давање којег важе ови прописи:

Када се моли одобрење за снижење акцијске главнице, треба пре свега доказати, да је односни закључак главне скупштине створен према статутима (§ 15. бр. 1). Надаље имају се разјаснити околности, с којих је потребно снизити акцијску главницу, затим финансијске прилике друштва прилажући последњи друштвени биланс, те протумачити модалности, како ће се акцијска главница снизити.

Одобен закључак, да се снизи акцијска главница, може се извршити само пазећи на исте законске одредбе, које су

меродавне за поделу друштвене имовине у случају распуштања друштва (члан 248. став 2. трговачког закона).

Чим се снижење акцијске главнице изврши, друштво треба да издејствује промену текста оних одредаба статута, који се односе на акцијску главницу. Молби за државно одобрење измењенога текста статута (§ 15.) имају се приложити следећи докази:

1. потврда трговачкога суда, да је био пријављен за кључак о снижењу акцијске главнице, ради завођења у трговачки регистар (члан 243. трговачког закона);

2. доказ о томе, да је намеравано снижење акцијске главнице у три пута посебице било објављено у јавним новинама, које су одређене за обзнане друштва, и да су у тим објавама повериоци друштва били позвани, да се код друшта јаве (члан 243. трговачког закона);

3. изјава потписана од свих чланова друштвене управе, да је снижење акцијске главнице било извршено пазећи на законске прописе и особито држећи законити тромесечни рок, рачунајући од треће објаве у јавним новинама.

Горњи прописи о делимичном враћању акцијске главнице имају се према смислу применити на свако снижење номинале акцијске главнице према статутима, па било да се то снижење врши неиздавањем свих акција, које би се по статутима требале издати, или тиме, што друштво набави властитих акција, изузевши случај, да се по статуту постепено откупљују акције (§ 33.), или тиме, што се номинал акција прежигоше на губитак, или тиме, што се акције, које нису потпуно уплаћене, ослободе од осталих уплата по статутима.

ДРУГИ ОДСЕК.

О УРЕЂЕЊУ АКЦИОНАРСКИХ ДРУШТАВА

ОСНИВАЧИ

§ 19.

У статуту морају се по имену споменути лица којима је дана дозвола да оснују акционарско друштво.

Ако према плану при оснивању друштва ово има дати у корист појединих акционара или других лица неке особите предности имају се у статуту навести врста и мера тих предности и именовати та лица.

АПОР — УЛОГ

§ 20.

Ако се било при оснивању друштва (§ 7.) или при издавању нових акција (§ 1., 7.) у акцијску главницу имају дати апори, мора се у статуту утврдити предмет улошка, лице уложника, износ акција, што ће се дати за уложак, и износ друге накнаде што ће се можда дати.

На исти начин, ако се при оснивању друштва мисли на основне тековине (§ 7.), мора се у статуту утврдити предмет, који ће се преузети, лице, од којег друштво преузима предмет и највиши износ накнаде која ће се дати за предмет што се има преузети, назначивши све терете, које евентуално друштво има да преузме. Ово треба утврдити и тада ако се предмет не уноси у друштво у облику улошка у акцијску главницу. При томе ће се, ако друштво, које се оснива, има преузети покретне ствари, којих се количина не може још одредити у часу када се статут утврди, у статуту барем утврдити основе, по којима ће се одредити цена преузимања.

Горе назначене одредбе статута могу се у доцније време свести у историјски облик, али се не смеју никада сасвим избацити из статута.

ФИРМА

§ 21.

Фирма акционарскога друштва треба да одговара прописима трговачкога законика (члан 18. и следећи).

Ако се у фирму акционарскога друштва има узети досадашња фирма имаоца трговачкога предузећа, које је било од друштва набављено, треба доказати, да је досадашњи

ималац посла пристао на то, да се даље води досадашња фирма.

Ако се осим чланова управе има и неким чиновницима друштва поверити потписивање фирме, тада треба у статуту казати, да лица, што не припадају управи, потписујући фирму, имају уз своје потписе додати знак да имају пуномоћ.

У статуту треба одредити форме за легитимацију чланова управе и друштвених чиновника.

СЕДИШТЕ

§ 22.

Статут мора назначити као седиште друштва неко одређено место које се налази у границама краљевина и земаља заступаних у царевинском већу. Седиште друштва може се променити само на темељу претходне промене статута. Место које је у статуту назначено као седиште друштва, мора бити истоветно с местом друштвенога трговачкога завода (члан 19. и 210. бр. 2. трговачкога законика).

ДЕЛОКРУГ

§ 23.

Утврђивањем предмета предузећа у статуту обележен је и намеравани круг друштвенога делања. Али при обављању послова акционарско је друштво подложно општим прописима што су издани за те послове. Ако дакле друштво хоће да се бави предузећима, за која је потребно особито овлашћење или државна дозвола, дужно је да по постојећим прописима постигне то овлашћење, односно ту дозволу.

Особито је таква државна дозвола потребна за склапање зајма издавањем делимичних задужница (парцијалних обвезница). Ту дозволу даје министарство финансија у договору с министарствима, којих се то по њиховој надлежности тиче.

У статуту треба истакнути право друштва да издаје делимичне задужнице; али односне одредбе смеју се уврстити у статут тек тада, ако је већ у поједином случају постигнута државна дозвола, да се склопи односни зајам с помоћу обвезница.

АКЦИЈСКА ГЛАВНИЦА

§ 24.

Акцијска главница се има у статуту утврдити износом, који је одмерен према пословним потребама друштвенога предузећа.

При томе износ акцијске главнице у статуту има се увек означити по стању акција, које су збиља издане, при чему треба у статуту казати број и номинални износ акција, евентуално по њиховим врстама, затим износ новаца уплаћених на акције, и историским редом побројати промене, које су настале у износу акцијске главнице, у врсти, броју и номиналном износу акција од постанка друштва.

ВРСТА АКЦИЈА

§ 25.

У статуту треба да је одређено, да ли акције (делови акција) гласе на имаоца или на име, или да ли су допуштене обе врсте акција. У последњем случају треба у статуту одредити и можда одређени број акција (делова акција) једне или друге врсте, па и можда допуштену промену њихову.

Ако акције (делови акција) гласе на име, треба у статуту предвидети вођење акцијске књиге, пажећи на односне законске прописе (члана 233., односно 182. и 183. трговачкога законика).

Ако се акције (делови акција) на име према садржини статута смеју преносити само с дозволом друштва, тада треба у статуту казати, да ли је друштвена управа сама собом овлаштена давати ту дозволу или је при томе везана на од-

луку којег другог друштвеног органа (надзорнога одбора, дирекцијскога већа, главне скупштине).

Издавање акцијских делова сме се само изнимице допустити с особитих разлога. То је свакако допуштено само, ако и у колико су у статуту изриком предвиђени делови акција, а у статуту треба бројкама утврдити број акцијских делова, односно акција, које су подељене у делове.

Акције и акцијски делови, што их друштво изда, не могу се делити (члан 207., 3. став трговачкога законика).

РАЗНЕ ВРСТЕ АКЦИЈА

§ 26.

Ако се код каквог акционарског друштва имају издати разне врсте акција, треба у статуту тачно утврдити особита права, што припадају појединим врстама, нарочито у погледу поделе чистог добитка или друштвене имовине.

Ако се намерава издавање акција, којим има припадати право првенства на исти добитак испред осталих друштвених акција (приоритетне акције), тада по правилу треба пазити на следећа упуства:

1. приоритетне акције не смеју износити више од две трећине укупне акцијске главнице;

2. предносна дивиденда, што се уступи приоритетним акцијама испред осталих акција, не сме се одмерити с више од пет по сто од номинале приоритетних акција;

3. ако се мањци предносне дивиденде, која за раније пословне године сасвим или делимице изостане, има подмити из чистог добитка идућих пословних година, треба у статуту одредити највећи број пословних година, за који сме наступити тако накнадно плаћање дивиденде, и то највише до пет задњих пословних година.

МИНИМАЛНИ ИЗНОС

§ 27.

Акције или акцијски делови имају по правилу гласити на номинални износ од најмање 200 круна.

Изнимице могу код малих предузећа локалног значења акције или акцијски делови, што гласе на име, имати мањи износ, али не испод 100 круна.

Ако номинални износ акција услед делимичног повраћаја акцијске главнице, прежигосања на губитак или услед ослобођења акција, које нису потпуно уплаћене, од осталих уплата, спадне испод горе утврђених најнижих граница, треба акције саставити, и хартије с номиналним износом, који одговара горњим износима, и то по правилу у исто доба када се снизи номинални износ старих акција. Такво се састављање мора свакако уредити пре издавања нових акција од стране друштва.

УПЛАТЕ АКЦИЈА

§ 28.

У статуту има се утврдити начин, како ће се акције уплаћивати, при чему се треба држати ових правила:

Акције што ће их друштво издати, по правилу се имају уплатити готовим новцем.

Улагање у акцијску главницу, које се врши друкчије него ли у готовом новцу, допуштено је само утолико, у колико је то у статуту изриком предвиђено (§ 20., 1. став).

Није допуштено издавати акције испод номиналнога износа.

Акције се по правилу имају потпуно уплатити пре него ли се друштво оснује, односно пре него ли се издаду акције.

Издавање непотпуно уплаћених акција сме се изнимице допустити само тада, ако је тај начин прибављања основне главнице потребан из особитих разлога с обзиром на предмет друштвенога предузећа и на каквоћу пословнога обрта.

Акције, на које су дати улошци друкчије него ли готовим новцем смеју се уопште издавати само као по вредности потпуно уплаћене акције.

Код непотпуно уплаћених акција прва уплата на сваку акцију по правилу има износити барем 40% од номиналнога износа акције.

Од случаја до случаја може се с обзиром на особиту каквоћу пословнога промета друштвенога предузећа дозво-

лити да се уплати мања свота номиналнога износа акција, али не испод 25% од тога износа.

Прва уплата на сваку акцију има по правилу износити барем 200 круна. Изнимице може се код мањих предузећа локалног значења, којих акције гласе на име те се могу преносити само с дозволом друштва, утврдити износ прве уплате по акцији с износом мањим од 200 круна, али не мањим од 50 круна.

Ако је цена, по којој се акције издају виша од номиналнога износа, мора се при првој уплати на акције уплатити и тај виши износ.

За акције, које гласе на имаоца, а нису потпуно уплаћене, издаће се привремене акције, на којима ће се бележити износ плаћених уплата.

Привремене акције по правилу имају гласити на име. Тек пошто се акције потпуно уплате, могу се привремене акције заменити акцијама које гласе на имаоца. За привремене акције имају се на сличан начин применити одредбе §-а 29. о акцијама. Ако се за акције, које гласе на име, а нису потпуно уплаћене, не издаду привремене акције, већ одмах саме акције, треба да се на њима види износ извршених уплата.

Формула акција (акцијских делова) што ће се издати, треба да буде одобрена од државне управе и приложена статуту.

АКЦИЈСКИ ФОРМУЛАРИ

§ 29.

Акције (акцијски делови) друштво има потписати својом фирмом, али у статуту може се наредити, да се за потписивање акција имају осим тога извршити још неке особите одредбе. У статуту се може одредити, да је за потписивање акција (акцијских делова) довољно да се имена потпишу с помоћу механичкога размножавања.

У тексту акција (акцијских делова) морају бити назначена права акционара (евентуално упућујући на односне одредбе статута). Особито треба да текст акција или акцијских делова још садржава:

1. ако потписивање исправа по статуту зависи од испуњења неких особитих одредаба, те одредбе;

2. код акција, што гласе на име, а по статуту се могу преносити само с приволом друштва, захтев статута да се акције тако преносе;

3. ако се акционари обвезују на повремена вршења осим главничне уплате утврђене у друштвеном уговору, одредбе о тој обвези и о опсегу тих вршења (§ 30.);

4. ако се имају издати разне врсте акција (акцијских делова) навод разних врста акција изданих од друштва, и ознаку врсте којој припада односна акција.

ОБВЕЗЕ НА ПОВРЕМЕНА ЧИЊЕЊА

§ 30.

Ако се акционари осим главничних уплата утврђених у друштвеноме уговору обвезу на повремена вршења, која се не састоје у новцу треба у статуту назначити врсту и опсег тих обвеза, затим конвенционалне казне, које су можда одређене за случај да се та вршења не испуне. Такве су одредбе статута допуштене само изнимице, особито код пољопривредних индустријских предузећа, ако и у колико спровођење друштвенога предузећа зависи од преузимања таквих обвеза од стране акционара. У сваком таквом случају акције имају гласити на име и у статуту треба утврдити, да се акције могу преносити само с пристанком друштва.

Одредба статута, којом се има изрећи обвеза акционара на горе назначена повремена вршења, која није била до тада предвиђена у друштвеноме уговору, може се у статуту уврстити само с пристанком свих акционара.

НОВО ИЗДАВАЊЕ АКЦИЈА

§ 31.

Ако код каквог друштва има непотпуно уплаћених акција, допуштено је издавати нове акције тек пошто се потпуно уплате акције пређашњих издања.

У случају да би се акцијска главница повисила издањем нових акција, у статуту ће се главној скупштини задржати право да одлучи о модалностима издања нових акција и напосе да утврди течај, по којем ће се издати.

При томе треба у статуту изрећи, да се тај течај никако не сме утврдити испод пари (§ 28., 4. став) и да се има свакад тако изабрати, да износ што се може постићи при издању нових акција, што је више могућно стигне друштву несмањен.

С ограничењима, што се налазе у горњим одредбама акционарима се може већ у статуту признати право првенства при набављању нових акција што ће се издати. Осим акционара не може се у статуту признати другим којим лицима право првенства при набављању нових акција што ће се издати.

КУПОВАЊЕ СОПСТВЕНИХ АКЦИЈА

§ 32.

Друштво може властите акције или акцијске делове (привремене акције), плаћајући стицати само у следећим случајевима:

1. ако и уколико се то стицање врши услед снижења акцијске главнице (§ 18.), придржавајући се законских прописа;
2. ако и у колико се та набавка врши спроводећи статутима предвиђени откуп акција из чистог добитка (§ 33.);
3. ако и у колико је та набавка постигнута егзекутивним путем услед наплате властитих тражбина друштва.

У случају споменутом у бр. 3., затим ако који акционар изгуби права, задобивена уписом и делимичном уплатом, — услед пропуштања да на време уплати у корист друштва износ што му је дужан (члан 220. трговачкога законика), или ако иначе друштво бесплатно стекне властите акције или акцијске делове (привремене акције), морају се набављене акције или акцијски делови (привремене акције) што је брже могуће даље продати или, ако се то не може учинити, сразмерно снизити акцијску главницу (§ 18.), држећи се законских прописа.

Набавке и продаје, које се изврше током године, имају се забележити у годишњем извештају.

ПОСТЕПЕНА ИСПЛАТА АКЦИЈА

§ 33.

У статуту може се изузетно предвидети постепено откупљивање акција по номиналном износу, ако се имовина која припада друштву, мора пословним прометом и природним путем сасвим или највећим делом истрошити, или ако се имовина друштва састоји из права ограничених по времену.

Модалности тога откупљивања имају се у статуту тачно утврдити и при томе треба пазити особито на следеће прописе :

1. акције се смеју откупљивати само из чистог добитка којим се располаже на основу годишњег биланса ;

2. овакво постепено откупљивање акција има се по праву вршити извлачењем. Мера, у којој ће се акције откупљивати, има се утврдити у самом статуту или у особитом плану откупљивања, који треба да има државно одобрење. Али се у статуту може исто тако одредити, да друштво број акција сразмерно односној отплатној квоти повуче из саобраћаја, докле достиже годишњи чисти добитак, путем откупа из слободне руке ако се те акције могу добити испод номиналнога износа. Тако набављене акције имају се уништити.

3. за акције откупљене путем извлачења могу се њиховим акционарима издати ужитнице. Овим ужитницама, које ступају на место откупљених акција, имају се у статуту изриком признати права акција, али с тим, да ће се један део годишњег чистог добитка, који ће се у статуту означити, најпре одредити за плаћање дивиденде неоткупљеним акцијама и да ће се на случај престанка друштва, још неоткупљеним акцијама уступити право првенства до номиналног износа акција на новац прибављен ликвидацијом. У тексту ужитница које имају гласити или на име или на имаоца, имају се јасно назначити права што припадају њиховим имаоцима. Иначе за формуларе ужитница имају се на сличан начин применити одредбе §-а 29.

Наместо постепенога откупљења акција, може се у статуту предвидети и прикупљање фонда за отплаћивање акција, који ће се дотирати из годишњега чистог добитка.

Ако се тај фонд у неком даном тренутку има доиста употребити за амортизовање акција, ваља се придржати прописа који важе за снижење акцијске главнице (§ 18.).

УПРАВНИ ОДБОР

§ 34.

У статуту ће се изриком означити друштвени орган, који има преузети функције управе у смислу члана 227. и сл. трговачкога законика.

За чланове управе могу се поставити само самовласна лица.

Када се управа поставља треба се што је више могуће обазирати на она лица, што се по звању баве непосредним управљањем пословнога промета друштвенога предузећа.

Али у сваком случају треба у статуту очувати управи такав утицај на унутрашње пословање, који се слаже с њеном законитом повластицом да заступа друштво према спољашњем свету. Особито је управа по статуту позвана да одлучује и одређује у свима пословима који нису по прописима трговачког закона или статута резервисани главној скупштини, да ова о њима закључује, или нису по особитим одредбама статута додељени другим друштвеним органима.

Ако се управа састоји од више чланова, треба у статуту одредити како ће се доносити одлуке.

Чланове управе треба по правилу да периодично именују или главна скупштина акционара или друштвени орган, који је по одредбама статута на то позван, а чије чланове опет бира главна скупштина акционара. Али се статутом може такође одредити, да чланове прве управе именују оснивачи друштва.

Функција сваког појединог члана управе по правилу не сме по статуту трајати више од пет година, али се у статуту сме предвидети да је допуштено истога члана опет изабрати, пошто истече рок функције утврђен у статуту. У статуту треба одредити да функције чланова управе престају с главном скупштином, у којој је решавано о задњем годишњем билансу, при саставу којег су суделовали чланови управе.

У статуту даље треба одредити, да се одмах попуне упражњена места, чим број чланова управе спадне испод најмањег броја, који је по статуту потребан за закључивање и за заступање. При томе се у статуту може одредити, да место које се упразни тиме, услед иступања члана управе пре истека рока његове функције, могу остали чланови управе привремено до дефинитивног накнадног избора попунити опцијом.

Ако управи припада повећи број лица, у статуту може се одредити, да управа између својих чланова изабере за непосредно управљање пословима извршни одбор, чији се делокруг одређује пуномоћством које управа за то изда.

Статутарне одредбе о кругу деловања извршног одбора и осталих пуномоћника допуштене су само у колико се тиме не дира у прописе члана 231., 2. став, односно 234. трговачког законика.

ОГРАНИЧЕЊА ЧЛАНОВА УПРАВЕ

§ 35.

У статуту има се утврдити, да чланови управе без пристанка друштва не смеју отпочети обављање предузећа сличног друштвеном предузећу за властити или туђ рачун, или ступити у слично предузеће као лично јамчећи другови, или код другог сличног акционарског друштва преузети функције чланова управе надзорног или дирекцијског одбора, при чему у статуту треба такође одредити, који је орган друштва (управа, дирекцијски одбор, надзорни одбор, главна скупштина) позван да даде тај пристанак.

За правне послове између друштва и члана управе треба у статуту — не дирајући у прописе члана 231., 2. став трговачког законика, — предвидети пристанак дирекцијског одбора, надзорног одбора или главне скупштине.

ДИРЕКЦИЈСКИ ОДБОР

§ 36.

Осим управе може се у статуту предвидети да се постави особити друштвени орган — дирекцијски одбор —,

којем се, не дирајући у прописе члана 231., 2. став трговачког законика, статутом додељује, да одлучује у појединим важним пословима који не иду у круг деловања главне скупштине и чији је пристанак потребан и управи за поједине послове. У таквом случају статут треба да садржава тачније одредбе о појединим пословима, који су остављени кругу деловања дирекцијског одбора, затим о састављању и начину одлучивања дирекцијског одбора. Дирекцијском одбору може се статутом поверити и да поставља управу под предпоставком да опет чланове дирекцијског одбора сваки пут изабере највише на пет година главна скупштина акционара, односно први пут конституирајућа главна скупштина уписника акција.

НАДЗОРНИ ОРГАНИ

§ 37.

У статуту сваког акционарског друштва има се одредити, да се постави орган за прегледање годишњих рачуна друштва, при чему се имају поштовати следећа правила:

Ако се постави надзорни одбор, треба му свакако уступити делокруг предвиђен у члану 225. трговачког законика. Надаље може се у статуту одредити да је — не дирајући у прописе члана 231., 2. став трговачког законика — потребан пристанак надзорног одбора за неке послове, који ће се у статуту назначити. Најзад може се статутом поверити надзорном одбору да поставља управу. Надзорни одбор мора имати барем три члана.

Ако код друштва нема надзорног одбора, треба поставити ревизоре рачуна, који имају прегледати годишње рачуне и билансе на основу увида у друштвене књиге и о томе сваке године извести главну скупштину акционара. Треба поставити најмање 2 ревизора рачуна.

Избор чланова надзорног одбора или ревизора рачуна има се доделити при оснивању друштва конституирајућој главној скупштини уписника акција, а касније главној скупштини акционара.

Ако је у статуту предвиђено да се постави надзорни одбор, тада за случај, да иста главна скупштина има иза-

брати барем три члана, треба у статут уврстити следеће одредбе за избор чланова :

Трећина гласова заступаних у главној скупштини може захтевати да се напосе обави избор за свако место надзорног одбора које се има попунити. Покаже ли се, пре но што се приступи избору за последње место, да је барем трећина свих преданих гласова код свих пређашњих избора предана за једно исто лице, али без успеха, тада се мора то лице без даљег гласања прогласити изабраним за то последње место. Овај се пропис не примењује на изборе чланова надзорног одбора све дотле, док се у надзорном одбору налази један члан, који је на горе назначени начин био изабран од мањине.

Рок функције чланова надзорног одбора, односно ревизора рачуна, први ће се пут утврдити само за време до свршетка главне скупштине акционара, у којој се закључује о годишњем билансу за прву пословну годину друштва, а после за рок не дужи од пет година, при чему се у статуту може одредити, да чланови надзорног одбора, односно ревизори рачуна, који иступају, могу бити поново изабрани.

Рок функције чланова надзорног одбора, односно ревизора рачуна, има престати са свршетком главне скупштине, која доноси одлуку о задњем годишњем билансу што га има прегледати надзорни одбор, односно ревизори рачуна.

Постављене чланове надзорног одбора и ревизоре рачуна главна скупштина акционара може у свако доба опозвати.

Управу треба у статуту обвезати за случај да који чланови надзорног одбора или ревизори рачуна иступе пре него им истече рок функција, а да нема заменика који би их заступали, — да одмах сазове главну скупштину, која ће обавити потребне накнадне изборе.

У статуту треба утврдити, да чланови надзорног одбора и ревизори рачуна не смеју бити у исто доба чланови управе или чиновници друштвени или учествовати у непосредном вођењу друштвених послова.

За чланове надзорног одбора или за ревизоре рачуна могу се постављати само лица која су самовласна.

НАГРАДА ДРУШТВЕНИХ ОРГАНА

§ 38.

У статуту треба да је тачно одређено, да ли ће чланови управе, односно извршнога одбора, који је из њене средине изабран, затим чланови дирекцијског или надзорног одбора или ревизори рачуна за свој рад примати награде у облику удела у чистом добитку (тантијеме) или у другом којем облику или ће своје функције вршити бесплатно.

Главној скупштини припада право да одлучује о уделу према статуту у чистом добитку и о утврђењу износа друге какве награде. Само у погледу награде управи или извршном одбору може се у статуту одредити, — у колико се не тиче награде уделом у чистој добити, — да њен износ утврди дирекцијски или надзорни одбор.

ДЕЛОКРУГ ГЛАВНЕ СКУПШТИНЕ

§ 39.

У статуту треба јасно и одређено описати круг делања главне скупштине.

Али свакако се за главну скупштину има задржати :

1. да најмање за три године од часа, када се друштво регистрира, одлучује о уговорима, којима друштво има за цену, која је већа од петог дела основне главнице, да набави постројења или непокретне предмете, постојеће или у припреми, а трајно су намењени његовом пословном промету, затим да мења такве уговоре на терет друштва, у колико се не ради о набавци некретнина путем присилне дражбе;

2. да одобрава годишњи рачун и одлучује о подели чистог добитка и о разрешници управе;

3. да бира чланове надзорног одбора, односно ревизоре рачуна;

4. да утврди евентуалну награду за друштвене органе према § 38;

5. да закључи, да се промени предмет предузећа, да се настави друштво преко времена које је било у почетку одређено, да се повиси или снизи акцијска главница, затим уопште да се промене одредбе статута;

6. да закључи о модалностима, како ће се издати нове акције када се повиси акцијска главница (§ 31.);

7. да закључи да се распусти друштво, особито и у случају када се друштво споји с једним другим акционарским друштвом (члан 215. и 247. трговачког законика).

Изузеци од одредбе броја 1 допуштени су за друштва, код којих је предмет предузећа куповање и продавање некретнина.

Сваки закључак, што се тиче којег год од предмета назначених под бр. 5, да би важио, треба да буде одобрен од државе према §§ 15. до 18.

Акционарско друштво може само с државним одобрењем престати, спајањем с којим другим акционарским друштвом (горе бр. 7.).

САЗИВ ГЛАВНЕ СКУПШТИНЕ

§ 40.

Одредбе статута о сазивању главне скупштине треба да одговарају следећим прописима :

Главна скупштина акционара има се сазивати бар једном на годину, (редовна главна скупштина). Редовна главна скупштина има се сазивати пазећи на прописе §-а 50., 1. става.

Осим тога има се главна скупштина сазивати у случајевима, који су изриком одређени у закону и у статуту, и сваки пут када је то у интересу друштва потребно.

Главна скупштина мора се такође сазвати у року, који према статуту не сме бити дужи од 30 дана, ако то закључи којагод главна скупштина или ако један акционар, или неколико акционара, — који на начин прописан статутом докажу, да поседују десети део акцијске главнице, или неки мањи део акцијске главнице, који је у статуту одређен, — захтевајући да се сазове главна скупштина, представком која је од њих потписана и у којој су казани сврха и разлог за то.

Акционару или акционарима, који по горњим прописима имају право захтевати да се сазове главна скупштина, треба у статуту дати такође право захтевати представком, — која је од њих потписана и у којој су казани разлози за то, —

да се у дневни ред идуће главне скупштине уврсте неки предмети, ако они тај захтев истакну у неком року, који ће се у статуту утврдити, пре него се огласи сазив главне скупштине.

Главну скупштину по правилу сазива управа. Ако је у статуту друштва постављен надзорни одбор, тада и он има право и дужност сазвати главну скупштину, ако је то потребно у интересу друштва (члан 225. трговачког законика). У статуту може се одредити, да осим управе, односно надзорног одбора, још и други друштвени органи имају право сазвати главну скупштину.

У статуту треба утврдити начин, којим ће се главна скупштина сазивати.

При томе има се у статуту прописати, да се при сазивању главне скупштине има обзнанити њена сврха и што тачније назначити поједини предмети, о којима се има решавати. Напосе треба у статуту одредити, да се намераване промене статута, имају са својим битним садржајем назначити у обзнани, при чему ако је потребно, да о њима посебно гласају поједине врсте акција, треба у обзнани објавити ту околност.

Оглас којим се сазива главна скупштина, има надаље садржавати место и час, где и када ће главна скупштина бити, и прописе статута, на који се начин акционари имају исказати о својем овлашћењу да врше право гласања.

Главна скупштина сме се сазвати само у седиште друштва, ако статут изриком не предвиђа да се главна скупштина може држати и у другим местима, која су у статуту по имену споменута.

Рок за обзнану сазива има се у статуту одмерити најмање на 14 дана пре дана, у који ће главна скупштина бити, при чему се последњи дан не рачуна.

ПРЕДЛОЗИ ЗА ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

§ 41.

У статуту треба одредити, да се сваком акционару на његов захтев има најдаље три дана пре главне скупштине уручити један препис предлога што су приправљени за главну скупштину.

Осим тога има се у статуту утврдити, да се сваком акционару који има право гласа, мора на његов захтев у истом року допустити, да у пословној просторији друштва прегледа све предлоге и доказе приправљене за главну скупштину.

ДОКАЗ ЗА ПРАВО ГЛАСА

§ 42.

У статут имају се уврстити одредбе о начину како ће акционари доказати своје овлашћење да врше право гласања за главну скупштину (уписом акционара у друштвену акционарску књигу код акција на име, пологом акција и т. д.).

Ако по статуту вршење права гласања зависи од тога да се акције положи до неког одређеног часа пре главне скупштине, треба у статуту одредити, да се при сазивању главне скупштине акционарима има дати рок од најмање осам дана за то, да положи акције, и да најдаље с часом, у који се затвори списак акционара, што су положили акције за главну скупштину, мора се сваком акционару, који има право гласа, на његов захтев допустити, да у пословној просторији друштва прегледа тај списак.

ПРАВО ГЛАСА

§ 43.

Свака акција даје имаоцу један глас, ако друштвени уговор не одређује што друго.

Статутом се може утврдити, да само по неколико акција дају један глас. Али у таквом случају, ако је акцијска главница бар 1.000.000 круна, мора се дати бар један глас за акције, који заједно имају номинални износ од 10.000 круна, а ако акцијска главница износи мање од 1.000.000 круна, онда за акције чији номинални износ заједно износи један стоти део акцијске главнице.

Оним акционарима, који поседују мањи број акција него је по статуту потребно за то, да се има један глас,

може се статутом признати право, да именују заједничког пуномоћника, којем припада право гласа у главној скупштини према броју акционара што он заступа.

Није искључено, да се у статуту број гласова, што припадају једном акционару, ограничи тим, што се утврди неки највиши износ или што се одреде неки степени.

Ако су издане акције с разним номиналним износом или разне врсте акција, право гласа има се тако одредити, да у истом делу акцијске главнице, без разлике номиналног износа или врсте појединих акција, припада исто право гласа. Ако су издане ужитнице (§ 33. бр. 3.), треба у статут уврстити и тачне одредбе о праву гласа ужитница.

ГЛАСАЊЕ ПРЕКО ПУНОМОЋНИКА

§ 44.

У статуту треба изриком одредити, да акционари могу своје право гласа вршити на главној скупштини и преко пуномоћника, па били ти пуномоћници акционари или не. У исто доба треба у статуту тачно утврдити, у којем облику треба да буде легитимација пуномоћника.

За лица, што нису самовласна и за јуристичка лица имају се припустити законити, односно статутарни заступници и без особитог пуномоћства.

СПОСОБНОСТ СКУПШТИНЕ ЗА ОДЛУЧИВАЊЕ

§ 45.

Способност главне скупштине за закључивање треба да у статуту свакако зависи од претпоставке, да су лица, што се налазе у главној скупштини, овлашћена вршити право гласа за један најмањи износ акцијске главнице, који се по правилу има утврдити не испод једне десетине.

У статуту се може одредити, да за случај, кад би главна скупштина била неспособна за закључивање, треба сазвати другу скупштину, која без обзира на износ заступане акцијске главнице може закључивати о свим предметима, који су

били на дневном реду прве главне скупштине, ако се у обзнани, којом се сазива друга скупштина, изриком спомене та околност. За такову скупштину може се у статуту рок за оглашење сазива (§ 40., задњи став) одредити на осам дана, а рок за полог акција (§ 42., 2. став) на пет дана.

Статутима треба одредити, да се у главној скупштини има саставити списак присутних акционара или заступника акционара, у којем треба казати њихово име и пребивалиште, затим износ акција, што их сваки заступа, и број гласова, што сваком припадају, — и да се сваком акционару или заступнику акционара, који је дошао у главну скупштину, има у главној скупштини допустити да прегледа тај списак.

НАЧИН ГЛАСАЊА

§ 46.

Статут мора тачно назначити предмете, о којима се у главној скупштини може закључивати не и једноставном већином гласова присутних акционара, него само јачом већином гласова или по другим каквим захтевима, надаље мора садржавати тачне одредбе о томе, на који се начин имају обављати избори што има главна скупштина да врши, и ко ће у скупштини председавати.

§ 47.

За закључивање, споменуто у § 39., бр. 1. о уговорима тамо назначене врсте статут има прописивати, да се главној скупштини има поднети извештај, који одговара прописима §-а 9., 1. и 2. став, а мора бити потписан од продаваца и свих чланова управе, а ако има надзорни одбор и од надзорног одбора.

Закључак, којим се пристаје на такав уговор, треба да по статутима зависи од квалификоване већине, која мора бар износити три четвртине гласова преданих у главној скупштини и обухватити четвртину укупне акцијске главнице.

У статуту треба одредити, да се препис или штампани егземплар извештаја споменутог у 1. ставу мора сваком акционару на његов захтев предати најдаље три дана пре дана главне скупштине, која има коначно одлучити о односним уговорима.

ПРОМЕНА СТАТУТА

§ 48.

Ако се ради о промени статута треба у статуту за ваљаност закључка главне скупштине по правилу захтевати, да лица присутна у главној скупштини, буду власна вршити право гласа бар за трећину акцијске главнице, и да за то гласа већина од најмање три четвртине преданих гласова.

Ако има више врста акција с различитим правима, треба у статуту утврдити, да је за сваку промену статута, којој је предмет повишење или снижење акцијске главнице или промене досадашњег одношаја разних врста акција, потребан закључак главне скупштине, у којој акционари имају гласати раздељени у групе по врстама акција, а имају за сваку поједину групу према смислу вредети захтеви за одлучивање постављени у 1. ставу. Статут може за ваљаност таквога закључка поставити осим тога још других захтева.

Прописи пређашњег става имају се применити и тада, ако су осим акција издате и ужитнице за извучене акције (§ 33., бр. 3), те се има закључити промена статута, која се тиче правнога одношаја ужитница према акцијама.

И за случаје споменуте у овом параграфу може се у статуту прихватити одредба у смислу §-а 45., 2. став.

Промена предмета предузећа не може се закључити већином гласова, ако то није у статуту изрично допуштено (члан 215. трговачког законика).

ЗАКЉУЧАК РАЧУНА

§ 49.

Управа је дужна бринути се зато да се воде потребне књиге друштва.

Крајем сваке пословне године, које се почетак и свршетак има у статуту утврдити, мора се саставити закључак рачуна, који се има састојати од пословног рачуна (рачуна о добитку и губитку) и од биланса.

У статуту се морају одредити начела, по којима се има састављати биланс.

Завршни рачун, који треба да обухвата цело пословање друштва, мора се састављати држећи се законских прописа и с пажњом ваљаног трговца. Особито имају се сви делови актива и пасива урачунати по вредности, што им збиља припада у часу, када се биланс саставља.

Код имовинских предмета, који су по својој каквоћи подложни трошењу или умањивању вредности, треба од њихове књижне вредности одбити износ, који одговара стварном прорачуну, и то истаћи у завршном рачуну. У статуту треба уредити, како ће се вршити потребни отписи, а по потреби има се у статуту утврдити и кључ, по којему ће се отписи вршити.

Акцијска главница има се и тада, када се акције по статуту постепено откупљују из чистог добитка (§ 33.), у билансу наводити у пасиви у износу, који је у статуту утврђен, све дотле, док се та акцијска главница не снизи (§ 18.), држећи се законских прописа.

ПОДНОШЕЊЕ БИЛАНСА

§ 50.

У статуту треба одредити, да управа има завршни рачун сваке године приказати редовној главној скупштини акционара уз извештај, и то најкасније у првих шест месеци сваке пословне године. Изузетно код појединих акционарских друштава може се с обзиром на особиту каквоћу пословања допустити, да се рок за подношење биланса главној скупштини у статуту утврди најдаље до дванаест месеци пошто истече пословна година.

У статуту треба уврстити одредбу о томе, да се примерак извештаја заједно с билансом и с рачуном добитка и губитка има доставити сваком акционару на његов захтев најдаље три дана пре дана главне скупштине, која има да закључи о одобрењу биланса.

За закључак о одобрењу биланса, има се у статуту прописати да ће се тај закључак одгодити, ако се то у главној скупштини закључи једноставном већином гласова или ако то захтева мањина која заступа бар десети део укупне акцијске главнице, приговарајући неким одређеним ставкама у билансу. Одгођење ће у последњем случају трајати све дотле, док се не даде потребно разјашњење о ставкама којим се приговара.

ОСНИВАЧКИ ТРОШКОВИ

§ 51.

При оснивању друштва може се у статуту одредити, да се трошкови оснивања, који ће се у статуту потанко назначити, могу разделити као трошкови међу прве пословне године и то највише првих пет година. Као такви трошкови оснивања, који се могу амортизирати, смеју се допустити само трошкови у готову, који се морају подмирити при оснивању друштва, заједно с јавним даћама које се имају платити приликом оснивања.

Са завршним рачуном за прву пословну годину има се главној скупштини поднети детаљан обрачун о укупном трошку оснивања.

ПОДЕЛА ЧИСТЕ ДОБИТИ

§ 52.

Начела, по којима ће се чисти добитак израчунати и исплатити, имају се тачно одредити у статуту. Међу акционаре сме се поделити само оно, што произлази као вишак билансних актива, пошто се од њих отпише што треба и одрачуна сва пасива.

Када се дели чисти добитак, има се пре свега наменити износ потребан за обвезно дотирање резервнога фонда (§ 53., бр. 1.).

РЕЗЕРВНИ ФОНД

§ 53.

Код сваког акционарског друштва има се у статуту предвидети образовање резервног фонда, којим ће се подмиривати евентуални губитци. У тај резервни фонд има се уносити:

1. од годишњег чистог добитка најмање двадесети део све дотле, док резервни фонд не пређе десети део главнице или већи део основне главнице, који је у статуту одређен;

2. суме, што се при оснивању друштва или при повишењу основне главнице издањем нових акција за виши износ, него ли је номинални, постигну преко тога номиналнога износа и преко износа трошкова проузрочених издањем акција;

3. износи што их акционари уплате за дозволу права предности за своје акције, уколико се не закључи, да се ти износи употребе за изванредне отписе или за подмирење изванредних губитака. Докле год резервни фонд није већи од десетога дела акцијске главнице, он се уопште сме употребљавати само за подмиривање губитака. У статуту може се одредити, да се износ, за који је резервни фонд виши од напред споменутог износа, може сваки пут употребити за то, да се дивиденда, која се има исплатити акционарима, попуни до максималног износа, који ће се у статуту утврдити, а који у једној пословној години не сме бити више од пет посто уплаћене акцијске главнице. У том случају има се у статуту утврдити, да се та дивиденда сме исплатити само пошто се подмире сви билансни губитци друштва, и да се износи споменути у 1. ставу под бр, 2. и 3. никако не смеју употребити за исплаћивање дивиденде.

Осим пре споменутог резервног фонда може се у статуту предвидети, да се саставе још и други фондови.

Фонд, који је код друштва сакупљен, може се употребити за то да се подели међу акционаре, осим случаја да се један део акцијске главнице поврати, пазећи на законске прописе уопште само у толико, у колико је то по статуту допуштено и само у облику исплате изванредне дивиденде и то по закључку редовне главне скупштине на темељу годишњег биланса.

ОБЈАВЕ ДРУШТВА

§ 54.

У статуту мора се утврдити облик, у којем ће друштво издавати своје објаве.

При томе треба особито одредити и то, који ће орган, — осим случаја већ уређеног у § 40., 6. ставу — издавати те објаве, односно потписивати их.

Надаље имају се у статуту назначити новине, у којима ће се издавати обзнане друштва. Свакако има се у статуту одредити лист „Wiener Zeitung“ и осим тога, ако је седиште друштва изван Доње Аустрије, службени лист односне земље за друштвено обзнањивање, али се у статуту може наредити, да се друштвене обзнане осим горе назначених листова издавају још и другим јавним листовима, који ће се у статуту назначити.

ПРЕСТАНАК И ЛИКВИДАЦИЈА

§ 55.

Одредбе § 48., 1. и 4. става имају се на сличан начин применити и на закључак главне скупштине, да се распусти друштво.

Закључак да се акционарско друштво споји с једним другим, не може се донети већином гласова, ако то није изрично допуштено у статуту (члан 215. трговачког законика).

У статуту треба одредити, да овлашћења главне скупштине и надзорног одбора, односно ревизора рачуна, остају у ваљаности и за време док траје ликвидација.

Опсег пуномоћства ликвидатора уређују одредбе трговачког закона (члан 244., 2. став, односно члан 137. и следећи). У статуту треба изрећи, да ликвидатори без пристанка главне скупштине, несмеју продавати непокретнине друкчије него ли јавном дражбом.

ТРЕЋИ ОДСЕК

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

ДРЖАВНИ НАДЗОР

§ 56.

Акционарска су друштва према одредбама царске повеље 26 новембра 1852 (Л. Д. З. бр. 253.) и односним законским прописима подложна надзору државне управе, који се по дужности врши за заштиту јавних интереса.

Стални надзорни орган поставиће се код акционарског друштва изнимице само тада, ако је та мера из важних јавних обзира потребна.

Акционари или други који интересенти по праву не могу тражити посредовање државне управе, те се њима мора у даном случају препустити, да путем грађанског права истичу своја приватна тражења према друштву.

ПРЕЛАЗНА НАРЕЂЕЊА

§ 57.

Одредбе ове наредбе примењују се на акционарска друштва што већ постоје, само у толико, у колико им се не противе друштвени статuti што су у ваљаности.

ВАЖЕЊЕ НАРЕДБЕ

§ 58.

Ова наредба ступа у живот онога дана, у који буде обзнањена.

ЗАКОН О ДРУШТВИМА

од 26. новембра 1852. Ц. З. Л. 253

ОДРЕДБЕ КОЈЕ ВАЖЕ И ЗА АКЦИОНАРСКА ДРУШТВА

§ 1.

Потребно је нарочито одобрење од државне власти за оснивање свих врста друштава, када она :

а) према унапред утврђеним друштвеним правилима (стату) имају бити уговорена тако, да је ступање у друштво без ограничавања на првобитне учаснике, допуштено свакоме ко испуњава постављене услове и потчињава друштвеним правилима, био број чланова друштвених унапред одређен или не ;

б) ако су акцијска друштва, т. ј. таква друштва код којих се потребна главница има скупити помоћу акција, то јест одређених, грађанскоправним начинима стицања преношљивих удела у друштвеној главници на које се и ограничава одговорност учесника ;

в) ако друштво чијега се оснивања тиче, по својим својствима спада под нарочите прописе, који изискују да се претходно измоли одобрење државне управе.

§ 2.

Такво одобрење захтева се нарочито за оснивање друштва са следећим јавним и општекорисним сврхама :

- а) за унапређење наука и вештина;
- б) за подстицај и снажење пољопривреде, рударства шумарства, занатства, трговине и других привредних грана;
- в) за одржавање редовне саобраћајне везе између двају или више места крај воде или на суву уопште, а за паробродска предузећа напосе;
- г) за изградњу или одржавање жељезница, мостова, земних и водених путева;
- д) за рударска предузећа;
- ђ) за насељавање;
- е) за кредитне установе;
- ж) за осигуравајућа друштва;
- з) за опште установе за опскрбу и рентне установе;
- и) за штедионице;
- ј) за заложне заводе;
- к) за проширење већ одобреног друштва отварањем његових филијала.

§ 3.

Забрањено је стварање друштава с циљевима који падају у опсег законодавства и јавне управе.

§ 4.

Одобрење друштава наведених у § 2. под а.), б.), ђ.), е.), з.). потом друштава за жељезничка и паробродска предузећа, даље за сва друштва код којих се тиче нарочитог повлашћења или одступања од општих прописа, затим у § 2. под к) означеног проширења постојећих друштава задржато је за нас.

Односне предлоге чиниће министарство унутрашњих послова.

Министарство унутрашњих послова даје одобрење за оснивање друштава наведених у § 2. под в) и г) (изузев жељезница и паробродских друштава), потом д), ж), и), ј), затим оних друштава чија се главница има потпуно или делом прибавити помоћу акција, или чије се пословање има протезати на управну област двају или више круновина.

Министарство унутрашњих послова има се ипак споразумевати, с обзиром на све околности које би се дотицале надлежности некога другог министарства, претходно с њиме а стално с Врховном Полицијом, па при неслагању у мишљењима од случаја до случаја измолити највише решење.

§ 5.

Према рударским предузећима на основици рударских савеза, рударских задруга, рударских каса, поступаће се као и досада по постојећим рударским законима и од власти које су одређене тим законима.

§ 6.

У погледу свију других друштава која нису поменута у § 4. одобрења ће давати дотична политичка власт оне круновине у којој треба да се друштво оснује, с нарочитим обзиром на делокруг који припада шефу области и на одговорност коју носи.

Политичка власт има, у свима случајевима кад се дотиче круга рада других власти круновине, ступити у везу с њима, па ако би било разлике у мишљењу измолити више решење.

§ 7.

Молбе за одобрење једнога друштва имају се подносити код политичких власти оне круновине у којој је седиште друштвене управе или свагдањег врховног вођства.

Тражење се може односити или а) на одобрење за оснивање друштва, или б) на овлашћење за припремне мере.

§ 8.

Молба за одобрење оснивања једног друштва мора што потпуније изложити план предузећа и бити снабдевена свима за то потребним прилозима, међу којима напосе друштвеним уговором и статутима.

§ 10.

Код друштава која су намењена постепеном извођењу грађевних предузећа, има се одредити рок кад се предузеће има почети и у којим главним одсецима наставити и довршити.

§ 11.

Друштва што се односе на предузећа чије је извођење везано за нарочите законске прописе, као што су жељезнице, штедионице, рудници и друга, имају се у плану предузећа саобразити свима захтевима тих законских прописа који и даље остају у снази.

§ 13.

Код друштава која имају за предмет јавне сврхе или општекорисне установе има се поред дирекције створити и одбор и резултати пословани објављивати у одмереним размацима времена.

§ 14.

Одобрење за оснивање друштва даће се само тада :

а) ако је сврха друштва допуштена, и ако према закону може бити предметом друштва ;

б) ако молиоци одобрења, према личним својствима, а где је потребно и према имовном стању, пружају јемства за правилно извођење предузећа или бар да нема основане сумње због спровођења других недопуштених смерова; и

в) ако план предузећа и његови прилози одговарају законским прописима и потребним јавним обзирима.

§ 15.

Поступак за овлашћење око припремних мера на стварању друштва биће :

а) када лица која хоће да приступе оснивању друштва, имају намеру да ради налажења учесника упућују јавне позиве или објаве, или

б) када је предузеће такво да изискује припреме које дирају у право трећих лица, као премеравања, нивелисања, или која претпостављају посредовање или помоћ јавних органа.

Сем тога може се претходно одобрење за оснивање једнога друштва тражити када сами покретачи не смерају друштво одмах пустити у дејство.

§ 16.

До власти стоји да при давању претходног одобрења за образовање друштва означе услове под којима ће се дати одобрење. Оно се може и сасвим отказати, ако личност молиоца и план предузећа не одговарају потпуно захтевима из § 14. под б) в) и ако сврха друштва није онаква као што је под а) истог параграфа означена.

Уз представку за претходно одобрење треба да иде план предузећа и нацрт статута само у битним одредбама.

§ 17.

Нарочито се код оних друштава, које се образују путем јавног позивања или приватног уписа, има пазити да се и у програмима или иним позивима изрично одреди ко ће заступати интересе друштва до његовог коначног стварања и ко ће носити одговорност за управљање, и да се је сваки учасник по изјављеном пристанку сложио с целом садржином објављенога програма и статута.

§ 18.

При давању претходнога одобрења за оснивање једнога друштва ваља увек изрећи услове после чијега се испуњења може тражити одобрење друштва.

При томе се онда ваља руководити одредбама §§ 8.—14. у свима оним тачкама које налазе примене на дотична друштва.

§ 19.

Из добивеног претходног одобрења за образовање једног друштва не може се изводити никакво право на одобрење за оснивање самога друштва.

§ 20.

Али и одобрење за оснивање једног друштва има само значење концесије или допуштења и не садржи у себи изјаву да државна управа налази уређење предузећа и средства изабрана за постигнуће постављеног циља довољним, или да ће предузеће зајамчити отуда очекиване користи.

На учасницима је да сами о томе прибаве потребно осведочење.

§ 21.

Да би задобиле важност, промене одобрених друштвених правила (статута) и уопште одредбе, прописане одобрењем друштва потребно је одобрење за које важе исте одредбе као и првобитно одобрење.

§ 22.

И сва друга друштва која нису обухваћена §§ 1. и 2. подлеже надзору државне власти. Она има право увида у друштвено пословање, да мотри на поштовање прописа одређених при одобрењу друштва или општим одредбама, и ако се нађе за потребно друштву придати државног комесара којег одређује надлежна власт.

Овоме је дужност мотрити да друштво не прекорачи границе датог му одобрења и одредбе одобрења друштвених правила.

§ 23.

За драговољни престанак друштава важиће у опште одредбе грађанског закона и друштвених правила.

Код друштава која иду за опште корисним сврхама и која нису ограничена на одређено време, по истеку којег друштво од себе престаје, мора се смерани престанак пријавити власти, која је учествовала при давању одобрења за оснивање.

§ 24.

Растурање друштва и обустава свих скупштина или могућних претходних радња друштва што се тек оснива, политичка ће власт по службеној дужности наредити:

а) ако се је друштво образовало без потребнога одобрења или ако је продужило рад пошто му је исто било одузето;

б) ако се друштву може ставити на терет да је по већ добијеном одобрењу прекорачило у битним стварима друштвена правила или одредбе које је власт прописала приликом одобрења друштва;

в) ако друштво није како треба испунило услове чије је неиспуњење изрично унапред одређено било као узрок за повлачење одобрења, а продужење рока није му дато;

г) кад наступе такве околности под којима се, према закону или из јавних обзира, овлашћење за обављање радње или предузећа одузима и од приватних појединаца.

§ 25.

Решење о престанку друштва спада у надлежност политичке власти, која ипак, ако престанак има наступити из разлога наведених у § 24. под б), в), г), има придружити и два члана суда.

Против тога решења може се жалити министарству унутрашњих послова, али исти нема одгодног дејства по наређену обуставу делатности друштва које се има распустити.

§ 26.

У случају кад политичка власт на основу § 25. нареди престанак друштва, има иста учинити да се у погледу друштвене имовине предузме одговарајући законски поступак.

РЕГИСТАР*)

СРБИЈА И ЦРНА ГОРА

А

Агенџуре, заступништва, — филијале, — њихово протоколисање, чл. 18., 95.

Администрација, трошкови администрације и биланс чл. 71.

Адреса. друштвена, чл. 17.

Акција, Шта је акција, чл. 1., 2., 22., 23., — кад се издаје акција, чл. 26. — Облик и слог акције, чл. 23. — Врсте акције, чл. 2. — Повећање именоване вредности, чл. 2. — Недељивост, чл. 2. — Издавање пре потпуне уплате, чл. 50. — Пренос путем наслеђа, чл. 30. — Акција на име чл. 29., 30. — Акција на доносиоца чл. 28. — Првенствена акција, чл. 22. — Мешовита акција, чл. 23.

Акционар, његова одговорност за друштвене обавезе, чл. 25., 34., 36. — Његова права, чл. 33. — Право преписа биланса, чл. 78.

Акционарско друштво. Дефиниција, чл. 1. — Оснивање, чл. 5., 6., 7. — Својства, чл. 3., 4. — Акционарска друштва која су постојала пре овог закона, чл. 103. — Страно, чл. 91., 95. — Име, чл. 8. — Његов престанак, чл. 81., 89. — Почетак постојања, чл. 19.

Аморџизација, у случају смањивања главнице, чл. 90.

Аџор, или улог, чл. 8., 12.

*) Треба читати и коментар уз члан на који се у регистру упућује.

Б

- Белгијски закон* о улогу, чл. 8., прим. 29. — О трајању друштва чл. 8. — Казна за послугу туђим акцијама чл. 65.
Биланс. Рок за састав биланса, чл. 72. — Склапање биланса чл. 71. — Рок за објаву, чл. 77. — Стављање биланса на углед, чл. 76. — Кад акционарско друштво падне под стечај, чл. 70. — Одредбе о билансу, чл. 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79.

В

- Важносћ* преноса акције. Од кад почиње, чл. 30.
Валоризација. Види засебну књигу о томе од истог писца.
Вођење трговачких књига, чл. 94.
Вредносћ динарска, чл. 94.

Г

- Главница*, види *основна главница*.
Годишњи извештај, чл. 70.
Губишак и добишак, рачун губитка и добитка, чл. 70., 71.
Губишак главнице, чл. 79.

Д

- Давање зајма на акције*, чл. 32.
Дан ујиса. Пријава финансијској власти, чл. 11.
Делокруг рада, чл. 8.
Делење добиши, чл. 33., 66., 77.
Деоба по ликвидацији, чл. 86.
Динарска вредносћ, чл. 94.
Дневник, чл. 70.
Добиш, чл. 33., 63., 77. — Како се утврђује, чл. 71.
Државни Савет, о чл. 9. зак., чл. 9.
Дужносћ, ликвидаторског одбора чл. 85. — Акционара чл. 24. — Оснивача чл. 10., 11. — Заступништва страног друштва, чл. 92., 95. — Надзорног одбора, чл. 49., 73. — Управног одбора, чл. 16., 17., 37., 70., 71., 72., 79., 82., 84.
Дивиденда, чл. 33., 63., 77.

Е

- Експозишура*, чл. 18.
Емисија акција. Види *издавање акција*.

Ж

- Жалба*, против рада зборског, чл. 67.
Железничка удружења, чл. 104.
Жена може ли бити члан управног одбора.

З

- Зајам на акције*, чл. 32.
Застарелост одобрења за оснивање друштва, чл. 10.
Заклејива, ко полаже заклетву, чл. 44.
Заступник на збору, чл. 66.
Закон за Босну и Херцеговину у погледу измене правила чл. 68.
Замена акција код спајања, чл. 89.
Закључивање књига, чл. 70.
Законска резерва, чл. 80.
Зайисник, чл. 60.
Збор акционара, чл. 12., 56, 73. — Какав треба за смањење главнице, чл. 90.
Заступништва, чл. 18., 91., 92., 95.

И

- Изасланик* Министра Трговине и Индустије, чл. 12., 75.
Избор рачуноиспитача, чл. 74.
Извештај о радњи акцион. друштва, чл. 70.
Издавање акција чл. 26. — Издавање нових акција чл. 27.
Измене правила на претходном збору, чл. 63, 13.
Име друштва, чл. 1., 8.
Имање друштвено, чл. 50.
Именица вредности акције, чл. 2.
Имовина, покретна и непокретна. Како се уноси у биланс, чл. 71.
Инвентар, чл. 70.

Ј

- Јемство* банака и синдиката, чл. 21.

К

- Казне*, за осниваче, чл. 99. — Које се примењују на чланове управног и надзорног одбора, чл. 99., 100., 101. — За ликвидаторе, чл. 100.

- Капитал резервног фонда*, чл. 80.
Кауција, при ступању у управу, чл. 40.
Књига акционара, чл. 31.
Књиге друштвене коме се предају по ликвидацији, чл. 88.
Комесар. Види *изасланик*.
Коло акција — емисија, чл. 8.
Кориснице чл. 21.
Кривице в. казне.
Куповање сојствених акција, чл. 32.
Калифорнија и страна акцион. друштва, чл. 91.
Канзас и страна акц. друштва чл. 91.
Картели уговор, чл. 63.
Кворум, чл. 12, 67., 68.

Л

- Ликвидација*, чл. 83.
Ликвидатори, чл. 83. — Награда ликвидаторима како се исплаћује, чл. 86.
Ликвидаторски одбор, чл. 85. — Бирање чл. 83.
Лицијација при ликвидацији, чл. 85.

М

- Министар Народне Привреде*, чл. 5., 9., 75.
Министар Трговине и Индустије, чл. 5. 9, 75. — Одобрава друштво, чл. 9. — Одобрење за смањење главнице, чл. 90. — Одређује награду ликвидаторима, чл. 80. — Решава о исплати акција приликом спајања, чл. 69. — Одређује комесара за збор, чл. 67. — Разматра рад зборова чл. 67. — Решава о спајању друштава, чл. 63
Молба за оснивање, чл. 8.

Н

- Назорни одбор*. Састав, чл. 48. — Дужност и право, чл. 49., 73. — Ко може бити члан, чл. 54. — Надзорни одбор за време ликвидације, чл. 83., 84., 85., 87.
Надлежност суда за протоколисање друштва, чл. 15. — За протоколисање филијале, чл. 18.
Надзор. Над акционарским друштвима, чл. 5., 75. — Надзорног одбора над радом управног одбора, чл. 49.

- Националност* акционарског друштва, чл. 91.
Неделивост акције, чл. 2.
Неиздавање сталних акција, чл. 26.
Несјособност за службу у друштву и чланство у управном и надзорном одбору, чл. 38.
Неујлаша акција, чл. 24.
Њу-Јорк, прописи закона о акционарским друштвима чл. 8., примедба 24.

О

- Обвезе* и права акционара, да се предвиде правилима, чл. 8.
Обвезнице првенствене, чл. 8.
Обим надзора, чл. 5.
Облик акције, чл. 23.
Објава биланса чл. 77.
Обзнана друштвених правила у службеним новинама, чл. 17.
Обрасци, примедба уз чл. 70.
Одговорност акционара, чл. 25., 36. — Оснивача, чл. 11. — Чланова управног и надзорног одбора чл. 20., 15., 45., 50., 51., 52., 53. — Ликвидатора чл. 87. — Странаг друштва чл. 96.
Одлагање збора, чл. 67.
Одобрење за оснивање акционарског друштва, чл. 5., 8., 9., 11. — Кад се гаси чл. 10.
Ојуномоћење за заступање на збору, чл. 66.
Оснивање акционарског друштва, чл. 5., 6., 7.
Оснивачки удели, чл. 21.
Оснивачи, ко су, чл. 6. — Њихова дужност, чл. 8., 10., 11. — Не могу одобрење пренети на другога, чл. 10. — Накнада за њихов труд, чл. 21.
Основна главница каква је, чл. 1., 2. — Како се ставља у биланс, чл. 71. — Губитак половине, чл. 79. — Смањење основне главнице, чл. 90.
Особене користи које се могу предвидети друштвеним правилима, чл. 8. —
Оставка чланова управног и надзорног одбора чл. 37., 39.
Ошјиси, чл. 71.

П

- Парница* противу чланова управног и надзорног одбора, чл. 51., 52., 53.

- Повећање* имените вредности акција, чл. 2.
Повраћај приликом смањења главнице, чл. 90.
Позив на ујис чл. 11.
Подношење биланса, чл. 70., 71., 72.
Покриће штејне друштвене, чл. 33.
Посебни резервни фонд, чл. 80.
Порез акционарског друштва и биланс, чл. 70.
Појврда права, чл. 9.
Право акционара на имовину и учешће у добити, чл. 33. — Препис биланса, 78. — да се умеша у парницу против чланова управног и надзорног одбора, чл. 52. — да му се изда стална акција, чл. 26.
Право гласа на претходном збору, чл. 12. — На збору, чл. 85.
Право изасланика Министра Трговине и Индустрије, чл. 75.
Право рачуноиспитача чл. 73.
Право надзорног одбора, чл. 49. — Да води надзор над радом управног одбора, чл. 49. — да сазове збор акционара чл. 49., 56. — да учествује у постављању прокуристе чл. 47.
Појис чл. 41.
Правила акционарског друштва, — Каква треба да су, чл. 8 — Њихова потврда, чл. 9.
Прва уплата. Расписивање прве уплате, чл. 14.
Пренос акција на име, и привремених акција, чл. 29., 30. — На доносиоца, чл. 28.
Престанак друштва, чл. 81—90. — Дужност управног одбора при престанку друштва, чл. 82., 84. — Страног, чл. 98.
Преходни збор чл. 11., 12.
Привредни Савет чл. 9.
Пријава имена суду чл. 15., 16.
Првенствене обвезнице чл. 8., 22.
Привремене акције чл. 2., 4., 30.
Првенствене акције чл. 2., 8.
Приоритетне обвезнице чл. 8., 22.
Приоритетне акције чл. 2., 8., 22.
Прелазна наређења чл. 103., 104., 105., 106.
Продужење трајања чл. 9.
Прокуриса чл. 47.
Пројектисање Друштвеног имена, чл. 4., 15., 16. — Филијале, чл. 18. — Страног акционарског друштва, чл. 93.
Пуномоћници за вођење парнице, чл. 51.

Р

Разрешница, чл. 63.

Рачун губишња и добишња чл. 70., 79.

Рачуни годишњи чл. 70.

Рачуноиспийшачи чл. 73., 74.

Резервни фонд, чл. 80.

Решавање на збору чл. 67.

Рок. Рок за оснивање друштва, чл. 10. — за претходни збор, чл. 11. — Рок за протоколисање друштва, чл. 15. — Рок за пријаву имена чланова управног одбора, чл. 15. — Рок за пријаву прокуристе, чл. 15. — Рок за попуну управног и надзорног одбора, чл. 37. — За састав биланса, чл. 72. — За стављање биланса на углед, чл. 76. — За пријаву промене правила, чл. 68. — За објаву биланса, чл. 77. — За сазив ванредног збора на тражење акционара, чл. 62. — Рок за извештај Министарству о сазвату збору, чл. 57. — Да надзорни одбор сазове редован збор, чл. 61. — За објаву измене правила страних друштава, чл. 97. — Рок за сазив редовног збора, чл. 56. — Рок за депоновање акција за збор, чл. 58. — Трајање акционарског друштва чл. 8., 81. — За подношај биланса страних друштава, чл. 95. — Код престажња друштава, рок за пријаву, чл. 82. — Рок до ког се чувају књиге престалог друштва, чл. 82.

С

Састав правила чл. 8.

Склајање биланса чл. 71.

Службене новине чл. 17.

Смањивање основне главнице чл. 90.

Сјајање друштва чл. 81., 89.

Списак акционара на збору чл. 60.

Способност оснивача чл. 6.

Стан друштвени чл. 17.

Стечај акционарског друштва чл. 81.

Стирано акционарско друштво чл. 91—95.

Стиранци чл. 7.

Сумњива појраживања чл. 71.

Т

Тајни уговори чл. 21.

Таншијема чл. 70.

- Трајање друштва* чл. 10.
Трговински уговори и акционарска друштва, чл. 70., 94.
Трговачка комора чл. 19.
Трговачке књиге страног акционарског друштва, чл. 3.
Трошкови прве организације, чл. 71.
Трошкови администрације чл. 70.
Тужба, ко подиже противу чланова управног, надзорног одбора и ликвидатора, чл. 102.

У

- Улазница* за збор, чл. 59.
Улог. Апор, чл. 8., 12. — Повраћај акционарских улога, чл. 50.
Уложна акција, акција од улога, чл. 8. тач. м.
Умањење главнице чл. 98.
Уилаша акција, чл. 24.
Уилаша главнице чл. 14.
Усвајање правила чл. 12.
Управни одбор. Састав и број чланова, чл. 37. — Ко може бити члан управног одбора, чл. 38. — Дужности управног одбора, чл. 37., 72. — Смањивање чланова управног одбора, чл. 39. — Одговорност чланова управног одбора, чл. 45., 46., 50., 51., 52., 53. — Управни одбор за време ликвидације, чл. 83.

Ф

- Факсимил* чл. 41.
Филијале чл. 18.
Француски закон о одговорности чланова управног и надзорног одбора чл. 38., 50.
Фузија спајање чл. 81.

Ч

- Чиновници* чл. 38.

Х

- Харџије од вредности* чл. 71.

Ц

- Црна Гора*. Проширење важности закона и на територију Црне Горе, стр. 139.

Ш

- Швајцарски закон*. О странцима, чл. 37.
Штеша чл. 23.. прим. 83. — Штета коју причине представници страног друштва чл. 96.

ХРВАТСКА, ВОЈВОДИНА, БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

А

- Акција* Х.В. § 148, Б.Х. § 153.
 упис Х.В. § 151., Б.Х. § 156.
 на име Х.В. § 173., Б.Х. § 179.
 пренос акција на доносиоца Х.В. § 172., Б.Х. § 178.
 издавање нових Х.В. § 162., Б.Х. § 168.
 куповање Х.В. § 161., Б.Х. § 161.
- Акционар.* Права акционара Х.В. § 163., Б.Х. § 169. — право на дивиденду Х.В. § 167., Б.Х. § 173. — дужност Х.В. § 168., Б.Х. § 174. — плаћање затезне камате Х.В. § 169., Б.Х. § 175. — казна за задоцњење и неуплату Х.В. § 169., Б.Х. § 175.
- Акционарско друштво* — шта је Х.В. § 147., Б.Х. § 151. — Кад је склопљено Х.В. § 149., Б.Х. 154. — Одкада постоји Х.В. § 160., Б.Х. 165. — Престанак Х.В. § 201—209., Б.Х. § 216—225.

Б

<i>Банаш</i>	}	оснивање акционарских друштава, закон, види стр. 141.
<i>Бачка</i>		
<i>Барања</i>		
- Биланс* Х.В. § 199., Б.Х. § 210., 212. — страних друштава Х.В. § 214., Б.Х. § 210.

В

- Вештаци* Х.В. § 175., Б.Х. § 180.

Г

- Главна скупштина* Х.В. § 176—181., Б.Х. § 181—193 — Њен делокруг Х.В. § 179., Б.Х. § 189., 193. — Кад се сазива Х.В. § 177., Б.Х. § 182. — Сазив на захтев акционара Х.В. § 178., Б.Х. 188. — Сазив кад се изгуби половина главнице Х.В. § 187., Б.Х. § 199. — Записник Х.В. § 180., Б.Х. § 191.
- Гласање* у конституирајућој скупштини Х.В. § 155., Б.Х. § 160.

Д

- Дионица* види *акција*.
- Дионичар* види *акционар*.
- Дивиденда* погрешна исплата Х.В. § 167., Б.Х. § 173.
- Дозвола владе* Б.Х. § 152.

З

- Зайисник* главне скупштине Х.В. § 180., Б.Х. § 191.

И

Иноземна акционарска друштво X.B. § 210—217.

К

Казне X.B. § 218—222., Б.Х. § 226—231.

Камате на основну главницу X.B. § 165. — На приоритетне обвезнице X.B. § 166., Б.Х. § 171., 172.

Комесари види стр. 143.

Књиге X.B. § 198., Б.Х. § 208. — Предаја по ликвидацији X.B. § 207., Б.Х. § 222. — Страног друштва X.B. § 213.

Л

Ликвидација X.B. § 203., 204., 205., Б.Х. § 218., 219., 220. — деоба имовине по ликвидацији X.B. § 204., Б.Х. § 219.

Ликвидатори Дужност ликвидатора X.B. § 206., Б.Х. § 221.

М

Молба за оснивање акц. др. у Хрв. и Војв. види стр. 143.

Н

Надзор над акц. др. у Хрв. Војв. стр. 141. и 142. у Босни и Херц. § 232—244.

Надзорни одбор састав X.B. 194., Б.Х. 209. — Смењивање X.B. § 194., Б.Х. 209. — Дужности надзорног одбора X.B. § 195., Б.Х. 210: — Одговорност надзорног одбора X.B. § 196., Б.Х. § 213.

Нацрт X.B. § 150., Б.Х. § 155.

О

Обнародовање правила X.B. § 158., 159., Б.Х. § 164. — Страног друштва X.B. § 212.

Одговорност Управног одбора X.B. § 189., 191., Б.Х. § 203., 204. — Надзорног одбора X.B. § 196. Б.Х. § 213. — Ликвидатора X.B. § 205., Б.Х. § 220.

Основа X.B. 150, Б.Х. 155.

Оснивачи X.B. § 150., Б.Х. 155. — Дужност сазива конституирајуће скупштине X.B. § 154., Б.Х. 159.

Оснивање акц. др. у Хрватској, Банату, Бачкој, Барањи види стр. 141. у Б.Х. § 152.

Основна главница X.B. § 150., Б.Х. § 155. — Позив на уплату X.B. § 170., Б.Х. § 176. — Камата на основну главницу X.B. 165., Б.Х. § 171.

П

Правила друштвена, шта садрже X.B. § 157., В.Х. § 162. — Обнародовање X.B. § 158., Б.Х. 163.

Правилник о примени закона о оснивању акц. др. у Војводини в. стр. 143.

Преглед рада друштвеног, на тражење акционара Х.В. § 176., Б.Х. § 181.

Привремене акције Х.В. § 164., Б.Х. § 170.

Пријава суду Х.В. § 158., 159., Б.Х. § 165., 166.,

Приоритетне обвезнице Х.В. § 157., 158., Б.Х. § 162.

Промене правила пријава суду Х.В. § 179., 181., Б.Х. § 192.

Прокурисџ Х.В. § 193., Б.Х. § 206. — Заступа и представља друштво Х.В. § 186., Б.Х. § 198.

Р

Равнашељство дужности Х.В. § 198, Б.Х. § 208. — оставка Х.В. § 192. Б.Х. § 205. — одговорности Х.В. § 191. Б.Х. § 204. — одговорности према трећим лицима Х.В. § 190. Б.Х. § 203. — прекорачење овлашћења Х.В. § 189. Б.Х. § 201. — Ко именује равнашељство Х.В. § 183. Б.Х. § 195. — Пријава суду Х.В. § 184. Б.Х. § 195. — Потпис фирме Х.В. § 185. Б.Х. § 197. — Састав Х.В. § 182. Б.Х. § 194.

Развргнуће акционарског друштва Х.В. § 201., 202., 203. Б.Х. § 216., 217., 218.

Разрешница оснивачима — утемељитељима Х.В. § 152. Б.Х. § 157.

Редуција основне главнице Х.В. § 209. Б.Х. § 224.

С

Смањење основне главнице Х.В. § 209. Б.Х. § 224.

Скујшићина конституирајућа Х.В. § 154. Б.Х. § 159. — Главна слупштина Х.В. § 176—181., Б.Х. § 181—193.

Сшечај Х.В. 187. Б.Х. § 199.

Т

Темељна главница Х.В. § 187. Б.Х. § 199.

Тужба на рад главне скупштине Х.В. § 174. — Против равнашељства и надзорног одбора Х.В. § 197. Б.Х. § 209.

У

Уложак Х.В. § 156. Б.Х. § 161.

Уписивачи, позив на упис Х.В. § 170. Б.Х. § 176.

Упис у трговачке књиге Х.В. § 211.

Управни одбор, види равнашељство.

Уилајта главнице, позив на упис Х.В. § 170. Б.Х. § 176.

Ф

Фузија више друштава Х.В. § 208. Б.Х. § 223

Х

Хрвајска и Славонија, оснивање § 141.

СЛОВЕНАЧКА И ДАЛМАЦИЈА*)

А

Акција чл. 207., 222., 223. — § 25., 26., 27., 29., 31.

Акционар чл. 216., 218., 219., 220., 221., 224.

Акционарско друштво чл. 207., 211.

Ајор § 7., 11., 17., 20.

Б

Биланс чл. 240. — § 49., 50.

Г

Гласање § 46., 47.

Главна скупштина чл. 236., 237., 238. — § 39., 40., 41., 45.

Д

Делокруг § 23.

Добити, подела § 52.

Дозвола владе чл. 208., 214. — § 4., 5., 12. — § 1., 2., 3., 4., 5., 14., 15., 16., 18., 19., 20. закона о друштвима.

З

Закључне одредбе чл. 249.

Збор. Види главна скупштина

Заклейва чл. 232.

И

Измена правила § 15.

Ислајна акција § 33.

К

Камате чл. 217., 218.

Књиге чл. 239., 240.

Констипирајућа Скупштина § 13.

Л

Ликвидатори чл. 244., 245., 246. — § 55.

М

Молба за оснивање § 2., 3. — § 7., 8., 10., 11. закона о друштвима.

*) Цифре означене §-ом односе се на прописз Акцијског Регулатива.

Н

Награда друштв. органа § 38.

Надзор над акционарским друштвом § 56. — § 22. закона о друштвима.

Надзорни одбор чл. 225. — § 37.

Надзорни органи § 37.

О

Обнародовање § 14.

Објављивање § 14., 54.

Одговорности чл. 241.

Одобрење коначно § 12.

Оснивачки трошкови § 51.

Оснивачи § 19.

Основна главница § 18., 24.

П

Позив на уплату чл. 221.

Парница против управног и надзорног одбора чл. 226.

Поштом чл. 229.

Повишење главнице § 16.

Повремена чињења § 30.

Право гласа § 42., 43., 44.

Пуномоћник за гласање § 44.

Правила чл. 215.

Правна личност акционарског друштва чл. 213.

Престанак друштва чл. 242—248. § 55.

Промена правила § 48., § 21. зак. о др.

Р

Развргнуће § 24., 25., 26. закона о друштвима.

Резервни фонд § 53.

Редуција главнице § 18.

С

Седиште друштва § 22.

Смањење главнице види редуција

Стечај. Види престанак друштва.

Т

Темељна главница, в. основна главница

У

Уговор друштвени чл. 209., 210.

Улог, види апор.

Упис у трговачки регистар чл. 212., 228.

Упис акција § 6.

Уилаша акција § 28.

Управни одбор чл. 227—241., § 34. § 35. § 36.

Ф

Фирма § 21.

Фузија 247.

ЕВГЕН ФИЛИПОВИЋ
ПРОФЕСОР БЕЧКОГ УНИВЕРЗИТЕТА

АГРАРНА ПОЛИТИКА

ПРЕВЕЛИ

МИЛОРАД ЗЕБИЋ

ДАНИЛО Р. ДАНИЋ

ПРЕГЛЕД САДРЖИНЕ

- § 1. Привредна политика
- § 2. Држава и појединац
- § 3. Супротност интереса у привредној политици
- § 4. Привредна политика као наука.
- § 5. Аграрни поредак у XVIII веку.
- § 6. Ослобођавање својине земљишта и лично ослобођење сељака.
- § 7. Подела својине земљишта.
- § 8. Велико и мало газдинство.
- § 9. Системи закупа.
- § 10. Слободна деоба и недељивост.
- § 11. Породични фидејкомиси.
- § 12. Право старешинства у наслеђу.
- § 13. Ограничење деобе у саобраћају међу живима.
- § 14. Рентска добра и унутрашња колонизација.
- § 15. Представништва интереса.
- § 16. Привредне задруге.
- § 17. Пољопривредне професионалне задруге.
- § 18. Јавна својина и узимање земље у државне руке.
- § 19. Облици рада у пољопривреди.
- § 20. Радничко питање у пољопривреди.
- § 21. Систем газдовања.
- § 22. Деоба заједничких земљишта и укидање службености.
- § 23. Груписање парцела.

- § 24. Мелиорације.
Државне мере за унапређење пољопривредне технике.
 - § 25. Пољопривредна настава и опити.
 - § 26. Унапређење производне технике позитивним и полицијским мерама државним.
 - § 27. Пољопривредна обезбеђења.
 - § 28. Потребе за кредитом и облици пољопривреднога кредита.
 - § 29. Хипотекарни кредит.
 - § 20. Организација хипотекарног кредита.
 - § 31. Пољопривредни кредит на покретности.
 - § 32. Лични пољопривредни кредит.
 - § 33. Одужење непокретне имовине и границе задуживања.
 - § 34. Право окућнице и реформа принудног поступка,
-

MILORADE ZEBITCH

LA SERBIE AGRICOLE ET SA DEMOCRATIE

Preface de YVES-GUYOT

LIBRAIRIE BERGER-LEVRAULT
Paris—1917.

TABLE DES MATIÈRES

Preface

CHAPITRE I

Aspect général. — Les principales régions productrices. — La situation de la Serbie au début du xix- siècle. — Relèvement économique sous le prince Miloche. — Le départ des Turcs et l'acquisition de terres par les agriculteurs. — Rachat de terres par l'Etat après le Congrès de Berlin. — Le bien-être du paysan et son rôle dans le développement de l'Etat — Nouveaux problèmes économiques et sociaux. — Progrès réalisé par l'agriculture — Ecoles d'agriculture, stations agronomiques, pépinières d'arrondissement.

CHAPITRE II

L'Agriculture, principale industrie du pays. — La superficie de la terre cultivée et sa répartition. — A-t-elle atteint le maximum? — La population. — Pertes causées par les guerres, depuis 1912. — Colonisation intérieure. — Les campagnards et les citadins. — L'émigration. — Répartition de la propriété foncière. — La grande famille. — Zadrouga, comme facteur économique et social. — Le homestead. — Les greniers communaux. — Les associations coopératives. — Le morcellement et ses méfaits. — Le rôle de l'Etat. — La propriété dans la Nouvelle Serbie. — Banque Agricole.

CHAPITRE III

Production agricole. — Importation et exportation des produits agricoles. — Méthodes de culture. — Machines agricoles — Céréales: maïs, blé, orge, avoine. Plantes commerciales: tabac, chanvre, betterave, opium. — Fruits. — Pruneaux. — Forêts. — Elevage. — Exportation du bétail. — Les abattoirs.

CHAPITRE IV

L'agriculture serbe comparée a celle des autres pays. — Qualités de l'agriculteur serbe. — Les causes qui ont retardé le développement économique du pays. — Emancipation économique. — Guerre douanière et ses effets. — L'occupation de la Serbie et son exploitation par les Autrichiens et les Bulgares.

CHAPITRE V

La démocratie d'après Montesquieu. — Les caractéristiques de la démocratie serbe. — Ses origines. — Ses bases économiques. — La doctrine de Taine et la démocratie serbe. — La démocratie serbe et la question yougo-slave.

